

Journal of Politics and Governance (JOPAG)

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม 2563

(Volume 10 No. 3, September – December 2020)

การก่อการร้าย ประเด็นข้ามพรมแดน และบริการสาธารณะ

(Terrorism, Transborder Issues, and Public services)

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามในฐานะหน่วยงานทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ผลงานวิจัยของนิสิต นักศึกษา อาจารย์ตลอดจนนักวิจัยทั่วไป จึงเห็นสมควรจัดทำวารสารชื่อ “วารสารการเมืองการปกครอง” (Journal of Politics and Governance) เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และให้มีมาตรฐานเทียบเคียงกับระดับชาติ ระดับนานาชาติ หรือระดับสากล และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยวารสารการเมืองการปกครองได้เผยแพร่แบบรูปเล่ม ในปี พ.ศ. 2553 และเผยแพร่แบบออนไลน์ในปี พ.ศ. 2556

วัตถุประสงค์การจัดทำวารสาร

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความทวิสารณห์หนังสือที่มีคุณภาพ แสดงถึงประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพื่อให้นักวิชาการ นักวิจัยและผู้สนใจทั่วไป สามารถนำไปพัฒนาหรือสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ และนำไปประยุกต์ใช้ในงานด้านรัฐศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคม ในรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ทางรัฐศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่าง นักวิชาการ นักวิจัยและผู้สนใจทั่วไป

การตีพิมพ์เผยแพร่ราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ)

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

โดยเผยแพร่ในรูปแบบเล่มและออนไลน์ทางเว็บไซต์ <http://www.copag.msu.ac.th/journal> และ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jopag/index>

Print ISSN: 2228-8562

E-ISSN: 2697-3790

ที่ปรึกษา

1. คณะบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. รองศาสตราจารย์สิดา สอนศรี	อดีตคณะบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญารัตน์ มีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา พรหมล้ำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.คู่บุญ จารุมณี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.จิรวัดน์ เจริญสุข	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

Prof. Dr. Mahmud Mastura	National University of Malaysia, Malaysia
Prof. Dr. MS. Sumar Tono	Universitas Brawijaya, Indonesia
Assist.Prof. Dr. Maria Faina Luceo-Diola	University of the Philippines, Philippines
Dr. Ahmad Aldrie Amir	National University of Malaysia, Malaysia
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศาล มุกดาร์ศรี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ทองเฝือ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ สังกลิ่น	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อลงกรณ์ อรรคแสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวชช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐา ชิตช่วง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ธัญญาทิพย์ ศรีพนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขานุการกองบรรณาธิการ

ว่าที่ร้อยตรีกวิณทร์ พิมจันนา	เลขานุการกองบรรณาธิการ
นายวรรณ์ รุ่งวิริยะวนิช	ผู้ช่วยเลขานุการ

นโยบายของวารสารการเมืองการปกครอง

1. วารสารการเมืองการปกครองจะตีพิมพ์บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิจารณ์หนังสือในด้วรัฐศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. ทศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ในวารสารการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
3. บทความวิจัยและบทความวิชาการได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) อย่างน้อย 2 คน
4. ผลงานวิชาการในวารสารการเมืองการปกครองได้รับการสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่ต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากกองบรรณาธิการเท่านั้น

สำนักงานกองบรรณาธิการ

วารสารการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

เว็บไซต์ : <http://www.copag.msu.ac.th/journal> , <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jopag/index>

โทรศัพท์ 043-754317, 0-4375-4333 ต่อ 3708 โทรสาร : 043-754137

อีเมล : copagjournal@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ซึ่งเป็นฉบับปิดท้ายของปี พ.ศ. 2563 มีธีมหลักคือ การก่อการร้าย ประเด็นข้ามพรมแดน และบริการสาธารณะ (Terrorism, Transborder Issues, and Public services) ทั้งสามประเด็นมีความน่าสนใจและเป็นประเด็นร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ข้อมูลข่าวสาร สินค้าและบริการต่าง ๆ ทรัพยากร ตลอดจนกิจกรรมของตัวแสดงที่เป็นรัฐและไม่ใช่อำนาจอธิปไตย ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็ว กลายเป็นความท้าทายของรัฐในการบริหารจัดการ

บทความวิชาการเรื่องแรกประจำฉบับเป็นบทความพิเศษในธีม การก่อการร้าย ของ สุรชาติ บำรุงสุข และ กุลนันทน์ คั่นธิก เรื่อง การก่อการร้ายในเมืองร่วมสมัย: การโจมตีและการป้องกัน ผู้เขียนศึกษารูปแบบการก่อการร้ายในยุคปัจจุบัน และชี้ความแตกต่างเกี่ยวกับพื้นที่ปฏิบัติการ ยุทธวิธีและอาวุธที่ใช้ ในการก่อการร้ายของยุคปัจจุบันจากการก่อการร้ายในยุคก่อน ตอนท้ายของบทความวิชาการเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐในการรับมือและป้องกันการก่อการร้ายร่วมสมัย

ธีมหลักที่สองประจำปี ที่ 10 ฉบับที่ 3 คือ ประเด็นข้ามพรมแดน มีบทความวิจัยในธีมนี้ จำนวน สี่บทความ ประกอบด้วย บทความวิจัยเรื่อง ธุรกิจของกองทัพแห่งชาติพม่าในช่วงระบอบ นายพลเนวิน (ค.ศ. 1962-1988) ของ อนนกชัย เรืองรัตนกร ผู้เขียนระบุบทบาทของกองทัพเมียนมา ในฐานะทหารผู้ปกครอง ซึ่งกล่าวอ้างการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของชาติในการ ยึดกุมอำนาจทางการเมือง ขณะที่แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจผ่านการผูกขาดทางธุรกิจและการค้า จนละเลยการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจที่ดีให้กับประชาชน

บทความวิจัยเรื่องถัดมาภายใต้ธีมนี้ คือ ชายแดนไทย-มาเลเซีย : เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าของผู้ค้ามาลายูรายย่อย ของ มูฮัมหมัดราฟิ มะเก็ง บทความวิจัยนี้ค้นพบผู้ค้ามาลายูรายย่อยสร้างเครือข่ายทางการค้าบนพื้นฐานการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความเห็นอกเห็นใจ และการประนีประนอม ขณะที่ มูฮัมหมัดราฟิ มะเก็ง ศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการในกิจกรรมการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตข้ามพรมแดน วชิรวัฒน์ อาริยะสิริโชติ สุนทรชัย ขอบยศ และ ศุภลักษณ์ ศรีดิรัตน์วรกุล สนใจศึกษาอีกหนึ่งในทรัพยากรในการผลิต กล่าวคือ แรงงาน ในบทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร เพื่อให้การบริหารแรงงานข้ามชาติในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วชิรวัฒน์ อาริยะสิริโชติ และคณะ เสนอให้หน่วยราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดมุกดาหารประสานงานและออกแบบแผนนโยบายร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ กันยา ศรีสวัสดิ์ ภิภาพ วังเงิน และ อติพร เกิดเรือง เรื่อง การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดย

ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเสนอให้หน่วยงานภาครัฐของไทยเพิ่มการจัดการฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติให้ครอบคลุมและทั่วถึง

บริการสาธารณะ ธีมสุดท้ายประจำปี 10 ฉบับที่ 3 ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการดังนี้ การสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ของ ศักดิ์ชัย แก้วพวง ภิกข วังเงิน และ อติพร เกิดเรือง เสนอให้ประชาชนใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ในการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เจริญนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ของ เพียร เป็นพร้อม วชิรินทร์ สุทธิชัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ พบกิจกรรมการพัฒนาผู้สูงอายุของจังหวัดสุรินทร์ทั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่นรวม 12 กิจกรรม ส่งผลให้ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) ของ เกศสุตา อินทร์สาหร่าย สนับสนุนให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างคนปกติและคนพิการ แนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ของ จิณห์นิภา แสงแก่นสาร และ ปิยะพงศ์ บุซบกัง เสนอให้จัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นแยกจากสำนักทะเบียนอำเภอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการด้านทะเบียนราษฎรแก่ประชาชน และบทความวิจัยเรื่อง ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ ของ กตัญญู และ พิมพ์ลิขิต แก้วทานาม ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมแบบเปิดเผยและแบบลับของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

อีกสามบทความวิจัยและสองบทความวิชาการภายใต้ธีม **บริการสาธารณะ** เป็นการศึกษาการบริการสาธารณะในบริบทของหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย สมิตร์ สุวรรณ และคณะ ในบทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบภาพรวมพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมดีขึ้น ธรากร อนุเวช เรื่อง การใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง (EDS) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แนะนำให้มีการซักซ้อมความเข้าใจและการจัดทำคู่มือการใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครองใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์อย่างกว้างขวาง อุษณีย์ สืบพันธุ์โพธิ์ เรื่อง ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชี้ให้เห็นถึงความกังวลใจทางการเงินในการพัฒนาตนเองและการศึกษาต่อในระดับสูงของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมถึงความต้องการระบบพี่เลี้ยง เพื่อช่วยในการพัฒนาในการก้าวสู่ตำแหน่งวิชาการ

บทความวิชาการสองบทความภายใต้ชื่อ บริการสาธารณะ ประกอบด้วย เปลื้องปก : การเมืองเรื่องของปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองทศวรรษ 2550 ของ ณัฏฐพันธ์ เลี้ยวไพโรจน์ ย้ำถึงการใช้ภาพปกแบบเรียนในการผลิตซ้ำอุดมการณ์และกล่อมเหลาชุดอุดมการณ์ที่รัฐต้องการถ่ายทอดสู่ประชาชน การบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้บริบทการกระจายอำนาจในรอบสองทศวรรษ ของ สุเชาว์ มีหนองหว้า และคณะ ระบุการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากกว่าการจัดการจากส่วนกลางผ่านกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างความสะดวกและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

วารสารการเมืองการปกครองฉบับนี้ ปิดท้ายด้วยบทปริทัศน์หนังสือเรื่อง Classic Drucker สุดยอดปรมาจารย์ด้านบริหารจัดการ ซึ่งผู้วิจารณ์ ศุภกานต์ โสภภาพร แม้ไม่เห็นด้วยกับ Peter F. Drucker เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการมุ่งแสวงหากำไรจากการบริหารงาน หากแต่เห็นความสำคัญที่นักรัฐประศาสนศาสตร์ควรเปิดรับแนวคิดในการบริหารงานภาคเอกชนและนำมาประยุกต์ใช้ในภาครัฐ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารการเมืองการปกครองฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ นิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป

กองบรรณาธิการวารสารการเมืองการปกครอง

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ก
บทความพิเศษ	
การก่อการร้ายในเมืองร่วมสมัย: การโจมตีและการป้องกัน (Contemporary Urban Terrorism: Attack and Defense) สุรชาติ บำรุงสุข (Surachart Bamrungsuk) กุลนันท์ คันธิก (Kullanan Kunthic)	1
บทความวิจัย	
ธุรกิจของกองทัพแห่งชาติพม่าในช่วงระบอบนายพลเนวิน (ค.ศ. 1962-1988) (Military Business of Tatmadaw during General Ne Win Regime (1962-1988)) เอนกชัย เรืองรัตนกร (Anekchai Rueangrattanakorn)	19
ชายแดนไทย-มาเลเซีย: เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าของผู้ค้ามาลายูรายย่อย (Malaysia - Thailand Border: Network to Trading Relationship of Melayu Retailers) มูฮัมหมัดราพีร์ มะเก็ง (Muhummudrapee Makeng)	40
การพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร (The Development of Labour Management Mechanism for Labour Policy Drive in Mukdahan Special Economic Zone) วชิรวัตต์ อาริยะสิริโชติ (Wachirawat Ariyasirichot) สุนทรชัย ขอบยศ (Sunthonchai Chopyot) ศุภลักษณ์ ศรีศิริรัตน์วรกุล (Supaluck Sarutiratworakul)	63
การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร (Administration of Myanmar Nationals Working in Samut Sakhon Province) กัญญา ศรีสวัสดิ์ (Kanya Srisawat) พิภพ วังเงิน (Pipob Vachung Ngern) อติพร เกิดเรือง (Atiporn Gerduang)	88
การสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต (The Creation of Crime Prevention Network in Phuket Province) ศักดิ์ชัย แก้วพวง (Sakchai Kaewphuang) พิภพ วังเงิน (Pipob Vachung Ngern) อติพร เกิดเรือง (Atiporn Gerduang)	120

สารบัญ

บทความวิจัย

หน้า

- รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ 139
(The Developing Model of the Elderly's Quality of Life Policy: Surin Province Case Study)
เพียร เป็นพร้อม (Pian Penprom)
วัชรินทร์ สุทธิชัย (Watcharin Sutthisai)
สมเกียรติ เกียรติเจริญ (Somkiet Kiet Cha-reon)
- การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนา 155
คนพิการ(บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน)
(The Development of the Quality of Life of the Disabled in the Social Services Project of
the Redemptorist Foundation for People with Disabilities (Father Raymond A. Brennan))
เกศสุดา อินทร์สาหร่าย (Katesuda Insarai)
- แนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ 177
อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
(Guidelines for Improving in the Civil Registration Opertion of Phon Charoen Registration
Local Office Buengkan)
จันทน์นิภา แสงแก่นสาร (Jinnipa Sangkansan)
ปิยะพงษ์ บุชบงก์ (Piyapong Boossabong)
- ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร 190
ในจังหวัดกาฬสินธุ์
(Movement and political behavior of candidates for the House of Representatives
in Kalasin province)
กตัญญู แก้วหานาม (Kathanyoo Kaewhanam)
พิมพลีจิต แก้วหานาม (Phimlikid Kaewhanam)
- การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 206
(Development on Ethics and Desirable Behaviors at Faculty of Education and
Development Science Kasetsart University)
สุมิตร สุวรรณ (Sumit Suwan)
วินัย พูลศรี (Winai Poolsri)
ต่อศักดิ์ แก้วจรัสวิไล (Torsak Kawjaratwilai)
กุลธิดา นุกุลธรรม (Kulthida Nukultham)
วิทัศน์ ฝักเจริญผล (Witat Fakcharoenphol)
สุรารัตน์ ชาวนาฟาง (Sutarat Chaonafang)

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
การใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (The Use of Electronic Document System of Personnel at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University) <i>ธราภร อนุเวช (Tharaporn Anuwet)</i>	228
ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (The Demand for Self-Improvement of Academic Staff at the College Of Politics and Governance, Mahasarakham University) <i>อุษณีย์ สืบพันธุ์โพธิ์ (Usani Suppanpho)</i>	242
บทความวิชาการ	
เปลื้องปก: การเมืองเรื่องของปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองทศวรรษ 2550 (Stripping the Cover: The Politics of the Thai Civics Textbook during 2007- 2016) <i>ณัฐนันท์ เลี้ยวไพโรจน์ (Nutthanut Leawpiroj)</i>	258
การบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทการกระจายอำนาจในรอบสองทศวรรษ (The Educational Public Service of Local Administrative Organization Under the Decentralization Context in two decades) <i>สุเชาวน์ มีหนองหว้า (Suchao Meenongwa)</i> <i>อำนวย บุญรัตน์ไมตรี (Amnuay Boonratmaitree)</i> <i>หควน ชูเพ็ญ (Hhakuan Choopen)</i> <i>ปธาน สุวรรณมงคล (Pathan Suwanmongkol)</i>	288
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)	
Peter F. Drucker. (2020). Classic Drucker สูดยอดปรมาจารย์ด้านบริหารจัดการ (ฉบับปรับปรุง) แปลโดย วีรฐ มาฆะศิรานนท์ <i>ศุภกานต์ โสภาพร (Suphakarn Sophaporn)</i>	303
ตัวอย่างการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรม	308
ใบสมัครสมาชิก	316

การก่อการร้ายในเมืองร่วมสมัย: การโจมตีและการป้องกัน

สุรชาติ บำรุงสุข*

กุลนันท์ คันธิก**

(วันรับบทความ : 16 มิถุนายน 2563 / วันแก้ไขบทความ : 2 กรกฎาคม 2563 / วันตอบรับบทความ : 2 กรกฎาคม 2563)

บทคัดย่อ

การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เป็นเมืองเป็นประเด็นสำคัญของปรากฏการณ์ความรุนแรงในโลกศตวรรษที่ 21 ความรุนแรงเช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นใหม่ที่เป็นเรื่องของการก่อการร้ายในเมือง (Urban Terrorism) แตกต่างจากปรากฏการณ์ความรุนแรงสำคัญของโลกจากช่วงกลางของศตวรรษที่ 20 ที่เป็นเรื่องของการก่อความไม่สงบในชนบท (Rural Insurgency) อันเป็นความรุนแรงในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนใหญ่หรืออยู่เขตป่าเขาเป็นสำคัญ แต่สำหรับโลกปัจจุบัน เมืองเป็นพื้นที่ของความรุนแรง หรืออาจกล่าวในทางทหารได้ว่า เมืองคือสนามรบใหม่ บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การก่อการร้ายในเมืองเป็นรูปแบบของความรุนแรงร่วมสมัย โดยเน้นถึงแบบแผนใหม่ 3 ประการ ได้แก่ ระเบิด คนระเบิด และปฏิบัติการของบุคคลคนเดียว 2) แบบแผนที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นผลจากพัฒนาการของเครื่องมือใหม่ในการก่อความรุนแรง อันได้แก่ พัฒนาการของระเบิดแสวงเครื่อง รวมถึงองค์ความรู้ในการประกอบระเบิด และ 3) การนำเสนอถึงข้อพิจารณาในการรับมือและป้องกันความรุนแรงดังกล่าว ด้วยการออกแบบสิ่งแวดล้อมใหม่ที่เป็นเรื่องของพื้นที่ปลูกสร้างในเมือง

คำสำคัญ: การก่อการร้ายในเมือง/ ภัยคุกคามเมือง/ แบบแผนความรุนแรง/ การสร้างความมั่นคงให้แก่เมือง

* ศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** นักวิจัย ประจำโครงการความมั่นคงศึกษา

Contemporary Urban Terrorism: Attack and Defense

Surachart Bamrungsuk^{*}

Kullanan Kunthic^{**}

(Received Date: June 16, 2020, Revised Date: July 2, 2020, Accepted Date: July 2, 2020)

Abstract

This article aims to present the new phenomenon of violence in the 21st century as terrorism in the urban area or urban terrorism is the key issue. Terrorism in contemporary period differs from rural insurgency, which was the pattern of violence since the mid-20th century. Rural insurgency was characterized by locations of operations or targets. To put it another way, the geographical aspect of rural insurgency was remote from crowded community. However, at present days terrorist violence occurs mainly in urban area. This article will point out 3 main issues. First, urban terrorism demonstrates new pattern of contemporary violence, which are car bomb, human or suicide bomb, and lone-actor or lone wolf terrorism. Second, the changing pattern results from the development of new weapon/device: the development of explosive devices and technical know-how. Finally, the recommendations to handle and counter such violence rely on the concept of new environmental and building design.

Keywords: Urban Terrorism/ Urban Threat/ Pattern of Violence/ Urban Security

^{*} Professor, Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

^{**} Researcher, Security Studies Project

บทนำ

การก่อการร้ายไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ในเวทีโลก เมื่อกล่าวถึงประเด็นนี้จะมีนัยถึงการก่อการร้ายสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน แม้อาจมีข้อถกเถียงว่าเหตุการณ์ใดเป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงในโลกสมัยใหม่ การก่อการร้ายในโลกยุคปัจจุบันอาจเริ่มต้นจากการระเบิดที่ฟักของทหารนาวิกโยธินอเมริกันด้วยระเบิดฆ่าตัวตายที่กรุงเบรุต เลบานอน ในเดือนตุลาคม 1983 (Pape, 2005, p. 15; Davis, 2007, pp. 78-89; CNN Editorial Research, 2019) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ “ยุคใหม่ของการก่อการร้ายด้วยการฆ่าตัวตาย” (the modern age of suicide terrorism) (ดูรายละเอียดใน Overton, 2019; ตูสลิติใน Hassan, 2011, pp. 21-22) และหลังจากเหตุการณ์ 9/11 แล้ว แบบแผนของการก่อการร้ายต่างจากเดิมอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือเป็นการทำลายขนาดใหญ่ (mass-casualty attacks) ที่มุ่งกระทำต่อพลเรือนอย่างไม่จำแนก และไม่สนใจการทำลายเป้าหมายที่มีความชอบธรรม (legitimate targets) รวมถึงเป็นความรุนแรงที่เกินขนาดความจำเป็นในการก่อเหตุ (excessive violence) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากพัฒนาการของวัตถุระเบิด อีกทั้งยังเห็นได้ชัดว่าการก่อเหตุความรุนแรงเหล่านี้ขยับตัวเข้าสู่พื้นที่ของเมือง จนทำให้การก่อการร้ายในเมืองเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน (Davis, 2007, pp. 116-117)

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของการก่อการร้ายในมิติของแบบแผนความรุนแรงใหม่ที่กระทำต่อเป้าหมายที่เป็นเมือง รวมถึงพัฒนาการของวัตถุระเบิด ที่ทำให้เกิดการใช้ระเบิดแสวงเครื่องในรูปแบบใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการทำลายพื้นที่ในเมืองอย่างมาก ทั้งยังพิจารณาถึงมาตรการใหม่ในการออกแบบสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาและบรรเทาความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น

ภัยคุกคามเมืองร่วมสมัย: การก่อการร้ายในเมือง

พื้นที่เขตเมืองเป็นศูนย์กลางของอำนาจรัฐ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และระบบสาธารณูปโภคสมัยใหม่ ทั้งยังเป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตของผู้คนในเขตเมืองและเป็นพื้นที่แห่งโอกาสสำหรับผู้คนในพื้นที่อื่นๆ ด้วย ปัจจุบันความเป็นเมืองขยายตัวมากขึ้นในทั่วทุกมุมโลก คู่ขนานมาด้วยความเสี่ยงและภัยคุกคามต่อเมืองในรูปแบบต่างๆ รวมถึงความไม่มั่นคงปลอดภัยจากอาชญากรรม ความรุนแรง และการก่อการร้ายด้วย (National Geographic, n.d.; Meeks, 2016; Graham, 2004, pp. 1-5)

ในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 จะเห็นได้ชัดว่าเมืองกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการก่อการร้าย เมืองใหญ่ทั่วทุกมุมโลกล้วนเผชิญกับเหตุก่อการร้ายมาโดยตลอด ทั้งมีความพยายามสร้างเมืองเสมือนป้อมปราการเพื่อป้องกันตนเอง (Coaffee, 2009, p. 5) และการกระทำเช่นนี้ทำให้ชีวิตของเมืองมีความเป็นทหารมากขึ้น (Graham, 2011, p. 60; Coaffee, 2009, pp. 14-16) ปัจจัย

สำคัญที่ทำให้ผู้ก่อการร้ายมุ่งก่อเหตุในพื้นที่เขตเมืองก็คือ จำนวนและความหนาแน่นของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ ลักษณะทางกายภาพของเมือง รวมถึงความเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ (Beall, 2007, p. 4; Glaeser & Shapiro, 2001, p. 3) ยิ่งไปกว่านั้นเมืองโดยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเป้าหมายอ่อน (soft target) ที่การเสริมสร้างความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัยกระทำได้ยาก ทั้งยังเป็นพื้นที่เปิดหรือพื้นที่สาธารณะ ส่งผลให้การเข้าถึงพื้นที่เมืองเป็นไปได้โดยง่าย ยิ่งไปกว่านั้นการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่เมืองจะสร้างความเสียหายทางกายภาพให้ผลตอบแทนทางยุทธศาสตร์ และสร้างผลกระทบทางด้านจิตวิทยาได้มากกว่าการโจมตีพื้นที่อื่น (Wood, 2016; Beall, 2007, p. 4) โดยสถานที่ที่มักตกเป็นเป้าหมายของการโจมตี ส่วนใหญ่จะเป็นเป้าหมายพลเรือนที่มีผู้คนรวมตัวอยู่หนาแน่นหรือมีความหมายเชิงสัญลักษณ์บางอย่าง (Ervin, 2006, pp. 32-34; Davis, 2007, pp. 103-107) ขณะเดียวกันสถานที่ราชการหรือสถานที่ที่มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยก็ตกเป็นเป้าหมายของการก่อการร้ายเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การกราดยิงและการใช้ระเบิดเป็นยุทธวิธีที่ผู้ก่อการร้ายนิยมเลือกใช้เป็นเครื่องมือในการก่อเหตุอีกด้วย

แบบแผนใหม่ (New Patterns)

เมื่อเปรียบเทียบกับกรก่อเหตุความรุนแรงในอดีตแล้ว จะเห็นได้ว่าแบบแผนของการก่อการร้ายในยุคปัจจุบันมีความใหม่ 3 ประการ ได้แก่

1) รถระเบิด (Car Bomb)

หนึ่งในปัญหาที่เมืองสมัยใหม่ต้องเผชิญในบริบทของการก่อการร้ายก็คือการใช้รถระเบิดปฏิบัติการเช่นนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ดังกรณีของ Mario Buda (Mike Boda) ซึ่งก่อเหตุในวันที่ 16 กันยายน 1920 โดยใช้เกวียนบรรทุกระเบิดแรงสูงเพื่อช่วยเหลือสหายทางการเมืองกลุ่ม The Galleanisti ที่ถูกทางการจับกุม (Davis, 2007, pp. 1-3) ส่งผลให้เกิดความเสียหายกับรถที่จอดอยู่และอาคารบริเวณย่านวอลล์สตรีทอย่างมาก (The Wall Street Bombing 1920) (US Federal Bureau of Investigation, n.d.; Andrews, 2019) ที่สำคัญยังก่อให้เกิดความกลัวเพราะไม่มีใครตอบได้ว่าจะมีเหตุระเบิดตามมาอีกหรือไม่ จนในที่สุดต้องประกาศปิดตลาดหุ้น ซึ่งนับเป็นการประกาศปิดตลาดหุ้นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเงินของสหรัฐอเมริกาเป็นผลจากการก่อการร้าย เหตุระเบิดครั้งนี้ไม่เพียงเป็นต้นรากของการใช้รถระเบิดเพื่อก่อการร้ายในเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นปฏิบัติการแบบหมาป่าตัวเดียวในยุคแรกๆ ด้วย (ดูรายละเอียดใน Davis, 2007)

ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การใช้รถระเบิดปรากฏมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนักชาตินิยมชาวยิวใช้รถระเบิดในการต่อต้านอังกฤษ เพื่อให้ถอนตัวออกจากการควบคุมปาเลสไตน์ (Begin, 1977) ต่อมารถระเบิดยังถูกใช้ในสงครามเวียดนาม (Davis, 2007, pp. 28-31) การก่อเหตุของผู้ก่อการร้ายในยุโรป รวมถึงการต่อต้านสงครามเวียดนามในสหรัฐ เป็นต้น การใช้รถระเบิดให้ผลตอบแทนทาง

ยุทธศาสตร์อย่างมาก กล่าวคือพัฒนาการการทำวัตถุระเบิดแรงขับเคลื่อนด้วยการใช้ส่วนผสมจาก ภาควัตถุศาสตร์และปุ๋ยสังเคราะห์/ปุ๋ยเคมีที่มีต้นทุนต่ำ แต่มีอำนาจการทำลายสูง ส่งผลให้เกิดการ ยกระดับของการก่อการร้ายในเมืองไปโดยปริยาย เพราะอำนาจของระเบิดเช่นนี้ไม่ใช่มุ่งทำลาย เป้าหมายที่มีขอบเขตจำกัดเท่านั้น หากแต่เมื่อติดตั้งระเบิดปริมาณมากบนยานพาหนะที่เคลื่อนที่ได้ แล้ว ก็ส่งผลให้อำนาจการทำลายเพิ่มขึ้นอย่างมากด้วย จนมีการเปรียบเทียบว่าระเบิดเป็นเสมือน “กองทัพอากาศของคนจน” (Poor Man’s Air Force) (Davis, 2007, p. 4)

การเปรียบเทียบเช่นนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่าอำนาจการทำลายของระเบิดเสมือนกับการโจมตี ทางอากาศ และมีอำนาจไม่ต่างกันทั้งสองประการ คือสามารถโจมตีและ/หรือทำลายอาคารและสิ่ง ปลูกสร้างในบริเวณพื้นที่เมืองได้ และการก่อเหตุทำให้เกิดความกลัวในหมู่ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน พื้นที่เมือง ดังตัวอย่างของการโจมตีด้วยระเบิดต่ออาคารที่พักของนาวิกโยธินอเมริกันที่เบรุตในปี 1983 ซึ่งทำให้ทหารอเมริกันเสียชีวิตจำนวนมาก จนในที่สุดประธานาธิบดีเรแกนต้องตัดสินใจถอน ทหารออกจากปฏิบัติการในเลบานอน (History.com Editors, 2019) หรือการใช้ระเบิดโจมตี หน่วยทหารของอิสราเอลที่เข้ามาปฏิบัติการในเลบานอน ปฏิบัติการเช่นนี้สะท้อนถึงการต่อสู้ของ เทคโนโลยีสองระดับ กล่าวคืออาวุธสมรรถนะสูงของสหรัฐและอิสราเอลเป็นตัวแทนของเทคโนโลยี ระดับสูง ในขณะที่ระเบิดที่ใช้ระเบิดแสวงเครื่องเป็นตัวแทนของเทคโนโลยีระดับต่ำ ซึ่งในบางกรณี ก็มีอำนาจในการทำลายล้างไม่แตกต่างกัน (ดูการเปรียบเทียบใน Davis, 2007, p. 8)

นอกจากนี้ผลจากการฝึกนักก่อวินาศกรรมจากสงครามอัฟกานิสถานในช่วงกลางทศวรรษ 1980 เพื่อต่อต้านโซเวียต ทำให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบวัตถุระเบิด และการ ขยายจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการทำระเบิดแสวงเครื่อง (Davis, 2007, pp. 90-95) ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็ นการขยายตัวของการใช้ระเบิดในหลายพื้นที่ของโลก จนมีการเปรียบเทียบเช่นนี้เป็นโลกาภิวัตน์ ขององค์ความรู้ของระเบิด (The Globalization of Car-bombing Know-how) อีกทั้งปัจจุบันร ะเบิดได้กลายเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั่วโลก (Hassan, 2011, pp. 31-33)

ในอีกด้านหนึ่งถ้าจะเปรียบเทียบว่าระเบิดข้างทาง (roadside bomb) ซึ่งเป็นระเบิดแสวง เครื่องขนาดใหญ่เป็นภัยคุกคามที่ใหญ่ที่สุดต่อรถถังและรถหุ้มเกราะของทหารอเมริกันในสงครามอิรักแล้ว ระเบิดก็คือภัยคุกคามที่น่ากลัวที่สุดของการรักษาความมั่นคงเมืองในปัจจุบัน และความน่ากลัว มีมากขึ้นเมื่อผู้ขับระเบิดคนนั้นตัดสินใจเปิดปฏิบัติการฆ่าตัวตาย (suicide car bomb) หรืออาจ เปรียบเป็นระเบิดคามิกาเซ (kamikaze car-bomb attack) (Davis, 2007, p. 7; Bowman, 2001, p. 35) นอกจากนี้ในเชิงเศรษฐศาสตร์ของความรุนแรงแล้ว อาวุธชนิดนี้ราคาถูก ประกอบง่าย ใช้งานง่าย แต่เฝ้าตรวจและติดตามได้ยาก และเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลเสียหายทั้งทางกายภาพและทาง จิตวิทยาในวงกว้าง ดังนั้นระเบิดจึงเป็นอาวุธที่เหมาะสมสำหรับการก่อการร้ายในเมืองและเป็น เครื่องมือที่ดีที่สุดชุดหนึ่งในการทำสงครามอสมมาตร (asymmetric warfare)

ดังนั้น เมื่อระเบิดฆ่าตัวตายเป็นแบบแผนหลักของการก่อการร้ายในเมืองและเป็นต้น “อาวุธกึ่งยุทธศาสตร์” ที่สร้างความเสียหาย จนอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐได้ ที่สำคัญยังเป็นเครื่องมือที่จะใช้ทำลายโล่ทางศีลธรรมและทางกายภาพที่ปกป้องการโจมตีเมือง หากรัฐไม่มีขีดความสามารถด้านการข่าวและการเฝ้าตรวจติดตามอย่างแท้จริงแล้ว ระเบิดเช่นนี้จะมีเสรีภาพในการสัญจรเพื่อแสวงหาเป้าหมายการทำลายในเมืองได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ระเบิดยังเป็นปัญหาอย่างมากเนื่องจากเจ้าหน้าที่อาจไม่สามารถแยกระหว่างรถปกติกับรถที่ใช้เพื่อการโจมตีได้เลย อีกนัยหนึ่งก็คือเมืองสมัยใหม่ที่มีระบบจราจรสมัยใหม่ ถนนกลายเป็นเส้นทางการโจมตีเมืองที่ดีที่สุด ทั้งยังเป็นเครื่องมือของการสร้างความกลัวแก่ผู้คนในเมืองได้เป็นอย่างดี ดังเช่นการก่อเหตุของ Buda ในปี 1920 (Davis, 2007, pp. 1-2)

2) คนระเบิด (Human Bomb) หรือระเบิดฆ่าตัวตาย (Suicide Bomb)

ภัยคุกคามเมืองอีกประการหนึ่งคือเหตุระเบิดฆ่าตัวตาย ภัยคุกคามนี้มีใช้ปัญหาเฉพาะในบริบทของงานความมั่นคงและความมั่นคงเมืองเท่านั้น หากแต่เป็นประเด็นสำคัญต่อความปลอดภัยของชีวิตผู้คนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าภัยคุกคามเช่นนี้เกิดขึ้นทุกพื้นที่ของโลก ดังมีคำเปรียบเทียบในทางภูมิรัฐศาสตร์ว่า ระเบิดนี้คุกคามชีวิตคน “จากบรัสเซลส์ถึงแบกแดด จากไคโรถึงคาบูล จากลอนดอนถึงลาสเวกัส” (Overton, 2019, Prologue) จนอาจกล่าวได้ว่าระเบิดฆ่าตัวตายเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญหนึ่งในโลกความมั่นคงปัจจุบัน (ดูรายละเอียดใน Pedahzur, 2005; Hassan, 2011) และเป็นรูปแบบความรุนแรงที่ยากจะรับมือ เพราะเจ้าหน้าที่แทบจะแยกมือระเบิด (bombers) ออกจากประชาชนทั่วไปไม่ได้เลย ที่สำคัญผู้ก่อเหตุยังมีความมุ่งมั่นและพร้อมที่จะใช้ “ชีวิตเป็นอาวุธ” (life as a weapon) ในการต่อสู้ทางการเมือง (Hassan, 2011, pp. 1-2) และมองว่าการกระทำเช่นนี้เป็นยุทธศาสตร์ที่ผลักดันให้เกิดกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งด้วย (Pedahzur, 2005, pp. 55-57)

กระนั้นผู้ปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายอาจถูกมองว่าเป็นผู้คลั่งไคล้ทางศาสนา (fanaticism) (Taylor & Ryan, 1988; Ismayilov, 2010, pp. 16-17) เป็นพวกจารีตนิยมสุดโต่ง (the extremists) หรือเป็นพวกไม่มีเหตุผล (irrationality) (Ismayilov, 2010, pp. 16-17) รวมถึงการอธิบายว่าคนเหล่านี้เป็นพวกบกพร่องทางจิต (psychological impair) เป็นพวกศีลธรรมเสื่อม (moral deficient) หรือไม่ก็อธิบายเป็นพวกยากจนและไร้การศึกษา เป็นต้น แต่ปัจจุบันคำอธิบายเปลี่ยนแปลงไป ผู้ก่อการร้ายไม่ได้ก่อเหตุจากความยากจน (ดูบทนำใน Krueger, 2007, p. xi)

ตัวอย่างที่ดีของปฏิบัติการฆ่าตัวตายในโลกสมัยใหม่ ได้แก่ ปฏิบัติการของหน่วยโจมตีพิเศษ (Special Attack Units) ของฝูงบินของราชนาวีญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือคามิกาเซ อันเป็นต้นแบบของการโจมตีที่นักบินตัดสินใจอย่างมุ่งมั่นด้วยเชื่อว่าชีวิตของพวกเขาเป็นอาวุธชนิดหนึ่ง โดยจุดเริ่มต้นของยุคนักบินพลีชีพเริ่มขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม 1944 เมื่อเครื่องบินขับไล่แบบซีโร (Zero)

เปิดปฏิบัติการโจมตีเรือรบอเมริกันในทะเลฟิลิปปินส์ และสามารถจมเรือ USS St. Lo ได้ หลังจากนั้น การตัดสินใจใช้ชีวิตนักบินและเครื่องบินเป็นอาวุธ กลายเป็นแผนการยุทธในการตอบโต้การรุกของ กองทัพสหรัฐ และมีความหวังว่าจะทำให้ญี่ปุ่นชนะสงครามได้ อย่างไรก็ตามปฏิบัติการพลีชีพดังกล่าว ไม่ได้เปลี่ยนทิศทางสงคราม ทว่าการทำความเข้าใจการใช้ชีวิตเป็นอาวุธของนักบินคาบิคาเซอาจะ ช่วยให้เราเข้าใจปฏิบัติการฆ่าตัวตายในโลกสมัยใหม่ได้ และเห็นได้ชัดว่าปฏิบัติการเช่นนี้กลายเป็น เครื่องมือที่ช่วยทดแทนความอ่อนด้อยทางยุทธศาสตร์ของฝ่ายตน หรือปฏิบัติการดังกล่าวกลายเป็น ความจำเป็นทางยุทธศาสตร์ ในเงื่อนไขที่ตนเองเป็นฝ่ายที่อ่อนแอกว่า และไม่ใช่ว่าเป็นเพียงการ แก้ปัญหาในทางยุทธวิธีที่ฝ่ายตนเป็นรองในสนามรบเท่านั้น เงื่อนไขเช่นนี้ในด้านหนึ่งจึงทำให้ ปฏิบัติการฆ่าตัวตายเป็นวิธีหนึ่งของสงครามอสมมาตร และกลายเป็นวิถีปฏิบัติของการก่อการร้ายใน ยุคโลกาภิวัตน์ เพราะไม่มีอะไรจะน่ากลัวและน่าสะเทือนใจเท่ากับการใช้ชีวิตเป็นอาวุธในการต่อสู้ทาง การเมือง

ปฏิบัติการสำคัญของระเบิดฆ่าตัวตายในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นจากปัญหาความ ขัดแย้งในเลบานอนในช่วงต้นทศวรรษ 1980 และในศรีลังกาในช่วงทศวรรษ 1990 (Pape, 2005, p. 15) ปฏิบัติการที่เกิดขึ้นแตกต่างจากการก่อเหตุก่อนหน้านี้ที่มักจะเป็นการลอบวางระเบิด ดังนั้นเมื่อเกิด ปฏิบัติการของกลุ่มฮิซบอลลอฮ์ด้วยการใช้ระเบิดโจมตีสถานทูตอเมริกันที่เบรุตในวันที่ 18 เมษายน 1983 ตามมาด้วยปฏิบัติการโจมตีขนาดใหญ่ต่อที่พักของนาวิกโยธินอเมริกันที่เบรุตในวันที่ 23 ตุลาคม 1983 แม้จะไม่ใช่อำนาจการก่อเหตุระเบิดฆ่าตัวตายครั้งแรก แต่การก่อเหตุนี้ส่งผลสะเทือนอย่างกว้างขวาง เพราะ ไม่เพียงทำลายชีวิตของทหารอเมริกันกว่า 200 นาย หากในเวลาเดียวกันยังเกิดการโจมตีที่พักของ ทหารฝรั่งเศสและมีทหารเสียชีวิตหลายสิบนายอีกด้วย เหตุการณ์โจมตีครั้งนี้กลายเป็นหัวข้อสำคัญ ในเวทีโลก ต่อมาในวันที่ 12 ธันวาคมปีเดียวกัน พวกเขาโจมตีสถานทูตอเมริกันที่คูเวตด้วย รถบรรทุกระเบิดฆ่าตัวตาย (truck bomb) ในอีกปีถัดมาพวกเขาโจมตีสถานทูตอเมริกัน เบรุตอีกครั้ง ในวันที่ 20 กันยายน 1984 สภาพเช่นนี้ทำให้ปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายของกลุ่มกลายเป็นแนวโน้ม ใหม่ของการก่อการร้าย (Pape, 2005, pp. 14-15; Davis, 2007, pp. 78-89) ถ้าปรากฏการณ์ใหม่นี้ เป็นสงคราม ก็เป็นสงครามที่คู่ต่อสู้ฝ่ายหนึ่งตัดสินใจใช้ชีวิตเป็นอาวุธ และได้รับการยกย่องว่าเป็น “ผู้พลีชีพเพื่อศาสนา” (The Martyr) (Overton, 2019, pp. 60-64)

ผลที่เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญต่อแบบแผนก็คือ การก่อให้เกิดการเลียนแบบ ทั้งยังแสดงให้เห็น ว่าไม่ว่ารัฐมหาอำนาจจะวันตักจะมีความเข้มแข็งทางทหารเพียงใด ก็ไม่สามารถป้องกันการโจมตีใน ลักษณะเช่นนี้ได้ ในอีกด้านหนึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเป็นเมือง มากกว่าจะเกิดในชนบท ดังนั้นปฏิบัติการของกลุ่มฮิซบอลลอฮ์ในปี 1983 จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ ยุคระเบิดฆ่าตัวตายในเวทีโลก ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงทศวรรษ 1980 กลุ่มฮิซบอลลอฮ์เปิดการโจมตีด้วย ระเบิดฆ่าตัวตายต่อเป้าหมายสหรัฐ ฝรั่งเศส และอิสราเอลหลายครั้ง ปฏิบัติการเช่นนี้ยังถูกนำมาใช้

ปฏิบัติโดยกลุ่มฮามาส กลุ่มพยัคฆ์ภูมิ และกลุ่มอัลกออิดะฮ์ ฉะนั้น หากพิจารณาเปรียบเทียบกับ การก่อการร้ายจากปี 1945-1980 แล้ว ปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายแทบไม่ปรากฏในเวทีโลก เสมือนว่า ปฏิบัติการเช่นนี้ยุติไปพร้อมกับการแพ้สงครามของญี่ปุ่น แต่ในการเมืองโลกสมัยใหม่หลังจากต้นทศวรรษ 1980 แล้ว ปฏิบัติการดังกล่าวกลับเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญมีการยอมรับในทางการเมืองว่าระเบิด ฆ่าตัวตายเป็นอาวุธทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญชนิดหนึ่งของผู้อ่อนแอกว่า (Martin, 2003, pp. 259-262)

ผลจากการก่อเหตุเช่นนี้ทำให้ปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายขยายไปยังพื้นที่ความขัดแย้งหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นปฏิบัติการของกลุ่มพยัคฆ์ภูมิในศรีลังกา การโจมตีเกิดทั้งต่อเป้าหมายที่เป็นผู้นำทาง การเมือง เป้าหมายทางทหาร รวมทั้งเป้าหมายพลเรือน รวมถึงการสังหารนายราจีฟ คานธี นายกรัฐมนตรีอินเดีย ช่วงปี 1990-2000 กลุ่มนี้เปิดการโจมตีแบบฆ่าตัวตายมากถึง 69 ครั้ง (Martin, 2003, p. 60) ในทำนองเดียวกันในปี 1994 กลุ่มฮามาสมีปฏิบัติการเช่นนี้ต่อเป้าหมายอิสราเอล นับจากปี 1990-2000 กลุ่มดังกล่าวปฏิบัติการโจมตีแบบฆ่าตัวตายต่ออิสราเอลจำนวน 18 ครั้ง (Martin, 2003, pp. 260-262) และในปี 1995 กลุ่มชาวซิกข์ในอินเดียได้ปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตาย ในปี 1996 พรรคคนงานของชาวเคิร์ด (PKK) ได้เริ่มปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตาย และในปี 1999 พรรคนี้ปฏิบัติการฆ่าตัวตายกว่าสิบครั้ง

หากพิจารณาถึงการก่อการร้ายในศตวรรษที่ 21 ก็เห็นถึงแนวโน้มที่ชัดเจนว่าปฏิบัติการฆ่าตัว ตายเป็นแบบแผนที่สำคัญ โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 9/11 ในอีกซีกหนึ่งของโลกปฏิบัติการทำสงคราม ในเมืองของชาวเซเชเนียในการต่อสู้กับรัฐบาลรัสเซียก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน จากปี 2000-2003 รัสเซียเผชิญกับระเบิดฆ่าตัวตายจากปฏิบัติการของชาวเซเชเนียมากถึง 19 ครั้ง และในช่วงเวลา เดียวกัน อินเดียเผชิญกับการก่อเหตุในลักษณะนี้เป็นจำนวนถึง 5 ครั้ง และในปี 2003 เมื่อกองกำลัง ของชาติตะวันตกสามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองในอิรักได้แล้ว กำลังทหารของตะวันตกโดยเฉพาะ ของสหรัฐต้องพบกับการโจมตีแบบฆ่าตัวตายสูงถึง 20 ครั้งในปีเดียว (Davis, 2007, pp. 174-175) นอกจากนี้การโจมตีในลักษณะนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เป็นเมืองหรือชุมชน เพราะเป็นการก่อเหตุที่หวังผล ด้วยการโจมตีอย่างไม่จำแนก และปฏิบัติการเช่นนี้ถือเป็นตัวอย่างของภัยคุกคามเมืองที่สำคัญในโลก ปัจจุบัน อีกทั้งเห็นได้ชัดจากผลตอบแทนทางการเมืองว่าทำให้รัฐบาลเป้าหมายต้องยอมทำตาม ข้อเรียกร้องของผู้ก่อเหตุ

อย่างไรก็ตามต้องทำความเข้าใจว่าปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายไม่ใช่อาชญากรรมทั่วไป ในอีกด้านประเด็นนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับบริบททางศาสนา แต่ก็ได้หมายความว่าผู้ก่อเหตุจะเป็น พวกคลั่งศาสนาที่ไร้เหตุผล หรือเป็นกลุ่มคนที่ถูกตัดขาดหรือแยกตัวจากสังคมจนปราศจากการ สนับสนุนในทางสังคม ในทางตรงข้ามสิ่งที่เกิดขึ้นมีความชอบธรรมในสายตาของสังคมที่พวกเขาสังกัด อยู่ และเป็นที่ยอมรับว่าผู้ก่อเหตุเป็น “ผู้เสียสละสูงสุดทางศาสนา” ในการต่อสู้ ดังจะเห็นได้ว่า ครอบครัวที่สูญเสียบุตรชายจากปฏิบัติการฆ่าตัวตายจะได้รับการยกย่องในสังคมและการช่วยเหลือ

จากรัฐ (Overton, 2019, p. 64) ฉะนั้น ในการต่อสู้ทางการเมืองในโลกปัจจุบัน ปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายจะยังคงเป็นประเด็นสำคัญและมีความละเอียดอ่อนอย่างมาก อีกทั้งคงต้องยอมรับว่าการป้องกันปฏิบัติการระเบิดฆ่าตัวตายในเมืองหรือในชุมชนไม่ใช่เรื่องง่าย และเมื่อการป้องกันทำได้ยาก ก็จะทำให้ประเด็นนี้ดำรงอยู่เป็นปัญหาสำคัญของการรักษาความมั่นคงเมืองทั่วโลกในอนาคต (Overton, 2019, p. 398)

3) ปฏิบัติการของบุคคลคนเดียว (Lone Actor Terrorism) หรือหมาป่าตัวเดียว (Lone Wolf)

แบบแผนการก่อการร้ายในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เพราะแต่เดิมการก่อการร้ายมีความผูกพันกับองค์กร กล่าวคือผู้ก่อเหตุอยู่ในเครือข่ายจัดตั้ง และปฏิบัติการที่เกิดมีการชี้แนะ อันเป็นเหมือนคำสั่งทางยุทธการจากหน่วยเหนือที่มีสถานะเป็นองค์กรนำ ไม่ว่าจะเป็นการนำทางความคิดหรือทางอุดมการณ์ และปฏิบัติการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากองค์กรนั้นๆ การก่อการร้ายในลักษณะเช่นนี้เป็นสิ่งที่โลกเผชิญในรอบหลายปีที่ผ่านมา

แต่หลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น จะเริ่มเห็นมิติใหม่ของการก่อการร้ายในวันที่ 19 เมษายน 1995 เมื่อ Timothy McVeigh ขับรถบรรทุกติดระเบิดไปจอดหน้าอาคารของรัฐบาลกลางสหรัฐที่เมืองโอกลาโฮมา การระเบิดส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเกือบ 200 คน รัฐบาลสหรัฐพุ่งเป้าว่าเป็นฝีมือของผู้ก่อการร้ายจากภายนอก และเป็นปฏิบัติการภายใต้โครงข่ายของขบวนการก่อการร้ายที่อยู่ในเวทีโลก แต่หลังจากการสืบสวนสอบสวนกลับพบว่าปฏิบัติการดังกล่าวดำเนินการโดยบุคคลผู้เดียว ไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในเครือข่ายก่อการร้าย ไม่แตกต่างกับปฏิบัติการของ Buda ในปี 1920 ทั้งสองกรณีเป็นการก่อเหตุโดยบุคคลคนเดียว และเป็นปฏิบัติการที่เกิดจากความเชื่อของผู้ก่อเหตุ ที่เชื่อว่ารัฐบาลเป็นศัตรูหรือพวกเขาเชื่อว่าการกระทำเช่นนี้คือการประกาศสงครามกับ “ระเบียบทางสังคมที่ชั่วร้าย” (evil social order) (Martin, 2019, p. 11)

การก่อเหตุของบุคคลคนเดียวเช่นนี้จึงเป็นเรื่องใหม่ทั้งทางวิชาการและปฏิบัติ (Martin, 2003, p. 118) เนื่องจากการก่อการร้ายแบบเดิมเป็นการก่อเหตุที่ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง ศาสนา และสังคม ชุดความคิดเช่นนี้ดำรงอยู่เป็นกระแสหลักในการวิเคราะห์การก่อการร้าย จนเห็นได้ชัดว่าทุกครั้งที่มีการพิจารณาปัญหาการก่อการร้าย ไม่ว่าจะเป็นมุมมองของรัฐบาล เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง รวมถึงสื่อมวลชน ล้วนมีทัศนะว่าเหตุร้ายที่เกิดขึ้นมาจากปฏิบัติการของกลุ่มและ/หรือองค์กรก่อการร้าย อย่างไรก็ตามต้องตระหนักว่าความเสียหายจากปฏิบัติการของบุคคลคนเดียวกับปฏิบัติการที่เกิดจากกลุ่มอาจจะไม่แตกต่างกัน แม้ในการวิเคราะห์จะต้องพิจารณาด้วยมุมมองที่แตกต่างกันก็ตาม (Martin and Prager, 2019, pp. 207-209)

ตัวอย่างของการก่อเหตุด้วยบุคคลเดียวอีกกรณีที่สร้างความกลัวในสังคมอย่างมาก ได้แก่ ปฏิบัติการของ Theodore Kaczynski หรือ “Unabomber” เขาได้สร้างความกลัวในสังคมอเมริกันนานถึง 18 ปีด้วยการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ที่บรรจุระเบิดไปยังเป้าหมายต่างๆ จำนวน 15 ครั้งทั่วประเทศ โดยเริ่มส่งจดหมายนี้ไปยังผู้รับในสหรัฐอเมริกาในปี 1978-1996 โดยเป้าหมายเป็นทั้งกลุ่มธุรกิจและมหาวิทยาลัย (Martin, 2003, pp. 12-14) อีกตัวอย่างของปฏิบัติการที่เกิดจากการกระทำของบุคคลเดียวเกิดขึ้นในเมืองฟิลาเดเฟีย รัฐเพนซิลเวเนีย ในปี 2000 เมื่อ Richard Baumhammers ซึ่งเป็นผู้ได้รับอุดมการณ์ของกลุ่มนาซีใหม่ (Neo-Nazis) และมีความเกลียดชังชาวยิวและคนต่างชาติ เปิดปฏิบัติการด้วยการล่าสังหารบุคคลอย่างต่อเนื่องด้วยอาวุธปืน ผู้ถูกยิงมีทั้งชาวยิว ชาวอินเดีย และชาวจีน (Martin, 2003, pp. 11-12) ต่อมาในปี 2001 Bruce Ivins ส่งจดหมายที่บรรจุเชื้อโรคแอนแทรกซ์ให้แก่สมาชิกวุฒิสภาและสื่อมวลชนอเมริกัน ซึ่งก่อให้เกิดบรรยากาศของความกลัวการก่อการร้ายทางชีวภาพอย่างมาก (Martin, 2003, p. 258) หรืออีกกรณีหนึ่งในปี 2009 เมื่อพันตรี Nidal M. Hassan ใช้อาวุธปืนยิงเพื่อนทหารด้วยกันที่ฟอร์ตฮูด รัฐเท็กซัส ส่งผลให้ทหารเสียชีวิต 13 นาย และบาดเจ็บอีก 38 นาย (Martin, 2019, p. 233)

จากกรณีข้างต้นเห็นได้ชัดว่าเป็นการก่อเหตุจากการกระทำของบุคคลเดียว ซึ่งปฏิบัติการเช่นนี้กำลังเป็นแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นในเวทีโลก เหตุการณ์เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่เกิดกับสหรัฐหรืออาจถูกมองว่าเป็นผู้ก่อการร้ายที่เกิดจากภายใน (homegrown terrorism) ของสังคมอเมริกัน แต่หากมองในเชิงมหภาคของการก่อการร้ายแล้ว สิ่งเหล่านี้คือสัญญาณการมาของ “ตัวแบบใหม่ของสงครามแบบใหม่” (Martin, 2019, p. 125) และสะท้อนให้เห็นถึงความใหม่ของปฏิบัติการที่ต่างจากการก่อการร้ายที่มาจากองค์กรในแบบเดิม ปรากฏการณ์ของการก่อเหตุด้วยบุคคลคนเดียวเช่นนี้ถูกเรียกว่าผู้ก่อการร้ายแบบ “หมาป่าตัวเดียว” (lone wolf terrorist) โดยผู้ก่อเหตุในแบบแผนนี้รับอุดมการณ์และความเชื่อของขบวนการใดขบวนการหนึ่ง แต่ปฏิบัติการของพวกเขาไม่มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นปฏิบัติการที่กระทำในนามขององค์กรนั้นโดยตรง

ปฏิบัติการแบบหมาป่าตัวเดียวสะท้อนให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงขององค์กรในการก่อการร้าย การจัดความสัมพันธ์ขององค์กรในแบบเดิมมีลักษณะเหมือนการจัดหน่วยทหาร คือมีสายการบังคับบัญชาแบบจัดลำดับชั้น (hierarchical command) หรือเป็นองค์กรในแนวตั้ง (vertical organization) ปฏิบัติการความรุนแรงจึงอยู่ภายใต้การควบคุมและสั่งการขององค์กร ดังจะเห็นว่าเมื่อเกิดเหตุแล้วองค์กรจะเป็นผู้แถลงความรับผิดชอบ และเป็นการยืนยันว่าเหตุการณ์นั้นเกิดจากผู้ปฏิบัติที่อยู่ในองค์กรนั้นๆ ซึ่งจะทำให้ข้อเรียกร้องขององค์กรมีน้ำหนักในการต่อรองกับรัฐบาลมากขึ้นด้วย แต่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 การก่อการร้ายในลักษณะเช่นนี้กำลังเปลี่ยนแปลง การจัดองค์กรมีลักษณะหลวม สายการบังคับบัญชาไม่เข้มงวดแบบเดิม หรือมีลักษณะเป็นองค์กรในแนวนอน (horizontal organization) จนอาจกล่าวได้ว่าการบังคับบัญชาทางตรงในแบบเดิมลดความเข้มข้นในการควบคุม

ชุดปฏิบัติการลง เงื่อนไขเช่นนี้ทำให้เกิดองค์กรที่เป็นเสมือนองค์กรชั้นนำการเคลื่อนไหว แต่ไม่ใช่ศูนย์ควบคุมทางยุทธการ ดังนั้น องค์กรชั้นนำจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง (hub) เพื่อป้องกันถึงทิศทางการเดินในอนาคต แต่ไม่ใช่การสั่งการในแบบเดิม อันทำให้ชุดปฏิบัติการมีความเป็นอิสระมากขึ้น (Martin, 2019, p. 209, p. 416)

ชุดเหล่านี้ถูกเรียกว่าเซลล์ (the cell) โดยเซลล์ชุดต่างๆ จะแยกจากกันเด็ดขาดและมักจะฝังตัวอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเพื่อรอเวลาปฏิบัติการหรือเป็นดั่งเซลล์ที่นอนหลับ (the sleepers) ความยุ่งยากสำหรับเจ้าหน้าที่ก็คือการจับกุมเซลล์หนึ่งอาจจะไม่กระทบกับเซลล์อื่นๆ เพราะเซลล์ถูกแยกและเป็นอิสระจากกัน ทำให้สามารถปิดตัวเองและรอดพ้นจากการทำลายจากฝ่ายรัฐได้ อีกนัยหนึ่งคือผู้ก่อการร้ายมีเวลาและโอกาสอยู่รอดได้นานขึ้น ชุดปฏิบัติการหรือเซลล์เหล่านี้มักมีขนาดเล็ก เป็นการประกอบกำลังของคนไม่กี่คน หรือในบางกรณีเซลล์ขนาดเล็กอาจจะเพียงคนเดียว ลักษณะเช่นนี้สร้างความยากลำบากต่อเจ้าหน้าที่ในการเฝ้าตรวจและติดตาม และยังคนเหล่านี้ไม่มีข้อต่อกับองค์กรขนาดใหญ่แล้ว การติดตามก็ยังทำได้ยากขึ้นด้วย เนื่องจากในหลายกรณีพวกเขาไม่อยู่ในบัญชีการเฝ้าตรวจของเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง

นอกจากนี้การเกิดองค์กรแนวนอนในแบบขบวนการที่ไม่มีผู้นำ (leaderless movements) ยังรองรับด้วยการขยายอุดมการณ์และความเชื่อของขบวนการก่อการร้ายผ่านสื่อสมัยใหม่ ส่งผลให้คนส่วนหนึ่งนำพาตัวเองไปเชื่อมต่อทางความคิดและอุดมการณ์ โดยมีได้มีนัยว่าพวกเขาต้องเป็นสมาชิกขององค์กรนั้น ทำให้คนเหล่านี้กลายเป็นผู้ปฏิบัติการอิสระ ที่สามารถตัดสินใจก่อเหตุได้เอง กลายเป็นหมาป่าตัวเดียว หรือเป็นหมาป่าตัวเดียวที่แยกตัวออกจากฝูงเพื่อล่าเหยื่อ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเทคโนโลยี ปฏิบัติการอิสระแบบหมาป่าตัวเดียวจึงเกิดขึ้นได้ง่ายในทุกพื้นที่ ดังกรณีของ Anders Breivik ที่ก่อเหตุระเบิดถึงสองครั้งในวันที่ 22 กรกฎาคม 2011 ที่ออสโล (Martin, 2019, pp. 14-15) ถือเป็นตัวอย่างของหมาป่าตัวเดียวที่ชัดเจนในโลกปัจจุบัน และเป็นตัวแบบของความน่ากลัวในความเป็นเมืองสมัยใหม่ ผู้ก่อการร้ายที่เป็นหมาป่าตัวเดียวมักล่าเหยื่อในพื้นที่เมือง และดังที่ทราบกันว่าเมืองเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางในตัวเอง ปฏิบัติการของหมาป่าตัวเดียวไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้น หากยังสร้างความกลัวอย่างมากอีกด้วย

เครื่องมือใหม่ (New Instruments)

สำหรับการก่อการร้ายในเมือง เครื่องมือสำคัญที่ผู้ก่อเหตุใช้อย่างมากในยุคปัจจุบันคือระเบิดแสวงเครื่อง ซึ่งมีพัฒนาการอย่างมาก ทั้งแบบที่ทำเองเพื่อใช้ในสนามรบ หรือใช้เพื่อการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่เป้าหมาย นอกจากนี้ยังพบว่าระเบิดนี้ถูกนำมาใช้โดยแก๊งอาชญากรรม ผู้ก่อการร้ายผู้ก่อความไม่สงบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีระเบิดฆ่าตัวตาย (Hassan, 2011, pp. 32-33)

ระเบิดแสวงเครื่อง (Improvised Explosive Device: IED) หมายถึง ระเบิดที่ทำขึ้นเอง (Homemade Explosive: HME) ซึ่งจะมีการใช้ส่วนประกอบในทางทหารหรือไม่ใช้ในทางทหารก็ได้ หรืออาจจะเป็นทั้งสองแบบผสมกัน ชัดความสามารถและพัฒนาการของการประกอบระเบิดได้เอง เช่นนี้เปิดโอกาสให้ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐใช้ได้อย่างกว้างขวาง เพราะสามารถประกอบขึ้นเองได้อย่างง่ายดาย โดยอาศัยวัสดุที่หาได้ในที่สาธารณะและราคาถูก ที่สำคัญระเบิดเช่นนี้มีประสิทธิภาพอย่างมาก โดยถูกออกแบบเพื่อการทำลายและ/หรือทำให้หมดขีดความสามารถทั้งเป้าหมายตัวบุคคล อาคารสถานที่ ยานพาหนะ ซึ่งตัวอย่างของระเบิดแสวงเครื่องที่เป็นที่รู้จักในประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 คือระเบิดเพลิงโมโลตอฟหรือที่โมโลตอฟคอกเทล (Molotov cocktail) (Martin, 2003, pp. 256-258)

ในพื้นที่ความขัดแย้งที่มีการรบเกิดขึ้น ระเบิดแสวงเครื่องอาจใช้ลูกกระสุนปืนใหญ่หรือลูกกระสุนปืนครกเป็นตัวระเบิด และมักจะถูกฝังไว้ข้างทาง จึงมักเรียกกันว่าระเบิดข้างถนน แต่ถ้าเป็นการประกอบระเบิดขึ้นเอง สารประกอบระเบิดอาจเป็นดินระเบิดแรงสูง เช่น ทีเอ็นที หรืออาจเป็นดินระเบิดแรงขับต่ำที่ทำจากปุ๋ย หรือดินระเบิดแบบอื่นๆ เมื่อทำระเบิดเช่นนี้ขึ้นเองจึงต้องอาศัยวัสดุโลหะเป็นสะเก็ดระเบิด เช่น ลูกปืนในเครื่องยนต์ (ball bearings) หรือสะเก็ดที่หาง่ายที่สุดคือตะปู อย่างไรก็ตามระเบิดแสวงเครื่องที่ถูกนำมาใช้อย่างมากในสนามรบปัจจุบันมักจะทำจากลูกกระสุนปืนใหญ่ เพราะเป็นสิ่งที่หา ประกอบขึ้น และใช้ง่าย เมื่อระเบิดนี้ทำจากลูกกระสุนปืนใหญ่ จึงมีอำนาจในการทำลายอย่างมาก ไม่ต่างจากการถูกทำลายด้วยปืนใหญ่ โดยระเบิดในลักษณะนี้ใช้มากในอิรัก ในช่วงปลายปี 2007 เป็นต้นมา

สิ่งที่อาจเป็นปัญหาในอนาคตก็คือ การประกอบระเบิดแสวงเครื่องที่มีวัสดุรังสี (radiological materials) เป็นส่วนประกอบ ซึ่งเมื่อเกิดการระเบิดขึ้นจะทำให้เกิดระเบิดกัมมันตภาพรังสี (Radiological Dispersion Device: RDD) หรือที่เรียกว่าระเบิดสกปรก (dirty bomb) แต่เมื่อนำเอาวัสดุเคมีหรือสารพิษมาใช้เป็นส่วนประกอบ ก็ทำให้เกิดเป็นอาวุธเคมี (chemical weapon) หรือถ้ามีการนำเอาส่วนประกอบของเชื้อโรคหรือสารชีวภาพมาใช้ ก็จะทำให้เกิดอาวุธชีวภาพ (biological weapon) และในอนาคตอาจมีการสร้างระเบิดแสวงเครื่องที่เป็นอาวุธนิวเคลียร์ คือเป็นการประกอบระเบิดนิวเคลียร์เอง (Improvised Nuclear Device: IND) (Martin and Prager, 2019, pp. 432-434)

นอกจากนี้ระเบิดแสวงเครื่องในยุคปัจจุบันมักจะอยู่ในรูปของระเบิดท่อเหล็ก (pipe bomb) ซึ่งเกิดจากการใช้ท่อโลหะบรรจุสารระเบิด และปิดส่วนหัวท้าย (ในความเป็นจริงระเบิดนี้ความซับซ้อนมากกว่าที่กล่าวถึง) เมื่อเกิดการระเบิดขึ้น ท่อโลหะจะกลายเป็นสะเก็ดระเบิดในตัวเอง ระเบิดชนิดนี้มีการใช้ในหลายพื้นที่ แต่ถ้าเป็นระเบิดแสวงเครื่องที่ต้องการทำลายเกราะ เช่น ใช้ในการทำลายรถถังหรือรถหุ้มเกราะแล้ว ก็อาจต้องอาศัยหัวรบของกระสุนเจาะเกราะ (shaped - charge warheads) ที่เมื่อเกิดการระเบิดแล้วจะสามารถเจาะเกราะได้ มากกว่าที่จะเป็นระเบิดแสวงเครื่องแบบทั่วไป

การก่อการร้ายในเมืองด้วยการใช้ระเบิดแสวงเครื่องพบเห็นได้โดยทั่วไป และถือเป็นแบบแผนใหม่ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเวทีโลกปัจจุบัน อันเป็นผลจากพัฒนาการของเครื่องมือในการก่อความรุนแรงในลักษณะใหม่ ขณะเดียวกันการแสวงหาวัสดุในการประกอบระเบิดก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป และเมื่อนำมาใช้ร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ของระบบสื่อสารและคมนาคมในโลกปัจจุบันแล้ว ก็ยิ่งทำให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นเครื่องมือใหม่ของการก่อเหตุร้ายที่กระทำกับเป้าหมายในเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับความเปราะบางของเมืองกลายเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการก่อเหตุเช่นนั้น ดังนั้น การสร้างสภาพแวดล้อมของเมืองให้มีขีดความสามารถในการป้องกันตนเองด้วยการออกแบบสิ่งแวดล้อมใหม่ เพื่อให้เมืองเป็นเป้าหมายแข็ง หรือในอดีตคือการสร้างป้อมปราการรับศึก (Ashworth, 1991, pp. 7-11) ดังนั้น การสร้างความมั่นคงเมืองด้วยการออกแบบ (secured by design) จึงเป็นโจทย์ความมั่นคงสำคัญในโลกปัจจุบัน (Schneider and Kitchen, 2007, pp. 1-3)

คำถามเดิมในการป้องกันการก่อการร้ายในเมืองมักจะเน้นเรื่องการป้องกันเป้าหมายแข็ง เช่น สถานที่ตั้งของหน่วยงานรัฐบาลหรือที่ตั้งของหน่วยทหารและตำรวจ ซึ่งมักจะมีขีดความสามารถในการปกป้องตัวเองได้ แต่สำหรับในอาณาบริเวณของความเป็นเมืองแล้ว การปกป้องตัวเองเป็นปัญหาอย่างมาก แนวคิดในการออกแบบเมืองเพื่อรับมือกับการก่อการร้ายเป็นผลสืบเนื่องจากแนวคิดในการทำให้เมืองมีขีดความสามารถในการต่อสู้กับปัญหาอาชญากรรม หรือเป็นประเด็นในเรื่องการป้องกันอาชญากรรมกับพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง (crime prevention and the built environment) ที่เชื่อว่าการออกแบบสิ่งปลูกสร้างจะมีผลต่อโอกาสของการก่ออาชญากรรมในพื้นที่ของความเป็นเมือง หรือในอีกแง่หนึ่งการออกแบบดังกล่าวจะช่วยลดหรือจัดการเกิดอาชญากรรมได้ แต่เมื่อเป็นเรื่องของการก่อการร้ายแล้วมีลักษณะที่แตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง ความแตกต่างโดยพื้นฐานก็คือ การก่อการร้ายไม่ใช่อาชญากรรมที่มุ่งประสงค์ต่อทรัพย์ แต่เป็นการมุ่งก่อเหตุด้วยความรุนแรงโดยตรง ดังนั้นการออกแบบสภาพแวดล้อมของสิ่งปลูกสร้างอาจมีความแตกต่างออกไป กล่าวคือไม่ได้มุ่งขัดขวางการก่ออาชญากรรมทั่วไป แต่เป็นการป้องกันเมือง (และผู้อาศัยในพื้นที่นี้) จากความเสียหายที่เกิดจากการก่อความรุนแรง ซึ่งก็คือการทำให้เมืองเป็นพื้นที่ที่ป้องกันตนเองได้ (defensible space) หรือกลับสู่แนวคิดเดิมของโลกในอดีตคือ การทำให้เมืองมีขีดความสามารถในการป้องกันตนเองได้ (defensible city) โดยการการสร้างกำแพงเมืองและจัดวางสิ่งกีดขวางเพื่อป้องกันการเข้าใกล้แนวป้องกันของตัวเมืองนั่นเอง

ข้อเสนอของแนวคิดนี้คือการทำให้เมืองมีความเป็นเป้าหมายแข็ง (target hardening theory) ซึ่งทฤษฎีนี้จะเน้นถึงการทำให้เมืองมีขีดความสามารถในการทนทานต่อการโจมตีของผู้ก่อการร้าย เช่น การออกแบบการควบคุมการเข้าพื้นที่ รวมถึงการออกแบบสิ่งกีดขวางบนถนนเพื่อให้เป็นอุปสรรคต่อยานพาหนะของผู้ก่อการร้าย ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบถนน การจัดวางม้านั่งริมถนน ที่ตั้งถังขยะ กระถางดอกไม้ประดับริมถนน และจุดติดตั้งเสาไฟส่องสว่าง เป็นต้น การป้องกันในลักษณะเช่นนี้ปรากฏในหลายเมืองใหญ่ของโลก เพื่อสร้างอุปสรรคแก่ผู้ก่อการร้ายในการเข้าถึงเป้าหมายที่ต้องการ อันเป็นหนทางที่จะช่วยป้องกันพลเมืองจากการกระทำความรุนแรงดังกล่าว รวมถึงการทำให้อาคารมีความสามารถในการรับแรงระเบิดได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงบริเวณประตูและหน้าต่างที่จะต้องเผชิญกับแรงระเบิด เช่น การก่อเหตุด้วยระเบิดจากบริเวณภายนอกอาคาร (Schneider and Kitchen, 2007, pp. 168-173)

แต่การกระทำเช่นนี้อาจทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่ากำลังเป็นการทำให้เมืองให้เป็นป้อมปราการ และอาจสร้างความรู้สึกรังเกียจแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองว่าเมืองกำลังถูกทำให้เป็นป้อมทหารแบบใหม่ จนมีคำวิจารณ์สภาพเช่นนี้ว่าเป็น “The New Military Urbanism” (Graham, 2011, p. 60) ตัวอย่างเช่นการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อใช้ในการเฝ้าตรวจ การจัดระบบการควบคุมการเข้าถึงในแต่ละพื้นที่ (access control) หรือการจัดทำพื้นที่ความมั่นคง (security zones)

ที่บางส่วนอาจจะมีความเข้มงวดในการเข้าออกพื้นที่เช่นนี้ (คือเป็น priority-based security zones) รวมถึงการสร้างอุปสรรคต่อการก่อเหตุ แต่ก็จัดทำให้เป็นในลักษณะของสิ่งตกแต่ง (decorative features) เพื่อลดภาพของความน่ากลัวในการป้องกันเมือง ทั้งยังอาจใช้ในการกิจอื่นๆ เช่น การจัดสวนในลักษณะที่ใช้ต้นไม้และก้อนหินใหญ่เป็นสิ่งที่กีดขวาง เป็นต้น (Schneider and Kitchen, 2007, pp. 182-185)

อย่างไรก็ตาม การป้องกันที่กล่าวถึงในข้างต้น แม้จะไม่สามารถป้องกันการก่อเหตุจากผู้ก่อการร้ายที่มีความมุ่งมั่นได้จริง แต่อย่างน้อยก็อาจจะช่วยป้องกันอาชญากรรมได้บ้าง นอกจากนี้การออกแบบเมืองและการออกแบบอาคารเพื่อรองรับต่อการก่อการร้ายนั้น มักจะมุ่งไปที่เรื่องของ การโจมตีด้วยยานพาหนะ แต่การป้องกันเช่นนี้อาจจะป้องกันการก่อเหตุโดยบุคคลในลักษณะของ ระเบิดฆ่าตัวตายได้ยาก หรือในกรณีของการโจมตีด้วยยานพาหนะในแบบสมัยใหม่ เช่น โดรน ส่งผลให้การออกแบบที่กล่าวถึงในข้างต้นอาจจะใช้ป้องกันการโจมตีจากการก่อการร้ายในทุกรูปแบบไม่ได้ ดังกรณีมี โดรนตกในสนามหญ้าของทำเนียบขาวในเดือนมกราคม 2015 เป็นต้น (Grossman, 2018, p. 93) ในอีกด้านหนึ่งเครื่องมือป้องกันการก่อการร้ายที่สำคัญก่อนที่จะเกิดเหตุร้ายจะเกิดขึ้นคือ งานข่าวกรองที่จะระบุตัวบุคคล (และอาจมีนัยถึงการระบุยานพาหนะ) ที่จะใช้ในการก่อเหตุ ตลอดจนรวมถึงระบบเฝ้าตรวจที่จะติดตามและยับยั้งการกระทำดังกล่าวได้ (Martin, 2003, pp. 358-359)

บทสรุป

ในการเสริมสร้างความมั่นคงเมืองจากการก่อการร้าย สิ่งที่จะต้องตระหนักอย่างมากก็คือ การออกแบบสิ่งแวดล้อมจะต้องไม่สร้างให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองเกิดความรู้สึกต่อต้าน ด้วยปัญหาที่เมืองถูกทำให้เป็นเสมือนป้อมทหาร จนการป้องกันนี้เป็นการทำลายชีวิตของความเป็นเมืองหรือทำลายความเป็นปกติของชีวิตผู้คนโดยทั่วไป เช่นการตั้งสิ่งกีดขวางอย่างถาวรด้านหน้าของ ทำเนียบขาว (Martin, 2019, p. 217) ทั้งยังต้องตระหนักอีกด้วยว่าการออกแบบเมืองในมิติด้าน ความมั่นคงนั้น จะต้องยอมรับในความเป็นบริบทและคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ (civic space) ของความเป็นเมือง เพราะการออกแบบเช่นนี้จะต้องไม่โน้มเอียงที่มองและให้ความสำคัญกับมิติด้าน ความมั่นคงเป็นสำคัญ จนเกิดความไม่ยอมรับว่าความจริงว่าเมืองเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่การป้องกันการก่อการร้ายจากที่กล่าวในข้างต้นอาจจะไม่สามารถกระทำได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการก่อการร้ายในโลกปัจจุบันมีลักษณะมุ่งสร้างความเสียหายขนาดใหญ่อย่างฉับพลัน มากกว่าจะเป็นเรื่องของ การจับตัวประกันหรือการยึดอาคารสถานที่เช่นในอดีต และการโจมตีมุ่งกระทำกับ เป้าหมายอ่อน ที่การระวังป้องกันทำได้ยาก (Ervin, 2006, pp. 156-157)

แม้การออกแบบสิ่งแวดล้อมใหม่อาจจะมีส่วนช่วยในการลดอาชญากรรม แต่ก็ไม่สามารถใช้รับมือกับการก่อการร้ายได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็หวังว่าการออกแบบเช่นนี้จะช่วยสร้างอุปสรรคไม่ให้

รณะเปิดดังกล่าวเข้าใกล้เป้าหมายมากเกินไป (Schneider and Kitchen, 2007, p. 171) แน่นนอนว่าการออกแบบเช่นนี้อาจจะไม่สามารถรับมือการโจมตีเช่นเหตุการณ์ 9/11 หรือการโจมตีด้วยโดรนในซาอุดีอาระเบียในปี 2019 ได้ อย่างไรก็ตาม การออกแบบสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเข้มแข็งคือหลักประกันพื้นฐานของการป้องกันเมือง (urban protection) ที่มีนัยโดยตรงถึงการป้องกันชีวิตทรัพย์สิน และอาคารสถานที่ในพื้นที่เมือง และที่สำคัญการกระทำเช่นนี้คือการป้องกันชีวิตของความเป็นเมืองจากความรุนแรงในโลกสมัยใหม่

อีกนัยหนึ่งของการออกแบบเช่นนี้คือการสร้างความมั่นคงเมือง (urban security) ที่ไม่ได้เน้นเฉพาะภัยคุกคามจากการก่อการร้ายเท่านั้น หากเมืองสมัยใหม่ทั่วโลกและเมืองใหญ่ของโลก (global cities) ยังต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากอาชญากรรม การออกแบบสิ่งแวดล้อมใหม่จึงเป็นความหวังอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้เมืองในยุคโลกาภิวัตน์มีความเข้มแข็งที่จะรับมือกับภัยคุกคามดังกล่าวได้ในทั้งสองบริบท และในอนาคตอาจจะต้องรวมถึงการออกแบบสิ่งแวดล้อมของความเป็นเมืองให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามจากภัยธรรมชาติอีกด้วย ฉะนั้น ภายใต้เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงในความเป็นโลกาภิวัตน์และการขยายตัวของเมือง (global urbanization) ในโลกปัจจุบัน การออกแบบเมืองในมิติความมั่นคงสมัยใหม่จึงเป็นความท้าทายทั้งต่อนักวิชาการและปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

- Andrews, E. (2019). *The mysterious wall street bombing, 95 years ago*. Retrieved from <https://www.history.com/news/the-mysterious-wall-street-bombing-95-years-ago>.
- Ashworth, G. J. (1991). *War and the city*. New York: Routledge.
- Beall, J. (2007). *Cities, terrorism and urban wars of the 21st century*. Working Paper no. 9. London: Crisis States Research Centre.
- Begin, M. (1977). *The revolt: Story of the Irgun*. (S. Katz, trans.) Jerusalem: Steimatzky's Agency.
- Bowman, S. (2001). *When the eagle screams: America's vulnerability to terrorism*. San Jose: Writers Club Press.
- CNN Editorial Research. (2019). *Beirut marine barracks bombing fast facts*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2013/06/13/world/meast/beirut-marine-barracks-bombing-fast-facts/index.html>

- Coaffee, J. (2009). *Terrorism, risk and the global city: Towards urban resilience*. New York: Routledge.
- Davis, M. (2007). *Buda's wagon: A brief history of the car bomb*. London: Verso.
- Ervin, C. K. (2006). *Open target: Where America is vulnerable to attack*. New York: St. Martin's Press.
- Glaeser, E. L. & Shapiro, J. M. (2001). *Cities and warfare: The impact of terrorism on urban form*. Discussion Paper Number 1942. Retrieved from <https://www.brown.edu/Research/Shapiro/pdfs/HIER1942.pdf>
- Graham, S. (Ed.). (2004). *Cities, war, and terrorism: Towards an urban geopolitics*. Malden, MA: Blackwell.
- Graham, S. (2011). *Cities under siege: The new military urbanism*. New York: Verso.
- Grossman, N. (2018). *Drones and terrorism: Asymmetric warfare and the threat to global security*. London: I. B. Tauris.
- Hassan, R. (2011). *Suicide bombings*. New York: Routledge.
- History.com Editors. (2019). *Beirut barracks blown up*. Retrieved from <https://www.history.com/this-day-in-history/beirut-barracks-blown-up>
- Ismayilov, M. (2010). Conceptualizing terrorist violence and suicide bombing. *Journal of Strategic Security*, 3(3), 15-26. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26463142>
- Krueger, A. B. (2007). *What makes a terrorist: Economics and the roots of terrorism*. New Jersey: Princeton University Press.
- Martin, G. (2003). *Understanding terrorism: Challenges, perspectives, and issues*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Martin, G. (2010). *Understanding terrorism: Challenges, perspectives, and issues*. London: SAGE.
- Martin, G. (2019). *Essentials of terrorism: Concepts and controversies*. 5th Edition. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Martin, G. & Prager, F. (2019). *Terrorism: An international perspective*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Meeks, B. N. (2016). *These 7 major risks threaten urban sustainability*. Retrieved from <https://www.greenbiz.com/article/7-risks-cities-facing-globalization>

- National Geographic. (n.d.). *Urban threats*. Retrieved from <https://www.nationalgeographic.com/environment/habitats/urban-threats/>
- Overton, I. (2019). *The price of paradise: How the suicide bomber shaped the modern age*. London: Hachette.
- Pape, R. A. (2005). *Dying to win: The strategic logic of suicide terrorism*. New York: Random House.
- Pedahzur, A. (2005). *Suicide terrorism*. Malden, MA: Polity Press.
- Schneider, R. H. & Kitchen, T. (2007). *Crime prevention and the built environment*. New York: Routledge.
- Taylor, M. & Ryan, H. (1988). Fanaticism, political suicide and terrorism. *Terrorism*, 11(2), 91-111. Retrieved from DOI: 10.1080/10576108808435703
- US Federal Bureau of Investigation. (n.d.). *Wall street bombing 1920*. Retrieved from <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/wall-street-bombing-1920>
- Wood, J. (2016). *Urban terrorism and future cities*. Retrieved from <https://www.controlrisks.com/our-thinking/insights/urban-terrorism-and-future-cities>

ธุรกิจของกองทัพแห่งชาติพม่าในช่วงระบอบนายพลเนวิน (ค.ศ. 1962-1988)*

เอนกชัย เรืองรัตนาร**

(วันรับบทความ : 3 กุมภาพันธ์ 2563/ วันแก้ไขบทความ : 10 เมษายน 2563 / วันตอบรับบทความ : 16 เมษายน 2563)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงธุรกิจของตัมมะต่อหรือกองทัพแห่งชาติพม่าในช่วงระบอบนายพลเนวินในระหว่าง ค.ศ. 1962-1988 การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและวิเคราะห์ผ่านกรอบความคิดเรื่องทหารในฐานะผู้ปกครอง (Ruler Military Domination) ของ Ayesha Siddiqi แห่งมหาวิทยาลัย SOAS University of London ผลการศึกษาพบว่า บทบาทตัมมะต่อในช่วงระบอบนายพลเนวินตลอด ค.ศ. 1962-1988 มีลักษณะเป็น “ทหารในฐานะผู้ปกครอง” กล่าวคือ ตัมมะต่อมองว่าตนเองเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของพม่าภายหลังได้รับเอกราช และมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงจากภัยคุกคามภายในและความขัดแย้งจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง นำไปสู่การเข้าควบคุมอำนาจการปกครองอย่างเบ็ดเสร็จและวางฐานอำนาจทางการเมืองของตนไว้อย่างรัดกุม ในขณะเดียวกัน ตัมมะต่อก็อาศัยอำนาจทางการเมืองในการเข้าควบคุมเศรษฐกิจของพม่า และได้ผูกขาดธุรกิจการค้าทั้งในฐานะสถาบันกองทัพและส่วนบุคคล มีการใช้อำนาจรัฐหรือเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐเพื่อคอร์รัปชันทรัพย์สินและอำนาจทางการเมืองของตนเองและพวกพ้อง ตลอดจนดำเนินการในธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการฉวยโอกาสเข้ายึดกิจการของพ่อค้าชาวต่างชาติ การค้าในตลาดมืด และการค้ายาเสพติด ในขณะที่ตัมมะต่อไม่ได้ให้ความสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ดีให้แก่ชาวพม่า

คำสำคัญ: ธุรกิจกองทัพ/ ตัมมะต่อ/ พม่า

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง “กองทัพกับเศรษฐกิจเมียนมาในระยะเปลี่ยนผ่าน, 1987-2017” ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

** นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

Military Business of Tatmadaw during General Ne Win Regime (1962-1988)^{*}

Anekchai Rueangrattanakorn^{**}

(Received Date : February 3, 2020, Revised Date : April 10, 2020, Accepted Date : April 16, 2020)

Abstract

The purpose of this research is to study and analyze the business of Myanmar Armed Forces or Tatmadaw during General Ne Win Regime (1962-1988). This documentary research is conducted by applying the Ruler Military Domination by Ayesha Siddiqi, from SOAS University of London, as a framework. The study showed that during General Ne Win Regime (1962-1988), the role of Tatmadaw was in the form of 'Ruler Military Domination'. Having important roles in preventing internal threats and conflicts of political crisis, the Tatmadaw perceived themselves as a main actor in building the unity of the nation since the national independence. These led to the absolute domination of the country, especially in politics. The Tatmadaw used the political power for consolidating and expanding their independent economic base. Several Burmese businesses, both individuals and institutions, were monopolized. More importantly, they abused the state power to corrupt and maintain their political power and connections. Furthermore, they conducted three unofficial businesses; taking control of foreigner merchants' businesses, involving in black market, and engaging in narcotic drugs trafficking. The Tatmadaw, nevertheless, had no intention to create the favorable and strong economic system for Burmese.

Keywords: Military Business/ Tatmadaw/ Myanmar

^{*} This article is part of Ph.D. dissertation on "The Military and Myanmar's Economy in the Transitional Period, 1987-2017", funded by the Thailand Research Fund (TRF)

^{**} Ph.D. Candidate, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Phayathai Road, Wang Mai, Patumwan, Bangkok 10330

บทนำ

รัฐบาลพลเรือนที่นำโดยนายอู (U Nu) เข้าบริหารประเทศภายหลังพม่าได้รับเอกราช ใน ค.ศ. 1948 นายอูและชนชั้นนำคนอื่น ๆ ของพม่าเชื่อว่า เจ้าอาณานิคมอังกฤษเข้ามากอบโกยผลประโยชน์จากพม่า ทำให้ความมั่งคั่งรุ่งเรืองของยุคราชวงศ์พม่าสิ้นสุดลง และทำให้ชาวพม่าถูกเอารัดเอาเปรียบโดยชาวต่างชาติอื่นๆ ที่เข้าไปแสวงหาโอกาสและผลกำไร ดังนั้น แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาพม่าหลังได้รับเอกราชจึงพยายามดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อจะกำจัดการผูกขาดและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวต่างชาติในรูปของบริษัทเอกชนที่ฝังรากอยู่ตั้งแต่สมัยอาณานิคม และสกัดกั้นการลงทุนของเอกชนพม่าเองด้วย อันเป็นแนวทางที่อยู่ตรงข้ามกับทุนนิยม (Fenichel and Khan, 1981, p. 821; Adas, 2011, p. 223) รัฐบาลของนายอูยังชูนโยบายการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) การใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายประหยัดมัธยัสถ์ เพื่อหวังว่าจะฟื้นฟูเศรษฐกิจของพม่าให้กลับมาอยู่ในระดับใกล้เคียงกับในช่วงก่อนสงครามโดยเร็ว ในขณะเดียวกัน รัฐบาลของนายอูก็เร่งฟื้นฟูศีลธรรมทางศาสนาตามแนวทางที่อูมองว่าเป็นการสร้างสังคมนิยมโดยรัฐ (State Socialism) ซึ่งเขามองว่าจะเป็นวิธีเดียวที่จะกำจัดการเหลื่อมล้ำและนำพาประเทศไปสู่การเป็นรัฐสวัสดิการอย่างแท้จริง แต่กระนั้นรัฐบาลของนายอูกลับประสบกับความล้มเหลวในการฟื้นฟูและปฏิรูปเศรษฐกิจ และไม่สามารถจัดการกับปัญหาทางการเมือง ประกอบกับความขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อยในขณะนั้นที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นกว่าครั้งที่ดำรงตำแหน่งในสมัยแรก ตั้งแต่การประท้วงต่อต้านการผลักดันศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐกะฉิ่นเมื่อ ค.ศ. 1960 ที่ก่อตัวเป็นการจัดตั้งกองกำลังเพื่อเอกราชกะฉิ่น (Kachin Independence Army – KIA) ที่มีปฏิบัติการเพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่าและเพื่อเป้าหมายในการเป็นรัฐเอกราชของกะฉิ่นมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงทำให้การเห็นอกเห็นใจชนกลุ่มน้อยที่นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกครั้งเพื่อมอบเสรีภาพในการสอนศาสนา

ถัดมาต่อ (Tatmadaw) หรือกองทัพแห่งชาติพม่าอ้างความชอบธรรมจากปัญหาการเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มว่าจะทำให้พม่าขาดเอกภาพและภัยคุกคามอย่างใหญ่หลวงต่อความมั่นคงของความเป็นสหภาพของพม่า (Smith, 1965, pp. 272-273) และยังอ้างถึงความสำเร็จในการหยุดยั้งความขัดแย้งภายในองค์กรสันนิบาตเสรีภาพแห่งประชาชนผู้ต่อต้านฟาสซิสต์ (AFPFL) เมื่อ ค.ศ. 1958 (Taylor, 2009, pp. 251, 293) ดังนั้น นายพลเนวิน (Ne Win) จึงเข้ายึดอำนาจรัฐบาลพลเรือนของนายอูในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1962 อันเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบเผด็จการทหารที่จะปกครองพม่าไปอีก 5 ทศวรรษต่อมา ทั้งนี้สภาปฏิวัติ (Revolutionary Council) ภายใต้การนำของนายพลเนวินได้ดำเนินมาตรการที่เด็ดขาดในการจัดการเปลี่ยนแปลงการเมืองและเศรษฐกิจขนานใหญ่ คือ การกำหนดนโยบาย ‘วิถีม้าสู่ระบอบสังคมนิยม’ ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นกลยุทธ์ที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และดำเนินการยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐ (Enterprise Nationalization) จึงเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ตมตะต่อเข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจ

นอกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการฉวยโอกาสเข้ายึดกิจการของพ่อค้าชาวต่างชาติ การค้าในตลาดมืด และการเข้าไปเกี่ยวพันในขบวนการค้ายาเสพติด ดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การสร้างความเติบโตของอำนาจทางเศรษฐกิจของตัมมะต่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงลักษณะของธุรกิจของตัมมะต่อในช่วงสถาปนาปฏิวัติในระหว่าง ค.ศ. 1962 ถึง 1988 โดยมุ่งอธิบายว่า สถาปนาปฏิวัติมีลักษณะเป็น “ทหารในฐานะผู้ปกครอง” ซึ่งมีกองทัพเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและตัวแสดงทางการเมืองของพม่า ภายหลังได้รับเอกราช รวมถึงมองว่าตนเองมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐตัมมะต่อในฐานะผู้ปกครองจึงใช้อำนาจเข้าควบคุมภาคเศรษฐกิจของพม่า และได้ผูกขาดธุรกิจการค้าทั้งในฐานะสถาบันกองทัพและส่วนบุคคล ทั้งนี้ ผู้เขียนแบ่งเนื้อหาของบทความนี้ออกเป็น 7 ส่วน โดยส่วนถัดไปจะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องทหารในฐานะผู้ปกครอง *ส่วนที่สาม* กล่าวถึงบทบาททางการเมืองของตัมมะต่อภายในการนำของสถาปนาปฏิวัติ ท่ามกลางปัญหาชนกลุ่มน้อยและความขัดแย้งภายในประเทศ *ส่วนที่สี่* กล่าวถึงการดำเนินนโยบายยึดเอากิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ (Nationalization) ในช่วงสถาปนาปฏิวัติกับการขยายตัวของธุรกิจของตัมมะต่อ *ส่วนที่ห้า* กล่าวถึงธุรกิจของตัมมะต่อ ผ่านการค้าและการดำเนินการในธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการ *ส่วนที่หก* กล่าวถึงตัมมะต่อกับระบบทุนนิยมแบบเครือญาติ และ *ส่วนสุดท้าย* วิเคราะห์ถึงสถานะ “ทหารในฐานะผู้ปกครอง” ของสถาปนาปฏิวัติภายใต้การนำของนายพลเนวิน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปรากฏการณ์ของการแทรกแซงของทหารเกิดขึ้นชัดเจนในประเทศกำลังพัฒนาในช่วงปลายทศวรรษ 1950 และในช่วงทศวรรษ 1960 จนหนังสือพิมพ์ The Times ของอังกฤษเรียกช่วงระยะเวลาดังกล่าวว่าเป็น ‘ปีทองของบรรดานายพล’ (สุชาติ บำรุงสุข, 2561, น.45) นักวิชาการด้านการเมืองเปรียบเทียบมักหยิบยกบทบาทด้านเศรษฐกิจหรือธุรกิจของกองทัพอียิปต์ ตุรกี ปากีสถาน และประเทศในแถบในลาตินอเมริกาขึ้นมาเป็นเป็นกรณีศึกษาหรือกรณีศึกษาเปรียบเทียบ ในขณะที่ละเลยหรือมองข้ามการศึกษากรณีธุรกิจของตัมมะต่อ เพราะเมียนมากลายเป็นพื้นที่ที่ยากต่อการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยเชิงลึกนับตั้งแต่ นายพลเนวินเข้ายึดอำนาจการปกครองใน ค.ศ. 1962 เป็นต้นมา (Egreteau and Jagan, 2014, p.30)

อย่างไรก็ดี นักวิชาการจำนวนหนึ่งได้เริ่มให้ความสนใจต่อการศึกษาถึงบทบาทและการแทรกแซงของ ตัมมะต่อในภาพรวม เริ่มต้นจากงานเขียนของ Lucian Pye (1959, pp. 14, 29) และ Moshe Lissak (1964, pp.14, 19) นักวิชาการด้านสังคมวิทยาการทหารได้ชี้ว่า ตัมมะต่อเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากนับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ตัมมะต่อต้องการทำหน้าที่เป็น “ผู้นำในการทำให้ทันสมัยและการสร้างชาติ” และ

มองว่าตนเองคือ ‘ชาติ’ ในความหมายที่ว่า ถ้ากองทัพมั่นคงก็จะทำให้ชาติมั่นคงไปด้วย เช่นเดียวกับ Morris Janowitz (1964, pp. 76-78) ได้เสนอว่า ตั้ดมะด่อไม่ได้มีเพียงแค่บทบาททางการเมืองเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทไปสู่การพัฒนาและภาคเศรษฐกิจในพื้นที่ส่วนต่างๆมาตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีอินุ ในช่วงทศวรรษที่ 1950

ผู้เชี่ยวชาญด้านเมียนมาศึกษาเริ่มให้ความสำคัญต่อประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจของเมียนมามากขึ้น ในช่วงทศวรรษ 1950-1960 เช่น งานของ John F. Cady (1953), Frank N. Trager (1956), John Thomson (1957) และ Lucian Pye (1962) มุ่งศึกษาถึงเพียงนโยบายเศรษฐกิจของเมียนมาภายใต้การนำของ นายพลเนวิน และศึกษาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศที่ให้แก่เมียนมา รวมถึงงานเขียนที่เปรียบเทียบบทบาทของตั้ดมะด่อกับกองทัพประเทศอื่นๆ เช่น งานของ John H. Badgley (1969) ได้อธิบายเชิงเปรียบเทียบถึงนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลนายพลเนวินกับรัฐบาลทหารไทย

งานวิชาการชิ้นสำคัญในช่วงทศวรรษ 2000 ที่ศึกษาบทบาทของกองทัพในภาคเศรษฐกิจของเมียนมา คือ งานของ Yoshihiro Nakanishi (2013) เป็นการศึกษางานศึกษาบทบาทของกองทัพในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจในช่วงการปกครองของนายพลเนวิน ค.ศ. 1962-1988 โดยเสนอว่า นายพลเนวินดำเนินนโยบายปฏิวัติประเทศอย่างล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ในขณะที่เดียวกัน สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ระบอบทหารได้อย่างประสบความสำเร็จ แต่ยังคงไม่มีการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงหรือการวิเคราะห์ที่ระบบ ตลอดจนยังไม่มีบทบาทของกองทัพในภาคเศรษฐกิจของเมียนมาในการสร้างเป็นกรอบความคิดขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบว่า งานเขียนและหนังสือเกี่ยวกับธุรกิจของ ตั้ดมะด่อทั้งในฐานะที่เป็นประเด็นหลักและประเด็นลำดับรองมีทั้งการนำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาดและคลาดเคลื่อนในหลายประเด็น หรือไม่ก็เสนอข้อมูลแบบภาพกว้างจนทำให้เกิดความสำคัญผิดในเนื้อหาสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงช่องว่างทางองค์ความรู้ที่ยังคงขาดหายไปเกี่ยวกับประเด็นเรื่องบทบาททางเศรษฐกิจของตั้ดมะด่อในช่วงหลังการปกครองของนายพลเนวิน

แนวคิดเรื่องทหารในฐานะผู้ปกครอง (Ruler Military Domination)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่อง “กองทัพกับเศรษฐกิจเมียนมาในระยะเปลี่ยนผ่าน, 1987-2017” ซึ่งอธิบายถึงความยืดหยุ่นของตั้ดมะด่อต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในทุกช่วง (phase) ของระยะเปลี่ยนผ่าน จึงทำให้ตั้ดมะด่อสามารถดำรงสถานะตัวแสดงทางเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งวิธีอย่างเป็นทางการผ่านการสร้างอำนาจในเชิงสถาบัน (Institutionalization of Military Control) และวิธีอย่างไม่เป็นทางการมาตลอดไม่ว่าการเมืองของพม่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ว่าด้วย ‘รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือน-ทหาร’ (Typology of Civil-Military Relations) กับ ‘ระดับของธุรกิจกองทัพ’ (Level of Military Business) ของ Ayesha Siddiq (2017) ในการอธิบายลักษณะของตั้ดมะด่อในแต่ละช่วงเวลานับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษจนถึงปัจจุบัน

ในบทความนี้ ผู้เขียนมุ่งอธิบายเฉพาะธุรกิจของกองทัพในช่วงระบอบนายพลเนวินระหว่าง ค.ศ. 1962-1988 ด้วยแนวคิดเรื่อง ‘ทหารในฐานะผู้ปกครอง’ ของ Siddiq (2017, pp. 43-47) ซึ่งอธิบายว่า ทหารในฐานะผู้ปกครอง คือ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนที่ซึ่งทหารได้ล้มล้างศูนย์อำนาจทางการเมืองเดิม เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ และตั้งตนเองเข้าเป็นผู้ควบคุมศูนย์อำนาจทางการเมืองใหม่โดยตรง ทหารในฐานะผู้ปกครองมักมองตนเองว่าเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐภายหลังได้รับเอกราช และมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงจากภัยคุกคามภายใน เช่น ภัยจากกลุ่มแบ่งแยกดินแดน ภัยจากพรรคคอมมิวนิสต์ และความขัดแย้งจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง รวมถึงมองว่าตนเองเป็นสถาบันที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความทันสมัยให้แก่สังคม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐด้วย ทหารประเภทนี้มักปกครองในรูปของผู้นำเผด็จการทหารที่มีอำนาจเด็ดขาดเพียงคนเดียว (Caesarism) คณาธิปไตยทหาร (Military Oligarchy) หรือในรูปแบบความร่วมมือกับผู้นำพลเรือนที่มีกองทัพเป็นแกนนำหลัก ทหารในฐานะผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับการถูกกีดกันออกไปจากการเมืองอย่างสิ้นเชิง หรืออยู่ภายใต้การควบคุมของพลเรือน ส่งผลให้ทหารตัดสินใจยึดอำนาจการปกครองของรัฐอย่างเบ็ดเสร็จ โดยไม่มีกำหนดเวลาว่าจะถอนตัวออกไปและคืนอำนาจการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเกิดเงื่อนไขพิเศษอย่างการบริหารเศรษฐกิจล้มเหลว และแรงกดดันจากภายนอกประเทศที่อาจทำให้ทหารต้องตัดสินใจออกจากการเมืองได้

สำหรับประเด็นธุรกิจกองทัพ ทหารในฐานะผู้ปกครองมักมีการคอร์รัปชันในลักษณะโจรอาชญากรรม (Kleptocracy) กล่าวคือ ทหารเหล่านี้มักอ้างตนว่าเป็นผู้ค้ำประกันความมั่นคงของชาติ และมีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้น จึงสบช่องให้ทหารในฐานะผู้ปกครองอาศัยอำนาจในการปกครองเข้าควบคุมทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจ โดยสร้างว่าตนเองปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต ในขณะเดียวกัน ทหารเหล่านี้ก็ใช้อำนาจรัฐหรือเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐเพื่อคอร์รัปชันทวีทรัพย์สินและอำนาจทางการเมืองของตนเองและพวกพ้อง และมักกระทำโดยการยักยอกเงินหลวงเสมือนเป็นบัญชีธนาคารของตนเอง ตลอดจนทหารเหล่านี้ได้ผูกขาดธุรกิจการค้าทั้งโดยส่วนบุคคลและหมู่คณะด้วย ทั้งนี้ Mancur Olson (2000, p. 11) เปรียบเทียบว่า ทหารในฐานะผู้ปกครองเป็นดัง ‘โจรพเนจร’ (Roving Bandit) ซึ่งสื่อให้เห็นภาพของทหารที่มีพฤติกรรมคอร์รัปชัน แสวงหาผลประโยชน์และผลกำไรจากแหล่งงบประมาณหนึ่งๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในปัจจุบัน โดยไม่หวังถึงการครองอำนาจในระยะยาว ดังนั้น ทหารในฐานะผู้ปกครองจึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ดีให้แก่ประเทศ และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่สังคมต้องสูญเสียอันเกิดสถานะอาชญากรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

บทบาททางการเมืองของตัมมะต่อภายในการนำของสภาปฏิวัติ

นอกจากตัมมะต่อจะปฏิบัติการทางทหารในฐานะนักรบในสงคราม เพื่อรับมือกับภัยคุกคามจากภายนอก ซึ่งเป็นภารกิจหลักช่วงทศวรรษแรกหลังจากพม่าได้รับเอกราชแล้ว ตัมมะต่อยังแสดงบทบาทในฐานะผู้สร้างรัฐ (State Builder) โดยเข้าควบคุมทางการเมืองโดยตรง และเริ่มหันความสนใจกับการรักษาความมั่นคงภายใน (Internal Security) บนข้ออ้างของการทำหน้าที่ด้านความมั่นคงอันเป็นผลมาจากการเดินทางไปศึกษาดูงานการปฏิบัติการของกองทัพต่างประเทศ

นายพลเนวินเข้ายึดอำนาจรัฐบาลพลเรือนของนายอูเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1962 โดยอ้างถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และความมั่นคง ที่ทำให้ตัมมะต่อเข้ามาทำหน้าที่ “ภารกิจทางการเมืองแห่งชาติ” (Aung Moe San, 2006, p.7) ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของนายพลจัตวาองจี (Aung Gyi) โฆษกของสภาปฏิวัติที่ว่า การรัฐประหารเป็น “ภาระหน้าที่ที่ไม่น่ารื่นรมย์ ... วิถีทางเศรษฐกิจและการเมืองผลักดันให้นายพลเนวินปลดประธานาธิบดีวินมอ่ง (Win Maung) และนายกรัฐมนตรีอู พร้อมกับสถาปนาระบอบทหารขึ้นอีกครั้ง” (Trumbull, 1962, p.5) นายพลเนวินประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1947 กับข้อตกลงปางโหลง โดยมุ่งหวังกำจัดระบบพรรคการเมืองและแนวโน้มของการปกครองตามแนวทางระบบสหพันธรัฐ (Federalism) หรือระบบการปกครองตนเอง (Autonomous System) (Kipgen, 2016, p.49)

ตัมมะต่อได้จัดตั้งสภาปฏิวัติขึ้น ประกอบด้วยคณะนายทหารจำนวน 17 นายที่เป็นพรรคพวกที่ใกล้ชิดกับนายพลเนวิน ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารสูงสุดในการรวมศูนย์อำนาจการปกครองประเทศชั่วคราว และยังทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการออกกฎหมายการศึกษา และข้อระเบียบต่างๆ เพื่อควบคุมสังคมพม่า ในหลายกรณีเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ตัมมะต่อให้ครอบคลุมทุกมิติ นอกจากนี้ สภาปฏิวัติยึดถือเอา ‘วิถีพม่าสู่ระบอบสังคมนิยม’ (Burmese Way to Socialism) เป็นอุดมการณ์และแนวนโยบายในการบริหารประเทศ และเปลี่ยนชื่อประเทศอีกครั้งเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า (The Socialist Republic of the Union of Burma) ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารปกครองประเทศ

แม้ต่อมา สภาปฏิวัติจะส่งผ่านอำนาจการบริหารประเทศไปสู่การปกครองแบบสังคมนิยมผ่านการดำเนินการของพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (The Burma Socialist Program Party – BSPP) ที่ถูกตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1962 ซึ่งเป็นพรรคการเมืองเดียวที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและผูกขาดอำนาจทางการเมืองพม่าตลอดช่วง ค.ศ. 1974-1988 แต่ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มอำนาจเดิมจะยุติบทบาทลง แต่เป็นเพียงการส่งผ่านอำนาจให้แก่พรรคการเมืองที่ควบคุมโดยตัมมะต่อเพื่อสร้างความชอบธรรมในการบริหารประเทศตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น อนึ่ง สภาปฏิวัติได้ปรับโครงสร้างใหม่อีกครั้งใน ค.ศ. 1971 โดยปรับให้มีพลเรือน 4 คนเข้ามาดำรงตำแหน่งจากที่นั่งทั้งหมด 15 ที่นั่ง ทั้งนี้ สภาปฏิวัติคงบทบาทสำคัญในการปกครองพม่าเป็นเวลา

จนกระทั่งเมื่อนายพลเนวินและพรรคพวกกว่า 20 คนได้เกษียณออกจากตำแหน่งต่อใน ค.ศ. 1972 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1974

พรรค BSPP ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงจากพรรคของชนชั้นทางการเมืองให้เป็นพรรคมวลชนมากขึ้น มีการขยายเครือข่ายกว้างขวางไปทั่วประเทศ โดยมีสมาชิกจำนวน 334,226 คนในช่วงการประชุมใหญ่ครั้งแรกของพรรคในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ค.ศ. 1971 นายพลเนวินได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าพรรค และคัดเลือกกรรมการกลางของพรรคซึ่งมีเจ้าหน้าที่ทหารเข้าดำรงตำแหน่ง 118 ที่นั่ง จาก 150 ที่นั่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 79 ของจำนวนที่นั่งทั้งหมด ส่วนที่หนึ่งของกรรมการกลางของพรรคที่เหลือเป็นของพลเรือนที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับนายพลเนวินทั้งสิ้น

พม่าภายใต้โครงสร้างการปกครองใหม่ของพรรค BSPP ใช้ระบบรัฐสภาเดียว (Unicameral Parliament) เรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร (Pyithu Hluttaw) เพื่อเป็นองค์กรทางนิติบัญญัติ ทว่าที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับรัสเซียในยุคสตาลิน กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยพรรค BSPP ทำการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนหนึ่งด้วยตัวเอง ซึ่งมักจะเป็นนายทหารของสภาปฏิวัติและนายทหารเกษียณอายุราชการ เพื่อให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนในแต่ละพื้นที่จากตัวเลือกเหล่านั้น ซึ่งในบางพื้นที่อาจมีเพียงตัวเลือกผู้แทนเพียงคนเดียว (Seekins, 2002, pp.85-90) นั้นหมายความว่า ไม่ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดก็ตามได้รับคัดเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ย่อมถูกควบคุมโดยตัมตะดอ จึงทำให้สภาผู้แทนราษฎรมักลงมติตามความประสงค์ของตัมตะดอ มติของสภาผู้แทนราษฎรจึงเปรียบเสมือน ‘สภาตรายาง’ ในการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจของฝ่ายบริหารเท่านั้น (Egreteau, 2017, p.38)

ในขณะที่ ฝ่ายบริหารทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศแบ่งออกเป็น 2 องค์กรหลัก คือ *สภาแห่งรัฐ (State Council)* มีหน้าที่ในการรับรองและประกาศใช้กฎหมายและใช้อำนาจเมื่อสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือเมื่อเกิดสถานการณ์ไม่ปกติขึ้น มีนายพลเนวินดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาแห่งรัฐ ซึ่งก็จะได้รับตำแหน่งประธานาธิบดีด้วย และสมาชิกอีก 28 คนก็จะได้รับการคัดเลือกอย่างละครั้งจากสภาผู้แทนราษฎรและหน่วยงานในระดับท้องถิ่น อีกองค์กรหนึ่งคือ สภารัฐมนตรี (Council of Ministers) มีหน้าที่บริหาร กำหนดนโยบายต่างๆ ตลอดจนวางแผนเศรษฐกิจและงบประมาณของประเทศ สมาชิกของสภารัฐมนตรีจะได้รับการคัดเลือกมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและหน่วยงานอื่นๆ ในควบคุมของตัมตะดอ ทั้งนี้ ผู้ที่รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งอยู่ในทั้ง 2 สภาข้างต้นเป็นนายทหารของสภาปฏิวัติทั้งที่ยังคงสถานภาพทหารอยู่และเป็นอดีตนายทหารเกษียณอายุราชการจำนวนมากกว่าร้อยละ 40 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด นอกจากนี้ นายพลเนวินยังได้แต่งตั้งตนเองเป็นประธานในคณะกรรมการทุกชุดของฝ่ายบริหารด้วย รวมถึงแต่งตั้งเฉพาะบุคคลที่นายพลเนวินควบคุมได้ขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะไม่มีใครเป็นภัยคุกคามต่อสถานะที่เขาดำรงอยู่ (Seekins, 2002, p. 91; Steinberg, 2010, p.75)

จากคำอธิบายข้างต้นแสดง ผู้เขียนจึงมีความเห็นสอดคล้องกับที่ Geddes (2003, p.75) ที่ว่า พม่าในขณะนั้นเป็นการปกครอง ‘ระบอบเนวิน’ เป็นรูปแบบผสมระหว่างระบอบทหาร (Military Regime) ระบอบที่สืบทอดอำนาจผ่านตัวบุคคล (Personalistic Regime) และระบอบการปกครองโดยพรรคเดียว (Single - Party Regime) ซึ่งทำให้ตัมมะต้อยยังคงสามารถดำรงบทบาทหลักและมีอิทธิพลอย่างมากในการบริหารประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

นโยบายยึดเอากิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ กับ ธุรกิจของตัมมะต้อย

Robert H. Taylor (2009, p.39) นักวิชาการด้านการเมืองพม่าได้อธิบายถึงประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่งไว้ว่า กษัตริย์หลายพระองค์ของพม่า รวมถึงพระเจ้ามินดงไม่สามารถควบคุมอำนาจทางการเมืองไว้ได้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ และการจัดองค์กรทางเศรษฐกิจใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิต เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของตัมมะต้อยจึงอาจกล่าวได้ว่า ตัมมะต้อยใช้ประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นบทเรียนในการควบคุมอำนาจทางเศรษฐกิจไว้ที่ศูนย์กลางอย่างรัดกุม และขจัดตัวแสดงอื่นที่จะสร้างแรงกระเพื่อมต่ออำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองของตน

สภาปฏิวัติได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยการยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐ (Enterprise Nationalization Law of 1963) เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 ทำให้วิสาหกิจการพาณิชย์ของตัมมะต้อยทั้งหมดตกเป็นเป้าหมายกลุ่มแรกๆ ที่ถูกดำเนินการตามนโยบายการยึดเอากิจการเอกชนมาเป็นของรัฐ เพราะสภาปฏิวัติมองว่าวิสาหกิจการพาณิชย์ดังกล่าวมีขนาดใหญ่มากเกินไปที่จะบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อแนวทางวิถีมาร์กซิสต์แบบสังคมนิยมด้วย (Holmes, 1967, p.190; Tucker, 2001, p.190)

ต่อมานโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมฉบับใหม่ (State-Owned Socialist Economic System) ภายใต้แนวทาง ‘วิถีมาร์กซิสต์แบบสังคมนิยม’ ของสภาปฏิวัติได้ประกาศอย่างเป็นทางการในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 ระบุว่า ธุรกิจด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการส่งออกทั้งหมดของเอกชนจะถูกยึดเอากิจการมาเป็นของรัฐ ซึ่งหมายถึงการส่งออกข้าว ไม้สัก และยางพาราของพม่าที่คิดเป็นร้อยละ 80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของพม่าในขณะนั้นด้วย (UNCTAD, 1964, p.10) ทั้งนี้ ก่อนการประกาศนโยบายดังกล่าว นายพลเนวินได้ประกาศโดยอ้างเหตุผลทางการเมืองว่า พม่าจะไม่อนุมัติการลงทุนใดจากต่างประเทศเพิ่มเติมจากเดิมแล้ว และได้นำร่องยุติการร่วมทุนกับบริษัท Burmah Oil Company ไปตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1963 พร้อมประกาศจัดตั้งบริษัทน้ำมันขึ้นเพื่อดำเนินการเองทั้งหมด (Silverstein, 1967, p.160)

สภาปฏิวัติยังได้ดำเนินการยึดเอาธนาคารต่าง ๆ มาเป็นของรัฐในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 ซึ่งเป็นธนาคารเอกชนจำนวน 17 แห่ง และธนาคารต่างชาติจำนวน 14 แห่ง ซึ่งรวมถึงธนาคารสัญชาติจีน 2 แห่ง คือ The Bank of China และ The Bank of Communications ซึ่งถูกอ้างว่าเป็นท่อน้ำเลี้ยงแก่กลุ่มคอมมิวนิสต์ด้วย แล้วผนวกรวมกันเป็นธนาคารแห่งใหม่ในนาม The Peoples' Bank (Directorate of Information, 1967, pp. 101-103; Holmes, 1967, pp. 192-193) นอกจากนี้ สภาปฏิวัติยังได้ดำเนินการยึดธุรกิจประกันภัย และการเข้ายึดกิจการหนังสือพิมพ์ Guardian กับหนังสือพิมพ์ Vanguard ซึ่งมีแนวทางสนับสนุนคอมมิวนิสต์จีนในเดือนกันยายนของปีเดียวกัน ด้วยข้ออ้างว่าเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่ออย่างเป็นเท็จ รวมทั้งออกคำสั่งให้ผู้สื่อข่าวต่างชาติจำนวนมากเดินทางออกจากพม่า นับตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1963 จนทำให้สภาปฏิวัติเป็นผู้ผูกขาดสื่อสิ่งพิมพ์ในงานสื่อมวลชนและโทรคมนาคมทั้งหมดตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. 1965 (Mya Maung, 1998, p.25; Tucker, 2001, p.190) และได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยการยุติข้อพิพาททางการค้า ค.ศ. 1963 (Trade Disputes Amending Law of 1963) โดยให้อำนาจแก่สภาปฏิวัติในการยึดและระงับการดำเนินการใดๆ ต่อธุรกิจที่ขัดต่อข้อพิพาทแรงงานด้วย (Silverstein, 1967, p.156)

สภาปฏิวัติอาศัยอำนาจตามกฎหมายในการเริ่มยึดเอาวิสาหกิจการพาณิชย์ของหน่วยงาน BEDC จำนวน 42 แห่งมาเป็นของรัฐ และตามมาด้วยการยึดเอาวิสาหกิจการพาณิชย์ของสถาบัน DSI จำนวน 5 แห่งอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1963 ทั้งนี้ วิสาหกิจการพาณิชย์ที่ถูกยึดเอามาเป็นของรัฐมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 47 แห่ง ซึ่งตามมาด้วยการจัดรูปแบบการบริหารใหม่ เช่น ธนาคารต่างๆ ที่เคยอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงาน BEDC ถูกโอนไปขึ้นตรงต่อกระทรวงการคลังและรายได้ (Ministry of Finance and Revenue) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าทั้งหมดถูกโอนไปขึ้นตรงต่อกระทรวงการค้า (Ministry of Trade) และธุรกิจด้านอุตสาหกรรมทั้งหมดถูกโอนไปขึ้นตรงต่อกระทรวงอุตสาหกรรม ส่วนบริษัทอื่นๆ ที่ไม่สามารถจัดสรรได้สอดคล้องกับกระทรวงหรือหน่วยงานของรัฐบาล ให้ยังคงขึ้นตรงต่อหน่วยงาน BEDC ได้ต่อไป

สภาปฏิวัติได้ใช้ความสำเร็จของหน่วยงาน BEDC เป็นต้นแบบของการจัดโครงสร้างการบริหารงานของ Industrial Development Corporation (IDC) จึงทำให้เกิดการแก้ไขกฎหมายขึ้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1962 เพื่อมอบอำนาจการบริหารอย่างอิสระให้แก่หน่วยงานนี้ โดยหวังว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาการขาดทุนอย่างหนักในการดำเนินธุรกิจของรัฐวิสาหกิจมากกว่า 10 แห่ง และนำไปสู่การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับหน่วยงาน BEDC (Banerji, 1963, pp. 145-147)

การดำเนินนโยบายการยึดเอากิจการเอามาเป็นของรัฐอย่างเข้มงวด และมีการปรับเปลี่ยนขยายกฎระเบียบเพิ่มเติม ทำให้สภาปฏิวัติยังดำเนินนโยบายครอบคลุมถึงธุรกิจพื้นฐาน (Basic Industries) ธุรกิจด้านการบริโภค (Consumer Industries) ขนาดกลาง บริษัทนำเข้าและส่งออกของ

ภาคเอกชน และบริษัทร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติอื่นๆ โดยเฉพาะบริษัทสัญชาติอังกฤษกับอินเดียโดยสมบูรณ์ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1964 เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า โกดังสินค้า ร้านขายส่งสินค้า บริษัทสิ่งพิมพ์ ร้านขายปลีกขนาดเล็ก โรงภาพยนตร์ บริษัทขนส่ง บริษัทผลิตบุหรี่ยี่สิบสาม รวมถึงโรงพยาบาลที่ดำเนินโดยหมอสอนศาสนา

นอกเหนือจากสภาพัฒนกิจจะยุติการร่วมทุนกับบริษัทเบอร์มาห์ออยล์ดังที่กล่าวไปแล้ว บริษัทจำนวนทั้งสิ้น 12,212 แห่งยังถูกยึดมาเป็นของรัฐตามเอกสารที่รัฐบาลทหารพม่าเปิดเผยเมื่อ ค.ศ. 1964 ยังรวมถึงบริษัทต่างชาติจำนวนมากด้วย (Directorate of Information, 1967, p.104) ได้แก่ บริษัท Bawasaing Mine Company, บริษัท Anglo-Burma Mine Company, บริษัท Burma Pearl Syndicate, บริษัท Indo-Burma Petroleum, บริษัท Kyaukme Mine Company, บริษัท Unilever Soap Factory เป็นต้น (U Thaung, 1990, p.20; Silverstein, 1967, p.160) หนึ่ง บริษัทสัญชาติจีนและอเมริกันถูกยึดมาเป็นของรัฐในจำนวนที่น้อยกว่าบริษัทอินเดียและบริษัทสัญชาติอื่น แต่รัฐบาลทหารเลือกใช้วิธียกเลิกใบอนุญาตแทน เช่น บริษัท General Exploation Company ซึ่งเป็นบริษัทอเมริกันที่ใหญ่ที่สุดในพม่าในขณะนั้น (Holmes, 1967, p.190) แต่กระนั้น สภาพัฒนกิจก็ไม่ได้ปฏิเสธบริษัทต่างชาติอย่างสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้จากการร่วมทุนในธุรกิจการผลิตอาวูกับบริษัท Myanma Fritz Werner Industries Co. Ltd. ของเยอรมนีตะวันตกใน ค.ศ. 1985 ซึ่งเป็นบริษัทต่างชาติแห่งแรกที่สภาพัฒนกิจร่วมทุนด้วยนับตั้งแต่การยึดอำนาจ (Selth, 2017, p.140)

ทั้งนี้ สภาพัฒนกิจจัดตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลการถ่ายโอนกิจการเหล่านั้น เป็นการเฉพาะ และจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่งทำหน้าที่ดูแลชดเชยค่าเสียหายจากให้แก่ภาคเอกชนและประชาชน แต่ทว่าไม่เคยมีหลักฐานปรากฏว่าภาคเอกชนใดเคยได้รับค่าชดเชยดังกล่าว เจ้าของกิจการเอกชนดังกล่าวไม่สามารถแสดงออกถึงความไม่พอใจได้อย่างชัดเจนนัก เพราะสภาพัฒนกิจได้กำหนดบทลงโทษจำคุก 5 ปีแก่ผู้ที่ขัดขวางหรือกระทำการเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐเอาไว้ (Chang, 2014b, p.188; Holmes, 1967, pp. 190-191) ในขณะเดียวกัน บริษัทที่ถูกยึดมาเป็นของรัฐมากกว่าหมื่นแห่งกลายเป็นชุมทรัพย์มหาศาลตกอยู่ในมือของนายพลของตัมมะต่อเพียงไม่กี่คน ตัมมะต่อดำเนินการนำเอาสินค้าจำนวนมากที่ยึดได้มาจัดแบ่งตามประเภทของสินค้า และนำมาขายในร้านค้าของตัมมะต่อที่เปิดขึ้นใหม่ตามประเภทของสินค้าจำนวน 24 แห่ง และยังพบว่าตัมมะต่อได้มอบร้านค้าของเอกชนจำนวนมากยึดให้แก่ทหารระดับสูงและเครือข่ายในฐานะรางวัลแห่งความจงรักภักดีด้วย

นอกจากสภาพัฒนกิจจะเข้ายึดกิจการของเอกชนทั้งของชาวต่างชาติและชาวพม่าแล้ว สภาพัฒนกิจได้ออกคำสั่งว่าด้วยการประกาศยกเลิกธนบัตรพม่ามูลค่า 50 และ 100 จี๊ต ในวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1964 เพื่อต้องการตัดตอนอำนาจทางการเงินทั้งหมดของชาวต่างชาติให้หมดสิ้นไป และทำให้กลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมหมดเงินทุนที่จะเข้ามาอยู่เบื้องหลังหรือแทรกแซงเศรษฐกิจ

ของพม่าได้อีกต่อไป สถาปณียัตติยังประกาศว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการลงทุนที่สำคัญอันจะนำพาพม่าไปสู่แนวทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ทั้งๆที่มาตรการดังกล่าวได้ทำให้ภาคเอกชนสูญเสียเม็ดเงินกว่า 1 พันล้านจ๊ิต (Steinberg, 1982, p. 77)

สถาปณียัตติแถลงรายงานในความสำเร็จของการดำเนินนโยบายการยึดเอากิจการเอามาเป็นของรัฐ ด้วยการเติบโตของอัตราผลิตภัณฑ์ที่ดำเนินการโดยรัฐเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.6 ในปีงบประมาณ 1962-1963 เป็นร้อยละ 46.4 ในปีงบประมาณ 1977-1978 แต่ในทางตรงข้าม ตัวเลขดังกล่าวย่อมหมายความว่านโยบายนี้ได้สร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจของภาคเอกชนด้วย ดังจะเห็นได้จากจำนวนธุรกิจเอกชนใน ค.ศ. 1963 จำนวน 493 แห่งที่เคยจ้างงานจำนวน 17,947 คน ลดลงเหลือธุรกิจจำนวน 267 แห่งใน ค.ศ. 1972 กับอัตราการจ้างงานที่ลดลงเหลือ 6,887 คน หรือลดลงจากเดิมถึงร้อยละ 61.6 (U Thaung, 1990, p. 20)

ต่อมา สถาปณียัตติของนายพลเนวินก็เริ่มตระหนักถึงปัญหาราคาสินค้าที่สูงมากขึ้น และการขาดแคลนความรู้เฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมต่างๆ จึงทำให้สถาปณียัตติดำเนินนโยบาย ‘วิถีม่าสู่ระบบสังคมนิยม’ ควบคู่ไปกับการประสานความร่วมมือกับบริษัทต่างประเทศในกิจการอุตสาหกรรมต่างๆ โดยเปิดช่องให้สถาบัน DSI และหน่วยงาน BEDC เป็นหน่วยงานดำเนินการหลัก เช่น ส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาความรู้เฉพาะทางจากประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนให้หลักประกันแก่นักลงทุนต่างชาติบางบริษัทว่าจะไม่มีการยึดเอากิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ ในระยะเวลา 10 ปีที่มีการลงทุน เช่น บริษัท Burma Paints, Ltd. ที่ผลิตสีทาบ้าน และบริษัท Centrade Polyproducts, Ltd. ที่ผลิตเครื่องเคลือบดินเผา โดยสัดส่วนการลงทุนจะถือครองโดยรัฐบาลพม่าร้อยละ 52 และบริษัทร่วมทุนอีกร้อยละ 48 (“Investment Permits,” 1963, p.147) อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาราคาสินค้าให้ลดลง เพราะไม่สามารถกระจายสินค้าได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับสินค้าที่ผลิตไม่ได้คุณภาพจึงทำให้แข่งขันกับสินค้าในตลาดมืดได้ ทว่า แนวทางดังกล่าวกลับเป็นช่องทางสร้างผลกำไรของสถาปณียัตติให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

ธุรกิจของตัมตะต่อ ผ่านการดำเนินการในธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการ

ในขณะที่สภาวะเศรษฐกิจของประเทศถดถอยจนถึงขั้นวิกฤต ตัมตะต่อในฐานะสถาบันยังคงสามารถสั่งสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของตนเอาไว้ได้อย่างเข้มแข็ง แต่เมื่อพิจารณาในระดับส่วนบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ทหารจำนวนมากกลับมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ รวมถึงการว่างงานของเจ้าหน้าที่รัฐและเจ้าหน้าที่ตัมตะต่อ ที่เป็นผลมาจากการปลดเจ้าหน้าที่ตัมตะต่ออาวุโสที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองในช่วงรัฐบาลรักษาการของนายพลเนวิน (ค.ศ. 1958-1960) จำนวนมาก และการปลดเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงที่เคยได้รับการแต่งตั้งจากอดีตเจ้าอาณานิคมอังกฤษ และเจ้าหน้าที่รัฐอื่นๆประมาณ 2,000 คนออกจากตำแหน่ง ดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่รัฐและ

เจ้าหน้าที่ที่ตมจะต้องทั้งที่ประจำการและปลดประจำการเหล่านั้นพยายามแสวงหาช่องทางและเครือข่ายที่ตนเคยมีในการดำเนินธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการแทน ไม่ว่าจะเป็นการฉวยโอกาสเข้ายึดกิจการของพ่อค้าชาวต่างชาติ การค้าในตลาดมืด และการค้ายาเสพติด อธิบายได้ดังนี้

(1) การฉวยโอกาสเข้ายึดกิจการของพ่อค้าชาวต่างชาติ

เจ้าหน้าที่ที่ตมจะต้องจำนวนหนึ่งได้อ้างถึงคำสั่งของสภาปฏิวัติในการเข้าฉวยโอกาสยึดกิจการของพ่อค้าชาวต่างชาติ ซึ่งมักมุ่งไปที่ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของพ่อค้าชาวอินเดียและจีนรวมจำนวนประมาณ 11,000-15,000 แห่ง เจ้าหน้าที่ที่ตมจะต้องจะบังคับเจ้าของธุรกิจส่งมอบธุรกิจให้แก่พวกเขาภายในเวลา 3 วันทำการ เพื่อที่เจ้าหน้าที่ทหารนำไปขายต่อหรือปล่อยให้เช่าต่อ (Holmes, 1967, p. 190; U Thaung, 1990, p. 11; Steinberg, 1982, p. 77) เจ้าหน้าที่ทหารยังบังคับให้เจ้าของธุรกิจทำบัญชีว่ามีใครติดหนี้สินต่อธุรกิจนั้นบ้าง เพื่อจะได้ไปตามเก็บหนี้จากลูกหนี้เหล่านั้นได้ในฐานะเจ้าของธุรกิจรายใหม่ แต่ทว่าหากเจ้าของธุรกิจเดิมคนใดยังคงเป็นหนี้อยู่ก็ยังคงต้องชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้ต่อไปโดยไม่มีข้อยกเว้น

แม้สภาปฏิวัติจะอนุญาตให้ภาคเอกชนและอุตสาหกรรมพื้นฐานขนาดเล็กจำนวนหนึ่งของนักธุรกิจต่างชาติสามารถดำเนินธุรกิจค้าขายขนาดเล็กต่อได้ แต่นักธุรกิจเหล่านั้นเกิดความไม่มั่นใจและกลัวว่าจะสูญเสียชีวิตในที่สุด ทำให้พ่อค้าเชื้อสายอินเดียจำนวน 100,000 คน และจีนจำนวน 300,000 คนตัดสินใจเดินทางออกจากพม่า ด้วยข้อจำกัดที่ต้องเดินทางโดยปราศจากเงินออม เครื่องประดับมีค่า หรือแม้กระทั่งเครื่องใช้ในครัว แม้ว่าพวกเขาเหล่านั้นจำนวนมากเรียกขานตัวเองว่าเป็น ‘ชาวพม่า’ เพราะครอบครัวของตัวเองได้อาศัยบนแผ่นดินพม่ามาหลายชั่วอายุคนแล้ว แต่ในสายตาของสภาปฏิวัติแล้ว พวกเขาก็คงเป็นชาวต่างชาติที่เป็นภัยคุกคามอยู่ดี (Smith, 1994, p.63) ในขณะเดียวกัน เจ้าของธุรกิจเดิมที่ไม่มีเงินเพียงพอในการเดินทางออกนอกประเทศหรือไม่มีญาติพี่น้องที่ต้องปรับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพค้าขายขนาดเล็กในตลาดแทน และหวาดระแวงไม่กล้าขายสินค้าให้กับคนแปลกหน้า เพราะถูกจับตามองและบุกเข้าตรวจทั้งในร้านค้าและที่บ้านโดยไม่แจ้งล่วงหน้า ด้วยเหตุผลที่อ้างว่าสภาปฏิวัติต้องการกวาดล้างการกักตุนสินค้า และต้องการจัดทุนนิยมของชาวต่างชาติให้หมดสิ้นไป อย่างไรก็ตาม พ่อค้าบางรายก็ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากเจ้าหน้าที่ตมจะต้องบางคนให้สามารถดำเนินการค้าขายสินค้าที่รับมาจากตลาดมืดได้ (Chang, 2014b, p.187)

(2) การค้าในตลาดมืด

หนึ่งในเป้าหมายของการดำเนินนโยบายยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐของสภาปฏิวัติ คือเพื่อกวาดล้างการค้าในตลาดมืด เนื่องจากเชื่อว่าสินค้าในตลาดมืดมีความเชื่อมโยงกับทุนต่างชาติอย่างแนบแน่น และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายตามแนวทาง ‘วิถีม้าสู่ระบอบสังคมนิยม’ สภาปฏิวัติดำเนินนโยบายสั่งห้ามไม่ให้มีการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานมากมาย เพื่อให้มั่นใจว่าการควบคุมสินค้าต่างๆ เป็นไปอย่างเคร่งครัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ

ประชาชน จึงเป็นสาเหตุให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ทหารจำนวนมากเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการค้าใน 'ตลาดมืด' (Black Market) เสียเอง ซึ่งหมายถึง การค้าขายทั้งนำเข้าและส่งออกสินค้าข้ามชายแดนโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร เพื่อตอบสนองความต้องการของชาวพม่า และเพื่อเป็นช่องทางหารายได้เลี้ยงชีพในช่วงสภาพัฒนาชีวิตเข้าควบคุมธุรกิจเองทั้งหมด

ทั้งนี้ เมื่อสภาวะทางเศรษฐกิจเริ่มเข้าขั้นวิกฤตจึงไม่ใช่แค่ประชาชนชาวพม่าและพ่อค้าเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่รัฐและเจ้าหน้าที่ทหารก็ได้รับความเดือดร้อนเช่นกัน จึงทำให้พวกเขากลายเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการตลาดมืดไปด้วย จากรายงานพบว่า รัฐบาลพม่าของอดีตหลายครั้งได้ขึ้นสินค้าจำเป็นพื้นฐานจากบริเวณชายแดนไทยและพม่าเข้าสู่พื้นที่ของพม่า นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐยังรับสินบนจากพ่อค้าของเถื่อนอย่างเป็นระบบด้วย นับตั้งแต่เจ้าหน้าที่บริเวณจุดตรวจชายแดน ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศุลกากร ตำรวจข่าวกรอง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ทหาร โดยเฉพาะการค้าหยก ตัวอย่างเช่น พ่อค้าหยกเถื่อนจะเจรจาต่อรองจ่ายสินบนเป็นจำนวนเงินก้อนใหญ่กับเจ้าหน้าที่รัฐของพม่าที่ปฏิบัติหน้าที่ในขณะนั้น เพื่อแลกเปลี่ยนกับการอนุญาตให้ขนหยกทางรถยนต์ไปยังไทยหรือยูนิอันได้โดยสะดวก เงินสินบนดังกล่าวก็จะถูกนำไปกระจายจ่ายแจกกันในกลุ่มเจ้าหน้าที่อย่างครบทุกคน (Chang, 2014a, p.190)

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ทหารยังได้กลายเป็นหนึ่งในผู้เล่นของกระบวนการค้าขายในตลาดมืดด้วย ดังจะเห็นได้จากเจ้าหน้าที่ทหารที่ได้เข้าไปกวาดล้างสินค้าที่ถูกลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายในตลาดมืดตามคำสั่งของสภาพัฒนา ก็ได้ลักลอบนำเอาสินค้าดังกล่าวไปเก็บไว้ใช้อุปโภคบริโภคเองหรือไม่ก็นำสินค้าไปขายต่อเข้าสู่ตลาดมืดอีกที รวมถึงเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ร่วมริเริ่มนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ก็ได้ลักลอบนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยอย่างผิดกฎหมายจากต่างประเทศเช่นกัน ตลาดมืดกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพม่าในช่วงทศวรรษ 1970 และมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 80 ของการบริโภคทั้งหมดของประเทศในช่วงทศวรรษ 1980 และสามารถตรวจสอบได้ยาก เพราะในขณะนั้นประชาชนมีบัญชีเงินฝากในธนาคารเพียงร้อยละ 4-5 เท่านั้น (Mya Than, 1996, p. 3; Kyaw Yin Hlaing, 2000, p. 66)

ดังกล่าวนี้นี้จึงแสดงให้เห็นถึงความย้อนแย้งของแนวนโยบายและการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่ว่า สภาพัฒนาดำเนินนโยบายยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐด้วยมีหนึ่งในเป้าหมายเพื่อกวาดล้างการค้าในตลาดมืด แต่ขณะเดียวกับหน่วยงานของรัฐจำนวนมากกลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งการค้าในตลาดมืดเสียเอง

(3) การค้ายาเสพติด

การค้ายาเสพติดของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเป้าหมายของสภาพัฒนาที่ต้องการควบคุมการค้าดังกล่าวเพราะหวังว่าจะสามารถตัดลู่การติดต่อทางทหารและการเมืองของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ลงได้ แต่ทว่า หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ทหารจำนวนมากก็ได้กลายเป็นคู่ค้าของ

กองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ จนสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเองได้ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

การเติบโตของขบวนการค้ายาเสพติดมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประเด็นกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระจายตัวอยู่ทั่วเขตชายแดนของพม่าด้วย กล่าวคือ ตั้ตมะต๋อใช้โอกาสในการดำเนินนโยบายยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐของสภาปฏิวัติมาใช้ในการปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกองกำลังของชาวจีนโกก้าง ทำให้นายโลซิงฮาน (Lo Hsing Han) หัวหน้ากองกำลังดังกล่าวถูกจับกุมด้วยข้อหาลักลอบค้ายาเสพติดเป็นเวลานาน 6 เดือน เนื่องจากรัฐบาลพม่าประกาศให้การปลูก การค้า และการเสพฝิ่นเป็นสิ่งผิดกฎหมายเมื่อ ค.ศ. 1965

แต่ต่อมา ตั้ตมะต๋อพยายามตระเตรียมความพร้อมสำหรับปฏิบัติการสู้รบกับพวกก๊กมินตั๋ง และกองกำลังกบฏในรัฐฉาน จึงได้จัดตั้งกองกำลังป้องกัน (Ka Kwe Ye – KKY) เป็นกองกำลังพิเศษในระดับท้องถิ่นจำนวนหลายชุดเพื่อสำหรับสนับสนุนตั้ตมะต๋อจัดตั้งในช่วงระหว่างปลาย ค.ศ. 1967 ถึง ค.ศ. 1973 กองกำลังของชาวจีนโกก้างของนายโลซิงฮานได้เข้าร่วมในกองกำลังป้องกันจึงเป็นเสมือนการสร้างสถานะความยอมรับจากตั้ตมะต๋อ และเปิดช่องให้กองกำลังป้องกันนี้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของธุรกิจที่ผิดกฎหมายได้อย่างสะดวก (Buchanan, 2016, p.9) โดยเฉพาะธุรกิจการค้าฝิ่นที่สร้างรายได้อย่างงามให้แก่กองกำลังป้องกันต่างๆ เพราะราคาฝิ่นที่ขายบริเวณชายแดนมีราคาสูงมากขึ้นกว่าปกติจำนวน 3-4 เท่า ทั้งนี้ ตั้ตมะต๋อและรัฐบาลพม่าขณะนั้นเห็นชอบต่อการลักลอบค้าฝิ่นของกองกำลังป้องกัน KKY เพราะเมื่อพิจารณาในเชิงเศรษฐกิจแล้ว การยอมให้กองกำลังป้องกัน KKY ลักลอบค้าฝิ่นเป็นต้นทุนที่ถูกที่สุดของตั้ตมะต๋อ เพราะไม่ต้องผันงบประมาณมาจ้างเจ้าหน้าที่ทหาร และส่งมอบอาวุธให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Boucaud and Boucaud, 1992, p.28) ทำให้หัวหน้ากลุ่มติดอาวุธในท้องถิ่นกลุ่มอื่นๆ เช่น กองกำลังบางหน่วยของกองทัพรัฐฉาน (Shan State Amy) กองกำลังป้องกันลอยมาว (Loi Maw) ที่นำโดยขุนสา (Khun Sa) จึงต่างพยายามแสดงตนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกองกำลังพันธมิตรของตั้ตมะต๋อ เพราะต่างหวังจะได้รับอภิสิทธิ์พิเศษในการขายค้าสินค้าเถื่อนได้บ้าง โดยไม่ได้สนใจถึงเป้าหมายและผลของการสู้รบกับพวกก๊กมินตั๋งและกองกำลังกบฏในรัฐฉาน

ตั้ตมะต๋อก็ตระหนักดีว่า กองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ใช้งบประมาณจากการค้ายาเสพติดและของเถื่อนจำนวนมากเพื่อส่งสมอาวุธไว้ใช้ในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่าเพื่อสิทธิในการปกครองตนเอง ฉะนั้น หากรัฐบาลพม่ายังคงอนุญาตให้มีการค้าฝิ่นซึ่งเป็นรายได้หลักของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ ก็ย่อมเสมือนรัฐบาลพม่าส่งเสริมให้ภัยคุกคามความมั่นคงของตนเองมีอำนาจเข้มแข็งมากขึ้น ตั้ตมะต๋อจึงดำเนินการปลดอาวุธกองกำลังป้องกัน KKY ลงใน ค.ศ. 1973 ตลอดจนพลวัตรทางเศรษฐกิจดังกล่าวกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดสงครามต่อต้านยาเสพติดจากรัฐบาลพม่า ดังนั้น ความพยายาม

ของรัฐบาลพม่าในการควบคุมการค้าในตลาดมืดจึงกลายเป็นกุญแจสำคัญในการควบคุมทางเศรษฐกิจและทางการทหารของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

ตัดม่อ กับ ระบบทุนนิยมแบบเครือญาติ

ในขณะที่สภาพัฒนาวิธียังถึงความจำเป็นในการต่อต้านกลุ่มนายทุนและพวกพ้องอันเลวร้ายของเจ้า อาณานิคม ทำให้ต้องกำหนดนโยบาย ‘วิธีพม่าสู่ระบอบสังคมนิยม’ เพื่อเปลี่ยนแปลงการเมืองและเศรษฐกิจพม่าขนานใหญ่ ครอบครัวยุคและเครือญาติของเหล่านายพลกลับดำเนินบทบาทเป็นกลุ่มนายทุนกลุ่มใหม่เสียเอง ลักษณะดังกล่าวเรียกว่า **“ระบบทุนนิยมแบบเครือญาติ” (Nepo-Capitalism)** ซึ่งหมายถึง ระบบทุนนิยมรูปแบบหนึ่งที่ตัดม่อและรัฐบาลทหารใช้อำนาจรัฐในการเอื้อประโยชน์และมอบสิทธิพิเศษแก่ญาติหรือคนในครอบครัวเหนือกว่าบุคคลอื่น หรือสนับสนุนธุรกิจบางประเภทที่เครือญาติเป็นผู้ผูกขาดการค้าเป็นการเป็นพิเศษ แต่กีดกันการแข่งขันของกลุ่มอื่นๆ (Agyeman, 2001), p.xvii; Pradiptyo, 2015, p.170) ซึ่งทำให้ครอบครัวและเครือญาติของเหล่านายพลกลายเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในวงการธุรกิจของพม่าในขณะนั้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจน ได้แก่ นายพลเนวินและครอบครัวยังเข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจต่างๆ ในพม่าในทางส่วนบุคคลด้วย สมาชิกในครอบครัวนายพลเนวินที่มีบทบาทด้านธุรกิจมากที่สุด คือ นางชานดาวิน (Sandar Win) บุตรีคนโปรดของนายพลเนวินที่มักปรากฏตัวอยู่ข้างบิดาในงานสำคัญและเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจสำคัญของนายพลเนวิน นางชานดาวินและสามีดำเนินธุรกิจหลากหลายในพม่า เช่น โรงแรม Nawarat Concorde Hotel ซึ่งก่อนหน้านี้เคยเป็นโรงงานของรัฐบาลทหารพม่า แต่ด้วยการใช้เส้นสายของนางชานดาวินจึงสามารถเปิดเป็นธุรกิจโรงแรมและมีไนต์คลับที่เป็นนิยมของชนชั้นสูงชาวพม่าและชาวต่างชาติในกรุงย่างกุ้งได้ นอกจากนี้ ยังมีการเปิดสาขาของโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ในกรุงย่างกุ้ง และเปิดบริษัท Associated Business Consultancy Services เพื่อให้คำปรึกษาด้านธุรกิจแก่นักลงทุนชาวต่างชาติในพม่า รวมถึงมีหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัท Myanmar Sky-Link ด้วย (Aung Saw, 2003; Aung Saw, 2008)

แม้สุดท้ายเมื่ออำนาจทางการเมืองของบิดาสิ้นสุดลง นางชานดาวินก็ยังคงใช้อิทธิพลของบิดาในการสร้างความตกลงทางธุรกิจต่างๆ ในพม่า กระทั่งนายพลตานฉ่วย (Than Shwe) ตั้งข้อหาว่านายพลเนวินและ ครอบครัววางแผนในการรัฐประหาร ทำให้มีการสั่งจำคุกสมาชิกในครอบครัวในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2002 ทั้งนี้ ผู้สังเกตการณ์จำนวนมากไม่เชื่อว่าข้อกล่าวหาดังกล่าวจะเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการกวาดล้างครอบครัวนายพลเนวิน แต่เชื่อว่าเหตุผลที่แท้จริง คือ นายพลตานฉ่วยและพรรคพวกไม่พอใจการใช้อำนาจทางการเมืองและการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนายพลเนวิน เพราะสภา SPDC เข้าควบคุมธุรกิจเกือบทั้งหมดแทบจะทันทีหลังการจับกุมสมาชิกในครอบครัวของนายพลเนวิน (Altsean Burma, 2002, pp. 10-11) ดังกล่าวนี้นำให้บทบาททาง

ธุรกิจของครอบครัวนายพลเนวินยุติลง และถูกแทนที่ด้วยนายพลที่ก้าวขึ้นมาครองอำนาจที่ยึดทรัพย์สินของนายพลเนวินจำนวนมากไป ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า อำนาจทางการเมืองของนายพลเนวินส่งผลโดยตรงต่อการเข้าแสวงหาผลประโยชน์ดำเนินธุรกิจของครอบครัวของเขา และความมั่งคั่งดังกล่าวก็จะถูกส่งจากนายพลที่หมดอำนาจสู่นายพลกลุ่มใหม่

สรุป: สถานะ “ทหารในฐานะผู้ปกครอง” ของสภาพวิถีภายใต้การนำของนายพลเนวิน

เมื่อนายพลเนวินดำเนินการยึดอำนาจทางการเมืองรัฐบาลพลเรือนของนายอูโนใน ค.ศ. 1962 โดยล้มล้างศูนย์อำนาจทางการเมืองเดิม และตั้งตนเองเข้าเป็นผู้ควบคุมศูนย์อำนาจทางการเมืองใหม่โดยตรง ตลอดจนได้ทำการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจขนานใหญ่ภายใต้นโยบาย ‘วิถีม่าสู่ระบอบสังคมนิยม’ และดำเนินการยึดเอาวิสาหกิจมาเป็นของรัฐ จึงเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ตมตะต่อเข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกิจนอกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการฉวยโอกาสเข้ายึดกิจการของพ่อค้าชาวต่างชาติ การค้าในตลาดมืด และการเข้าไปเกี่ยวพันในขบวนการค้ายาเสพติด ทำให้ตมตะต่อกลายเป็นสถาบันที่มีความมั่งคั่งมากที่สุดในประเทศ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ตมตะต่อและครอบครัวยังมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้รับโอกาสทางเศรษฐกิจที่สืบเนื่องจากการครอบครองอำนาจเบ็ดเสร็จของสถาบันที่สังกัด ท่ามกลางความเดือดร้อนประชาชนจากความผิดพลาดของในการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาลทหารพม่า ดังกล่าวนี้นี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตมตะต่อมีความศรัทธาและพร้อมมอบชีวิตให้แก่ นายพลเนวิน ไม่ว่าสิ่งที่นายพลเนวินกระทำจะเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิดก็ตาม (Win Min, 2004, p. 55) รวมถึงยังสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่รัฐอื่นๆ หันเหอาชีพไปเป็นเจ้าหน้าที่ตมตะต่อ ไม่ใช่เพราะมีความตั้งใจหรือความรักในตัวอาชีพ แต่เป็นเพราะต้องการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลที่ได้รับสิทธิพิเศษทั้งทางอิทธิพลและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Fink, 2001, p.146)

ในขณะเดียวกัน ตมตะต่อได้ใช้โอกาสที่รัฐบาลทหารพม่าเข้าควบคุมธุรกิจทั้งหมดในประเทศในการมอบสิทธิพิเศษทางเศรษฐกิจแก่เจ้าหน้าที่ตมตะต่อในแต่ละระดับยศในสัดส่วนที่ลดหลั่นกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การซื้อสินค้าต่างๆ จากร้านสหกรณ์ตมตะต่อและร้านค้าอื่นๆ ในเครือในราคาที่การอุดหนุนโดยรัฐ หรือเรียกว่า ‘ราคารัฐบาล’ (Government Price) ซึ่งเป็นราคาที่ถูกลงกว่าราคาในท้องตลาด ได้แก่ สินค้าอุปโภคพื้นฐานในราคาพิเศษ เช่น ข้าว น้ำมัน ของชำต่างๆ น้ำตาล น้ำมันเบนซิน เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์กีฬา เป็นต้น รวมถึงสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น สุรา บุหรี่ รวมถึงรถยนต์ ทั้งนี้ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่แล้วว่า เจ้าหน้าที่ตมตะต่อระดับกลางขึ้นไปจะได้รับข้อเสนอพิเศษให้ซื้อรถยนต์ 3 ล้อยี่ห้อ Mazda เพื่อใช้ทำธุรกิจรถรับจ้างไม่ประจำทางในช่วงรัฐบาลรักษาการของนายพลเนวิน ต่อมาในช่วงสภาพวิถีก็ยังคงให้สิทธิพิเศษดังกล่าวแต่เพิ่มจากรถยนต์สามล้อเป็นรถยนต์ปกติ มีข้อมูลระบุว่า เจ้าหน้าที่ตมตะต่อระดับกลางขึ้นไปสามารถซื้อรถยนต์ Mazda รุ่น 323 ได้ในราคา 40,000 จ๊ิต ในขณะที่ท้องตลาดในพม่าขณะนั้นมีราคาขายมากกว่า 200,000 จ๊ิต (Win Min, 2004, p.56)

มากไปกว่านั้น ตตมะต๋อยังให้สวัสดิการในการดูแลสุขภาพในโรงพยาบาลเฉพาะของเจ้าหน้าที่ ตตมะต๋อ ซึ่งมีเครื่องมือทางการแพทย์ที่ดีและทันสมัยมากกว่าของโรงพยาบาลของชาวพม่าโดยทั่วไป

ดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า สถาปนาปฏิวัติภายใต้การนำของนายพลเนวินตลอด ค.ศ. 1962-1988 มีลักษณะเป็น “ทหารในฐานะผู้ปกครอง” ในรูปของคณะธิปไตยทหาร (Military Oligarchy) ที่มองว่ากองทัพเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐภายหลังได้รับเอกราช และมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงจากภัยคุกคามภายใน และความขัดแย้งจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง รวมถึงมองว่าตนเองมีเป็นสถาบันที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความทันสมัยให้แก่สังคม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ เพราะฉะนั้นตตมะต๋อ ในฐานะผู้ปกครอง จึงอาศัยอำนาจในการปกครองเข้าควบคุมทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจของพม่า และได้ผูกขาดธุรกิจการค้าทั้งในฐานะสถาบันกองทัพและส่วนบุคคล มีการใช้อำนาจรัฐหรือเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐเพื่อคอร์รัปชั่นทรัพย์สินและอำนาจทางการเมืองของตนเองและพวกพ้อง โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ดีให้แก่ประเทศ และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่สังคมต้องสูญเสียอันเกิดสภาวะอนาธิปไตยทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ แต่ทว่าความล้มเหลวในการบริหารเศรษฐกิจของสถาปนาปฏิวัติและรัฐบาลทหารพม่าก่อให้เกิดกระแสต่อต้านและเกิดการลุกฮือของประชาชนขึ้นใน ค.ศ. 1987-1988 อันเป็นปัจจัยที่ทำให้สถาปนาปฏิวัติภายใต้การนำของนายพลเนวินต้องตัดสินใจออกจากการเมือง และผลัดมือไปสู่การขึ้นครองอำนาจของนายพลและพรรคพวกกลุ่มใหม่ เพื่อลดกระแสทางการเมือง แต่ไม่ได้หมายความว่าตตมะต๋อจะยุติบทบาททางเศรษฐกิจลง ในทางกลับกัน นายพลและพรรคพวกกลุ่มใหม่ได้ดำเนินบทบาทของธุรกิจกองทัพในรูปแบบที่ซับซ้อนและเป็นระบบมากขึ้นกว่าเดิม

บรรณานุกรม

- สุรชาติ บำรุงสุข. (2561). *รัฐและอุดมการณ์ทหารในลาตินอเมริกา*. กรุงเทพฯ: พารากราฟ.
- Adas, M. (2011). *The Burma Delta: Economic Development and Social Change on an Asian Rice Frontier, 1852-1941*. Madison, WI: The University of Wisconsin Press.
- Agyeman, O. (2001). *Africa's Persistent Vulnerable Link to Global Politics*. Lincoln, NE: iUniversity Press.
- Altsean Burma. (2002). *Report Card: New Page, Old Story*. Bangkok: White Lotus Press.
- Aung Moe San. (2006, 25 March). Myanmar Tatmadaw with Fine Traditions. *The New Light of Myanmar*, 7.

- Aung Saw. (2003, 5 December). A Tale of Two Ladies. *The Irrawaddy*. Retrieved January 21, 2020, from https://www2.irrawaddy.com/article.php?art_id=54&page=2
- Aung Saw. (2008, 15 December). Sandar Win Released from House Arrest. *The Irrawaddy*. Retrieved January 21, 2020, from https://www2.irrawaddy.com/opinion_story.php?art_id=14799
- Banerji, S. C. (1963). The Autonomous IDC. *Far Eastern Economic Review*, 39(4), 145-147.
- Badgley, J. H. (1969). Two Styles of Military Rule: Thailand and Burma. *Government and Opposition*, 4(1), 100-117.
- Boucaud, A., & Boucaud, L. (1992). *Burma's Golden Triangle: On the Trail of the Opium Warlords*. Bangkok: Asia Books.
- Buchanan, J. (2016). *Militias in Myanmar*. Yangon: The Asia Foundation.
- Cady, J. F. (1953). The Situation in Burma. *Far Eastern Survey*, 22(5), 49-54.
- Chang, Wen-Chin. (2014a). *Beyond Borders: Stories of Yunnanese Chinese Migrants of Burma*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Chang, Wen-Chin. (2014b). By Sea and by Land: Stories of Two Chinese Traders. In Wen-Chin Chang and Eric Tagliacozzo (Eds.). *Burmese Lives: Ordinary Life Stories under the Burmese Regime*. 174-202. New York, NY: Oxford University Press.
- Directorate of Information, Government of the Union of Burma. (1967). *A Handbook of Burma*. Rangoon: Sarpay Beikman Press.
- Egreteau, R. (2017). *Parliamentary Development in Myanmar: An Overview of the Union Parliament, 2011-2016*. Yangon: The Asia Foundation.
- Egreteau, R., & Jagan, L. (2014). *Soldiers and Diplomacy in Burma: Understanding the Foreign Relations of the Burmese Praetorian State*. Singapore: NUS Press.
- Fenichel, A., & Khan, A. (1981). The Burmese Way to 'Socialism'. *World Development*, 9(9-10), 813-824.
- Fink, C. (2001). *Living Silence: Burma under Military Rule*. New York, NY: Zed Books.
- Geddes, B. (2003). *Paradigms and Sand Castles: Theory Building and Research Design in Comparative Politics*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press.
- Holmes, R. A. (1987). Burmese Domestic Policy: The Politics of Burmanization. *Asian Survey*, 7(3), 188-197.
- Investment Permits. (1963). *Far Eastern Economic Review*, 39(4), 147.

- Janowitz, M. (1964). *The Military in the Political Development of New Nations: An Essay in Comparative Analysis*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Kipgen, N. (2016). *Myanmar: A Political History*. New Delhi: Oxford University Press.
- Kyaw Yin Hlaing. (2000). The Political Economy of Hmaung-kho in Socialist Myanmar. *Kasarinlan: Philippine Journal of Third World Studies*, 15(1), 65-114.
- Lissak, M. (1964). Social Change, Mobilization, and Exchange of Services between the Military Establishment and the Civil Society: The Burmese Case. *Economic Development and Cultural Change*, 13(1), 1-19.
- Mya Maung. (1998). *The Burma Road to Capitalism: Economic Growth Versus Democracy*. Westport, CT: Praeger.
- Mya Than. (1996). *Myanmar's External Trade: An Overview in the Southeast Asian Context*. Singapore: ISEAS.
- Nakanishi, Y. (2013). *Strong Soldiers, Failed Revolution: The State and Military in Burma, 1968-1988*. Singapore: NUS Press.
- Olson, M. (2000). *Power and Prosperity: Outgrowing Communist and Capitalist Dictatorship*. New York, NY: Basic Books.
- Pradipto, R. (2015). A Certain Uncertainty; Assessment of Court Decisions in Tackling Corruption in Indonesia. In R. N. Ghosh & M. A. B. Siddique (Eds.). *Corruption, Good Governance and Economic Development: Contemporary Analysis and Case Studies*. 167-216. Singapore: World Scientific Publishing.
- Pye, L. W. (1959). *Armies in the Process of Political Modernization*. Cambridge, MA: Center for International Studies, Massachusetts Institute of Technology.
- Pye, L. W. (1962). The Army in Burmese Politics. In J. J. Johnson (Ed.). *The Role of the Military in Underdeveloped Countries*. 231-251. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Seekins, D. M. (2002). *The Disorder in Order: The Army-State in Burma since 1962*. Bangkok: White Lotus.
- Selth, A. (2017). *Burma's Armed Forces: Power without Glory* (2nd ed.). Manchester: Eastbridge Books.
- Siddiq, A. (2017). *Military Inc.: Inside Pakistan's Military Economy* (2nd ed.). Karachi: Oxford University Press.
- Silverstein, J. (1967). *Burma: Military Rule and Politics of Stagnation*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

- Smith, D. E. (1965). *Religion and Politics in Burma*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Smith, M. (1994). *Ethnic Groups in Burma: Development, Democracy and Human Rights*. London: Anti-Slavery International.
- Steinberg, D. I. (1982). *Burma: A Socialist Nation of Southeast Asia*. Boulder, CO: Westview Press.
- Steinberg, D. I. (2010). *Burma/Myanmar: What Everyone Needs to Know*. New York, NY: Oxford University Press.
- Taylor, R. H. (2009). *The State in Myanmar*. Honolulu, HI: University of Hawaii Press.
- Thomson, J. S. (1957). Burmese Neutralism. *Political Science Quarterly*, 72(2), 261-283.
- Trager, F. N. (1956). Burma's Foreign Policy, 1948-56: Neutralism, Third Force, and Rice. *The Journal of Asian Studies*, 16(1), 89-102
- Trumbull, R. (1962, 8 March). Burmese Official Says Crisis Forced Coup. *The Dallas Morning News*, 5.
- Tucker, S. (2001). *Burma: Curse of Independence*. London: Pluto Press.
- U Thaung. (1990). Army's Accumulation of Economic Power in Burma, 1940-1990. *The Burma Review*, 20, 17-22.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (1964). *Proceedings of the United Nations Conference on Trade and Development, Vol. 5 – Trade Expansion and Regional Groupings Part 2*. New York, NY: United Nations.
- Win Min. (2004). Burmese Military Government: Crony Capitalism in Uniform. In D. A. Metraux and Khin Oo (Eds.). *Burma's Modern Tragedy*. 45-67. Lexiston, NY: Edwin Mellen Press.

ชายแดนไทย-มาเลเซีย: เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าของผู้ค้ามลายูรายย่อย*

มูฮัมหมัดราฟิ มะเก็ง**

(วันรับบทความ : 25 มกราคม 2562/ วันแก้ไขบทความ : 10 มิถุนายน 2562 / วันตอบรับบทความ : 13 มิถุนายน 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ชายแดนไทย-มาเลเซีย: เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าของผู้ค้ามลายูรายย่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย – มาเลเซียของชาวมลายูมุสลิม โดยการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต เพื่อนำเสนอปรากฏการณ์ที่สำคัญที่จะนำไปสู่การทำความเข้าใจชาวมลายูมุสลิมภายใต้สังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในกลุ่มของผู้ค้ารายย่อยบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียมี 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางน้ำ และ 2) เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางบก สำหรับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน การเห็นอกเห็นใจ และการประนีประนอมของผู้กระทำการต่าง ๆ ภายใต้ความสัมพันธ์ของเครือข่ายชายแดนทั้งทางน้ำและทางบกบนพื้นที่ชายแดน อย่างไรก็ตาม แม้พื้นที่ชายแดนหรือพรมแดนจะมีการแบ่งเขตแดนทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างชัดเจน แต่พรมแดนทางวัฒนธรรมบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซียยังคงไว้ซึ่งความเป็นเนื้อเดียวในความเป็นคนมลายู และดำรงไว้ซึ่งความเป็นลักษณะเฉพาะของผู้ค้ามลายูรายย่อย โดยมีสินค้ามาเลย์เป็นตัวเชื่อมโยงหลักในความสัมพันธ์การค้าชายแดนชายแดนไทย-มาเลเซีย

คำสำคัญ: ความเป็นมลายู/ เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้า/ ผู้ค้ารายย่อย / ชายแดนไทย-มาเลเซีย

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “เครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย-มาเลเซียของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ด่านสุโขทัย-ลกจันทน์ราวีวาส” สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สำนักศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

** นักศึกษาปริญญาโท สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Malaysia - Thailand Border: Network to Trading Relationship of Melayu Retailers

Muhummudrapee Makeng^{*}

(Received Date : January 25, 2019, Revised Date : June 10, 2019, Accepted Date : June 13, 2019)

Abstract

The research objective was to study the types of trading relationship networks for Melayu retailers using qualitative research. The data was collected through in-depth interviews and observations, which aimed to display the significant phenomenon for understanding Muslim Melayu in terms of cultural society and the way of life for Melayu retailers on the Thailand-Malaysia borders. The results of the study demonstrated that there were two typical types of trading relationships. The first was network by water transportation, while the second was network by land transportation. Both trading relationship networks were based on mutual benefit, empathy and compromise between the actors in this area. Although the frontier or border areas remain clearly divided by geo-political borders, the cultural aspect finds a homogenized relationship by Melayu-ness. It is an identity that is embedded and persists within the Melayu retailers and Melayu products. This fact serves as the main linkage in trading relationship networks between retailers on both sides of the international border.

Keywords: Melayuness/ Network to Trading Relationship/ Retailers and Thailand - Malaysia Borders

^{*} M.A. Student (Southeast Asian Studies) Walailak University

บทนำ

พื้นที่ชายแดนมีการเคลื่อนไหวไปตามระยะเวลา อำนาจ สังคม บริบทแวดล้อมและความเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ผ่านอำนาจ การต่อสู้ต่อรอง กิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในกิจกรรมทางการเมืองการดำเนินชีวิตชุมชนที่อาศัยบริเวณชายแดนมาอย่างยาวนาน โดย Wilson and Donnan (2002, pp.3-6) มองว่า ชายแดนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ที่ต้องรองได้ทั้งระดับปฏิบัติการและระดับการนิยามความหมายต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น ผู้คนในพื้นที่พรมแดนสามารถต่อรองและให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของชาติและรัฐได้ ส่วน Walker (1997) ได้ชี้ให้เห็นว่า (อ้างถึงใน เก็ดดา บุญปราการ, 2551, น. 5-6) รัฐชาติไม่ได้มีอำนาจในการกำหนดกติกาต่าง ๆ ในบริเวณชายแดนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นก็สามารถที่จะสร้างสรรค์ ต่อดองและอธิบายการให้ความหมายของชายแดนโดยตัวของเขาเองโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ บริเวณพื้นที่เขตแดนหรือชายแดน ฉะนั้นการที่รัฐชาติกำหนดเขตแดนอย่างตายตัวบนแผนที่เป็นการบ่งบอกถึงอำนาจอธิปไตยและการควบคุมของรัฐเหนือพลเมือง การล่วงละเมิดเขตแดน อาจนำมาซึ่งการใช้กำลังทหารและความรุนแรง หรือการข่มขู่คุกคาม ใช้กำลังเพื่อปกป้องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐชาติ

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา นักมานุษยวิทยาเริ่มใช้พื้นที่ชายแดนเป็นหน่วยวิเคราะห์ที่ช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐชาติ ในลักษณะที่เคลื่อนไหวและซับซ้อนมากขึ้น (ยศ สันตสมบัติ, 2551, น. 53-56) แนวคิดเรื่องพรมแดนยังเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่จำเป็นต้องมีการตีความหมายใหม่ โดยสลับตำแหน่งของความสัมพันธ์ และอำนาจระหว่างสิ่งที่เชื่อว่าเป็นศูนย์กลางคือรัฐ และสิ่งที่เป็ชายขอบคือ ท้องถิ่น ฉะนั้นการศึกษาพรมแดนโดยการตีความ และให้ความหมายโดยผู้ที่อาศัย และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นเป็นศูนย์กลาง พรมแดนในแง่จึงเป็นคนละอันกับสิ่งที่รัฐใช้เพื่อกำหนดขอบเขต หากแต่เป็นพื้นที่ที่มีการต่อรอง (Negotiating Space) และสร้างความหมายใหม่อยู่ตลอดเวลา (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2545, น. 5)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเป็นพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย สามารถข้ามพรมแดนได้ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยมีอาณาเขตติดต่อครอบคลุม 4 รัฐทางตอนเหนือของมาเลเซีย (เปอร์ลิส, เกดะห์, กลันตัน, และเปรัก) และพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยคือ (สงขลา, ยะลา, สตูล, ปัตตานี, และนราธิวาส) โดยหากย้อนมองบริบทเดิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของผู้คนบริเวณชายแดนในรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซียกับผู้คนบริเวณชายแดนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นแฟ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีอัตลักษณ์ร่วมในทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และทางศาสนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐทางเหนือของมาเลเซียมีความเป็นมลายูวิถีทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันมาก กอปรกับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

มีขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาที่เหมือนกัน ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมในหลากหลายมิติ

นอกจากนั้น การที่ประชาชนของทั้งสองพื้นที่มีการไปมาหาสู่ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ทำให้เกิดการสร้างระบบเครือข่ายและเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งขึ้น และก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกันเมื่ออีกฝ่ายมีปัญหา และยังประชาชนส่วนใหญ่ของทั้งสองพื้นที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีวิถีปฏิบัติและระบบความเชื่อที่คล้ายคลึงกันด้วยแล้ว ยิ่งทำให้เครือข่ายทางสังคมของคนในสองพื้นที่มีความแนบแน่นยิ่งขึ้น แม้ว่าปัจจุบันพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่เครือข่ายทางสังคมของทั้งสองฝั่งยังไม่เคยขาดหายไป พรพันธ์ เขมคุณาศัย (2555) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของคนที่อยู่บริเวณพรมแดน มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และมีความผูกพันกันในหลายลักษณะ เช่น ความเกี่ยวดองกันทางสายโลหิต การแต่งงาน การเป็นมิตรสหายที่ไปมาหาสู่กัน นอกจากนี้ยังมีการติดต่อสื่อสาร การพึ่งพิงภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติและโอกาสทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชน สำหรับชาวมลายูมุสลิมที่อยู่บริเวณชายแดนมีการหลั่งไหลข้ามไป-มาอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง เช่น เพื่อไปเยี่ยมญาติ และเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน

สำหรับการแลกเปลี่ยนสินค้านั้น ส่วนหนึ่งก็เป็นสินค้าทางการเกษตร บางส่วนก็เป็นสินค้าที่มาจากพ่อค้าทางไกล เช่น สินค้าประเภทข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และสินค้าเสื้อผ้าเครื่องประดับ ในการข้ามแดนของกลุ่มคนและสินค้าต้องมีการเผชิญกับกลไกรัฐที่อยู่บริเวณด่านเขตแดน ที่คอยกำกับควบคุมดูแลกฎกติกาในการข้ามพรมแดนของผู้คน ผู้ค้า และสินค้า ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ต่างมีการต่อรองกับกฎระเบียบของรัฐในการข้ามแดน (เกตุฉา บุญปราการ, 2551) ทั้งนี้บริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีผู้คนชายแดนที่ปฏิบัติทางการค้าข้ามพรมแดนระหว่างทั้งสองประเทศอย่างไม่ขาดสาย จะเห็นได้ว่า สินค้าอุปโภคบริโภคของประเทศมาเลเซียหลังไหลเข้ามายังพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากมายและต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในการค้าข้ามพรมแดนมีความเข้มแข็งอย่างมาก นอกจากนี้สินค้าที่หลังไหลเข้ามามีทั้งสินค้าที่ขายส่ง และขายปลีก ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นสินค้าที่เป็นที่ชื่นชอบและนิยมของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ชายแดนแห่งนี้เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะร่วมบางอย่างกับประเทศมาเลเซีย ทั้งในด้านความเป็นชาติพันธุ์มลายูและเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม

จากการวิจัยเบื้องต้นเพื่อศึกษาประเด็นและความเป็นไปได้ในการพัฒนางานวิชาการของผู้วิจัย พบว่า บริบทพื้นที่ชายแดนที่มีการเชื่อมต่อกันระหว่างทั้ง 2 ประเทศใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะที่เป็นชายแดนที่ถูกกำกับตรวจตราโดยรัฐ พบว่า มี 4 ด่าน คือด่านเบตง จังหวัดยะลา และอีก 3 ด่านในจังหวัดนราธิวาสคือ ด่านตากใบ ด่านบูเกะตา และด่านสุโงโก-ลก โดยในแต่ละด่านมีความเข้มข้นพลุกพล่านไปด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีการขนถ่ายสินค้าในหลายรูปแบบ ทั้งธุรกิจ

ขนาดใหญ่ กลาง และเล็กที่ผ่านการตรวจสอบจากด้านศุลกากร ในขณะเดียวกันก็มีการขนถ่ายสินค้าในรูปแบบของกองทัมด ที่มีความเข้มแข็งในการทำงานท่ามกลางการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งสองฝ่ายในแต่ละช่วงเวลา แต่ในขณะเดียวกันก็มีการอะลุ่มอล่วย เสมือนไม่ได้มีอะไรเกิดขึ้น ซึ่งคนบริเวณชายแดนหรือพรมแดนจะรู้ว่าช่วงเวลาใดสามารถผ่านได้โดยปลอดภัย และช่วงเวลาใดที่ไม่ควรผ่านของสินค้า

หากจะพิจารณาในแต่ละด้านจะเห็นได้ว่า กรณีด้านเบตง จังหวัดยะลา เป็นประตูการเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนชายแดนและการท่องเที่ยว โดยใช้วัฒนธรรมจีนของคนจีนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ทำให้เม็ดเงินที่ได้จากภาคเกษตรกรรมถูกเคลื่อนย้ายไปยังภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงมีสถานประกอบการธุรกิจ ร้านค้าเกิดขึ้นในเบตงมากมาย โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีน ทำให้ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้ครอบครองอำนาจทางเศรษฐกิจของเบตงเสียเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ด้านตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นด้านที่มีตลาดนัดขายทุกวันบริเวณชายแดน ชาวมาเลเซียเข้ามาซื้อสินค้าและบริการจากประเทศไทยบริเวณชายแดนดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค หูเหียน เงาะ มังคุด ลิ้นจี่ ส้ม เสื้อผ้า กระเป๋า ปลา กุ้ง เป็นต้น ซึ่งการผ่านทางตากใบจะต้องใช้แพขนานยนต์เพียงเท่านั้น ส่วนด้านบูเกะตา จังหวัดนราธิวาส เป็นด้านใหม่ ที่ยังไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายมาเลเซีย มีการค้าขายแดนระหว่างด้านบูเกะตากับบูกิตบูหงา ยังน้อย ผู้คนที่มารับบริการยังไม่ค่อยคึกคัก นอกจากการข้ามพรมแดนเพื่อการค้าขายสินค้าและบริการแล้วยังมีผู้คนในบริเวณพรมแดนไทยหลายครัวเรือนได้ไปรับจ้างกรีดยางฝั่งมาเลเซีย โดยมีวิถีชีวิตประจำวันคือ ตอนเช้าตรู่ กลุ่มคนเหล่านี้จะข้ามไปยังประเทศมาเลเซียเพื่อไปกรีดยาง หลังจากกรีดยางเสร็จในช่วงบ่ายก็จะกลับมาฝั่งไทย ซึ่งวิธีการข้ามแดนของกลุ่มคนเหล่านี้จะใช้บัตรวิถีชีวิตชายแดน¹ ในการข้ามแดนระหว่างไทย-มาเลเซีย

กล่าวโดยสรุป ในแต่ละพื้นที่ด้านชายแดนที่มีผู้คน และสินค้าหลั่งไหลเข้าออก มีลักษณะเด่นที่แตกต่างออกไปในแต่ละพื้นที่ และหากมองในมิติทางการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกในการค้าชายแดนในรูปแบบของการขนส่งทั้งทางด้านการขนส่งด้วยรถไฟ รถโดยสารประจำทาง หรือแม้แต่รถขนส่งสินค้าสินค้ามาเลย์โดยตรง นั่นคือ ด้านสุโหงโก-ลก เนื่องจากด้านสุโหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เป็นด้านการค้าชายแดนค่อนข้างคึกคัก มีสะพานข้ามไปมาได้ระหว่างพรมแดนรัฐกลันตัน การไหลเข้ามาของสินค้าอาศัยแพขนานยนต์ขนาดเล็กขนส่งสินค้า ในแต่ละวันผู้คนเดิน

¹ หมายถึง บัตรที่แสดงเฉพาะบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ชายแดน เพื่อใช้ในการเดินทางข้ามแดนระหว่างสองประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกบริเวณพื้นที่ชายแดนควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงภายในให้เป็นไปตามข้อตกลงว่าด้วยการเดินทางข้ามแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ทางเข้าออกระหว่างสองฝั่งเป็นจำนวนมาก สินค้าที่ชาวเมืองรัฐกลันตันนำเข้าปรีโกค ได้แก่ กระเทียม น้ำตาล เครื่องดื่ม ของใช้อุปโภคบริโภค ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เสียภาษี เพราะนำเข้าในปริมาณที่ไม่มาก บ้างก็นำเข้าโดยแพขนานยนต์ ในขณะที่ชาวเมืองฝั่งด่านสุโหงโกลก จำนวนไม่น้อยที่นำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคจากรัฐกลันตันโดยแพขนานยนต์เช่นกัน โดยผ่านทางสะพานพรมแดนไทย-มาเลเซีย ทั้งในรูปแบบการนำเข้าโดยเสียภาษี และผ่านโดยไม่เสียภาษี จะเห็นได้ว่าผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่ชายแดนจะมีการนำเข้าสินค้าในรูปแบบที่ไม่เสียภาษี โดยนำเข้าในแต่ละครั้งเป็นจำนวนไม่มากนัก เว้นแต่ผู้ค้าที่เป็นรายใหญ่ ซึ่งไม่ได้เป็นคนท้องถิ่นโดยตรงจะนำเข้าโดยการเสียภาษีผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองและได้ใช้รถกระบะนำเข้าสินค้า จากการพูดคุยกับผู้ประกอบการมาเลเซียอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า

“ผู้ค้าชาวมลายูฝั่งไทยที่อยู่บริเวณรอบนอกชายแดนสุโหงโกลกได้เข้ามาซื้อสินค้าผ่านรถกระบะตอนเดียวมีหลังคาเฉลี่ยต่อวันไม่น้อยกว่า 15 คันเฉพาะผู้ค้ารายเดียว ในขณะที่ผู้ค้าที่เป็นคนชายแดนสุโหงโกลกโดยตรงจะใช้วิธีการสื่อสารผ่านโทรศัพท์เพื่อส่งสินค้า จากนั้นก็จะมีคนมาส่งสินค้าถึงที่ โดยคนที่ส่งสินค้านี้จะเป็นคนที่คุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี...”

(สัมภาษณ์ผู้ค้าชายแดนฝั่งมาเลเซีย; 4 ตุลาคม 2560)

นอกจากนี้ ลักษณะพิเศษของด่านสุโหงโกลก คือสภาพทางโครงสร้างพื้นฐาน ในการเดินทางระหว่างจังหวัด เนื่องจากปัจจุบันมีความสะดวก โดยเฉพาะการเดินทางด้วยรถไฟเป็นจุดต้นทางและปลายทางของรถไฟสายใต้ หลายขบวน และด้วยรถยนต์โดยสารที่ได้รับการปรับปรุงถนนให้เป็น 4 ช่องทางจราจรเกือบตลอดสาย ทางอากาศสามารถขึ้นเครื่องบินได้ที่สนามบินนราธิวาส (บ้านดอนอำเภอเมืองนราธิวาส) สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ชาวบ้านในพื้นที่มีการประกอบอาชีพทางการเกษตร สวนผลไม้ เช่น มะม่วง เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง และสวนยางพารา ส่วนอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมการผลิต ร้านซ่อมรถยนต์ ซ่อมเครื่องไฟฟ้า ร้านผลิตอาหาร ประเภทขนม และเส้นก๋วยเตี๋ยว อุตสาหกรรมทำเบหมีสำเร็จรูป ขนมปังปอนด์ ส่วนธุรกิจการค้าและบริการเป็นการค้าปลีกและการค้าส่งทั้งที่เป็นนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา และที่สำคัญบุคคลในพื้นที่มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นในเขตภาคใต้ เพราะภายในพื้นที่สุโหงโกลกจะผสมกลมกลืนกันระหว่างกลุ่มคน ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวมลายู และชาวจีน (เทศบาลสุโหงโกลก, 2554)

อีกทั้งพื้นที่สุโหงโกลกยังเป็นด้านการค้าชายแดนที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด มีสัดส่วนการค้าไทย-มาเลเซีย ผ่านด่านชายแดนนราธิวาสพบว่า ใน พ.ศ. 2557 จังหวัดนราธิวาสมีมูลค่าการค้าชายแดนเท่ากับ 3,208.71 ล้านบาทโดยมีมูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ย 5 ปี (พ.ศ. 2553- พ.ศ. 2557) เท่ากับ

3,418.90 ล้านบาท ภาพรวมมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของสินค้าต่างๆ ผ่านด่านศุลกากร ใน พ.ศ. 2557 เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2556 ร้อยละ 0.93 หรือ 29.94 ล้านบาท สำหรับจังหวัดนราธิวาส ด้านชายแดนสู่โกลบอล มีภาพรวมมูลค่าการค้าขายมากที่สุด (87%) รองลงมา คือ ด้านตากใบ และด้านบูเก๊ะตา ตามลำดับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนราธิวาส, 2558) อีกทั้งข้อมูลสถานการณ์การส่งออกและการนำเข้า 5 ลำดับแรกใน พ.ศ. 2558 แบ่งออกเป็นสินค้าส่งออกที่มูลค่าสูงสุด ได้แก่ เศษยางจากต้นยาง แป้งมันสำปะหลัง หินแกรนิต ผลไม้ ปลาสต และอื่น ๆ ส่วนสินค้านำเข้าที่มีมูลค่าสูงสุด ได้แก่ ไม้แปรรูป หนังสือพิมพ์เกลือ มะพร้าวผล ขนบึงอบกรอบ/ขนมขบเคี้ยวรสต่าง ๆ แป้งข้าวสาลี และอื่น ๆ ตามลำดับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนราธิวาส, 2558)

ยิ่งไปกว่านั้น การค้าชายแดนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดากิจกรรมทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างไปจากบรรดาการค้าอื่น ๆ ด้วยความเป็นพื้นที่ชายแดนมีลักษณะร่วมบางอย่างของกลุ่มคนชายแดนในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของผู้คนทั้งในความเป็นชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมมีอิทธิพลในการกำหนดปัจจัยบางอย่างในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายแดนของผู้ค้ารายย่อย จากแนวคิดเรื่อง (geo-body) ของ ธงชัย วินิจกุล (Thongchai, 1994) เสนอว่า การขีดเส้นแนวชายแดน/พรมแดน (ลงบนแผนที่) อย่างชัดเจน ทำให้รัฐชาติมีตัวตนและสามารถสถาปนาอำนาจอธิปไตยทางการเมืองในโลกสมัยใหม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติไม่ว่าพรมแดนจะถูกวาดบนแผนที่อย่างชัดเจนสักเพียงใด ชาวบ้านก็จะมองข้ามนัยสำคัญของพรมแดน/ชายแดนทุกครั้งที่ทำให้ชาวบ้านยังใช้ประโยชน์จากพรมแดนในรูปแบบที่ผู้เขียนแผนที่ไม่ได้คาดคิดหรือตั้งใจเอาไว้ (ยศ สันตสมบัติ และคณะ, 2555)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่แสดงถึงระบบของการค้าตลาดเสรีที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบ และกติกาของรัฐในการค้าข้ามพรมแดน ซึ่งเป็นการข้ามพรมแดนในลักษณะพรมแดนทางภูมิรัฐศาสตร์ เช่นงานของ อรัญญา ศิริผล (2553) ที่ได้นำเสนอภาพชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ในฐานะผู้ประกอบการอย่างมียุทธวิธี ที่มองหาช่องทางใหม่ๆ อย่างไม่หยุดหย่อน ในการแสวงหาโอกาสลงทุนเพื่อทำการค้าใหม่ๆ และได้วิเคราะห์ว่า การอพยพพลัดถิ่นของนักธุรกิจชาวจีนเกิดจากปัจจัยด้านการเปิดเสรีทางการค้า นโยบายส่งออกคนและทุนเงินไปนอกประเทศ การก่อตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความสำเร็จของรัฐบาลจีนที่สร้างความไว้วางใจแก่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงนโยบายภาครัฐที่พยายามผลักดันการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีผลงานที่น่าสนใจในประเด็นที่แตกต่างไปจากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้แก่ ผลงานของจักรกริช สังขมณี (2555) ที่ได้ชี้ถึง ความสำคัญในการศึกษาการค้าข้ามพรมแดนที่ไม่เพียงจำกัดแค่มิติการค้าชายแดนอย่างเดียว แต่ควรที่จะมองในมิติของการขนส่ง มาตรการที่เปลี่ยนไปเมื่อระบบเศรษฐกิจที่พรมแดนได้เปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นภูมิภาค หรือแม้แต่ในเรื่องของ

การจับจ่าย การบริโภคอันเป็นผลของการรับรู้ข้ามพรมแดน ซึ่งได้สะท้อนอีกว่า งานวิจัยมักไม่ค่อยได้ทำการศึกษามากนักในประเด็นของกลุ่มสินค้าในเรื่องการให้คุณค่าและมูลค่าของกลุ่มสินค้านั้น ฉะนั้นในการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นถึงเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยบริเวณชายแดนที่ไม่จำกัดเพียงแค่ตัวสินค้า แต่จะมองในมิติของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าพร้อม ๆ กับการให้คุณค่าและมูลค่าในการจับจ่าย บริโภคสินค้ามาเลเซียด้วยความเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาอิสลาม

งานวิจัยของสมักร์ กอเซ็ม (2553) ที่ได้ศึกษาและชี้ว่าให้เห็นถึงประเด็นเครือข่ายตลาดชายแดน: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ทางการค้าของกลุ่มมุสลิมในพื้นที่แม่สอด ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่อาศัยเงื่อนไขความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันและสถานพลเมือง รวมถึงการจัดลำดับชั้นซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ดังกรณีเครือข่ายการค้าของกลุ่มมุสลิมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในตลาดแม่สอด มองว่า กลุ่มมุสลิมเก่งด้านการค้าขาย เพราะคนมุสลิมสามารถพูดได้หลายภาษา นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าของมุสลิมในพื้นที่ชายแดนแม่สอดยังดำเนินผ่านลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมและความเชื่อ จึงทำให้เครือข่ายความสัมพันธ์เกิดความเหนียวแน่น ดังกรณีของการค้าชายแดน คนมุสลิมจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันผ่านความไว้นื้อเชื่อใจ เพราะมุสลิมต่างยึดการนิยามความหมายของอุดมการณ์ ความเป็นพี่น้องมุสลิม ที่มีร่วมกัน ซึ่งอุดมการณ์ทางศาสนาเหล่านั้นกลับเข้ามามีส่วนเกื้อหนุนและยึดโยง ต่อระบบตลาดชายแดนแม่สอดด้วย แต่ก็ไม่ได้เป็นการศึกษาถึงความเป็นมลายูมุสลิมที่ในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมบางอย่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในประเด็นเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมชายแดนไทย-มาเลเซีย

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการค้าข้ามพรมแดนที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาและวิเคราะห์ให้เห็นในประเด็นเครือข่ายทางการค้าข้ามแดนว่าส่วนใหญ่รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายเป็นลักษณะที่ไม่เป็นทางการ และเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ความเป็นเพื่อนที่รู้จักคุ้นเคยกันมานานไม่ว่ากลุ่มนั้นจะอยู่กันคนละรัฐ และความสัมพันธ์ของการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ ข้ามรัฐ-ชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นของรัฐหนึ่งกับกลุ่มที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นของรัฐหนึ่ง (เก็ดถาว บุญปรการ, 2551) แต่ยังไม่สามารถสะท้อนถึงเครือข่ายการค้ารายย่อยชายแดนด้วยกับอำนาจความสัมพันธ์ของความเป็นชาวมลายูมุสลิมบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามทำความเข้าใจถึงลักษณะของเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชายแดนที่มีมิติของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิม ในการข้ามพรมแดนทางภูมิรัฐศาสตร์ด้วยเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยเชื่อว่าจะสามารถเห็นถึงวิถีชีวิต

ของกลุ่มคนชายแดนที่เลื่อนไหลไปมาข้ามพรมแดน เสมือนเป็นพื้นที่เดียวกันที่เป็นชายแดนของทั้งสองฟากฝั่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะของเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย – มาเลเซียของชาวมลายูมุสลิม

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างกรอบความคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมเป็นกรอบแนวคิดหลักในการดำเนินการวิจัย และมีแนวคิดเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายแดนและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมมาเป็นแนวคิดเพื่อการสนับสนุนในประเด็นที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก ใครไม่ใช่สมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ สาระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน/กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน/กลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอ ๆ กัน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่ม องค์กรมากนัก (Boissevain, 1974)

แนวคิดพื้นที่ชายแดน

การมองชายแดนในมิติพื้นที่เรามักจะคิดถึงชายแดนในแง่ของอาณาบริเวณสองฟากฝั่งที่แยกออกจากกัน โดยเส้นแบ่งพรมแดน แต่ในปัจจุบันงานศึกษาพรมแดนมีแนวโน้มที่จะมองชายแดนทั้งสองฟากฝั่งของพรมแดนในแง่ของการเป็นพื้นที่เดียวกัน นักมานุษยวิทยาบางท่านเสนอว่า เราอาจตอบคำถามนี้ได้ หากเรามุ่งความสนใจไปที่เครือข่ายสังคมบริเวณชายแดน และแบ่งแยก “ภูมิทัศน์ชายแดน” (Baud and Schendel, 1997 อ้างในยศ สันตสมบัติ และคณะ, 2555)

แนวคิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมบริเวณพื้นที่พรมแดนระหว่างประเทศ มีนักวิชาการหลากหลายสาขาที่ได้พยายามอธิบาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเหมือนและความต่างในความสัมพันธ์ทางสังคมเพราะเป็นเส้นแบ่งความเหมือนความต่างของคนในสังคมบ่งบอกขอบเขตและความเป็นดินแดน ความเป็นรัฐชาติ ที่มีการสืบทอดอุดมการณ์ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแตกต่างจากสังคมอื่นนอกเส้นพรมแดน พรมแดนจึงเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบของรัฐและสร้างกฎเกณฑ์เพื่อแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 แนวคิดเรื่องพรมแดนได้ถูกท้าทาย เนื่องจากการเคลื่อนไหลและไร้ขอบเขตของโลกาภิวัตน์ โลกในยุคเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ที่มีแนวคิดข้ามพรมแดน พันความเป็นชาติ เพราะอำนาจของทุน (investment) อุตสาหกรรม (industry) เทคโนโลยีการสื่อสาร (information technology) และการบริโภค (individual consumer) (Ohmae, 1995)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่ออธิบายถึงความเข้าใจของชาวมลายูมุสลิมในสังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ในกลุ่มของผู้ค้ารายย่อยบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ และลักษณะร่วมบางอย่างของพื้นที่ชายแดน

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการศึกษารั้วนี้คือ ชาวมลายูมุสลิมที่เป็นเจ้าของกิจการ ตัวแทนจำหน่าย และผู้บริโภคสินค้ามาเลย์ ตลอดทั้งกลุ่มคนที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ดูแลเกี่ยวกับการการค้าข้ามแดนในพื้นที่ตลาดเทศบาลชายแดนสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส และตลาดรันเตาปันยัง รัฐกลันตัน

หน่วยวิเคราะห์

หน่วยการวิเคราะห์หลักคือ เครือข่ายความสัมพันธ์ของผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย-มาเลเซีย ระดับการวิเคราะห์คือ ผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย-มาเลเซียในระดับปัจเจก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารั้วนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ แล้วจึงนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ เรียบเรียง แล้วจึงเสนอผลการศึกษาในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและ

ทฤษฎีที่กำหนดไว้ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. การสำรวจและศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ เช่น หนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ บทความและงานวิจัยที่กล่าวถึงพื้นที่ศึกษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชายแดนไทย-มาเลเซียของชาวมลายูมุสลิม และมุ่งประเด็นเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในแต่ละชิ้นงานเพื่อนำมาเชื่อมต่อกันถึงลักษณะของเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่ศึกษาแล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดพื้นฐานสำหรับประเด็นปัญหาที่ศึกษาและเพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

2. ดำเนินการภาคสนาม

ผู้วิจัยจะดำเนินการภาคสนามดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อที่จะเก็บและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวมลายูมุสลิมชายแดนที่มีเครือข่ายการค้าและความสัมพันธ์ทางการค้า กลุ่มผู้บริโภคสินค้ามาเลย์ข้ามแดน และกลุ่มคนที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ดูแลเกี่ยวกับการค้าข้ามแดน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาบันทึกและเรียบเรียงใหม่ตามลำดับความเหมาะสม

2.2 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ จำนวน 25 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของข้อมูลที่ได้ และได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1) กลุ่มเจ้าของร้าน ประกอบด้วยร้านค้าขนาดเล็ก (แผงลอย) ร้านค้าขนาดกลาง (ร้านที่เป็นห้องแถว) และร้านค้าขนาดใหญ่ (มีการจัดวางสินค้าเหมือนมินิมาร์ท) ทั้งฝั่งไทยและมาเลเซีย จำนวน 8 คน

2) กลุ่มพ่อค้าคนกลาง คือ คนที่นำสินค้ามาเลย์เข้ามาฝั่งไทยแล้วกระจายไปยังเจ้าของร้านต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ทำการศึกษ จำนวน 6 คน

3) กลุ่มผู้บริโภค คือ คนที่อยู่บริเวณชายแดนสุโขทัย-ลพบุรีที่มีวิถีชีวิตประจำวันในการเลือกซื้อและบริโภคสินค้ามาเลย์ จำนวน 7 คน

4) กลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ เจ้าหน้าที่รัฐของไทยและมาเลเซียที่คอยกำกับ ฎระเบียบในการนำเข้า ส่งออกสินค้าชายแดน จำนวน 4 คน

3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ศึกษาจะใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย รวมทั้งได้มีการประเมินและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาวมลายูมุสลิมที่ทำการค้าสินค้ามาเลย์ข้ามแดน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียมีความสัมพันธ์บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีสินค้าชายแดนเป็นตัวเชื่อมโยงหลักของเครือข่ายความสัมพันธ์การค้าชายแดน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีบทบาทในระดับปัจเจกที่แตกต่างกันในการขับเคลื่อน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการค้าชายแดน โดยความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดน มีผู้กระทำการสำคัญอันประกอบด้วย กลุ่มผู้ค้า กลุ่มพ่อค้าคนกลาง เจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มผู้บริโภคหรือประชาชนในพื้นที่ชายแดนที่มีความต้องการในตัวสินค้า

เครือข่ายผู้ค้ารายย่อยบริเวณพื้นที่ชายแดนสุโขทัย-ลก มีลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายในหลากหลายรูปแบบ และหลากหลายระดับ ดังกรณีของกลุ่มร้านค้าแผงลอยหรือร้านขนาดเล็กมีลักษณะของเครือข่ายในรูปแบบของผู้ค้าเป็นผู้แสดงโดยตรง และมีบทบาทที่โดดเด่นในความสัมพันธ์ของเครือข่าย ในขณะที่ผู้ค้าร้านขนาดกลางมีความสัมพันธ์ของเครือข่ายทั้งที่ เป็นผู้แสดงเอง และมีผู้ซึ่งเป็นคนกลางในการแสดงแทน เพื่อให้เกิดความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้ค้าร้านขนาดใหญ่ซึ่งจะใช้วิธีการผ่านคนกลางในการแสดงแทน โดยในแต่ร้านค้าจะมีระดับความสัมพันธ์ของเครือข่ายแตกต่างกัน ทั้งในส่วนของความครอบคลุม เครือญาติ เพื่อน และความเป็นคนมลายุมุสลิม เนื่องจากเครือข่ายการค้าชายแดนสุโขทัย-ลกนั้นประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ โดยที่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในร้านค้าต่าง ๆ นั้น มิได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมใส่ในชีวิตประจำวัน แต่ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีสินค้ามาเลย์เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเครือข่ายดังกล่าวดังที่ Boissevain (1974) ชี้ว่า บุคคลสองคนอาจมีความสัมพันธ์กันได้ ทั้งในบทบาทเดียว (Single Role) หรือหลายบทบาทประกอบกัน (Multiple Roles) เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (Uniplan or Single - Relation) และความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multiplex or Multi-Relation) ตามลำดับ ซึ่งบทบาทแต่ละบทบาทจะมีปทัสถาน (Norms) และความคาดหวัง (Expectation) เป็นตัวชี้แนะแนวทางพฤติกรรมที่จะปฏิบัติต่อกันและกัน

และเมื่อนำมาพิจารณาพบว่า เครือข่ายสินค้ามาเลย์ที่เข้ามาในพื้นที่ชายแดนสุโขทัย-ลก มี 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางน้ำ โดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเพื่อประกอบอาหาร เช่น น้ำมันพืช น้ำตาลทราย แป้งสาลี หอมแดง หอมใหญ่ กระเทียม และ 2) เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางบก โดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าผ่านการผลิตจากโรงงานและเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค เช่น นมข้นหวาน นมเค็ม นมปรุงอวกกรอบ ขนมขบเคี้ยวรสต่าง ๆ น้ำผลไม้ เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่บนฐานของการแลกเปลี่ยน (Transactional Contact) ที่ยังคงเป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) เนื่องจากเครือข่ายชายแดนไม่เพียงแต่ทำตามบทบาท

หน้าที่ที่คาดหวัง (Expect Role/ Functions) ในเครือข่ายการค้าชายแดนเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้ารายย่อยชายแดนยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านตัวสินค้าและความไว้วางใจในฐานะที่เป็นบุคคลชาวมลายูมุสลิมด้วยกัน โดยรายละเอียดของเครือข่ายสินค้ามาเลย์ที่เข้ามาในพื้นที่ชายแดนสุโข-ลกทั้ง 2 ลักษณะสามารถอธิบายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางน้ำ

ความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่มีสินค้ามาเลย์เป็นตัวเชื่อมโยงลักษณะแรกคือ ความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเพื่อประกอบอาหารในครัวเรือนที่มีการไหลเข้ามาบริเวณพื้นที่ชายแดนสุโข-ลก โดยสินค้าที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของเครือข่ายประกอบด้วย น้ำมันพืช แป้งสาลี หอมแดง หอมใหญ่ กระเทียม และเป็นสินค้าที่ต้องห้ามสำหรับการส่งออกของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกลุ่มสินค้าที่ส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศและไม่อนุญาตในการส่งออกเพื่อจำหน่าย เว้นแต่การนำเข้าเพื่อการบริโภคในจำนวนที่น้อย ๆ แก่ผู้คน และนักท่องเที่ยวที่ไหลเข้าออกบริเวณชายแดนทั้งสองฝั่ง

“สินค้าเหล่านี้ทางการมาเลเซียไม่อนุญาตในการนำเข้าประเทศไทย ยกเว้น
นำเข้าในจำนวนน้อย ๆ นำเข้าเพื่อการบริโภคไม่เป็นไร ”

(สัมภาษณ์กะตา; เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2661)

แต่ด้วยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านของผู้คนชายแดนที่มีความต้องการในบริโภค จึงทำให้สินค้าดังกล่าวได้ไหลเข้ามาบริเวณชายแดนสุโข-ลกในจำนวนมาก ผ่านกระบวนการความสัมพันธ์ของเครือข่ายผู้ค้ารายย่อยชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ชายแดน ด้วยความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง ความสัมพันธ์ที่เป็นคนรู้จักในฐานะที่คนพูดภาษาเดียวกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน ทำอาชีพในแบบเดียวกัน กอปรกับมีประสบการณ์เป็นอย่างดีในพื้นที่ชายแดน สอดคล้องกับกรองทอง สุตประเสริฐ (2552) ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าของผู้หญิงม้งค้าผ้าใยถักของที่มีแก่นแกนโยงใยกับพรมแดนทางวัฒนธรรมของสังคมม้งที่มีได้จำกัด “ความเป็นม้ง” ไว้ที่เส้นพรมแดน ภูมิลำเนา แม้ม้งอาศัยสายสัมพันธ์ความเป็นม้งสานเครือข่ายการค้า ผ้าใยถักของจากม้งประเทศจีน ลาว และไทย เมื่อความต้องการผ้าใยถักของชาวไทยขยายเพิ่มสูงขึ้น ระบบการผลิตของชุมชนบ้านเปี่ยมน้ำใจค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจากการเกษตรมาเป็นธุรกิจการค้าผ้าใยถักของเป็นหลัก

จากกรณีตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นโอกาสในการใช้ทรัพยากรโดยรอบมาเป็นประโยชน์ร่วมกันในการค้าชายแดน โดยความสัมพันธ์ของเครือข่ายสินค้าทางน้ำเป็นการสร้างพื้นที่พรมแดนทางน้ำด้วยวิธีการลักลอบ เพื่อการลำเลียงสินค้าชายแดนในช่องทางธรรมชาติ การลำเลียงสินค้าผ่านช่องทางธรรมชาติจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ของคนที่รู้จักเป็นอย่างดี โดยที่แม่ค้าในตลาดสุโข-ลก

จะใช้วิธีการโทรสั่งจากแม่ค้าฝั่งมาเลเซียในจำนวนและปริมาณที่ต้องการ จากนั้นแม่ค้าฝั่งรันเตาปันจิงจะมีการนำส่งสินค้ามายังท่าเรือฝั่งมาเลเซีย และนำส่งบนเรือทั้งที่เป็นเรือเฉพาะขนส่งสินค้าและเรือขนส่งคนข้ามพรมแดน วิธีการขนส่งด้วยเรือจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของพื้นที่ชายแดน หากเป็นช่วงเวลาปกติ กล่าวคือเวลาที่เจ้าหน้าที่รัฐมาเลเซียไม่เข้มงวดในการตรวจสอบก็จะลำเลียงในจำนวนที่มาก ๆ ผ่านเรือขนส่งสินค้าเป็นการเฉพาะ หรือหากเจ้าหน้าที่เข้มงวดก็จะใช้เรือโดยสารของผู้คนข้ามพรมแดน โดยจะมีวิธีการลำเลียงสินค้าในจำนวนที่น้อย แต่มีการลำเลียงตลอดเวลาของการข้ามเรือไปมา วิธีการสำคัญในการลำเลียงสินค้าผ่านทางแม่น้ำ กล่าวคือ กลุ่มเครือข่ายทางน้ำจะใช้วิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับช่วงจังหวะเวลา และการเลื่อนไหลตามพื้นที่บริเวณแม่น้ำสุโหงโก-ลก หนึ่งในวิธีการสำคัญคือ การใช้วิธีการล้นไหลสินค้าจากแม่น้ำลงสู่เรือขนส่งสินค้า และเมื่อสินค้าเต็ม เรือก็จะมีการแล่นออกจากริมแม่น้ำฝั่งรันเตาปันจิง เพื่อนำไปวางเป็นที่พักพิงสินค้าชั่วคราวตามจุดนัดพบต่าง ๆ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำสุโหงโก-ลก จากนั้นจะมีกลุ่มปฏิบัติการรับจ้าง โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นตัวลำเลียงผ่านทางช่องทางแคบ ๆ ในชุมชน เพื่อนำไปส่งตามร้านค้าต่าง ๆ ในตลาดเทศบาลสุโหงโก-ลก การใช้รถจักรยานยนต์เป็นเครื่องมือในการลำเลียงของกลุ่มรับจ้างนั้น เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้ารับในพื้นที่จุดนัดพบต่าง ๆ ประกอบกับสามารถใช้เส้นทางเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่รัฐไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ค้าชายแดนกับเจ้าหน้าที่รัฐบริเวณชายแดนจะอยู่บนพื้นฐานของการอะลุ่มอล่วย การเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน เพื่อช่วยให้เครือข่ายการค้าชายแดนดำเนินไปอย่างสะดวก และมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติสอดคล้องกับอำพา แก้วกำกั (2558) ได้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาด้านจังหวัดจันทบุรีมีความสัมพันธ์กันมานานในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันในวิถีชีวิตประจำวัน มีกิจกรรมความร่วมมือกันมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแสดงที่สำคัญที่ช่วยในการหนุนเสริมความสัมพันธ์ของเครือข่าย ก็คือ ชาวบ้านทั้งสองฝั่งชายแดนที่คอยให้การช่วยเหลือในการทำเป็นที่พักสินค้าชั่วคราวก่อนที่จะนำส่งขึ้นเรือ โดยใช้บ้านที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำที่ใกล้ชิดกับท่าเรือต่าง ๆ เป็นที่พักพิงสินค้าเป็นการชั่วคราว อีกทั้งยังเป็นการหลบหลีกจากสายตาคูคลองนอกความสัมพันธ์ของเครือข่ายไม่ให้เกิดความรู้สึกผิดปกติของการลำเลียงสินค้า จากนั้นจึงได้มีการทยอยส่งสินค้าในจำนวนที่ไม่มากนักลงสู่ท่าเรือต่าง ๆ

“ได้ขนส่งสินค้าจากร้านแม่ค้ามาเลเซีย แล้วมาตั้งไว้ที่ใกล้ ๆ ท่าเรือหรือใช้บ้านของชาวบ้านบริเวณนั้นสต็อกสินค้าชั่วคราวก่อนแล้วค่อยขนลงเรือไปยังท่าเรือของไทย”

(สัมภาษณ์แบบเจาะลึก; เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2661)

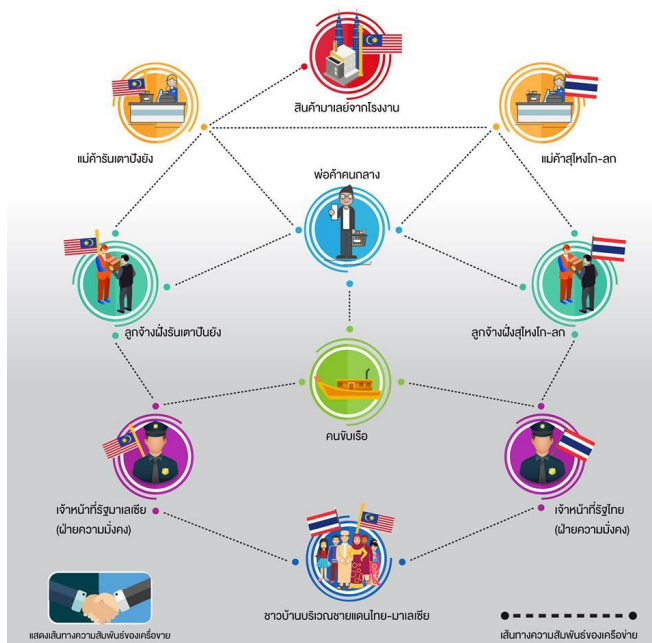

นอกจากนี้ความยากง่ายของการลำเลียงสินค้าจะขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ใน ส่วนกลางหรืออาจจะขึ้นอยู่กับหัวหน้ามาตรวจสอบดังที่กลุ่มเครือข่ายการค้าชายแดนจะเรียกว่า “นายมา” ซึ่งถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งของเครือข่ายการค้าชายแดนที่ต้องระวังในการดำเนินการลำเลียง สินค้าทางน้ำ เช่นเดียวกับกรณีการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจากสถานการณ์ในพื้นที่ จะเห็นได้ว่า เมื่อมีเหตุการณ์ในบริเวณชายแดนการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ก็จะมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็เป็นเพียง ช่วงเวลาอันสั้นๆ ซึ่งไม่ได้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดนมากนัก เครือข่าย ผู้ค้ารายย่อยในบริเวณชายแดนทั้งสองฝั่งมีการลำเลียงสินค้าผ่านทางเรือในทุก ๆ ชั่วโมงโดยจะขึ้นลง ตามท่าเรือต่าง ๆ ของการลำเลียงสินค้า โดยมีท่าเรือสำคัญหลายจุดและในแต่ละจุดก็จะมีเจ้าหน้าที่ ของกองทัพขึ้นตรวจตราความเรียบร้อยของผู้คนไหลเข้าออกระหว่างพรมแดนทั้งสองฝั่ง แต่สำหรับ การขนส่งสินค้าผ่านความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดนนั้นจะรับรู้และเข้าใจร่วมกันในแต่ละ บทบาทและหน้าที่ของการทำงานระหว่างกัน

“เจ้าหน้าที่รัฐก็จะทำหน้าที่ของเขา เราในฐานะผู้ค้าชายแดนก็ทำหน้าที่ของ เรา แต่ต้องไม่ทำให้เขาและเรา ต้องเดือดร้อนในบทบาทและหน้าที่ของการทำงาน ในชีวิตประจำวัน”

(สัมภาษณ์แบบปาก; เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2661)

สอดคล้องกับสมิคร์ กอเซ็ม (2553) ที่ชี้ว่า เครือข่ายตลาดในพื้นที่ชายแดนแม่สอดแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่อาศัยเงื่อนไขความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันและสถานพลเมืองรวมถึงการจัดลำดับ ชั้นซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและยังได้ชี้อีกด้วยว่า ความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าของ มุสลิมในพื้นที่ชายแดนแม่สอดยังดำเนินผ่านลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมและความเชื่อ จึงทำให้ เครือข่ายความสัมพันธ์เกิดความเหนียวแน่น

ภาพประกอบที่ 1 ลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางน้ำ

ฉะนั้นลักษณะเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ผ่านการขนส่งทางน้ำ เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิม ในฐานะที่คนพูดภาษาเดียวกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน ทำอาชีพในแบบเดียวกัน กอปรกับมีประสบการณ์เป็นอย่างดีในพื้นที่ชายแดน ทำให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกันต่อการดำเนินการค้าผ่านช่องทางธรรมชาติของพรมแดนไทย-มาเลเซีย ซึ่งมีอาจปิดกั้นในความเป็นพรมแดนทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมได้

2. เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางบก

เครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางบก พบว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดนที่ผ่านทางบกหรือทางสะพานแม่น้ำสุโข-ลก จำเป็นต้องมีการผ่านทางด่านศุลกากรทั้งสองประเทศ โดยส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ และมีกลุ่มสินค้าที่สามารถนำเข้าได้ สินค้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงสำคัญของความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางบกประกอบด้วยกลุ่มสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตจากโรงงาน หรือเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้บริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น นมข้นหวาน ขนมเค้ก ขนมปังอบกรอบ ขนมขบเคี้ยวรสต่าง ๆ ซอสต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นกลุ่มสินค้าที่เป็นสีเขียว ไม่เป็นอันตรายต่อการนำเข้าภายในประเทศ จากการศึกษาพบว่า สินค้าดังกล่าวจะมาจาก

โรงงานในประเทศมาเลเซีย โดยมีแม่ค้าบริเวณชายแดนรันเตาปันจึงจะเป็นคนส่งสินค้าทางโรงงาน และมีแม่ค้าจากสุโข-ลกจะเป็นคนมารับสินค้าดังกล่าวจากแม่ค้ารันเตาปันจึง โดยเริ่มจากการใช้ทุนทางสังคมเดิมของความเป็นคนในพื้นที่ชายแดนและเห็นช่องทางการค้าประกอบกับความต้องการของคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ต่อสินค้ามาเลย์ โดยพบว่าแม่ค้าในตลาดสุโข-ลกที่เป็นร้านขนาดกลางและขนาดใหญ่จะใช้เส้นทางและความสำคัญของเครือข่ายทางบกเป็นหลักในการนำเข้าสินค้ามาเลย์ บางก็ใช้วิธีการส่งโดยตรงกับแม่ค้าฝั่งรันเตาปันจึง บางก็ส่งผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยจะขึ้นอยู่กับปริมาณของสินค้าที่ส่ง และความเข้มงวดของการผ่านด่านชายแดน

“การส่งสินค้ามาเลย์ บางครั้งจะมีพ่อค้าคนกลางที่มาตระเวนถามว่าในแต่ละวันว่าต้องการสินค้าอะไรบ้าง หากเป็นสินค้าชนิดเดียว หรือสองชนิดก็จะส่งจากพ่อค้าคนกลาง แต่ปัญหาคือสินค้าที่ได้จะแพงกว่าปกติที่เราไปรับเอง 1 ถึง 2 เหรียญ”

(สัมภาษณ์กะตา; 27 มิถุนายน 2561)

“การเข้าออกบริเวณชายแดนสุโข-ลกบางครั้งเป็นเรื่องง่าย และในบางครั้งก็เป็นเรื่องยาก มันขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่บางคนที่ตรวจตราการนำเข้าสินค้า”

(สัมภาษณ์กะตา; 27 มิถุนายน 2561)

สำหรับความยากง่ายของการนำเข้าสินค้า ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของพ่อค้าคนกลางกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยจะรับรู้และเข้าใจระหว่างกันดังคำกล่าวที่ว่า “นกเขารู้กัน” ว่าช่วงเวลาใดเหมาะสมในการผ่านด่าน และช่วงเวลาใดที่ควรหลีกเลี่ยง จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของเครือข่ายการค้าชายแดนจะขึ้นอยู่กับตัวแสดงในแต่ละบทบาทของผู้คนที่สามารถมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงของผู้ค้าชายแดนได้ โดยส่วนใหญ่ความเข้มงวดจะขึ้นอยู่กับของเจ้าหน้าที่ด่านมาเลเซีย ในขณะที่เจ้าหน้าที่ด่านไทยจะมีความประนีประนอม มีความเห็นอกเห็นใจผู้ค้ารายย่อยมากกว่า สอดคล้องกับนิติ ภาวครพันธุ์ (2558) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-การเมืองของผู้กระทำเหล่านี้ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ในระนาบเดียวเท่านั้นแต่ยังมีความสัมพันธ์ระดับอื่นทับซ้อนอยู่ เช่น การเป็นเครือญาติ การเป็นเพื่อน การเป็นผู้อุปถัมภ์ทางศาสนา การอาศัยฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีมาก่อน ความสัมพันธ์เช่นนี้ล้วนแต่มีส่วนในการหนุนเสริมเครือข่ายของผู้กระทำทั้งสิ้น สิ่งสำคัญของผู้ค้ารายย่อยชายแดนควรปฏิบัติ นั่นคือ การจ่ายภาษีนำเข้า ถึงแม้การจ่ายภาษีอาจจะไม่ใช่วิธีแบบของการจ่ายที่เต็มหน่วย แต่ก็ควรจ่ายอยู่บ้าง ดังคำกล่าวที่ว่า

“เจ้าหน้าที่รัฐมักจะกล่าวว่า ไม่ได้จ่ายนานแล้วนะ ควรที่จะมีการจ่ายบ้างแล้วนะ”

(สัมภาษณ์แบมิง; 14 เมษายน 2561)

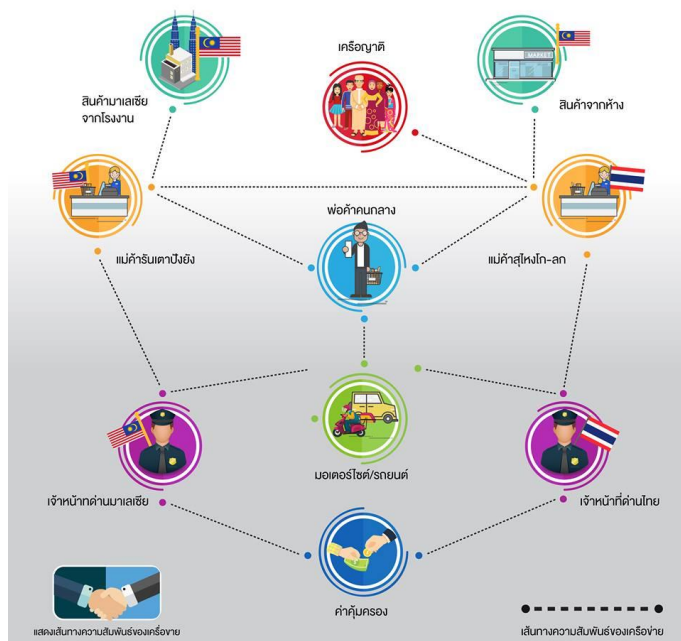
ความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่กับผู้ค้ารายย่อยชายแดนก็มีการเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน สำหรับแม่ค้าชายแดนที่ต้องการเข้ากินค่า ในขณะที่ผู้ค้าชายแดนก็เห็นใจเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด จึงมีให้เห็นถึงความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ด้านในบางช่วงบางเวลาในระยะเวลาสั้น ๆ โดยเฉพาะในช่วงของการสลับปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ในช่วงแรก ๆ หรือสัปดาห์แรกของการปฏิบัติงาน หลังจากนั้นความเข้มงวดก็จะเบาบางลง หรือกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเหตุการณ์ปกติของผู้ค้ารายย่อยชายแดน เพราะความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะความสัมพันธ์อันยาวนานในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันในวิถีชีวิตประจำวันมีกิจกรรมความร่วมมือกันมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม

โดยปกติแล้วแม่ค้าสุโข-ลกจะใช้ความสัมพันธ์ของตนเองในการติดต่อสื่อสารระหว่างแม่ค้ารันเตาปันจิงเพื่อสั่งสินค้าและจะใช้วิธีการขนส่งด้วยรถจักรยานยนต์ในการข้ามชายแดน แม่ค้าที่ใช้รถจักรยานยนต์เพื่อขนส่งสินค้าด้วยตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าขนาดเล็กหรือร้านแผงลอย และร้านค้าขนาดกลาง ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ที่มีประสบการณ์ และความคุ้นเคยกับพื้นที่ชายแดนเป็นอย่างดี โดยสินค้ามาเลยที่แม่ค้าสุโข-ลกก็มีทั้งจากแม่ค้าบริเวณชายแดนรันเตาปันจิง และจากห้างค้า “Pantai Timur Shopping Centre” โดยผ่านความสัมพันธ์ของพรรคพวก เพื่อนที่เป็นแม่ค้าด้วยกันเอง และเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการแต่งงานข้ามแดน

ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะมีความได้เปรียบในการสั่งซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลงกว่าการรับสินค้าจากแม่ค้ารันเตาปันจิง เนื่องจากความเป็นเครือข่ายของเขาสามารถสั่งซื้อสินค้าจากทางไกลแล้วมาส่งให้กับแม่ค้าสุโข-ลกตรงที่ชายแดนรันเตาปันจิง จากนั้นแม่ค้าสุโข-ลกก็จะมารับสินค้าเพื่อข้ามมายังฝั่งชายแดนสุโข-ลก ความสัมพันธ์ที่ผ่านเครือข่ายถึงแม้จะมีความได้เปรียบในด้านของราคา และการเข้าถึงสินค้า ดังที่นิติ ภวัครพันธุ์ (2558) ได้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-การเมืองของผู้กระทำเหล่านี้ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ในระนาบเดียวเท่านั้นแต่ยังมีความสัมพันธ์ระดับอื่นทับซ้อนอยู่ เช่น การเป็นเครือข่าย การเป็นเพื่อน แต่ก็ยังเป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ โดยการขอความร่วมมือผ่านเครือข่าย ทั้งนี้หากมองในระยะยาวแล้ว ความสัมพันธ์ของความเป็นเครือข่ายในมิติของบทบาทในการแสดงที่แตกต่างกัน เช่น เครือญาติเขาและเธอไม่ได้ดำเนินการทำการค้าในแบบที่แม่ค้าสุโข-ลก ทำให้ความร่วมมือผ่านเครือญาตินั้นอาจจะไม่ยั่งยืนได้ เพราะตัวแสดงที่ต่างหน้าที่ไม่ได้มีผลประโยชน์ร่วมกันในการค้าชายแดน ถึงแม้ผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่ชายแดนสุโข-ลกบางคนจะมีเครือข่ายฝั่งรันเตาปันจิง แต่เมื่อเครือข่ายของเขาและเธอไม่ได้ทำการค้า จึงเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการค้าชายแดนสุโข-ลกจึงไม่มีบทบาทมากนัก มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นสำหรับความสัมพันธ์ทางการค้า แต่สำหรับความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ เช่น มิติทางวัฒนธรรม การไปมาหาสู่กันในวันสำคัญต่าง ๆ ก็ยังคงปฏิสัมพันธ์ที่เข้มแข็งอยู่

ความสัมพันธ์ของผู้ค้ารายย่อยชายแดนสุโขทัย-ลพบุรีจะขึ้นอยู่กับตัวแสดงของเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และหนึ่งในตัวแสดงสำคัญของเครือข่ายการค้ารายย่อยชายแดนคือ คนเก็บค่าคัมครอง ที่มีอิทธิพลอย่างมากในการนำเข้า ส่งออกสินค้าชายแดน เนื่องจากการสร้างความสะดวกสบายสำหรับการนำเข้าส่งออกสินค้าชายแดน โดยใช้พื้นที่ระหว่างด่านพรมแดนทั้งสองฝั่งในการจัดเก็บค่าคัมครอง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องว่างของพรมแดนที่รัฐทั้งสองประเทศไม่สามารถควบคุมด้วยกฎหมายได้ชัดเจน โดยการจัดเก็บจากรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่มีการขนส่งสินค้าเข้าออกระหว่างชายแดนในจำนวน 1 ริงกิต ถึง 2 ริงกิต หรือ 10 บาท ถึง 20 บาทต่อเที่ยวของการขนส่งสินค้า เพื่อต้องการจำกัดและควบคุมผู้ค้ารายย่อยชายแดนในการขนย้ายสินค้าเข้าออกระหว่างพรมแดนไม่ให้มากเกินไปสอดคล้องกับ นฤมล นิราทร (2543) ที่ชี้ว่า เครือข่ายอาจมีลักษณะทับซ้อน หลากหลายมิติในความเป็นเครือข่ายสังคม โดยเฉพาะความเป็นเครือข่ายชายแดนที่มีการซ้อนทับด้วยผลประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มคน การทำงานจึงจำเป็นต้องมีเครือข่ายใหม่ๆ อยู่ตลอด เพราะการสร้างเครือข่ายทางสังคม (social network construct) นั้น ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก มีทรัพยากรในการทำงาน มีรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน มีความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา มีความประหยัด และ ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

ภาพประกอบที่ 2 ลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่ผ่านการขนส่งทางบก

ดังนั้น ลักษณะเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ผ่านการขนส่งทางบก มีลักษณะความสัมพันธ์ทางการค้าที่เป็นทางการ สินค้าส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นกลุ่มสินค้าที่เป็นสีเขียวที่ไม่เป็นที่ยอมรับต่อการนำเข้าภายในประเทศและไม่ใช่ที่ต้องห้ามต่อการส่งออกของประเทศมาเลเซีย เครือข่ายความสัมพันธ์ดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าและเจ้าหน้าที่รัฐในการต่อรองการประนีประนอม และการเห็นอกเห็นใจระหว่างกันในการทำหน้าที่ของตนเอง หรือในบางครั้งความเป็นพื้นที่ชายแดนก็จำเป็นต้องมีอำนาจในความสัมพันธ์ของเครือข่าย เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อการดำเนินการค้าชายแดน

บทสรุป

เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าของผู้ค้ามลายูรายย่อย โดยมีคนมลายูมุสลิมชายแดนเป็นตัวแสดงสำคัญในการปฏิบัติและการใช้ผลประโยชน์จากชายแดนผ่านการสับเปลี่ยนหมุนเวียนสินค้ามาเลย์ แม้ความเป็นพื้นที่ชายแดนที่ถูกสถาปนาความเป็นรัฐไทย-มาเลเซีย โดยได้กำหนดตัวตนของผู้คนอย่างชัดเจน แต่ด้วยความเป็นผู้คนบริเวณชายแดนที่มีวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่กับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายแดนก็มีอาจปิดกั้น หรือขัดขวางการดำเนินชีวิตของผู้คนในการทำการค้า เพราะเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดำเนินอยู่บริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย คือการเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ที่เกิดจากความเป็นพรรคพวก เพื่อนพ้อง เครือญาติ ที่มีการสั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน อีกทั้งระบบอุปถัมภ์ที่เป็นตัวเชื่อมร้อยของความสัมพันธ์ในการสร้างความไว้วางใจของผู้ค้ามลายูรายย่อย ที่เป็นในลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิม ในฐานะที่คนพูดภาษาเดียวกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน ทำอาชีพในแบบเดียวกัน รวมทั้งมีประสบการณ์เป็นอย่างดีในพื้นที่ชายแดน ทำให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกันต่อการดำเนินการค้าผ่านช่องทางธรรมชาติของพรมแดนไทย-มาเลเซีย ซึ่งมีอาจปิดกั้นในความเป็นพรมแดนทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมได้ นอกจากนี้การมีลักษณะความสัมพันธ์ทางการค้าที่เป็นทางการ ที่มีความประนีประนอม และการเห็นอกเห็นใจระหว่างกันในการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละตัวแสดงของเครือข่ายการค้าชายแดนรายย่อยมลายูมุสลิม แม้แนวคิดเครือข่ายพยายามจะชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรม แต่สำหรับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนพยายามที่จะจำกัดและควบคุมผู้ค้ารายย่อยชายแดนเพื่อไม่ให้เกิดการกระจายตัวของสินค้าและผู้ค้ารายย่อยมากนัก เนื่องจากเครือข่ายดังกล่าวจำเป็นต้องรักษาความเป็นพื้นที่ในปฏิบัติการค้าชายแดนในแต่ละตัวบทบาทของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้ามลายูมุสลิมรายย่อยชายแดนไทย-มาเลเซีย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การศึกษาลักษณะของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียในครั้งนี้ ผู้วิจัยในมองในมิติของตัวสินค้ามาเลย์เป็นหลักในการอธิบายความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดน เนื่องจากการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ส่วนใหญ่สินค้าที่เข้ามาขายในพื้นที่สุโขทัย-ลกเป็นสินค้ามาเลย์ ที่มีการนำเข้าผ่านช่องทางต่าง ๆ ขณะที่คนมาเลเซียก็มีความสนใจในสินค้าท้องถิ่นชายแดนสุโขทัย-ลกด้วย ซึ่งทำให้เห็นโอกาสของคนชายแดนในพื้นที่สุโขทัย-ลกต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสินค้าท้องถิ่นในการขยายตลาดการค้าชายแดน ทำให้เกิดมาตรฐานเพื่อการรองรับลูกค้าจากเพื่อนบ้าน (มาเลเซีย) เนื่องจากสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการผลิตจากคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ เป็นที่รอมรับว่ามีมาตรฐานฮาลาล หรือได้รับความไว้วางใจจากคนมาเลเซียต่อการบริโภค ดังนั้น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก พาณิชย์จังหวัด หอการค้าจังหวัด ศูนย์อำนวยการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ควรเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในพัฒนากลุ่มผู้ค้ามลายูมุสลิมบริเวณชายแดนต่อการผลิตและออกแบบสินค้าท้องถิ่นสู่การเปิดโอกาสในการส่งออกสินค้าท้องถิ่นไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เพราะความเป็นคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซียมีความเกี่ยวข้องและยึดโยงกับมิติทางวัฒนธรรมของคนมลายูมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในส่วนองวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมในการบริโภคของคนชายแดนทั้งสองฝั่ง

บรรณานุกรม

- กรองทอง สดประเสริฐ. (2552). ผู้หญิงม้งค้าผ้าใยกล้วย: จากหมู่บ้านสู่เศรษฐกิจบนบาทวิถี. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 21(2), 13-35.
- เกตุฉวา บุญปรากฏ. (2551). *ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนป่าดงเบขารไทย - มาเลเซีย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรกริช สังขมณี, บรรณาธิการแถลง. (2559). *พรมแดนของวิถีวิทยา วิถีวิทยาที่พรมแดน*. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 31(1), 2-22
- จักรกริช สังขมณี. (2555). *ชุมทางการค้า กับการสร้าง/สลายเส้นแบ่งพรมแดน: มานุษยวิทยาปริทัศน์*. *วารสารสังคมศาสตร์*, (24)1, 17-61.
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก.
- นุกูล ชื่นพัก นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว และวรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล. (2556). *กระบวนการค้าไม้มันเถื่อนข้ามชาติพื้นที่ด่านชายแดนภาคใต้ไทย - มาเลเซีย*. *บทความวิจัย เสนอในการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4*, 239

- พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2555). ความสัมพันธ์ของคนชายแดนผ่านเครือข่ายการค้าข้าวข้ามรัฐ กรณีชุมชนไร่
อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2545). ข้ามพรมแดนกับคำถามเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม พื้นที่ และความเป็นชาติ.
วารสารสังคมศาสตร์. 15(1), 1-16. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิติ ภาวครพันธุ์. (2558). เรื่องเล่าเมืองใต้: พลวัตของเมืองชายแดนไทย-พม่า. ศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การเมือง วัฒนธรรมของรัฐชาติใน
สังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แปลนพริ้นติ้ง.
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2555). คนชายแดนกับการก้าวข้ามพรมแดน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศ สันตสมบัติ. (2555). ปิรตธา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (บรรณาธิการ). คนในประสบการณ์
ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สมักร์ กอเข้ม. (2553). ภูมิภาคภาวะของพรมแดนชาติพันธุ์ และรัฐชาติ ในตลาดเมืองชายแดนแม่สอด.
วารสารสังคมศาสตร์, 22(2), 11-51.
- สมักร์ กอเข้ม. (2559). ความเป็นชายขอบกับการรับรู้ชายแดน: วิถีวิทยาว่าด้วยพรมแดนศาสนาและ
ชาติพันธุ์ของมุสลิมในค่ายผู้ลี้ภัย. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 31(1), 122-145.
- อรัญญา ศิริพล. (2553). ผู้ค้าเงินในชายแดนลุ่มน้ำโขง. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัย และบริการวิชาการ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำพา แก้วกำก. (2558). ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาด้าน
จังหวัดจันทบุรี. วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม), 36(1), 1- 15
- Boissevain, Jeremy. (1974). *Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions*.
Oxford : Basil Blackwell.
- Laungaramsri, Pinkaew. (2011). Botnam: Puenti, Promthan kub Kumtam Ruang Attalak,
Whatthanatham, Puentee lae Kwuam Pen Chat. (In Thai)[Boundary and
Question about Identity, Culture, Space and State]. *Journal of Social
Sciences*, 15(1), 1-16.
- Sangkhamanee, Jakkrit. (2008). *Chaidan Suksa kub Manussayawittaya kham
Promdan: Botsamruat Sathanaphab Kobkhet lae Promdan Kwaumru*.
(In Thai) [Border Studies and Anthropology of Boundary: Situation Survey,
Scope and Knowledge Boundary]. (n.p.)
- Thongchai Winichakul. (1994). *Siam Mapped: A History of the Geo-body of a Nation*.
Honolulu: University of Hawaii Press.

- Ohmae, Keni chi. (1995). *The End of the Nation State: the Rise of Regional Economics*. New York: the Free Press.
- Walker, Andrew. (1997). *The Legend of the Golden Boat: Regulation, Transport and Trade in North-Western Laos*. Doctor's Thesis. Australia: The Australian National University.
- Wilson, M. T. and Donnan, H. (Eds.) (1998). *Border Identities Nation and State at Internation Forntiers*. UK: Cambridge.

จากเว็บไซต์

- เทศบาลสุโขทัย. (2554). *ประวัติความเป็นมาของเมืองสุโขทัย*. สืบค้นจาก <http://www.kolokcity.go.th/kolokdata/datagen.pdf> [เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560]
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนราธิวาส. (2558). *มูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดนราธิวาส*. สืบค้นจาก http://www.narathiwat.go.th/narathiwat2015/index.php?option=com_flexicontent&id=287&cid=807&fid=15&task=download [เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560]

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

- กะนา (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุอ้าหมัดราฟิร มะเก็ง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ตลาดชายแดนรันเตาปันยัง รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2560.
- กะตา (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุอ้าหมัดราฟิร มะเก็ง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ตลาดชายแดนสุโขทัย-ลก อำเภอสุนทรบุรี-ลก จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2661.
- กะตา (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุอ้าหมัดราฟิร มะเก็ง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ตลาดชายแดนสุโขทัย-ลก อำเภอสุนทรบุรี-ลก จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2561.
- แบมะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุอ้าหมัดราฟิร มะเก็ง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ตลาดชายแดนรันเตาปันยัง รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2661.
- แบปา (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุอ้าหมัดราฟิร มะเก็ง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ตลาดชายแดนสุโขทัย-ลก อำเภอสุนทรบุรี-ลก จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2661.
- แบมิง (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุอ้าหมัดราฟิร มะเก็ง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ตลาดชายแดนสุโขทัย-ลก อำเภอสุนทรบุรี-ลก จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2561.

การพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบาย

ด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

วชิรวัฒน์ อาริยะสิริโชติ*

สุนทรชัย ขอบยศ**

ศุภลักษณ์ ศรีดิรัตน์วรกุล***

(วันรับบทความ : 30 มีนาคม 2563/ วันแก้ไขบทความ : 5 พฤษภาคม 2563/ วันตอบรับบทความ : 19 พฤษภาคม 2563)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการประเภทกิจการในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอันมาจากข้อเสนอของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน จ.มุกดาหาร 2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำนวนแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ซึ่งสอดคล้องกับประเภทกิจการและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ 3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร อันมาจากข้อมูลที่แท้จริงของพื้นที่ 4. การสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการวิเคราะห์จากข้อมูล ที่แท้จริงของพื้นที่เป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ประเภทกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ที่พื้นที่ต้องการ 5 ประเภทกิจการสำคัญ คือ 1. กิจการด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2. กิจการด้านโลจิสติกส์ 3. กิจการด้านโรงงานภาคการเกษตร 4. กิจการด้านการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 5. กิจการด้านการแพทย์ทางเลือก โดยมีความต้องการจำนวนแรงงานกว่า 16,000 คน โดยมีทักษะฝีมือแรงงานที่ต้องพัฒนา อาทิ สาขาอาชีพการช่าง สาขาอาชีพด้านการผลิตในภาคอุตสาหกรรม สาขาอาชีพภาคบริการ การท่องเที่ยว สาขาอาชีพด้านแพทย์พื้นบ้าน เป็นต้น โดยมีปัญหาอุปสรรคด้านแรงงาน ได้แก่ 1. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2. ด้านวิถีชีวิตประจำวัน 3. ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแรงงานในท้องถิ่น 4. ด้านการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเกิดตัวแบบการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ซึ่งประกอบด้วย 3 ภาคส่วนสำคัญ คือ 1. สำนักงานแรงงาน จ.มุกดาหาร 2. หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องระดับ จ.มุกดาหาร 3. หน่วยงานภาคีเครือข่าย ระดับพื้นที่ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนในลักษณะผนึกกำลังร่วมกัน ให้เกิด ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน ตามความต้องการของพื้นที่ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ที่เชื่อมโยงกับเรื่องความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรร่วมร่วมรังสรรค์ ในประเด็นด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน คุณภาพชีวิตแรงงาน การยกระดับศักยภาพท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแรงงาน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสภาพชีวิตของแรงงาน

คำสำคัญ: กลไกการจัดการแรงงาน/ นโยบายด้านแรงงาน/ เขตเศรษฐกิจพิเศษ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*** แรงงานจังหวัดมุกดาหาร

The Development of Labour Management Mechanism for Labour Policy Drive in Mukdahan Special Economic Zone

Wachirawat Ariyasirichot^{*}

Sunthonchai Chopyt^{**}

Supaluck Sarutiratworakul^{***}

(Received Date : March 30, 2020, Revised Date : May 5, 2020, Accepted Date : May 19, 2020)

Abstract

The objectives of this study are as follows: 1) to analyze the requirement of business type to develop the special economic zone in Mukdahan based on all the involving sectors' suggestions; 2) to investigate the required number of workers and essential skills to develop the special economic zone in Mukdahan which match the business type and true demand in the area; 3) to examine the labouring difficulties which involve the special economic zone in Mukdahan based on reliable information gathered from the studying area; and 4) to synthesize the model for driving the labour policy in the special economic zone in Mukdahan. Qualitative and operational research approaches and reliable information analysis were chosen as the methodology. The study finds that there are five required business types in the special economic zone in Mukdahan which are 1) infrastructure development; 2) logistics; 3) agricultural industry; 4) tourism, wisdom, and culture; and 5) alternative medicine. It needs more than 16,000 workers, and the skills that needs to be developed are technique, industry production, services, tourism, and local medicine. However, there are labouring problems such as 1) information perception and understanding about the special economic zone; 2) the way of life; 3) local labour economic security; 4) local administrative organization adaptation in the special economic zone. The labour policy operation in the special economic zone in Mukdahan is driven by 1) Mukdahan Labour Office, 2) all the involving provincial level sectors in Mukdahan; 3) networking sectors in Muang District, Dontan District, and Wanyai District in Mukdahan. This aims to establish a special center for designing a curriculum and developing the workers' skills in order to prepare for the border economic expansion based on the area requirement. The relating sectors should create the labour development policy in the special economic zone in Mukdahan which links with economic sustainability. The policy may also focus on the workers' skill development, life quality, and local capability enhancement in order to improve the labour skills and environment which affect the labour lives.

Keywords: Labour Management Mechanism/ Labour Policy/ Special Economic Zone

^{*} Assistant Professor, Public Administration, College of Politics and Governance Mahasarakham University

^{**} Assistant Professor, Public Administration, College of Politics and Governance Mahasarakham University

^{***} Director of Mukdahan Provincial Labor Office

บทนำ

สถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันและขับเคลื่อนความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันนั้น มีสถานการณ์สำคัญคือการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีพื้นที่สำคัญในเชิงศักยภาพและมูลค่า คือ พื้นที่เศรษฐกิจชายแดนของประเทศไทย ซึ่งมีจังหวัดชายแดนสำคัญอยู่ทั่วทุกภูมิภาค โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนสำคัญหนึ่งของประเทศอยู่ในซึ่งมีอาณาเขตติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเป็นแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงใหญ่ อันดับสองของ สปป. ลาว รองจากนครหลวงเวียงจันทน์ซึ่งมีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน จังหวัดมุกดาหารกับ สปป. ลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ระยะทาง 72 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศ 642 กิโลเมตร มีพื้นที่ 4,339.83 ตารางกิโลเมตร จังหวัดมุกดาหารมีความสำคัญในเชิงนโยบายและเศรษฐกิจอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่สำคัญในโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การเกษตร การค้า การลงทุน และบริการ เพื่อให้เกิดการจ้างงานยกระดับการครองชีพ, การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการศึกษาระหว่างกัน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสการแข่งขันในเวทีการค้าโลก ผ่านกลยุทธ์หลัก 3 ด้าน คือ สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกัน (Connectivity) เพื่อให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) โดยการรวมกลุ่มกันในอนุภูมิภาค (Community) ซึ่งมีเส้นทางสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเทศไทยและจังหวัดมุกดาหาร คือ แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor: EWEC) เป็นการเชื่อมโยงพื้นที่ด้านตะวันออกจากเวียดนามผ่าน สปป.ลาว บนเส้นทาง R 9 ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เข้าสู่ไทย และไปสู่สหภาพพม่าหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างทะเลจีนใต้กับทะเลอันดามัน โดยมีระยะทางรวมประมาณ 1,450 กิโลเมตร จากข้อมูลสำคัญด้านการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน พบว่า จังหวัดมุกดาหาร เป็นประตูการค้าสำคัญของประเทศ ปี 2558 ที่ผ่านมา มูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดมีมูลค่ารวม 93,920 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร ; 2559) แยกเป็นมูลค่าการส่งออก 34,916 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นสินค้า ประเภทหน่วยประมวลผลข้อมูล ฮาร์ดดิส ส่วนประกอบอุปกรณ์กล้องและน้ำมันเชื้อเพลิง และแยกเป็นข้อมูลนำเข้า 45,825 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภททองแดงบริสุทธิ์ที่ยังไม่ได้ทำสำเร็จรูป และมูลค่าสินค้าผ่านแดน 13,179 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นมูลค่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจอันดับต้น ๆ ของประเทศ และที่สำคัญคือเป็นหนึ่งในพื้นที่ของการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้น

จากเหตุผลสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในมิติศักยภาพเชิงพื้นที่และมิติศักยภาพเชิงเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ และมีการเกิดขึ้นของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร (Mukdahan Special Economic Development Zone-SEZ) เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2557 ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กนพ. ได้มีมติเห็นชอบขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจมุกดาหาร 11 ตำบล เนื้อที่ 361,524 ไร่ หรือ 578.5 ตารางกิโลเมตร ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร 5 ตำบล ได้แก่ ต. ศรีบุญเรือง ต.มุกดาหาร ต.บางทรายใหญ่ ต.คำอาฮวน ต.นาสีนวน อ.ดอนตาล 2 ตำบล ได้แก่ ต.ดอนตาล ต.โพธิ์ไทร อ.หว้านใหญ่ 4 ตำบล ได้แก่ ต.หว้านใหญ่ ต.ปงขาม ต.บางทรายน้อย ต.ชะโนด โดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ประกาศให้จังหวัดมุกดาหารมีความเหมาะสมในการลงทุน มี 5 ประเภทกิจการสำคัญ ดังนี้ 1) อุตสาหกรรมเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง 2) อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 3) กิจการโลจิสติกส์ 4) นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 5) กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559)

หนึ่งมิติที่สำคัญในการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ แรงงาน ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญของการดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยข้อมูลสำคัญ ด้านแรงงานนั้นพบว่า จังหวัดมุกดาหารมีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 347,264 คน เป็นประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 จำนวน 195,383 คน คิดเป็นร้อยละ 71.01 ของประชากรที่วัยทำงานและเป็นผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 79, 776 คน คิดเป็นร้อยละ 28.99 และในจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมดแบ่งออกเป็นผู้มีงานทำ จำนวน 192,705 คน คิดเป็นร้อยละ 70.03 ผู้ว่างงานจำนวน 1,340 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69 และผู้รอฤดูกาล จำนวน 1,338 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559) จังหวัดมุกดาหารมีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานรวมทั้งสิ้น 879 คน

ส่วนใหญ่เป็นแรงงานสัญชาติลาว ซึ่งลดลงจากไตรมาสที่แล้ว จำนวน 193 คน โดยประเภทอุตสาหกรรมที่มีผู้ทำงานสูงสุด 5 ลำดับแรก คือ เกษตรกรรม และการประมง ร้อยละ 53.53 ของผู้มีงานทำงานรองลงมาเป็นการขายส่งขายปลีก ร้อยละ 15.31 การก่อสร้าง ร้อยละ 7.15 การผลิต ร้อยละ 5.37 และการบริหารราชการและการป้องกันประเทศ ร้อยละ 5.32 และเมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสที่ 4 ปี 2558 ที่ผ่านมาจะพบว่าผู้ทำงานในสาขาเกษตรกรรม และการประมง สาขาการก่อสร้าง มีสัดส่วนลดลง ขณะที่สาขาการขายส่งขายปลีก การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ และการผลิต มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น และมีเศรษฐกิจด้านอุปทาน (การผลิต) ภาพรวมในไตรมาสที่ 2/2559 มีสัญญาณขยายตัวเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนและขยายตัวจากไตรมาสที่ 1/2559 สะท้อนจากดัชนีภาคเกษตรกรรมขยายตัวร้อยละ 123.97 พิจารณาจาก ปริมาณผลผลิตอ้อยโรงงาน ปริมาณยางพาราแผ่นดิบ ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลัง และจำนวนอาชญาบัตรโคเนื้อ ซึ่งขยายตัวร้อยละ 181.65 ร้อยละ 124.75 ร้อยละ 52.43 และร้อยละ 59.49 ตามลำดับ ดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวร้อยละ 10.12 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน สะท้อนจากจำนวนทุนจดทะเบียนอุตสาหกรรม ปริมาณการใช้ไฟฟ้าภาคอุตสาหกรรม และจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ

12.56 ร้อยละ 9.25 และร้อยละ 4.79 ตามลำดับ โดยเป็นโรงงานประเภทด้อยพลาสติก (รีไซเคิล) การอบข้าวเปลือก และคอนกรีตผสมเสร็จ(สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559) สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่รองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้เป็นอย่างดี จากตัวเลขที่กล่าวมานั้น ได้สะท้อนนัยยะสำคัญของการขยายตัวภาคเศรษฐกิจของมุกดาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันนั้นการดำเนินงานของเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารนั้นอยู่ในขั้นประกาศหาผู้ที่จะมาดำเนินกิจการ ตามแผนของพื้นที่โดยมีแผนสำคัญในการเริ่มดำเนินการ คือแผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ 5 ปี พ.ศ.2559-2563 ซึ่งเป็นแผนสำคัญของส่วนราชการจังหวัดมุกดาหาร โดยมีประเด็นสำคัญที่สะท้อนปัญหาด้านแรงงานดังนี้ ประเด็นที่ 1) กิจการที่ได้รับการส่งเสริมในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ยังไม่ครอบคลุมถึงบริบทพื้นที่ หรืออัตลักษณ์ (Identity) ของจังหวัดมุกดาหาร คือ ภาคการค้า และการบริการ ทำให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นยังริเริ่มที่จะลงทุน (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559, น.25) และจากการวิเคราะห์ข้อเสนอโครงการแบบย่อ (Project idea) ในแผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2559-2563 ด้านแรงงาน (น.42) มีข้อเสนอที่สำคัญคือ ประเด็นที่ 2) การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารควรมีการดำเนินงาน ดังนี้ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับการลงทุน ทั้งประเภทการผลิต การบริการ และการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2559, น.42) ซึ่งสอดคล้องกับการลงไปพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับหน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร คือ สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองมุกดาหารและเทศบาลตำบลอาฮวน มีประเด็นสำคัญที่สะท้อนจากการพัฒนาโจทย์ที่เป็นข้อมูลความต้องการของพื้นที่ ได้แก่

1) ความยังไม่ชัดเจนและเป็นปัญหาที่ต้องมีการทำข้อมูลคือเรื่องประเภทกิจการของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนความต้องการและความเป็นไปได้ที่แตกต่างเมื่อดูจากเอกสารของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งยังต้องการการทำข้อมูลวิจัยเพื่อเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่เพื่อหนุนเสริม

2) ทักษะฝีมือรูปแบบไหนบ้างที่จะต้องใช้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งต้องสอดคล้องกับประเภทกิจการในพื้นที่

3) ปัญหาอุปสรรคที่ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนเรื่องข้อกักขังเมื่อมีเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น จะจัดการอย่างไรกับจำนวนคน และแรงงานที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อมีปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น สิ่งแวดล้อม ชยะ อาชญากรรม ความเสี่ยงรูปแบบต่างๆที่จะตามมายังเป็นประเด็นสำคัญในพื้นที่ที่ต้องการมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ

จากข้อมูลที่นักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากแผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ 5 ปี พ.ศ.2559-2563 ของจังหวัดมุกดาหารและการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์ไว้เพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการในพื้นที่นั้น จึงได้พบ 3 ประเด็นสำคัญ ที่พื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารนั้นเห็นร่วมกันว่าเป็นปัญหา คือ 1) ประเภทกิจการที่แท้จริงที่สอดคล้องกับความต้องการ

เชิงพื้นที่นั้นควรเป็นอย่างไร 2) ทักษะฝีมือแรงงานรูปแบบใดบ้างที่จะต้องใช้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งต้องสอดคล้องกับประเภทกิจการในพื้นที่ที่ต้องการ 3) ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่หลายฝ่ายมีข้อกังวล อาทิ ความเสี่ยงรูปแบบต่าง ๆ ที่จะตามมานั้นจะเป็นอย่างไร และจะมีแนวทางป้องกันร่วมกันได้อย่างไร? ยังเป็นคำถามสำคัญที่ต้องการข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อประกอบการนำไปใช้ทั้งเชิงนโยบายและปฏิบัติ ในทุกระดับของ จ.มุกดาหาร

จากเหตุผลสำคัญที่กล่าวมา ได้สะท้อนเรื่องข้อมูลเชิงพื้นที่อันเกี่ยวข้องกับประเด็นแรงงานในพื้นที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังจำเป็นต้องมีการจัดทำวิจัยอย่างเป็นระบบ งานวิจัยดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องทำในลักษณะวิจัยขั้นพื้นฐาน (Basic Research) อันเป็นข้อมูลการวิจัยที่ใช้เป็นข้อเสนอสำคัญและเป็นการวิจัยที่ไม่เข้าข้องการทำงานของภาครัฐใน จ.มุกดาหาร ที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว เนื่องจากการดำเนินงานของภาครัฐนั้น มีข้อจำกัดที่ต้องดำเนินงานเป็นกิจกรรมตามปีงบประมาณ และต้องการข้อมูลวิจัยในลักษณะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ โครงการวิจัยดังกล่าวจึงมีหน้าที่และความจำเป็นในการทำข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อสะท้อนข้อมูลความต้องการที่แท้จริงจากพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.ห้วยใหญ่ จ.มุกดาหาร อันเป็นการฟังเสียงของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ด้วยแนวคิดเชิงพื้นที่ (Area - based approach) อันเป็นอีกชุดข้อมูลในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมประกอบกับข้อมูลจากส่วนกลาง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการลงทุน สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (BOI) เพื่อใช้ในการเป็นฐานข้อมูลสำคัญด้านแรงงาน เพื่อการวางแผนที่สำคัญ อาทิ แผนการทำงานของภาครัฐส่วนกลางภาครัฐระดับจังหวัด รวมทั้งแผนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อให้การดำเนินไปของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินโครงการวิจัย การวิเคราะห์ความต้องการด้านแรงงานเชิงพื้นที่เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร โดยเป็นการวิจัยในลักษณะสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Action Research) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในความต้องการด้านแรงงาน 4 ประเด็นสำคัญคือ

- 1) ประเภทกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกภาคส่วนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร
- 2) วิเคราะห์จำนวนแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารซึ่งสอดคล้องกับประเภทกิจการและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่
- 3) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร
- 4) การสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร

อันมาจากความต้องการที่แท้จริงของทุกภาคส่วนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารคือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.ห้วยใหญ่ จ.มุกดาหาร เพื่อเป็นประโยชน์ในการ ขยับ

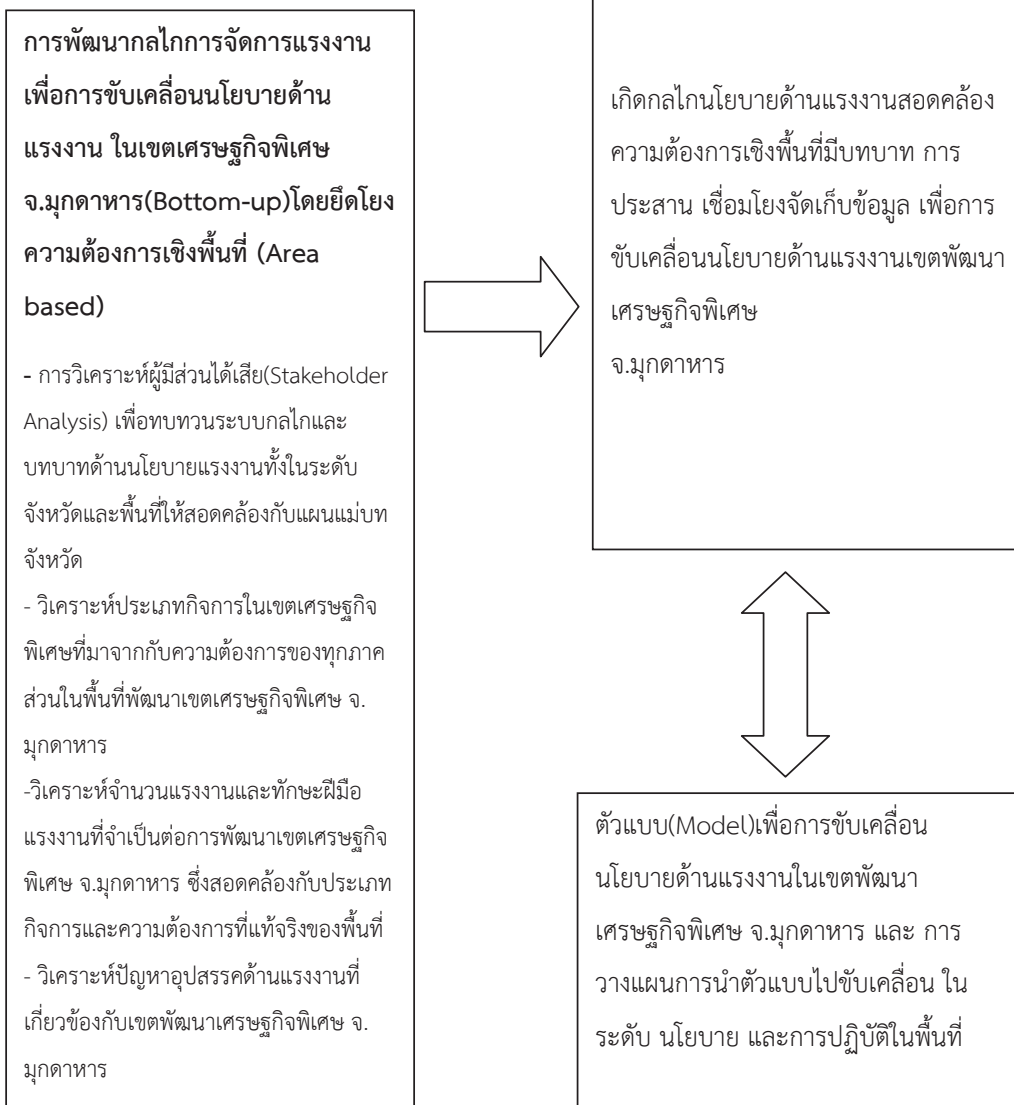
ขับเคลื่อน ออกแบบนโยบายและปฏิบัติในอนาคตโดยมาจากเสียงสะท้อนจากฐานล่าง (Bottom-up policy oriented) เพื่อหลุดพ้นกับดักการออกแบบนโยบายที่ใช้รูปแบบเดียวและลงปฏิบัติเชิงพื้นที่กับทุกหนแห่ง (One size fit all) หากแต่เป็นประโยชน์ในการเป็นชุดข้อมูลในการตัดสินใจ รวมถึงมีการสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) การขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในบริบทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการออกแบบนโยบายและวิธีปฏิบัติให้ยืดหยุ่นกับความต้องการเชิงพื้นที่ (Area based) ทั้งตัวภาครัฐ ตัวแรงงาน ผู้ประกอบการและส่วนที่เกี่ยวข้อง อันเป็นประโยชน์กับภาครัฐ ส่วนกลาง ภาครัฐระดับจังหวัด แผนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน เพื่อให้การดำเนินไปของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการประเภทกิจการในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอันมาจากข้อเสนอของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน จ.มุกดาหาร
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำนวนแรงงานและทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ซึ่งสอดคล้องกับประเภทกิจการและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร อันมาจากข้อมูลที่แท้จริงของพื้นที่
4. การสังเคราะห์ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัย การพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารดำเนินการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลที่แท้จริงของพื้นที่เป็นสำคัญ (Bottom-up policy oriented) เพื่อมาประมวลสังเคราะห์อันมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยการพัฒนากลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงาน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร

พื้นที่วิจัย

โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ประกอบด้วย อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.ห้วยใหญ่ ในการเป็นพื้นที่วิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

คัดเลือกโดย ใช้การคัดเลือกผู้มีความเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ตรงด้านแรงงาน (Key informants) ดังนี้

- เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน จำนวน 6 คน
- ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน
- ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ จำนวน 3 คน
- ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 3 คน
- ผู้แทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 6 คน
- ตัวแรงงานทั้งในประเทศและแรงงานข้ามชาติ จำนวน 12 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

การลงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์จากการจัดเวทีระดมสมอง (Brainstorming) ให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมายวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth - Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Key Informant) รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) ให้ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ตอบ เพื่อเพิ่มเติมความถูกต้องและหนักแน่นของประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

1) การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

2) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลจากการระดมสมอง (Brainstorming) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth - Interview) เพื่อมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลที่เหมาะสมเป็นเหตุเป็นผล

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา (Narrative Analysis) ที่เหมาะสมในแต่ละประเด็นจากการวิจัย

ผลการวิจัย

1.ประเภทกิจการ จำนวนแรงงาน และทักษะฝีมือแรงงานที่ควรส่งเสริม

ประเภทกิจการที่ควรส่งเสริม จำนวนแรงงาน และทักษะฝีมือแรงงานที่ควรส่งเสริม จากการวิจัยพบว่า ประเภทกิจการที่ควรส่งเสริมเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารจากเสียงสะท้อนของคนในพื้นที่ ซึ่งในเรื่องจำนวนนั้น ต้องเป็นการใช้การประมาณการ เหตุผลของการต้องใช้การประมาณการ เนื่องจาก การที่เราไม่สามารถมองความต้องการแรงงานเป็นแบบแท่งได้ เพราะมีความเคลื่อนไหว ไม่คงที่ต่ออัตราความต้องการแรงงาน ในแต่ละปี นั่นเอง รวมทั้งปัจจัยภายนอก ด้านเทคโนโลยีการผลิตที่มีบทบาทแทนคน สังคมที่จะพัฒนาเรื่องเครื่องจักรมากขึ้น เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ตัวเลขจำนวนดังกล่าวนี้จึงต้องเป็นการประมาณการซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ในอนาคตตามบริบทสถานการณ์ในพื้นที่ (ผู้เชี่ยวชาญด้านแรงงาน; สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร) มีดังต่อไปนี้ คือ

1.1) ประเภทกิจการด้านการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน

จากการวิจัย พบว่า เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ระบบราง สะพาน ที่จะเชื่อมโยงการค้าการลงทุน กับ ประเทศ ลาว เพื่อเชื่อมการอยู่ร่วมกัน ของคนสองฝั่งแม่น้ำโขงนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นสิ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเป็นอันดับแรก เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจ้างงาน ซึ่งจากการคำนวณ โดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดห่อการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยัน โดยการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ร่วมกัน คือ ต้องมีการสร้างถนนเชื่อมโยงเข้าไปในเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละ อำเภอ การเชื่อมโยงระบบราง ในภูมิภาค อีสาน อาทิ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงกับภาคตะวันออก/ พื้นที่ จ.หนองคาย เชื่อมโยงกับเวียงจันทน์ ประเทศลาว โดยจากการวิเคราะห์พบว่าแรงงานในภาคโครงสร้างพื้นฐานในขนาดพื้นที่

3 อำเภอ จ.มุกดาหารนั้นต้องใช้แรงงานที่เกี่ยวข้องประมาณการ 5,000 (ห้าพันคน) และ ทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็น คือ ช่างก่อสร้าง คนขับรถบรรทุกที่ชำนาญ วิศวกร นักบัญชี

1.2) ประเภทกิจการด้านการขนส่ง(โลจิสติกส์)

จากการวิจัยพบว่า กิจการด้านการขนส่ง (โลจิสติกส์) นั้น สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ จ.มุกดาหารที่เป็นเมืองชายแดน และเป็นพื้นที่ขนถ่าย พักสินค้า ดังนั้น จึงเป็นกิจการที่ควรส่งเสริมอย่างจริงจัง หากจะให้เกิดการพัฒนาไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีจุดพักและขนถ่ายสินค้าหลากหลายประเภท อาทิ สินค้าเกษตร โรงงานอ้อยน้ำตาล ยางพารา ซึ่งจำนวนแรงงานในภาคโลจิสติกส์ นั้นมุ่งเน้นไปในการเชื่อมโยงกับ โรงงานภาคเกษตรที่ จำเป็น ซึ่งจากการวิเคราะห์ โดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหออการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่า ยังต้องมีการสร้างอาชีพที่เชี่ยวชาญ ภาคการขนส่ง ได้แก่ คนขับรถบรรทุก ผู้จัดการระบบโลจิสติกส์ วิศวกร ช่างซ่อมรถยนต์ รวมแล้วประมาณ 2,000 อัตรา ให้สอดคล้องกับจำนวนโรงงานประมาณ 15 โรงงานในพื้นที่ ที่จะเกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

1.3) ประเภทกิจการด้านโรงงานภาคเกษตร

จากการวิจัยพบว่า กิจการด้านโรงงานภาคเกษตร เป็นหนึ่งในรูปแบบประเภทอุตสาหกรรมที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง ใน จ.มุกดาหาร เพราะ ศักยภาพ การที่เป็นเมืองที่มีการเพาะปลูก ด้านการเกษตร อาทิ อ้อย ยางพารา และ ควรพัฒนาส่งเสริม เพื่อให้เกิดอาชีพเหล่านี้กับคนในท้องถิ่น ขยายให้มากขึ้น เพราะในปัจจุบัน มีการไปนำวัตถุดิบ จากจังหวัดใกล้เคียงมาทำการผลิตแปรรูป ที่ มุกดาหาร ซึ่งฐานอาชีพสำคัญ ที่เกี่ยวข้องคือพัฒนาคุณภาพ ด้านการเกษตร ให้เป็น เกษตรกรที่ทันสมัยผลิตสินค้าป้อนโรงงาน อาทิ พืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่อาทิ อ้อย ปอ มันสำปะหลัง ที่เข้าใจทั้งวิธีการผลิต การค้าการลงทุน การพัฒนาตนเอง ให้เชื่อมโยงการเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อม จากการวิจัยโดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหออการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่าข้อมูลพบว่า ใน จ. มุกดาหาร 3 อำเภอเขตเศรษฐกิจพิเศษ นั้น ต้องมีการสร้าง เกษตรกรที่ผลิตสินค้าป้อนโรงงาน คนขับรถบรรทุกส่งสินค้า พนักงานฝ่ายผลิต ประมาณการ 5,000 คน

1.4) ประเภทกิจการด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม

จากการวิจัย พบว่า ศักยภาพของ จ.มุกดาหารคือการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน ที่เป็นรู้จักของภาคอีสาน และระดับประเทศ อาทิ ตลาดอินโดจีน ภูมิโนรมย์ แก่งกะเบา อนุสรณ์สถานบ้านท่านหนูฮัก พูมสะหวัน เป็นต้น ซึ่งล้วนมีความครบถ้วนในด้านศักยภาพ การท่องเที่ยว ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และ พื้นที่วัฒนธรรมชายแดนสองฝั่งโขง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งระดับภูมิภาคอีสานและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง จากการวิจัยโดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหอกการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่าข้อมูลพบว่ายังต้องมีสาขาอาชีพที่ต้องทำการส่งเสริมพัฒนา คือ ภาคบริการ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานต้อนรับโรงแรม ไกด์นำเที่ยว พ่อค้าออนไลน์ ผู้ประกอบการร้านค้า ช่างทอผ้า บาร์เทนเดอร์กาแฟ เครื่องดื่ม เชฟทำอาหาร ซึ่งมีจำนวน ที่ควรขยายตัวประมาณการ 3,000 คน

1.5) ประเภทกิจการด้านการแพทย์ทางเลือก

จากการวิจัย พบว่าศักยภาพของ จ.มุกดาหาร ที่เป็นรู้จักของคนในภาคอีสาน และระดับประเทศ คือ การรักษา โดยการแพทย์ทางเลือก ของมูลนิธิ แพทย์วิถีธรรม นำโดย นายใจเพชร กล้าจน (หมอเขียว) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งประเภทกิจการ ที่ควรมีการส่งเสริม เพราะจะเชื่อมโยงกับคนในท้องถิ่นที่มีโอกาสสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และเป็นรองรับ การบำบัดโรคภัยไข้เจ็บที่จะตามมา เมื่อเกิดการพัฒนาด้านพื้นที่ ที่จำนวนคนเข้ามามากขึ้น ย่อมมีอาการเจ็บป่วยมากขึ้น จากการวิจัยโดยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันนำโดย สำนักงานแรงงานจังหวัดหอกการค้า หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาคการลงทุนในพื้นที่ช่วยทำการยืนยันพบว่าข้อมูลพบว่ายังต้องมีสาขาอาชีพที่ต้องทำการส่งเสริมข้อมูลพบว่า ควรมีการเตรียมการส่งเสริมอาชีพ หมอนวดพื้นบ้าน เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร หมอภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อบริการขยายตัวดังกล่าว อีก ประมาณกว่า 1,000 อัตรา

2.ปัญหาอุปสรรคข้อกีดขวางด้านแรงงานที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร
สรุปได้ ดังต่อไปนี้

2.1) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากการ วิจัย พบว่า เสียงสะท้อนสำคัญจากพื้นที่ ในความกังวลและสะท้อนปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่เกิดขึ้นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร นั้น มี อุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อน

ด้านแรงงาน คือ กระบวนการรับรู้ข่าวสารและความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ซึ่งในปัจจุบันพบว่า เป็นเรื่องของข้อมูล ระดับหน่วยงานรัฐ ในระดับส่วนกลางและจังหวัด ที่เป็นส่วนที่รวมศูนย์ ซึ่งประชาชนได้สะท้อนเรื่องการรับรู้ ความเข้าใจข้อมูล ข่าวสารนั้นรู้เพียงแต่ว่าจะมีการมาดำเนินการด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ในรายละเอียด อาทิ นโยบายด้านแรงงาน เข้าใจว่ายังอยู่ในขั้นการเตรียมพร้อม เป็นต้น ซึ่งแรงงานเห็นว่า เป็นอุปสรรค ที่ควรมีการจัด การพูดคุยทำความเข้าใจในระดับ ชุมชน หรือ ต้องมีกระบวนการที่ให้ทุกคนได้เข้าถึงการเสนอหรือรับทราบข้อมูลมากกว่านี้

2.2) ด้านวิถีชีวิตประจำวัน

จากการวิจัย พบว่า มีข้อกังวล เกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน ของประชาชน ที่ต้องปรับเปลี่ยน ทั้งมิติความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ที่ได้สะท้อนจากข้อมูลพื้นที่ ที่กังวล เรื่องความเป็นอยู่หากเป็นเมืองที่เน้นอุตสาหกรรมนั้น ย่อมเกิดการขยายตัวของผู้คนมาจะมากกระทบชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันของคนที่หลากหลาย ความกังวลเรื่องอาชญากรรม รูปแบบอาชีพ ที่อาจต้องปรับเปลี่ยน การวิตกกังวลกลัวโดนแย่งงาน แย่งอาชีพ รวมไปถึง ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม มลพิษในชีวิตประจำวัน

2.3) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแรงงานในท้องถิ่น

จากการวิจัย พบว่า เสี่ยงสะท้อนจากพื้นที่ ที่สะท้อนถึงข้อกังวลอุปสรรค คือ วิถีชีวิตประจำวัน ที่ต้องปรับเปลี่ยนไป หากมีการเกิดขึ้นของโรงงานขนาดใหญ่ ระบบชีวิตที่เป็นเมือง เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะมีการต้องนำเข้าแรงงานข้ามแดน ที่มีผลกระทบกับแรงงาน ท้องถิ่น และแรงงานนั้น อาจจะต้องเป็นแรงงานที่มีทักษะ สูง จึงมีความกังวลอย่างยิ่งในการที่จะต้องมีการออกแบบการพัฒนาทักษะแรงงานเฉพาะให้เท่าทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบ ประเภทกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น เป็นอุตสาหกรรม ประเภทใช้เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ที่ใช้ทักษะเฉพาะความชำนาญขั้นสูง อาทิ โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร โกดังสินค้าโลจิสติกส์ โรงงานชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนถึงภาวะที่จะต้องมีการนำเข้าแรงงานนอกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น จาก ประเทศเพื่อนบ้าน หรือ ในประเทศที่มีทักษะแรงงานสูงกว่า

2.4) ด้านการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากการวิจัยพบ ว่า ข้อกังวล อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ เรื่องการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ได้เสนอมุมมองที่น่าสนใจ ว่า จากการคาดการณ์นั้น แน่นนอน ว่าเมื่อเขตเศรษฐกิจพิเศษ เกิดขึ้นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมได้รับผลกระทบ เนื่องจากมีจำนวนคนเพิ่มขึ้นในเขตพื้นที่ ย่อมนำปัญหา ที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนคนไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรม ชะยะ สภาพชีวิต ความแออัดของเมือง การจราจร ที่ มีข้อกังวลว่า ภาระเหล่านี้ใครจะรับผิดชอบ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงระบบ

การจัดสรรงบประมาณ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดระบบการทำงานการออกแบบบริการ สาธารณะ

3.ตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร ที่สอดคล้องกับฉากทัศน์ (Scenario)เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร

จากการวิจัย พบว่า ฉากทัศน์ (Scenario)ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ. มุกดาหาร นั้น กล่าวได้ว่า ในระยะ 10 ปี (พ.ศ.2560- พ.ศ.2570) นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 5 ปี ข้างต้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด จากการ ระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันโดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการใช้วิธีการ (Delphi) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล และเป็นข้อสรุปร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการวิจัย ทั้งภาคแรงงาน สำนักงานแรงงานจังหวัด ตัวอาสาสมัครแรงงาน ประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายความมั่นคง ภาคเอกชน หอการค้า ผู้ประกอบการ พบว่า ความเป็นไปได้มากที่สุดของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ในระยะเวลาดังกล่าวนั้น ที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านแรงงาน คือ การจะยังไม่มีนักลงทุนมาลงทุน หรือมีก็จำนวนน้อยและยังไม่ครอบคลุมตามแผนหรือประเภทกิจการมุ่งหวังจากรัฐบาล เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น คือ การยังไม่เห็นภาพการพัฒนาไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่มาจากข้อมูลและประชาชน ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง การวางแผนการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่นักลงทุนและตลาดเคลื่อนในการ วางเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การออกแบบการพัฒนาเมือง จากเหตุผลดังกล่าวแน่นอนว่าเมื่อยังไม่ชัดเจน เรื่องการพัฒนาเชื่อมโยงทั้งระบบ และขาด ภาคการลงทุน ทำให้ระบบการสร้างอาชีพ การขับเคลื่อนด้าน แรงงานเป็นไปในเชิงการรอผลจากการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นและรอนโยบายจากส่วนกลาง (เชิงรับ)

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ด้านตัวแบบ (Model) เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร จึงควรดำเนินไปโดย เชื่อมโยงจากการมองฉากทัศน์ (Scenario) คือ

1) การร่วมกันออกแบบกำหนดอนาคตความเป็นไปของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) มิติด้าน แรงงานประเภทกิจการ จำนวนแรงงาน ทักษะอาชีพที่ควรส่งเสริม 3)การสร้างการมีส่วนร่วมในการเข้าถึง การออกแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชนอย่างครบทุกมิติทั้งเศรษฐกิจและสังคม

ด้านบทบาทของกลไกจากตัวแสดงสำคัญ ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1.คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ(กนพ). 2.หน่วยงานระดับจังหวัดส่วนกลาง คือ สำนักงานแรงงานจังหวัดและหน่วยงานในสังกัด 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานระดับจังหวัด อาทิ หอการค้า ฝ่ายความมั่นคง กรมธนารักษ์ สาธารณสุขจังหวัด 4.หน่วยงานในระดับพื้นที่ 3 อำเภอ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หัวน้ำใหญ่ 5. ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนา
ด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจ

บทบาทและกระบวนการขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ดังต่อไปนี้

บทบาทและกระบวนการ คือ หน่วยงานระดับจังหวัดส่วนกลาง คือ สำนักงานแรงงานจังหวัด
และหน่วยงานในสังกัด ควรเป็นหน่วยงานสำคัญเจ้าภาพหลัก ในการ สร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในพื้นที่ในมิติเรื่องความเข้าใจในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านแรงงาน โดยผ่านกลไกอาสาสมัคร
แรงงานและเชื่อมโยงกับประชาชนในระดับพื้นที่โดยการจัดเวทีระดับตำบลในการเสนอข้อมูล
ความต้องการด้านแรงงาน ทักษะฝีมือที่ต้องการให้แรงงานพัฒนา รวมทั้งประเด็นการพัฒนาประเภทกิจการที่
คนในท้องถิ่นต้องการ และ ประเด็นสำคัญ อย่างยิ่ง คือ การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent work) ที่ประชาชนใน
พื้นที่ได้สะท้อน ถึงความสำคัญที่อยากให้เกิดขึ้นมากกว่าการส่งเสริมเพียงทักษะตาม กระแสการส่งเสริม
แรงงาน ควรเป็นเรื่องที่ถูกหยิบยกมารวมกันขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานเตรียมพร้อมการ
ขับเคลื่อนไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการร่วมกับภาคีเครือข่ายภาควิชาการในการผลิตองค์ความรู้
และสร้างสรรค์การพัฒนาด้านแรงงาน อาทิ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 เป็นต้น

ประเด็นที่สอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานระดับจังหวัด อาทิ หอการค้า ฝ่ายความ
มั่นคง กรมธนารักษ์ สาธารณสุขจังหวัด ควรเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในรูปแบบ หุ้นส่วนการพัฒนา
(Partner) และเพื่อนร่วมทางเชิงวิพากษ์ กล่าวคือ การเป็นหน่วยงานที่ร่วมหนุนเสริมและคอยให้ข้อมูล
ข่าวสาร และเข้าร่วมการวิพากษ์ การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจาก
หน่วยงานเหล่านี้มีความเข้มแข็งด้าน

ข้อมูลข่าวสาร วิธีปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับระบบราชการ และมีรูปแบบการทำงานที่สามารถนำ
ข้อมูลมาร่วมหนุนเสริม กับ สำนักงานแรงงานจังหวัดได้ ในเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเด็นที่สาม หน่วยงานระดับพื้นที่อำเภอ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โรงเรียนประจำอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนา
ชุมชนอำเภอ โรงพยาบาลอำเภอ ควรมีบทบาทเป็นกลไกพื้นที่ เป็นผู้สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร (Support)
รวมถึงเป็นหน่วยงานหนุนเสริมข้อมูลร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานระดับจังหวัด เพื่อทำ
การร่วมขับเคลื่อนข้อมูลและเป็นฐานข้อมูลสำคัญระดับพื้นที่อำเภอให้กับ เจ้าภาพหลัก คือสำนักงาน

แรงงานจังหวัด โดยบทบาทนั้น เป็นการให้ข้อมูลเชิงรุก และ ให้ข้อเสนอให้กับหน่วยงานเจ้าภาพในแต่ละวาระประเด็นการขับเคลื่อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

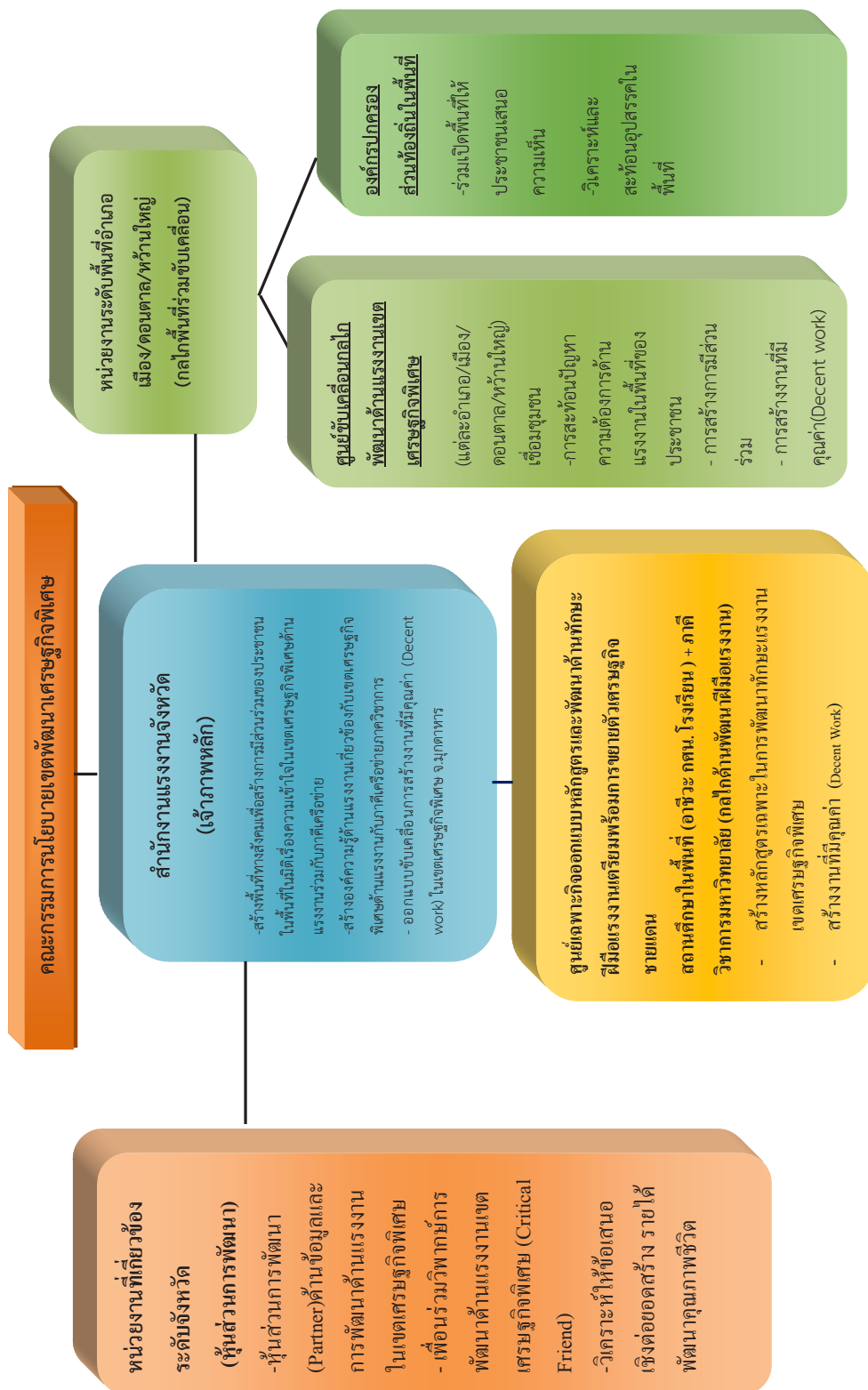
ประเด็นที่สี่ คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ควรกระจายอำนาจการตัดสินใจมาให้หน่วยงานระดับจังหวัด โดยเฉพาะในเรื่องแรงงาน โดยเน้นเป็นผู้รับฟังข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ร่วมกับการกำหนดมาตรการ มากกว่า การเน้นกำหนดมาตรการมาสู่พื้นที่ (Top-Down) เพียงอย่างเดียว

ประเด็นที่ห้า ควรมีศูนย์ข้อมูลเฉพาะด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ตั้งอยู่ในอำเภอและมีเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเรื่องดังกล่าวโดยอาจเริ่มจาก อาสาสมัครแรงงานระดับตำบล เป็นต้น ที่เน้นเป็นผู้ทำงานด้านข้อมูลข่าวสาร สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล และสะท้อนปัญหาในพื้นที่ และเชื่อมโยงไปที่สำนักงานแรงงานจังหวัดในการนำข้อมูลด้านแรงงานในพื้นที่ ไปออกแบบการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ต่อไป

ประเด็นที่หก ควรมี ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจ โดยเป็นศูนย์เพื่อการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาแรงงานเฉพาะพื้นที่ จ. มุกดาหารเนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยให้สำนักงานแรงงานจังหวัดร่วมกับภาคีอาชีวศึกษาในพื้นที่ (อาชีวฯ กศน. โรงเรียนในพื้นที่) และ ภาควิชาการมหาวิทยาลัย (กลไกด้านพัฒนาฝีมือแรงงาน) ร่วมกันขับเคลื่อนออกแบบหลักสูตรพัฒนาฝีมือแรงงานที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ต่อไป

ตัวแบบ (Model) การขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร (พัฒนาโดยผู้วิจัย)

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลรายประเด็นได้ ดังนี้

ประเด็นแรก ความต้องการประเภทกิจการ จำนวนแรงงาน ทักษะฝีมือแรงงานที่จำเป็นนั้น เมื่อดำเนินการวิเคราะห์ ฉากทัศน์ (Scenario) ที่เป็นไปได้ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร โดยการวิเคราะห์ ระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันโดยผู้วิจัยและภาคีเครือข่ายด้านแรงงานในพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานแรงงานจังหวัดหอกการคำ หน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายความมั่นคง ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแรงงานอำเภอ ตัวแทนแรงงาน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประเภทกิจการที่เป็นไปได้และควรพัฒนาส่งเสริม ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ใน 3 อำเภอ คือ อ.เมือง อ.ดอนตาล อ.หว้านใหญ่ มี 5 ประเภทกิจการ นำร่อง ที่สำคัญ ที่พื้นที่เห็นว่าควรเป็นประเภทกิจการนำร่อง คือ 1.ประเภทกิจการด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2.ประเภทกิจการด้านโลจิสติกส์ 3.ประเภทกิจการโรงงานภาคเกษตร 4.ประเภทกิจการการท่องเที่ยวภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 5.ประเภทกิจการการแพทย์ทางเลือก ซึ่งจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า ประเภทกิจการจากการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางกับข้อเสนอของ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่ได้เสนอ 5 ประเภทกิจการ ได้แก่ 1. อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง 2. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 3. กิจการโลจิสติกส์ 4. นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 5. กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว (เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหาร : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร 2559) หากแต่ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการวิจัยคือ ประเภทกิจการที่พื้นที่ได้สะท้อนและให้ความเห็นร่วมกันนั้น ในเชิงรายละเอียดของประเภทกิจการนั้น พบว่า มีความแตกต่างในรายละเอียด ซึ่งมาจากการที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ ฉากทัศน์ (Scenario) ความเป็นไปได้ในอนาคตของพื้นที่ ที่มองภาพแบบเป็นระบบขั้นตอน คือเรื่องของประเภทกิจการที่ควรส่งเสริมในลำดับต้น คือ การต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวคือ การดำเนินไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น จะเห็นได้ว่า เงื่อนไขสำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษทั่วโลก คือต้องมีการพัฒนาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ถนน การขนส่งมวลชน ระบบเมือง และทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนตามบริบทที่เหมาะสมของพื้นที่แต่ละแห่งซึ่ง ไม่สามารถใช้สูตรสำเร็จหรือรูปแบบนโยบายแบบเดียวกับทุกพื้นที่ (One Size Fit all) ได้ ซึ่ง จ.มุกดาหาร นั้นต้องมีการมาทบทวนเรื่อง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาสังคมได้เข้ามาร่วมกันออกแบบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดต่อไป และจะเห็นได้ว่า มีประเภทกิจการเฉพาะที่สะท้อนทุนทางสังคมของพื้นที่ (Social Capital) อาทิ การแพทย์ทางเลือก ที่ได้สะท้อนถึง เงื่อนไขสำคัญ ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ นั้น จึงต้องฟังเสียงจากฐานล่าง (Bottom – Up) ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในอนาคต เพราะข้อมูลจากพื้นที่นั้น จะทำให้เราได้เห็น ในเชิง คุณค่า มากกว่า เชิงมูลค่า จากการประมาณการโดยใช้สูตรคำนวณ หรือข้อมูลทางเทคนิคต่างๆ จากนักเทคนิค จากส่วนกลาง (ศูนย์ราชการ) โดยกล่าวได้ว่า เชิงคุณค่าในที่นี้ ได้สะท้อนถึงศักยภาพ อาทิ ทุนมนุษย์ ความรู้ความสามารถของคนในพื้นที่ จ.มุกดาหาร ที่จะเห็นข้อมูลความ

เป็นจริงเพื่อการพัฒนาได้ถูกที่ ถูกทาง ตรงตามเป้าหมายและความต้องการจากพื้นที่ กล่าวได้ว่า ในอนาคตนั้น การวิเคราะห์ถึงทิศทางการพัฒนาหรือวางแผนความเป็นไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรให้ความสำคัญ ของข้อมูลในเชิงคุณค่าโดยเน้นวิเคราะห์ในมิติ ทุนจากพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ทุนมนุษย์ (Human Capital) ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลที่แท้จริงผูกโยงกับ วิถีชีวิตสถานการณ์ความเป็นจริงในพื้นที่เป็นสำคัญเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกแบบการ พัฒนาที่เป็นไปได้และได้ประโยชน์กับพื้นที่อย่างแท้จริง

ประเด็นที่สอง จากการวิจัยพบว่า มีช่องว่างที่สำคัญในเรื่องการขับเคลื่อนนโยบายด้าน แรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ที่พบ คือ 1) ช่องว่างด้านการรับรู้ ที่สะท้อนได้จาก ผลการวิจัย ที่ประชาชนในพื้นที่ยังต้องการการเติมเต็มเรื่องความเข้าใจ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้าน แรงงาน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มมากขึ้น ให้ตามทันสถานการณ์การรับรู้จากรัฐบาลหรือผู้กำหนด นโยบาย 2) ช่องว่างด้านความรู้ กล่าวคือ หากจะพูดถึงเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ในภาพรวมของ ข้อมูลและมิติที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนั้น ล้วนเป็นข้อมูลเชิงเทคนิค ที่ประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นเข้าถึง ได้ยาก ทำความเข้าใจได้ยาก เป็นข้อมูล ของนักเทคนิค แขนงต่างๆ อาทิ เรื่องผังเมือง เรื่องแผนการ พัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม การสรุปย่อ ข้อมูล การแปลงสารเพื่อให้สื่อสารได้เข้าถึงประชาชนทั่วไปจึง มีความสำคัญในแง่ การดึงการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนเข้ามาร่วมออกแบบทิศทางความเป็นไป ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ในอนาคต 3) ช่องว่างด้านนโยบาย กล่าวได้ว่าเป็นอีกหนึ่ง ช่องว่างที่สำคัญที่ต้องได้รับการเติมเต็ม เนื่องจาก รูปแบบนโยบายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร นั้นเป็นรูปแบบ บนลงล่าง (Top Down) จากคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ซึ่งลักษณะของการดำเนินนโยบายแบบดังกล่าว ต้องอาศัยการกำกับ ออกแบบทิศทาง โดยรวมศูนย์การตัดสินใจที่ส่วนกลางเป็นหลัก ซึ่งพบว่า มีภาวะของการที่ฐานพื้นที่ที่มีความสนใจ เคลื่อนงานที่เกี่ยวข้องแต่ ต้องรื้อรื้อ คำสั่งหรือมาตรการจากส่วนกลาง จึงทำให้ในการดำเนินการที่เป็น ประโยชน์เชิงพื้นที่นั้น ไม่ทันท่วงที หรือเสียโอกาส อาทิ เรื่องการสนใจในการพัฒนาออกแบบเขต เศรษฐกิจพิเศษ โดยภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของจังหวัดมุกดาหาร ที่มีข้อมูลด้านการค้าการลงทุน และข้อมูลศักยภาพพื้นที่ ที่พร้อมในการ ขยับ ขยับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่เป็น ประโยชน์ในพื้นที่ ดังนั้นประเด็นสำคัญ คือการปรับรูปแบบการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเขต เศรษฐกิจพิเศษและแรงงาน โดย กระจายอำนาจการตัดสินใจที่พื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถออกแบบเอง ได้ อาทิ ด้านแรงงาน ประเภทกิจการที่ต้องการ ทักษะฝีมือแรงงานที่ต้องการ มิติด้านแรงงานที่ควร ส่งเสริมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและพื้นที่ จ.มุกดาหาร เป็นต้น โดยให้พื้นที่ได้มีโอกาส สะท้อนข้อมูล (Bottom up) โดยมีการส่งเสริมให้เปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น รวมถึงจัดสรรงบประมาณเพื่อ สนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่ มิติการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเด็นที่สาม จากการวิจัย พบว่า กลไกการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจ พิเศษ จ.มุกดาหาร นั้น มีตัวแสดงสำคัญสามภาคส่วนใหญ่ คือ สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน หน่วยงานพื้นที่อำเภอ ซึ่งปัจจุบัน ได้ดำเนินการในลักษณะเตรียมความพร้อมด้านแรงงานในบริบทการเป็นเมืองชายแดน ซึ่งจากการวิจัยได้มีการสะท้อนว่าทางกระทรวงแรงงาน ดำเนินการพัฒนาทักษะแรงงานให้เป็นแรงงานทักษะสูง เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่ และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีความสอดคล้องกับ 13 กลุ่มกิจการที่ส่งเสริมการลงทุน อาทิ การแปรรูปสินค้าเกษตร อาหาร ธุรกิจบริการ เช่น โลจิสติกส์และการท่องเที่ยว หลักสูตรการฝึกจะเน้นการฝึกสำหรับปูพื้นฐานด้านความรู้และทักษะเบื้องต้น ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมใหม่ที่จะเข้ามาลงทุนได้ รวมถึงการฝึกทักษะด้านภาษาต่างประเทศ และความปลอดภัยในการทำงาน จากการวิจัย มีข้อสังเกตสำคัญ คือ ความต้องการเชิงพื้นที่นั้น สนใจในการขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงานที่มีทิศทางเคลื่อนที่ รุดหน้าเพิ่มเติม (Beyond) ในประเด็นที่สนใจการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานโดยให้เป็นหลักสูตรเฉพาะที่สอดคล้องกับ 5 ประเภทกิจการ นำร่อง 1.ประเภทกิจการด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2.ประเภทกิจการด้านโลจิสติกส์ 3.ประเภทกิจการโรงงานภาคเกษตร 4.ประเภทกิจการการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 5.ประเภทกิจการการแพทย์ทางเลือก โดยมีการสร้างหลักสูตรเฉพาะโดยการร่วมกันของภาคีเครือข่าย คือ สำนักงานแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด สถานศึกษาอาชีวศึกษา และเครือข่ายมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมกันดำเนินการเป็น “ศูนย์เฉพาะกิจออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน” ที่มุ่งเน้น การเตรียมพร้อมด้านแรงงานที่ไม่ได้มอง ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะเกิดขึ้นหรือไม่ แต่สนใจในการวางแผนและดำเนินการด้านแรงงานเพื่อการเตรียมพร้อมปรับตัวของเขตเศรษฐกิจชายแดนซึ่งที่ผ่านมา นั้น ตัวเลขการขยายตัวของเศรษฐกิจชายแดน จ.มุกดาหารนั้น มีมูลค่ากว่าแสนล้านบาท สะท้อนถึงเรื่องการเตรียมการเรื่องการปรับตัวให้เท่าทันการขยายตัวและกระแสการพัฒนาของเศรษฐกิจชายแดน รวมถึงสิ่งที่พื้นที่ได้สะท้อนร่วมกันเรื่องแรงงาน อาชีพ นั้นไม่ใช่อาชีพที่ทำไปเพียงใช้ชีวิตในแต่ละวันแต่ควรมีความก้าวหน้า ยกระดับคุณภาพชีวิต กล่าวได้ว่า การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent work) เป็นอีกโจทย์สำคัญที่พื้นที่มุ่งจะขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย ไปไกลกว่า การที่จะให้มีเพียงการมีงานทำเพียงเท่านั้น

ประเด็นที่สี่ จากการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร นั้น ไม่สามารถมองเพียงมิติความต้องการ ทักษะ จำนวนแรงงาน ในประเภทกิจการที่มุ่งหวังในเขตเศรษฐกิจพิเศษ แล้วนำมาขยายระดับขับเคลื่อนกลไกและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ตามความมุ่งหวัง ฉากทัศน์ (Scenario) ในอนาคต ในเรื่องดังกล่าวได้เพียงมิติเดียว ซึ่งจากการวิจัย ทำให้เห็นแง่มุมสำคัญ จากการสัมภาษณ์ที่สะท้อน มิติที่สำคัญไม่แพ้การมุ่งแต่ประเด็นความต้องการประเภท กิจการและจำนวนแรงงาน คือ มุมมอง เรื่องความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainable) ที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารนั้นไม่สามารถมองได้เพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) แบบดั้งเดิม อาทิ เรื่องมูลค่าทางเศรษฐกิจ

หรือ ภาวะการว่างงาน แล้วจะเป็นเงื่อนไขชีวิตความสำเร็จแบบเบ็ดเสร็จตายตัว หากแต่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นจุดรากฐานสำคัญในการวิเคราะห์ มองไปข้างหน้าในพื้นที่ ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไปในทิศทางร่วมกัน คือ โจทย์ความท้าทายไม่ได้มีแต่เพียง จะต้องใช้แรงงานเท่าไร ทักษะแบบใด กิจการแบบใด หากแต่เป็นเรื่องของการมีเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วนั้น แรงงานในท้องถิ่น จะได้รับการพัฒนาทักษะแรงงานและคุณภาพชีวิต มากน้อยเพียงใด และจะต้องพัฒนา ไปในทิศทางของ การสร้างระบบการจัดสรรที่เป็นธรรม (Distributive justice) ทั้งเรื่อง รายได้ คุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน ที่ต้องได้รับการจัดสรรอย่างเป็นระบบ ทั้งบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวได้มีบทบาทร่วมพัฒนา รวมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้อง อาชีพ ภูมิสังคมที่ พื้นที่ใด ควรที่จะสร้างโรงงาน หรือ พัฒนาแบบใดจึงจะสอดคล้องกับสภาพชีวิต รวมทั้งการจัดสรร ที่ดินที่จะต้องใช้ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขยายฐานอุตสาหกรรมและเพิ่มจำนวนแรงงานตามความมุ่งหวังอนาคตร่วมกันที่จะจัดสรรอย่างไร ให้เกิดความเป็นธรรมและไม่เป็นการพรากสิทธิของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม ที่ต้องได้รับการดูแล ใส่ใจ ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ซึ่งได้อภิปรายมาแล้วนั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ Farole and Akinici (2011) เรื่อง *Special Economic Zones Progress, Emerging Challenges, and Future directions* ที่ได้เสนอกรอบคิดสำคัญ ห้าประการในการพิจารณาความสำเร็จหรือล้มเหลวของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ 1)การสร้างแรงดึงดูดในการลงทุน 2)การสร้างงาน 3)การสร้างผลประโยชน์อันเป็นพลวัต โดยเฉพาะการกระจายความรู้และเทคโนโลยีสู่ท้องถิ่น 4) การสร้างหลักประกันด้านความยั่งยืนและการปฏิรูปเศรษฐกิจ 5)การรักษาสิ่งแวดล้อม โดยกล่าวได้ว่า 5 ประการสำคัญที่กล่าวมานั้น ถือเป็นมาตรวัดความสำเร็จเชิงพลวัต (Dynamic measure of success) ที่ไปไกลจากการวัดแค่เพียงมุมมองมูลค่าทางเศรษฐกิจ หากแต่ ไปไกล ด้วยการมองความพลวัต ที่สอดคล้องกัน ของทั้งเรื่อง เศรษฐกิจ แรงงาน สิ่งแวดล้อม บทบาทของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อน จากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนากลไกการจัดการแรงงาน ในอนาคตนั้น ต้องวิเคราะห์ความเชื่อมโยง และความเป็นพลวัตของมิติ 5 ประการดังกล่าวอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ประสบความสำเร็จเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง

ประเด็นที่ห้า จากการวิจัยพบว่า ประเด็นสำคัญที่ถูกนำมาถกเถียงและพูดถึงอย่างมากจากการวิจัยครั้งนี้ คือ บทบาทของตัวแสดงในระดับพื้นที่ ในการขับเคลื่อนกลไกการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร กล่าวได้ว่า ตัวแสดงอันเป็นภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบจากการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้ 1) ภาคแรงงาน (ตัวแรงงานในพื้นที่) 2) ภาครัฐ (หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร) 3)ภาคเอกชน (หอการค้า/ผู้ประกอบการ) 4) ภาคประชาสังคม 5) ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้สะท้อนข้อมูลน่าสนใจ จากวิจัย นั้น ทำให้เห็น ถึง ความพยายาม และสนใจในการพัฒนาด้านแรงงานในเขต

เศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร หากแต่ระดับความเข้มข้นและการแสดงบทบาท นั้น มีข้อจำกัดของแต่ละภาคส่วนอันผลมาจากปัจจัยสำคัญ อาทิ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับต่างระดับกัน บทบาทหน้าที่ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันตามวาระ ซึ่งจากการวิจัยนั้นพบข้อมูลสำคัญจากพื้นที่ ที่ได้สะท้อนร่วมกันคือ งานที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานโดยไม่ได้เน้นเพียงความสัมพันธ์เชิงทางการนั้น จะทำให้งานประสบความสำเร็จโดยมาจากความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ อาทิ การพัฒนาฝีมือแรงงานในพื้นที่ในการยกระดับความรู้ ความเชี่ยวชาญทักษะแรงงาน ที่ ใช้กลไก ความเป็นทางการ ความไว้วางใจ ร่วมกัน ของสำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร ที่ได้ร่วมกับ อาสาสมัครแรงงาน ร่วมกับภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งภาคประชาสังคม เช่น เครือข่ายประชาสังคม จ.มุกดาหาร ในการชักชวนร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งสะท้อนถึงการร่วมกันในรูปแบบ การบริหารจัดการแบบ ผนึกกำลัง (Collaborative Governance) ซึ่งจะเห็นได้จากมีตัวแสดงที่เป็นภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิดวิธีการทำงานด้านแรงงาน ร่วมกัน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ โดย Donahue (2004) จากบทความ *On Collaborative Governance* ที่ได้เสนอการบริหารจัดการโดยการผนึกกำลังร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาไปด้วยกัน และที่สำคัญคือการขับเคลื่อนกลไกที่น่าสนใจส่งเสริมยกระดับในการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารต่อไปในอนาคตนั้น คือการใช้โมเดลการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ได้ค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ร่วมกับการส่งเสริม มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบผนึกกำลัง (Collaborative Governance) ซึ่งได้สะท้อนถึงการบริหารจัดการแบบผนึกกำลังร่วมกันของภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ จ.มุกดาหาร ซึ่งจะไม่ใช่กลไกทางการบริหารที่อยู่ในโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจนตายตัวขาดความยืดหยุ่น แต่เป็นการบริหารจัดการที่เฉพาะเจาะจง กับบริบท และเป้าหมายของจังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Ansell and Gash, 2007) จาก *Collaborative Governance in Theory and Practice* ที่ได้ อธิบายถึงการบริหารจัดการแบบผนึกกำลังจะไม่ใช้กลไกทางการบริหารที่อยู่ในโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจนแน่นอน ตายตัว ทว่า มักเป็นปรากฏการณ์การบริหารจัดการเป็นเรื่องราว ที่เฉพาะเจาะจง กับบริบท และเป้าหมายของท้องถิ่น นั้นๆ นั่นเอง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1) ภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหารนั้นควรมีนโยบายในการหนุนเสริมการขับเคลื่อนกลไกด้านแรงงานโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการตัดสินใจมาไว้ระดับกลไกนโยบายพื้นที่ จ.มุกดาหารเพื่อเป็นการลดช่องว่างเชิงนโยบาย โดยมุ่งเน้นการเปิดให้ประชาชน รวมไปถึงผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายร่วมกับภาครัฐ และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีอำนาจในการตัดสินใจ นอกจากนี้ที่สถานการณ์ปัจจุบัน มีเพียงหน้าที่

ที่ต้องเข้ามาร่วมประชุม ตามวาระ แต่ควรตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการออกแบบทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษรวมถึงในบริบทเมืองชายแดนของ จ.มุกดาหาร ต่อไปในอนาคต

1.2) ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในรูปแบบการทำงานในลักษณะการร่วมรังสรรค์ (Co creation) ในพื้นที่ จ.มุกดาหาร โดยมุ่งเน้นนโยบายการเปิดพื้นที่ทางสังคม ให้เกิดการพูดคุยสะท้อนข้อมูล ความคิดเห็น และมีหน่วยงานศูนย์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับพื้นที่อำเภอที่ทำหน้าที่ รวบรวมข้อมูล จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนข้อมูลทั้งในระดับจังหวัดและสะท้อนข้อมูลไปยังภาครัฐส่วนกลาง

1.3) ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายผลักดันให้เกิด ศูนย์เฉพาะกิจเพื่อออกแบบหลักสูตรและพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงานเตรียมพร้อมการขยายตัวเศรษฐกิจชายแดน เพื่อเป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่เฉพาะในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาด้านทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้ง การสร้างงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ในพื้นที่ ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร รวมทั้งการเตรียมพร้อมสำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจชายแดน จ.มุกดาหาร ต่อไปในอนาคต

1.4) มีนโยบายการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้มีอำนาจในการตัดสินใจ นอกจากที่สถานการณ์ปัจจุบัน มีเพียงหน้าที่ ที่ต้องเข้ามาร่วมประชุม ตามวาระ แต่ควรตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เข้ามาร่วมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยให้เกิดอำนาจหน้าที่ชัดเจน เพราะเป็นกลไกที่สามารถเข้าใจรับรู้ข้อมูลปัญหา รวมทั้งสามารถปรับบทบาทตามสภาวะความจำเป็นในเป็นเจ้าภาพในระดับพื้นที่ ที่เป็นผู้เชื่อมโยงข้อเสนอของพื้นที่และเป็นหน่วยงานในการเปิดพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วมโดยรัฐมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในการทำงาน เฉพาะเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษรวมทั้งการขยายตัวของความเป็นเมืองชายแดน ของ จ.มุกดาหาร ต่อไป

1.5) การพัฒนาการจัดการจัดการแรงงานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร ในอนาคตต่อไปนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายที่เชื่อมโยงกับเรื่องความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainable) ที่เน้นการพัฒนาองค์กรร่วมมือร่วมรังสรรค์ (Co creation) ในประเด็นด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน คุณภาพชีวิตแรงงาน การยกระดับศักยภาพท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแรงงาน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสภาพชีวิตของแรงงาน

1.6) มีนโยบายที่มุ่งเน้นส่งเสริม ต่อยอด การบริหารจัดการแบบฉันทกกำลัง (Collaborative Governance) ที่ให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน ได้มีบทบาทตั้งแต่ร่วมคิดออกแบบ ร่วมทำ ร่วมประเมินความสำเร็จจากการออกแบบการประเมินร่วมกันของพื้นที่ จ.มุกดาหารในการพัฒนาด้าน

แรงงาน อันจะทำให้การขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงานนั้นเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ จ.มุกดาหาร มาจากความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเรื่องแรงงาน ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ทรัพยากร เรื่องข้อมูลข่าวสาร ในมิติเรื่องแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จ.มุกดาหาร อย่างสม่ำเสมอ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการติดตามเชื่อมโยงข้อมูล มีรายงานสรุปมีข้อมูลในแต่ละปี เพื่อลดช่องว่างเรื่องการรับรู้ และ ช่องว่างด้านความรู้

2.2) ควรมีการนำตัวแบบ (Model) การขับเคลื่อนกลไกนโยบายด้านแรงงาน ที่ได้เสนอในงานวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนงานด้านแรงงานในพื้นที่ เพื่อจะเกิดการขับเคลื่อนในลักษณะ เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) ทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนเพื่อเป็นการเตรียมการทำให้เกิดการพัฒนาเต็มเต็มกลไกที่จำเป็นต่อบริบทสถานการณ์การพัฒนา จ.มุกดาหาร ต่อไปในอนาคต

2.3) ภาคประชาชนในพื้นที่ ควรเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงาน ทั้งที่ภาครัฐและภาคเอกชนได้จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยกระดับข้อมูล องค์ความรู้ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร. (2559). *แผนแม่บทเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ระยะ5ปี พ.ศ.2559-2563 (รายงานผลวิจัย)*. มุกดาหาร: สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร.
- _____. (2559). *สถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดมุกดาหารปี2559*. มุกดาหาร: สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร.
- _____. (2559). *สรุปผลการจัดประชุมสัมมนาและศึกษาดูงานความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว แรงงาน และการประชาสัมพันธ์3จังหวัด/แขวง 3ประเทศ ระหว่าง จังหวัดมุกดาหาร ราชอาณาจักรไทย – แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดกว๋างตรี สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ภายใต้โครงการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับจังหวัด/ท้องถิ่นและกลุ่มประเทศอาเซียน*. (รายงานการประชุม). มุกดาหาร : สำนักงานแรงงานจังหวัดมุกดาหาร.
- Asian Development Bank. (2016). *The Role of Special Economic Zones in Improving Effectiveness of GMS Economic Corridors*. Retrieved from <https://www.adb.org/sites/default/files/institutionaldocument/214316/role-sez-gms.pdf>.
- Ansell, C., and A. Gash. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-71.

- Baissac, C. (2011). *Brief History of SEZs and Overview of Policy Debates*. In T. Farole, ed. *Special Economic Zones in Africa : Comparing Performance and Learning from Global Experiences*. Washington, DC: The World Bank. Retrieved from <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/978-0-8213-8638-5>.
- Carter, C., and Harding, A. (2011). *SEZs: Policy Incubators or Catalysts for Development? In Special Economic Zones in Asian Market Economies*. New York: Routledge.
- Casanova, A. P. D. (2011). *Special Economic zones and freeports: Challenges and Opportunities in the Base Conversion and Development Experience in the Philippines*, In C. Carter & A. Harding, editors. *Special Economic Zones in Asian Market Economies*, 108-123. London; New York: Routledge.
- Cheesman, A. (2012). *Special Economic Zones & Development: Geography and Linkages in the Indian EOU Scheme from DPU Working Paper No145*. London: from The Bartlett/University College London. Retrieved from <http://www.bartlett.ucl.ac.uk/dpu/publications/dpu/latest/publications/dpu-workingpapers/WP145.pdf>.
- Chen, Xiangming and Tomas de Medici. (2010). The 'Instant City' Coming of Age: Production of Spaces in China's Shenzhen Special Economic Zone. *Urban Geography*, 31(8), 1141-1147.
- Donahue, J. (2004). *On Collaborative Governance. Working Paper No.2*. Boston: John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- Farole, T., ed. (2011). *Special Economic Zones in Africa: Comparing Performance and Learning from Global Experiences*. Washington, DC: The World Bank. Retrieved from <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/978-0-8213-8638-5>.
- Farole, T. and G. Akinci, eds. (2011). *Special Economic Zone. Farole, T. and G. Akinci, eds. Special Economic Zones Progress, Emerging Challenges, and Future Directions*. Washington, DC: The World Bank. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2341/638440PUBOExt00Box0361527BOPUBLICO.pdf?sequence=1>.

การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร

กันยา ศรีสวัสดิ์*

พิภพ วังเงิน**

อดิพร เกิดเรือง***

(วันรับบทความ : 5 พฤษภาคม 2562 / วันแก้ไขบทความ : 20 มิถุนายน 2562 / วันตอบรับบทความ : 20 มิถุนายน 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาครมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (mixed methods methodology approach) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าจำนวน 90,000 คน (ข้อมูลสถิติจำนวนประชากร, 2560) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 2014) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนผลการวิจัย พบว่าการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากในรายข้ออยู่ในระดับมากส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่าปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา กับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร ควรมีการกำหนดแผนแม่บทและยุทธศาสตร์ในการบริหารงานแรงงานต่างด้าวให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกันคือ 1. รัฐควรสนับสนุนให้มีการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะในเรื่องอัตราค่าจ้างสำหรับแรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย 2. รัฐควรมีการจัดการฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวอย่างทั่วถึง โดยมีมาตรการในแง่ของกฎหมาย

คำสำคัญ: การบริหารแรงงาน/ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า/ จังหวัดสมุทรสาคร

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

** รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

*** ผู้อำนวยการสถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร

Administration of Myanmar Nationals Working in Samut Sakhon Province

Kanya Srisawat^{*}

Pipob Vachung Ngern^{**}

Atiporn Gerduang^{***}

(Received Date : May 5, 2019, Revised Date : June 20, 2019, Accepted Date : June 20, 2019)

Abstract

The Research on Management of Burmese migrant workers by Thai entrepreneurs in Samut Sakhon Province has the following objectives: 1. to study the management of Burmese migrant workers by Thai entrepreneurs in Samut Sakhon Province; 2. to study the factors that affect the management of Burmese migrant workers by Thai entrepreneurs in Samut Sakhon Province; and 3. to study the relationship between the factors affecting the management of Burmese migrant workers by Thai entrepreneurs in Samut Sakhon Province. A mixed methodological approach was used. The sample group was 400 out of the 90,000 Burmese industrial workers currently working in Thailand (population statistics, 2017) (Yamane, 2014). The overall picture shows a high level in each item. Psychological factors has the highest mean, followed by social and economic factors. In addition, results show environmental factors, social and economic factors, psychological factors and the management of Burmese migrant workers at the statistical significance level of .01. Results suggest that Burmese migrant labor management by Thai entrepreneurs in Samut Sakhon Province should follow a master plan with clear strategies because each area requires a different approach. The state should support the protection of foreign workers who are legally registered, especially with regard to the rate of wages. The state should also maintain a comprehensive foreign labor database with measures in terms of laws.

Keywords: Labor Management/ Burmese Migrant Workers / Samut Sakhon Province

^{*} Ph.D. students, Public Administration, Shinawatra University

^{**} Associate Professor, Public Administration, Shinawatra University

^{***} Director, Institution of Public Administration and Governance, Shinawatra University

ความสำคัญของปัญหา

จากสภาพเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของโลก ทำให้หลายประเทศมีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในธุรกิจอุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างมากมาย และนั่นก็รวมไปถึงประเทศไทยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางภาคธุรกิจอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมากในหลายเขตพื้นที่และในหลายจังหวัดมีธุรกิจทางด้านอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาใหม่เป็นจำนวนไม่น้อย และก็รวมไปถึงในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครรองลงมาจากจังหวัดสมุทรปราการ และไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดเก็บภาษีก็มีการจัดเก็บรองจากพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้เห็นว่าจังหวัดสมุทรสาคร ทางด้านเศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเหมือนกันไม่ว่าจะเป็นธุรกิจภาคอุตสาหกรรม หรือธุรกิจด้านประมง จังหวัดสมุทรสาคร มีธุรกิจทั้งสองประเภทนี้ อยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก และการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคธุรกิจในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดสมุทรสาครและความเป็นอยู่ของประชากรที่มีอยู่อย่างหนาแน่นไม่ว่าจะเป็นคนพื้นที่ในจังหวัดหรือคนนอกพื้นที่ ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัดเข้ามารวมอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นจำนวนมาก และยังรวมไปถึงคนต่างชาติต่างภาษา ไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติลาว เขมร พม่า หรือว่าคนมอญ ต่างก็อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเข้ามาอย่างถูกกฎหมาย หรือไม่ถูกกฎหมายก็ตาม ล้วนแต่มีความประสงค์จะเข้ามาประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างผู้ใช้แรงงาน ทั้งในด้านฝีมือและในด้านที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการเป็นล่ามเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ใช้แรงงานกับเจ้าของธุรกิจธุรกิจอุตสาหกรรมโรงงาน และธุรกิจด้านประมง ซึ่งทั้งสองอาชีพนี้มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในจังหวัดสมุทรสาครเป็นจำนวนมากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ มาดำเนินธุรกิจเกิดขึ้นใหม่ในหลายกิจการรวมไปถึงธุรกิจภาคครัวเรือนและธุรกิจประมงที่เป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในจังหวัดสมุทรสาคร(สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร,2559) ความวุ่นวายทางด้านการเมืองภายในประเทศพม่าที่ไม่หยุดนิ่งมีความขัดแย้งแบ่งชนชั้นประชากรกันเองภายในประเทศการขีดจำกัดสิทธิในหลายเรื่องของการประกอบอาชีพที่จะต้องเสี่ยงดูตนเองและคนในครอบครัวไม่สามารถทำได้อย่างอิสระเหมือนกับประเทศเพื่อนบ้านรัฐบาลไม่ให้การสนับสนุนกับประชากรภายในประเทศและอีกหลายปัจจัยที่ทำให้ประชากรประเทศพม่าอพยพมาตามชายแดนประเทศไทย และอีกหลายประเทศที่ประชากรประเทศพม่าต้องหลบหนีเข้ามาอย่างถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ก็เพื่อหวังจะให้ตัวเองและคนในครอบครัว อยู่ดีกินดี และค่าจ้างที่ได้รับเป็นรายได้ที่น้อยไม่เพียงพอกับความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวแรงงานต่างด้าวไม่เป็นอิสระจะถูกควบคุมโดยทางรัฐบาลพม่าจะเป็นผู้กำหนดทางรัฐบาลพม่า และอีกหลายสาเหตุที่แรงงานต่างด้าวพยายามหลบหนีเข้ามายังประเทศเพื่อนบ้าน (กฤตยา อาชวนิจกุล และ ภาวจนสาระ, 2547)

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นอย่างไร
2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ไว้ดังนี้

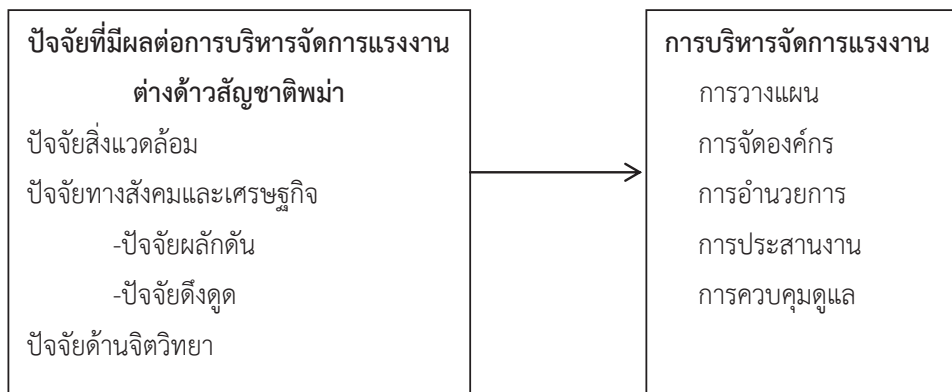
1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร

กรอบแนวคิดการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัด
สมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร” ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนแล้วจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณการวิจัย ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เข้ามาใช้ในการศึกษาวิจัย โดยเป็นไปตามลำดับ กล่าวคือ ทำการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเพื่อให้ได้ประเด็นที่สำคัญและชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและมีน้ำหนักในการนำข้อมูลไปสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และหาข้อมูลจากการศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครเฉพาะใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบางหญ้าแพรกจำนวน 90,000 คน (สถิติจำนวนประชากรจังหวัดสมุทรสาคร ปี 2560)

2.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยมีขั้นตอนของการสุ่มตัวอย่างดังนี้ขั้นตอนที่ 1 แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม โดย

แยกตามอำเภอ 3 อำเภอ ในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบาง
หญ้าแพรก ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง ตามความ
พร้อมและความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยใน
ครั้งนี้เป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ผู้วิจัยจะต้องพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มี
ความเที่ยงตรง (validity) และมีความเชื่อถือได้ (reliability) โดยนำตัวแปรที่พัฒนามาจากกรอบการ
วิเคราะห์ (theoretical framework) มากำหนดหาตัวชี้วัด แล้วสร้างเป็นข้อคำถามโดยที่ผู้วิจัยจะใช้
การสร้างมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's scale)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) จะใช้แบบสอบถาม
ซึ่งพัฒนาจากขั้นตอนที่แล้วซึ่งเป็นลักษณะของแบบสอบถามปลายปิด แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละตอน
ของการถามตัวแปรหนึ่งๆ จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นต่อการการบริหารแรงงานต่าง
ด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้
ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-31 กรกฎาคม 2561 วิธีการเก็บ
ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ประสานสถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร
ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล แล้วจึง
จะเข้าเก็บข้อมูลโดยจะเก็บข้อมูลตามแผนการสุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม
ผลการวิจัย และเอกสารทางวิชาการต่างๆ ของหน่วยงานราชการหรือเอกชน ซึ่งจะนำมาเป็นแนวทาง
ในการพัฒนากรอบความคิดในการวิจัย การกำหนดแนวทางการในการศึกษา และการให้ข้อเสนอแนะ
ต่าง ๆ ในการวิจัย

5.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสำรวจ (Survey
research) แบ่งเป็นข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ใช้วิธีการ ดังนี้

1) ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้อง
กับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร ถือว่าเป็น
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน

2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field
Research) ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบ
ไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In - depth Interview) ด้วยการสัมภาษณ์จากตัวแทนของผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครจาก 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบางหญ้าแพรก อำเภอละ 5 คน รวม 15 คน สัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นบทสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อนำไปใช้ตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างจากการใช้แบบสอบถาม ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะสุ่มตัวอย่างจากประชาชน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบางหญ้าแพรก ในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 คน

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 17.0 โดยใช้สถิติ 2 ประเภทคือ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นการวิเคราะห์ขั้นต้นที่นำเสนอการพรรณนาข้อมูล ซึ่งจะนำเสนอในรูปของร้อยละ (percentage) ความถี่ร้อยละค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงตีความ (Inference statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออ้างอิงไปยังประชากรซึ่งผู้วิจัยจะใช้เป็นสถิติหลัก เพื่อการทดสอบสมมติฐานโดยมีสถิติที่ใช้ดังนี้ ค่า ที - เทส เอฟ - เทส (T - test) (F - test) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายมากที่สุด จำนวน 211 คน คิดเป็น ร้อยละ 52.8 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุดจำนวน 199 คนคิดเป็น ร้อยละ 49.8 รองลงมาตามลำดับมีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 จบการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุดจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีน้อยที่สุดจำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 ส่วนใหญ่ มีรายได้ 50,001- 100,000 บาท/เดือน จำนวน 161 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.3 รองลงมา มีรายได้ 100,001 - 150,000 บาท/เดือน จำนวน 147 คน คิดเป็น ร้อยละ 36.8 ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่ง รองผู้จัดการฝ่าย จำนวน 163 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.8 รองลงมา คือทำงานในตำแหน่งผู้จัดการ จำนวน 112 คน คิดเป็น ร้อยละ 28.0 โดยผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ทำงานในกิจการขนาดใหญ่ (จำนวนพนักงาน 201 คนขึ้นไป) จำนวน 283 คน คิดเป็น ร้อยละ 70.8 รองลงมา ทำงานในกิจการขนาดกลาง (จำนวนพนักงาน 51-200 คน) จำนวน 72 คนคิดเป็น ร้อยละ 18.0

2. การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมากทุกด้านมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.77 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยาเห็นด้วยในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.68 ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.67 และเมื่อศึกษารายด้านพบว่า ด้านจิตวิทยา ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครเห็นด้วยในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่าประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยเป็นลำดับแรกคือ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าควรมีความเคารพและนับถือต่อหัวหน้างานและนายจ้างโดยเห็นด้วยใน ระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.17 รองลงมาคือแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าควรรักษาผลประโยชน์ ของนายจ้าง โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.14 ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้าย คือความปลอดภัยของนายจ้าง แต่ยังเห็นด้วยใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.60

2.1 จากการศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจพบว่าผู้ประกอบการคนไทยใน จังหวัดสมุทรสาครเห็นด้วยในระดับมากกว่าปัจจัยด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหาร แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.77 เมื่อพิจารณาปัจจัยผลักดัน พบว่า ประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับแรก คือ สภาพความเป็นอยู่ในประเทศบ้านเกิดไม่ดี โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย สูงสุด เท่ากับ 3.91 รองลงมา คือ ความตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศบ้านเกิดของแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัด สมุทรสาคร เห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้ายคืออัตราการว่างงานในประเทศพม่า แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.43 โดยเห็นด้วยในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาปัจจัยดึงดูด พบว่า ประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยเป็นลำดับแรกคือค่าใช้จ่ายในการยื่น จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่ไม่สูงโดยเห็นด้วยในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.95 รองลงมาคือ ประสิทธิภาพในการทำงานโดยเห็นด้วยในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ส่วนประเด็นที่ ผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาครเห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้ายคือความทันสมัยของเครื่องจักร ในสถานประกอบการ แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.50 กล่าวโดยสรุป ปัจจัย ดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ปัจจัยผลักดัน

2.2 จากการศึกษาปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมพบว่าผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัด สมุทรสาคร เห็นด้วยในระดับมากกว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติ พม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับแรกคือความยั่งยืน และอุตสาหกรรมของแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.80 รองลงมาคือ ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างแรงงานต่างด้าวกับคนไทย โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาครเห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้ายคือ การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ยังเห็นด้วยในระดับมากมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.50

2.3 ผลการศึกษาปัจจัยดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่ามีผลมากกว่าปัจจัยผลักดัน น่าจะเป็นเพราะเป็นสิ่งจูงใจให้แรงงานพม่ามีความตื่นตัวในการทำงาน ซึ่งมีผลกับการทำงานของตัวแรงงานสอดคล้องกับ เปวิกา ชูบรรจง และ วรดา แดงสอน (2554) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า อยู่ในระดับมาก

2.4 ผลการศึกษาปัจจัยด้านปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครเห็นด้วยในระดับมาก ว่ามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร โดยประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับแรก คือ ความยั่งยืนและอุตสาหกรรมของแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับมาก น่าจะเป็นเพราะ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความคุ้นชินกับการไม่มียานพาหนะและไม่มีรายได้ เมื่อได้รับการจ้างงาน จะมีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมากสอดคล้องกับวิมลพรชัยวัฒนากร (2549) ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีฟาร์มเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยด้านปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว ในระดับมากรองลงมาคือภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างแรงงานต่างด้าวกับคนไทย โดยเห็นด้วยในระดับมาก น่าจะเป็นเพราะ เมื่อได้รับการจ้างงาน เจ้าของกิจการจะจัดให้มีการอบรมในเรื่องการปฏิบัติงาน โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อทำความเข้าใจในการทำงาน สอดคล้องกับสมเกียรติ สังข์นาค, สิ้น พันธุ์พินิจ (2557) ศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างแรงงานต่างด้าวกับคนไทย มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้าย คือ การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก น่าจะเป็นเพราะเนื่องจากแรงงานต่างด้าวไม่มีหลักฐานของการเข้ามาในประเทศอย่างถูกต้องและได้รับการถ่ายทอดจากผู้เข้ามาทำงานก่อนหน้าให้สมยอมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย (2550) ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอบพพระ จังหวัดตาก พบว่า การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

3. การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยในระดับมาก ว่าควรมีการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับแรก เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า คือ กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่สูงใจโดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.27 รองลงมา คือควรมีการจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับสุดท้าย เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าคือ มีที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.40

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยพบว่า ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

5. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยพบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยพบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดัน มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 รวมถึงผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมากเพียงใดจะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามากขึ้นตามไปด้วย

6. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยากับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยพบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 หมายถึงยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วย

7. ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants) มีความคิดเห็น

ที่สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครว่าสภาพการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครมีปัญหาด้านเศรษฐกิจเนื่องจากผู้ประกอบการในประเทศไทยต้องการแรงงานราคาถูก อีกทั้งอยู่ในสภาวะขาดแคลนแรงงานระดับล่างจึงเลือกที่จะจ้างแรงงานข้ามชาติในกระบวนการผลิตที่ไม่ต้องอาศัยทักษะมากนักส่งผลให้แรงงานไทยระดับล่างมีโอกาสดำรงตำแหน่งน้อยลงโดยเฉพาะ จังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นซึ่งจากการมีอุปทานแรงงานระดับล่างเพิ่มขึ้นส่งผลต่ออัตราค่าจ้างที่แรงงานไทยได้รับต่ำลงด้วยนอกจากนี้การยึดติดกับความได้เปรียบด้านต้นทุนค่าแรงที่ต่ำของผู้ประกอบการอาจไม่กระตุ้นให้ผู้ประกอบการหาทางเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อแสวงหาความได้เปรียบด้านอื่นๆและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่าเกิดจากปัญหาทางด้านสังคมปัญหาด้านอาชญากรรมและปัญหาด้านคุณภาพชีวิต

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) พบว่าในภาพรวมมีความเห็นสอดคล้องกันกับปัญหาที่พบบ่อยครั้งจากนโยบายอนุญาตให้จดทะเบียนแรงงานข้ามชาติคือ 1. ปัญหาในเรื่องการถือบัตรประจำตัวและบัตรอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติทั้งนี้นายจ้างจำนวนหนึ่งมักจะยึดบัตรประจำตัวและใบอนุญาตทำงานของแรงงานเอาไว้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเมื่อแรงงานข้ามชาติจำเป็นต้องออกไปนอกที่พักหรือสถานที่ทำงาน เมื่อถูกเจ้าหน้าที่เรียกตรวจและไม่สามารถแสดงบัตรได้ก็ย่อมทำให้แรงงานเหล่านี้มีความผิดทางกฎหมาย หรือเมื่อต้องไปติดต่อหรือรับบริการต่างๆ เช่น การไปใช้บริการสถานพยาบาลซึ่งแรงงานมีสิทธิที่จะใช้บริการในลักษณะของหลักประกันสุขภาพ คือจ่ายเพียงสามสิบบาทต่อครั้งก็อาจจะทำให้แรงงานต้องจ่ายตามค่าใช้จ่ายที่เป็นจริง ทั้งนี้ตามกฎหมายแล้วระบุไว้อย่างชัดเจนว่าแรงงานจะต้องเป็นผู้ที่ถือบัตรเอง 2. ปัญหาในเรื่องการจ้างงานและสิทธิแรงงานตามกฎหมายแรงงานส่วนหนึ่งยังคงอยู่ในระบบการจ้างงานที่นายจ้างไม่ยอมปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (Labour Protection Act) ทั้งในเรื่องการรับค่าแรงที่ไม่ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมายกำหนด ชั่วโมงการทำงาน ค่าล่วงเวลา และสวัสดิการต่างๆ ในช่วงปีที่ผ่านมาพบว่าปัญหาในเรื่องนี้ได้รับการพูดถึงมากขึ้นและแรงงานหลายส่วนได้เข้ามาใช้กลไกการคุ้มครองตามกฎหมายดังกล่าว แต่การตอบโต้ของนายจ้างก็มักจะใช้วิธีการเลิกจ้างทำให้แรงงานไม่สามารถทำงานต่อไปและถูกส่งกลับ แต่ในปีนั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่แยกสิทธิในการทำงานและสิทธิอยู่อาศัยออกจากกันทำให้แรงงานสามารถเข้ามาใช้กลไกคุ้มครองแรงงานได้ง่ายมากขึ้น 3. ปัญหาในเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน และค่าชดเชยเมื่อประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน เนื่องจากแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในกิจการที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายต่อสุขภาพค่อนข้างมาก ทำให้พบว่าหลายครั้งแรงงานจำนวนมากประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน หลายครั้งทำให้สูญเสียอวัยวะ พิการ หรือเสียชีวิต โดยปกติแล้วแรงงานสามารถเรียกร้อง

ค่าชดเชยได้จากกองทุนเงินทดแทนที่ได้จากการที่นายจ้างจ่ายสมทบในกองทุน แต่ที่ผ่านมานายจ้างส่วนใหญ่ไม่ได้จ่ายเงินสมทบกองทุนนี้ นอกจากนั้นแล้วแรงงานข้ามชาติไม่ได้เข้าระบบประกันสังคม ทำให้ยังมีปัญหาบางประการต่อการเข้าไปใช้กองทุน และแรงงานส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้นัก นอกจากนี้แล้วยังพบว่าเมื่อแรงงานที่จะต้องได้รับค่าชดเชยจากกรณีต่างๆ เช่น เสียชีวิตและไม่สามารถไปรับค่าชดเชยด้วยตนเองได้ ก็มักจะประสบปัญหาในเรื่องผู้รับค่าชดเชยแทนเนื่องจากปัญหาสถานภาพทางกฎหมายของคู่สมรสหรือทายาท เช่น ภรรยาของผู้เสียหายไม่ได้มีการจดทะเบียนสมรสหรือมีเอกสารทางราชการรับรองการสมรส หรือไม่มีหลักฐานในการรับรองการเป็นบุตร ทำให้ไม่สามารถรับค่าชดเชยทดแทนได้ ซึ่งก็ก่อให้เกิดปัญหาในการรับค่าชดเชยแทนเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังพบปัญหาอื่นๆ เช่น ความขัดแย้งทางโครงสร้าง (structural) ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (intrapersonal) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (interpersonal) ในภาพรวมมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้ภาษาที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารที่มีวิธีการสื่อสารต่างกันและไม่เหมือนกันคนที่มาจากคนละวัฒนธรรมวิธีการสื่อสารต่างวัฒนธรรมจึงมีปัญหาเกิดขึ้น การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการมีอคติ (Anxiety) ต่อชาวพม่าไทยลดการมีอคติโดยมีศาสนาเข้ามาเป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวพม่า และคนไทย ให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นในการแสดงออกถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ต้องร่วมมือกันหาข้อยุติที่รวมเอาข้อดีได้ทั้งทั้งสองฝ่าย การประนีประนอม (compromising) เป็นอีกวิธีหนึ่ง เมื่อเห็นว่าความขัดแย้งอาจนำมาซึ่งการชะงักงันของการทำงานขององค์การผู้บริหารจำต้องคำนึงถึง สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม ความถูกต้อง ในการแก้ไขปัญหา (จินตนา บุญบงการ, 2553)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมีสาระสำคัญและประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาครพบว่าผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยในระดับมาก ว่าควรมีการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับแรก เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า คือ กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.27 รองลงมา คือ ควรมีการจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับสุดท้าย เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าคือมีที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.40 จึงส่งผลทำให้ระดับการบริหาร

แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครในการ กำหนดอัตรา ค่าตอบแทนที่จูงใจเห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาคือการจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงาน ให้มีคุณภาพ ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับสุดท้าย เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าคือการมีที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วย ในระดับปานกลางสาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะ ในการเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว จังหวัด สมุทรสาครดำเนินการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service แต่ผู้ประกอบการก็ยังมีความคิดว่าขั้นตอนและ กระบวนการในการอนุญาตทำงานยังไม่ชัดเจน ยุ่งยาก ใช้เวลามาก การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายส่งผล ต่อผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว อีกทั้งระยะเวลาดำเนินการภาครัฐกำหนดนโยบายการเปิดให้ ขึ้นทะเบียนบ่อยครั้งขึ้นบางครั้งเกิดความล่าช้าซึ่งมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐมี จำนวนไม่ เพียงพอต่อการให้บริการ การจัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวขาดการบูรณาการร่วมกัน ในการจัดทำฐานข้อมูลประวัติบุคคล ส่งผลให้ฐานข้อมูลประวัติบุคคลไม่ครบถ้วน และมีการ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ผู้ประกอบการ ได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แต่การสื่อสารให้ถึงแรงงาน ต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยมาก หน่วยงาน ภาครัฐขาดการบูรณาการร่วมกันในการที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากมี ความซ้ำซ้อน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องที่ต้องการให้ความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ต้องการประชาสัมพันธ์

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการ คนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยในระดับ มาก ว่าปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจและปัจจัยด้านจิตวิทยา ทั้ง 3 ปัจจัย ในภาพรวม มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัด สมุทรสาคร มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.77 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับแรก คือ ปัจจัยด้านจิตวิทยา โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.68 ส่วนปัจจัยที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วยเป็นลำดับ สุดท้าย คือ ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.67 สอดคล้องกับพระมหาแพง เตชสีโล (ชานิงาน) (2556) ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการการใช้แรงงานต่าง ด้าวของผู้ประกอบการขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพ การทำงานให้มีคุณภาพ ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีประสิทธิภาพในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น

กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ สอดคล้องกับ วิมล พรชัยวัฒนากร (2549) ศึกษาเรื่องปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีฟาร์มเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าวในภาพรวม 5 ด้าน พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าให้ความร่วมมือในการทำงานอยู่ในระดับมาก ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ผลกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในจังหวัดสมุทรสาครโดยภาพรวม พบว่าปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั่นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่า มากขึ้นตามไปด้วย

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในประเด็นต่างๆ โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในภาพรวม พบว่า โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั่นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่ามากขึ้นตามไปด้วย

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยประเด็นต่างๆในภาพรวม พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั่นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่า มากขึ้นตามไปด้วย

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดกับการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในประเด็นต่างๆในภาพรวม พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั่นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่า มากขึ้นตามไปด้วย

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในรายประเด็น ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยากับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในประเด็นต่างๆ โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วย

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยากับการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยในประเด็นต่างๆ โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) มีความหมายในหลายมิติและแนวทางการศึกษาของแต่ละคนซึ่งมีผู้ให้ความหมาย Maslow, A.H. (2014) ได้ศึกษาว่าพฤติกรรมของคนจะถูกกำหนดและควบคุมโดยแรงจูงใจต่างๆ จะเป็นไปตามลำดับของความต้องการอย่างมีระเบียบลำดับขั้นของความต้องการหรือ “Hierarchy of Needs” ของมนุษย์ ผู้ประกอบการยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามากขึ้นตามไปด้วย เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในรายประเด็น ได้ผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี อาจเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ สวัสดิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่องการสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ พระมหาแพง เตชสีโล ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการการใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีประสิทธิภาพในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าสนใจในเรื่องของรายได้ในการทำงานมากกว่าสอดคล้องกับ พรชัย วัฒนากุล ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีฟาร์มเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า การกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ ไม่มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว

4. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าวน่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับวิมล พรชัยวัฒนากุล ศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีฟาร์มเลี้ยงสุกรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าวในภาพรวม 5 ด้าน พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าให้ความร่วมมือในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ อธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในระดับมาก

6. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวมีประสบการณ์จากการทำงานจึงไม่กระทบการกับการทำงาน สอดคล้องกับจาร์ส อึ้งศรีวณิช ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าการจัดรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารับผิดชอบงานเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับสุดท้าย เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า คือ มีที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับปานกลาง น่าจะเป็นเพราะเมื่อได้รับการจ้างงาน เจ้าของกิจการจะต้องจัดให้มีสวัสดิการเกี่ยวกับที่พักอาศัย เพื่อความสะดวกสบายในการทำงานและประสานงาน อธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดสวัสดิการในเรื่องที่พักอาศัย ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษาสภาพประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับปานกลาง

7. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับอธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความรู้และเข้าใจระบบการทำงาน ในระดับมาก

8. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับสมเกียรติ สังข์นาค, ลิน พันธุ์พินิจ ศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

9. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับอธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้าง

แรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษาผลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

10. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างสัญชาติพม่ามีประสบการณ์จากการทำงาน จึงไม่กระทบกับเรื่องอื่น ๆ สอดคล้องกับสาวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

11. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ น่าจะเป็นเพราะยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า ระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ไปสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของ ราเวนสไตน์ (Law of Migration: Ernest George Raven stein) กล่าวว่า การอพยพย้ายถิ่น หมายถึง การที่ประชากรย้ายถิ่นจากสถานที่ แห่งหนึ่งไปตั้งถิ่นฐานในอีกสถานที่หนึ่งโดยสาเหตุปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูดเข้ามามีบทบาทสำคัญทำให้ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทยจะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วย เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในรายประเด็น ได้ผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี น่าจะเป็นเพราะ ยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติ

พม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ เบวิกา ชูบรรจง, วรดา แดงสอน ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี มีผลต่อการทำงานของแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่า อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น จัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็น ความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ มากขึ้นตามไป ด้วย สอดคล้องกับอภิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการ จ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการ ทำงานให้มีคุณภาพ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความรู้และเข้าใจระบบการทำงาน ในระดับมาก

3. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทาง สังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน ประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับสวิตา กุ้ยรักษา ศึกษา เรื่องการสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่าง ด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงาน ต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถาน ประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภท ของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า กำหนดอัตรา ค่าตอบแทนที่จูงใจ ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้น ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็น เพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ เบวิกา ชูบรรจง และ วรดา แดงสอน ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ในเขต อำเภอเมือง จังหวัด

สมุทรสาคร พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า อยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น การจัดทำบัตร/ ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงาน อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับจาร์ส อึ้งศรีวงศ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการ แรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การจัดทำบัตร/ ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รับผิดชอบงานเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นที่ผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร เห็นด้วย เป็นลำดับสุดท้าย เกี่ยวกับบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า คือ มีที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง น่าจะเป็นเพราะเมื่อได้รับการจ้างงาน เจ้าของกิจการจะต้องจัดให้มีสวัสดิการเกี่ยวกับที่พักอาศัย เพื่อความสะดวกสบายในการทำงานและประสานงาน

6. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น กับการจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็น ความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน สอดคล้อง กับ โลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอ พบพระ จังหวัดตาก พบว่า การจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน ส่งผลต่อการ ทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

7. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น กับการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญ ต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในประเด็นการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ อธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความรู้และเข้าใจระบบการทำงาน ในระดับมาก

8. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น กับการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็น ความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วย

สอดคล้องโฉมทัศน์ วังน้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก พบว่า การลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว ส่งผลต่อการ ทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

9. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น กับการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็น ความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด มากขึ้นตาม ไปด้วย สอดคล้องกับสมเกียรติ สังข์นาถ, สีน พันธุ์พนิจ ศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานต่างด้าวของ ผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

10. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในประเด็นกับการจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามี ความรู้และเข้าใจระบบงานมากขึ้น สอดคล้องกับสาวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะ ของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการใน ภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบ คุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการ ดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว ไม่ส่งผล ต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

11. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็น กับระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญ ต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ ทำงานในสถานประกอบการ มากขึ้นตามไป ด้วยสอดคล้องกับอริพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหา จากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดสวัสดิการในเรื่องที่พักอาศัย ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษาผลประโยชน์ ของนายจ้าง ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อ การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมาก

เพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วยเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในรายประเด็น ได้ผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปีมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า การวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับอริพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความรู้และเข้าใจระบบการทำงาน ในระดับมาก

3. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ เปวิกา ชูบรรจง, วรดา แดงสอน ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า อยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้มีกับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าวมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ สาวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร

มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับจำรัส อังศรีวงษ์ ศึกษาเรื่องการจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สุขภาพดีพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า อัตราการว่างงานในประเทศพม่า อยู่ในระดับมาก

6. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นกับการจัดระเบียบ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน น่าจะเป็นเพราะยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นการจัดระเบียบ-ส่งแรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน สอดคล้องกับอธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดระเบียบ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่ารักษาผลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

7. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นกับการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสุขภาพดีพม่าในประเด็นการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปีมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ สาวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลา

ในการดำเนินงาน พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

8. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับสมเกียรติ สังข์นาค, สีน พันธุ์พินิจ ศึกษาเรื่องความต้องการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

9. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด น่าจะเป็นเพราะยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่าการกำหนดเวลาทำงาน - เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับมาก

10. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีประสบการณ์จากการทำงาน จึงไม่สนใจกับการปฏิบัติของเจ้าของโรงงาน สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า การจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว ไม่ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว

11. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ น่าจะเป็นเพราะ ยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับอริพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทยของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษามูลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยดึงดูดมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วย เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในรายประเด็น ได้ผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า การวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส - รายปี ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับอติพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความรู้และเข้าใจระบบการทำงาน ในระดับมาก

3. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ เปวิกา ชูบรรจง, วรดา แดงสอน ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า อยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้มีกับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน

ประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าวมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับสาวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักต้นมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักต้นมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับจำรัส อึ้งศรีวงษ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า อัตราการว่างงานในประเทศพม่า อยู่ในระดับมาก

6. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักต้นมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักต้นมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน สอดคล้องกับอธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษามลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

7. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักต้นมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยหลักต้นมากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปีมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ สาวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรม

ต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

8. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในประเด็นกับการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับสมเกียรติ สังข์นาค, สีน พันธุ์พินิจ ศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

9. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด น่าจะเป็นเพราะยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า การกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมาก

10. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่ามีประสบการณ์จากการทำงาน จึงไม่สนใจกับการปฏิบัติของเจ้าของโรงงาน สอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า การจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว ไม่ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว

11. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในประเด็นกับระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ น่าจะเป็นเพราะ ยังผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจด้านปัจจัยผลักดันมากเพียงใด จะยังให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับอธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย

ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษามาตรฐานผลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั้นหมายถึง ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มากขึ้นตามไปด้วย เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในรายประเด็น ได้ผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี น่าจะเป็นเพราะยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับ โลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่องสถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่าการวางแผนกำลังคนเป็นรายไตรมาส-รายปี ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความสนใจในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับ อธิพงศ์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทยของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดระบบสิ่งแวดล้อมและสภาพการทำงานให้มีคุณภาพ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษามาตรฐานผลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

3. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับจรัส อึ้งศรีวงศ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าการกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จูงใจ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการจัดระบบ

ประกันสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับจาร์ส อังศรีวงษ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อบุคลากรด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับจาร์ส อังศรีวงษ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การจัดทำบัตร/ขึ้นทะเบียน ใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า รับผิดชอบงานเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมาก

6. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อบุคลากรด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน สอดคล้องกับสวิตา กุ้ยรักษา ศึกษาเรื่อง การสำรวจคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม สมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมต้องการเพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของแรงงานต่างด้าวตามความต้องการของสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมภาคอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม ทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินงาน พบว่า การจัดรถรับ-ส่ง แรงงานต่างด้าวระหว่างที่พักและที่ทำงาน ส่งผลให้การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน อยู่ในระดับมาก

7. ปัจจัยด้านจิตวิทยาไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี น่าจะเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มีความรู้และเข้าใจระบบงานมากขึ้น สอดคล้องกับจาร์ส อังศรีวงษ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การอบรมและพัฒนา ฝีมือแรงงานในแต่ละปี ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มีความสนใจงาน อยู่ในระดับมาก

8. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับ โลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า การลดอัตราการออกจากงานของแรงงานต่างด้าว ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความตั้งใจทำงาน อยู่ในระดับมาก

9. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นการกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ในเวลาที่บริษัทกำหนด มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องอิพิงค์ ทองแดง ศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานการจ้างแรงงานไทย ของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การกำหนดเวลาทำงาน-เลิกงาน ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารักษาผลประโยชน์ของนายจ้าง ในระดับมาก

10. ปัจจัยด้านจิตวิทยาไม่มีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับการจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว น่าจะเป็นเพราะ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มีความรู้และเข้าใจระบบงานมากขึ้น สอดคล้องกับสมเกียรติ สังข์นาค, ลิน พันธุ์พินิจ ศึกษาเรื่อง ความต้องการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การจัดหาที่พักสำหรับแรงงานต่างด้าว ไม่มีผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าว

11. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีผลต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นกับระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ น่าจะเป็นเพราะ ยิ่งผู้ประกอบการเห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านจิตวิทยามากเพียงใด จะยิ่งให้ความสำคัญต่อการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในประเด็นระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ มากขึ้นตามไปด้วยสอดคล้องกับโลมฤทัย วงษ์น้อย ศึกษาเรื่อง สถานภาพการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคการผลิตเกษตรของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า ระยะเวลาในการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการ ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร ควรส่งเสริมนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาคุณภาพแรงงานต่างด้าวในองค์การให้มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน หรือศึกษาวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้านที่มีแรงงานต่างด้าว

1.2 การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาคร ควรส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างแรงงาน แรกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้แรงงานต่างด้าวเกิดความรักความเข้าใจความเป็นอยู่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและเพื่อนบ้าน

1.3 การบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครควรส่งเสริมให้ผู้นำในองค์การมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายแรงงาน กฎหมายแรงงานต่างด้าวทั้งผู้ประกอบการและแรงงานเพื่อป้องกันการทำผิด

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 รัฐควรสนับสนุนให้มีการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะในเรื่องอัตราค่าจ้างสำหรับ แรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายเพื่อบังคับให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างเท่าเทียมกับแรงงานไทย ในอนาคตควร อนุญาตให้มีการใช้แรงงานต่างด้าวเฉพาะในกิจการที่ขาดแคลนแรงงานเท่านั้น และรัฐควรส่งเสริมให้มีการอบรมแรงงานที่จะเข้ามาทำงานในประเทศก่อน

2.2 รัฐควรมีการจัดการฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวอย่างทั่วถึง โดยมี มาตรการในแง่ของกฎหมาย เช่น การพักงานลูกจ้างหากทำผิดผ่านฐานข้อมูลระบบออนไลน์ ซึ่งพอลูกจ้างคนนั้นไปสมัครงานที่อื่นนายจ้างคนใหม่ก็จะเห็นข้อมูลการพนักงาน และ รัฐควรมีมาตรการช่วยเหลือในธุรกิจที่ขาดแคลนแรงงาน ควรลดค่าขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อ กระตุ้นให้เกิดฐานข้อมูลออนไลน์มากขึ้น เพราะที่ผ่านมาแม้มีการแจ้งปัญหาของ ลูกจ้างที่ถูกนายจ้างเอาเปรียบทั้งที่จริงแล้วนายจ้างก็สามารถร้องเรียนได้เพื่อให้เป็นระบบมากขึ้น เพราะต่อไปอนาคตแรงงานเหล่านี้จะเข้ามามากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีระบบการบริหารการพัฒนาคุณภาพแรงงานต่างด้าวเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรม และพัฒนาคุณภาพแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง

3.2 ควรกำหนดให้การการบริหารแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครเป็น “วาระแห่งชาติ” ควรมีการออกกฎหมายรองรับการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าโดยผู้ประกอบการคนไทย ในจังหวัดสมุทรสาครให้ถูกต้อง มีน้าการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการทำงาน และควรมีการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวให้เกิดความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2547). *สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- กระทรวงมหาดไทย. (2551). *ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยสำหรับลูกจ้าง 16 เมษายน 2551*. ข้อ 1 และข้อ 2.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีในการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร. (2559). *สถานการณ์การจ้างคนต่างด้าวจังหวัดสมุทรสาคร ประจำ เดือน เมษายน 2559*. มปพ.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2553). *การอนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง สัญชาติ พม่าลาวและกัมพูชาปี 2553*. กรุงเทพมหานคร.
- อรรถพงษ์ ลิ้มปัญญาวัฒน์. (2558). *การจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์.
- Maslow, A. H. (2014). *Motivation and Personality* (2nd ed). New York: Harper & Row Publishers. อ้างถึงใน อรุณา แสนธิ. (2555). ผลของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Herbert, McClosky. (1986). *Toward a Communication, In International Encyclopedia of the Social Science. Vol. 12 Still, David L.ed. New York: The Free Press*. อ้างถึงใน อาทิตถ์ วงศ์มุสิก. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล กิ่งอำเภอมะนัง จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

ศักดิ์ชัย แก้วพวง*

พิภพ วังเงิน**

อดิพร เกิดเรือง***

(วันรับบทความ : 19 กุมภาพันธ์ 2562 / วันแก้ไขบทความ : 8 พฤษภาคม 2562 / วันตอบรับบทความ : 13 พฤษภาคม 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต (2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต (3) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต (4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยผสมวิธี (mixed methods methodology approach) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในชุมชน จาก 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอถลาง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทอมสัน (Thompson, 1992) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยที่ปัจจัยทางด้านสังคม มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านอาสาศักดิ์จิตอาสา มีระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือศรัทธา 3) ประชาชนที่มีอายุและการศึกษา ที่แตกต่างกันจะมีผลต่อปัจจัยด้านสังคมและการเมืองที่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัย เพศ และอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม 4) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม มีผลต่อพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม ส่วนปัจจัยทางด้านการเมืองและปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีผลต่อพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยรูปแบบที่เหมาะสมของการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ในส่วนของหลักการของเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม คือ ให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : การสร้างเครือข่าย/ ป้องกันอาชญากรรม/ จังหวัดภูเก็ต

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

** รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

*** ผู้อำนวยการสถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร

The Creation of Crime Prevention Network in Phuket Province

Sakchai Kaewphuang^{*}

Pipob Vachung Ngern^{**}

Atiporn Gerduang^{***}

(Received Date : February 19, 2019, Revised Date : May 8, 2019, Accepted Date : May 13, 2019)

Abstract

The research on crime prevention networking in Phuket Province was aimed 1) to study the construction of crime prevention network in Phuket Province, 2) to examine behaviors of crime prevention networking in Phuket Province, 3) to compare factors affecting crime prevention networking in Phuket Province and 4) to investigate relationship between crime prevention networking behavior and factors affecting crime prevention networking in Phuket Province. This research employed mixed methods methodology approach. The samples included people from 3 districts: Mueang Phuket, Thalang and Kathu, Phuket Province. The sample cluster was calculated by using the formula of Thompson (Thompson,1992) and the samples were randomly selected with multi-stage sampling method, totaling 400 samples. The findings reveal that 1) opinions on factors affecting crime prevention networking were generally at high level. Social factor ranked the highest followed by economic factor. 2) Opinions on behaviors of crime prevention networking in Phuket Province was at high level with volunteer works ranking the highest followed by belief and faith. 3) People with different age and educational background had different impacts on social factors and political factors, meanwhile, dissimilar sex and occupation did not affect crime prevention networking. 4) Economic factors and social factors affected crime prevention networking behavior while political factors and information technology factors did not had impacts on crime prevention networking. A recommendation from studying a suitable form of crime prevention networking in Phuket Province was that, for crime prevention networking principles, people should live their life in accordance with sufficiency economy principle.

Keyword: Networking/ Crime Prevention/ Phuket Province

^{*} Ph.D. students, Public Administration, Shinawatra University

^{**} Associate Professor, Public Administration, Shinawatra University

^{***} Director, Institution of Public Administration and Governance, Shinawatra University

ความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่ภัยคุกคามจากภัยก่อการร้าย อันส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติ สถิติการก่อการร้ายทั่วโลก จากปี 2012 – 2018 จากรายงานดังกล่าวระบุว่า ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา อิรัก ปากีสถาน อัฟกานิสถาน อินเดียและฟิลิปปินส์ มีการโจมตีของผู้ก่อการร้ายที่มากที่สุดจากในหลายประเทศทั่วโลก อิรัก: 10,000 ครั้ง, ปากีสถาน: 7200 ครั้ง อัฟกานิสถาน: 6600 ครั้ง อินเดีย: 3000 ครั้ง ฟิลิปปินส์: 2200 ครั้ง ซีเรีย: 1300 ครั้ง ตุรกี: 737 ครั้ง รัสเซีย: 364 ครั้ง ซาอุดีอาระเบีย: 129 ครั้ง อังกฤษ : 406 ครั้ง ฝรั่งเศส: 127 ครั้ง ไอร์แลนด์: 112 ครั้ง อเมริกา: 100 ครั้ง เยอรมนี: 68 ครั้ง อิตาลี: 27 ครั้ง อินโดนีเซีย: 132 ครั้ง จีน: 69 ครั้ง มาเลเซีย: 32 ครั้ง ญี่ปุ่น: 15 ครั้ง ไต้หวัน: 2 ครั้ง เกาหลีใต้: 1 ครั้ง

ยังมีเหตุการณ์ที่สำคัญที่มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเหตุวินาศกรรมเมื่อ 11 กันยายน 2544 ประเทศสหรัฐอเมริกา มียอดผู้เสียชีวิต 2,996 คน หรือแม้แต่ในประเทศไทย ก็มีเหตุระเบิดที่บริเวณศาลพระพรหมเอราวัณ เมื่อ 17 สิงหาคม 2558 มียอดผู้เสียชีวิต 12 คน และบาดเจ็บกว่า 130 คน (เหตุระเบิดในกรุงเทพมหานคร 2558) จากที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้น ที่แสดงให้เห็นถึงความร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติทั่วโลก ซึ่งภายหลังการเกิดเหตุเมื่อ 11 กันยายน 2544 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (UNGA) ได้รับรองข้อมติ ที่ 56/1 และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ได้รับรองข้อมติที่ 1368 (2001) ในวันที่ 12 กันยายน 2544 เพื่อประณามการก่อการร้ายในสหรัฐฯ โดยถือว่าการก่อการร้ายเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ประชาคมโลกร่วมกันนำตัวผู้กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ให้การพำพิงมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ถือเป็นความร่วมมือระดับทวิภาคีที่ในกลุ่มสมาชิกให้ความสำคัญอย่างจริงจัง (เอบีนิวส์ทูเดย์, 2561, ออนไลน์)

สถิติคดีอาญา ตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2554 – กันยายน 2560 พบว่า อัตราการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต มีแนวโน้มที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวยังไม่รวมที่ผู้เสียหายบางรายไม่ได้แจ้งเจ้าหน้าที่ ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลและระบุจำนวนได้ ซึ่งอาจมีจำนวนที่มากกว่าข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องหาแนวทางในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

สถิติคดีอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ของตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต เดือนกุมภาพันธ์ถึง พฤษภาคม 2560 พบว่า สถิติอาญา 4 กลุ่ม คือ คดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญ เกิด 9 คดี จับได้ 9 คดี คดีที่ ประทุษร้ายต่อทรัพย์ 208 คดี จับได้ 116 คดี คดีที่ประทุษร้ายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ เกิดขึ้นจำนวน 67 คดี จับได้ 41 คดี ความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายเกิดขึ้น 4,385 คดี จับได้ 4,342 คดี สำหรับสถิติคดีของการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมดจำนวน 2,012 คดี ผู้ต้องหา 2,371 คน ส่วนคดีที่เกี่ยวกับความผิดในเรื่องของจราจร ทุกสถานมีแนวโน้มของการการจับกุมเพิ่มขึ้น ซึ่งการกวดขันในเรื่องของวินัยจราจร จะเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุและการสูญเสียชีวิตของประชาชนตามนโยบายของจังหวัดภูเก็ตในเรื่องของการลดการสูญเสียของประชาชนที่ขับขี่ยานพาหนะทุกชนิด

ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตได้ขอความร่วมมือให้ทุกส่วนราชการได้ช่วยกันดูแลรักษาความปลอดภัย ตามจุดเสี่ยงต่างๆ โดยให้เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบและขอความร่วมมือจากประชาชนในการแจ้งเหตุแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ถ้าพบเห็นมีการกระทำความผิดกฎหมายก็สามารถแจ้งเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบได้ทันที ส่วนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สืบสวนหาข่าวและดำเนินการปราบปราม เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงก็ให้มีการให้ความรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติดเพื่อเป็นการตัดวงจรของยาเสพติดไม่ให้มีการแพร่ระบาดต่อไป (คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร. จ.ภูเก็ต, 2560, น.1) แสดงให้เห็นว่า จังหวัดภูเก็ตได้ใช้ แนวความคิดเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม (Crime Prevention Concepts) ในพื้นที่ โดยใช้มาตรการและวิธีการต่างๆ ที่จะไม่ให้เกิดอาชญากรรมโดยการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ด้วยการสร้าง “เครือข่าย” จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการป้องกันอาชญากรรม (สุพิศาล ภักดินถนาก, 2556, น.34)

การสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลักมีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหของชาติ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ตระหนักในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้คนไทยทุกภาคส่วน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน อาชีพและการทำงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้หน้าที่และสิทธิพลเมือง มีระเบียบวินัย ขยันสามัคคี มีคุณธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ พร้อมเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหและพัฒนาประเทศ โดยพัฒนาคคนไทยให้มีสมรรถนะ (competency) ที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 รวมไปถึงการจัดทำโครงการชี้แจง ฝึกอบรม ให้ทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่นๆตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงร่วมกัน

การศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ เป็นศาสตร์ที่ประยุกต์เอาองค์ความรู้จากหลายสาขาวิชามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เช่นเดียวกันการบริหารงานขององค์การที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยเฉพาะตำรวจซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำเอาศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์มาปรับใช้แก้ปัญหอาชญากรรมอันมีผลช่วยเหลือปกป้องชีวิต ทรัพย์สิน ความปลอดภัย ความสงบสุขของประชาชน และความมั่นคงของชาติ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่สำคัญที่ไม่ใช่หน้าที่ของผู้หนึ่งผู้ใด เพราะผลกระทบที่เกิดจากการก่ออาชญากรรมต่อตัวของเราเองโดยตรง แต่อาจส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างของเรา ทรัพย์สินเราอาจหาหรือสร้างมาใหม่ได้ แต่ชีวิตของคนเราไม่ใช่เรื่องล้อเล่น แค่อะไรวินาทีที่สำคัญไม่เพียงแต่ชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาอาชญากรรมยังส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน และความมั่นคงของชาติอย่างเลี่ยงไม่ได้ จังหวัดภูเก็ตมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งที่ตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวจากทั่วโลก แต่ในขณะเดียวกันจังหวัดภูเก็ตก็เป็นแหล่งอาชญากรรมหลากหลายรูปแบบที่แฝงตัวมากับความเจริญเหล่านี้ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้พยายามเร่งระดมสรรพกำลังและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่เข้ามาทำการป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจัง แต่ก็ปรากฏว่าความพยายามดังกล่าวได้ผลเพียงในระยะหนึ่งเท่านั้น และรูปแบบของการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรม ที่ผ่านมายังไม่มีนักวิจัยท่านใดได้ศึกษาอย่างจริงจัง เป็นรูปแบบที่ชัดเจนมีแบบแผนเป็นรูปธรรมให้หน่วยงาน ทั้งองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน นำไปปฏิบัติ หรือนักวิจัยคนอื่นได้นำไปเป็นแนวทางต่อยอดพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองท่องเที่ยวสำคัญอย่างจังหวัดภูเก็ต

ด้วยเหตุผลความจำเป็นและประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิจัย เรื่องการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ มุ่งหวังว่าผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ตให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ประชาชนมีความอบอุ่นใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน และนักท่องเที่ยวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นที่ดีต่อการท่องเที่ยวของประเทศชาติอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ของประเทศไทย และมีนักวิจัยท่านอื่นๆ ได้พัฒนาต่อยอดศึกษาวิจัยในบริบทที่ต่างกัน หรือวันเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อปกป้องประเทศ ชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองประเทศไทย รวมถึงความมั่นคงของประเทศมีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. จังหวัดภูเก็ตมีการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมอย่างไร
2. พฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต เป็นอย่างไร
3. ประชาชนที่มีข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต แตกต่างกันหรือไม่
4. พฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต กับปัจจัยการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

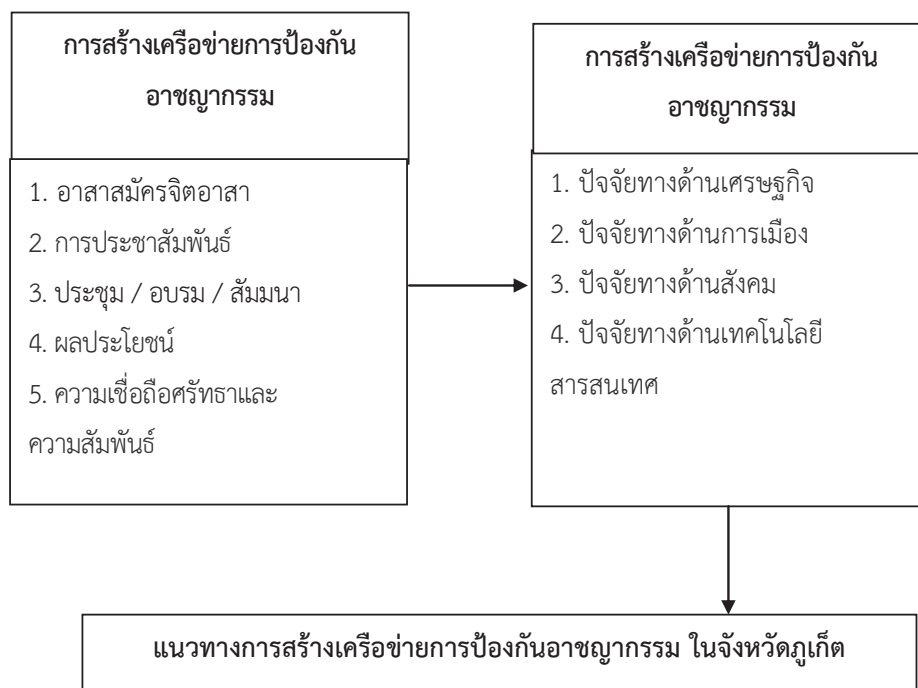
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

กรอบแนวคิดการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “การสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต” ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนแล้วจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณการวิจัย ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เข้ามาใช้ในการศึกษาวิจัย โดยเป็นไปตามลำดับ กล่าวคือ ทำการวิจัยเชิงคุณภาพก่อน เพื่อให้ได้ประเด็นที่สำคัญและชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีน้ำหนักในการนำข้อมูลไปสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และหาข้อมูลจากการศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 3 อำเภอในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง โดยถือเอาเกณฑ์จำนวนประชากรใน 3 อำเภอจังหวัดภูเก็ตเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 406,453 คน (สถิติจำนวนประชากรจังหวัดภูเก็ต ปี 2561)

2.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทอมสัน (Thompson, 1992) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) โดยมีขั้นตอนของการสุ่มตัวอย่างดังนี้ขั้นตอนที่ 1 แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแยกตามอำเภอ 3 อำเภอ ในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจงตามความพร้อมและความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทอมสัน (Thompson, 1992, p. 34) ดังนี้

$$n = \frac{1}{\frac{e^2/(Z^2(CV)^2)+(1/N)}{\text{แทนค่า} = \frac{1}{(0.05^2/(1.96^2(0.50)^2)+(1/392,011)}}}$$

$$= 384.615 (\approx 400 \text{ คน})$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ประชากรในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 406,453 คน)
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในการประมาณค่า (5%) เท่ากับ 0.05
 Z = ค่าจากการแจกแจงปกติมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เท่ากับ 1.96
 CV = สัมประสิทธิ์ความผันแปรของประชากร กำหนดให้เป็น 50% เท่ากับ 0.50
 N = จำนวนประชากร

อย่างไรก็ตาม การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้มีการปรับจำนวนให้เพิ่มขึ้นจากผลที่คำนวณได้ เพื่อเผื่อความผิดพลาด ความไม่สมบูรณ์หรือข้อมูลไม่มีคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลมีความเพียงพอ น่าเชื่อถือในการตรวจสอบ จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้เป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ผู้วิจัยจะต้องพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง (Validity) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำตัวแปรที่พัฒนามาจากกรอบการวิเคราะห์ (Theoretical Framework) มากำหนดหาตัวชี้วัด แล้วสร้างเป็นข้อคำถามโดยที่ผู้วิจัยจะใช้ในการสร้างมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's scale)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection) จะใช้แบบสอบถามซึ่งพัฒนาจากขั้นตอนที่แล้วซึ่งเป็นลักษณะของแบบสอบถามปลายปิด แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละตอนของการถามตัวแปรหนึ่งๆ จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต การเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือนมีนาคม – สิงหาคม 2561 วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ประสานสถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และธรรมาภิบาล มหาวิทยาลัยชินวัตร ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล แล้วจึงจะเข้าเก็บข้อมูลโดยจะเก็บข้อมูลตามแผนการสุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม ผลการวิจัย และเอกสารทางวิชาการต่างๆ ของหน่วยงานราชการหรือเอกชน ซึ่งจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากรอบความคิดในการวิจัย การกำหนดแนวทางการในการศึกษา และการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการวิจัย

5.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสำรวจ (Survey research) แบ่งเป็นข้อมูล ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ใช้วิธีการ ดังนี้

1) ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน

2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In – depth Interview) ด้วยการสัมภาษณ์จากตัวแทนของกลุ่มเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต 4 เครือข่ายเครือข่ายละ 1 คน จาก 3 อำเภอ รวม 12 คน

สัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ข้อมูลที่รับจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นบทสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อนำไปใช้ตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

5.2.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างจากการใช้แบบสอบถาม ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะสุ่มตัวอย่างจากประชาชนในชุมชนโดยทั่วไป ในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 คน

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 17.0 โดยใช้สถิติ 2 ประเภท คือ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นการวิเคราะห์ขั้นต้นที่นำเสนอการพรรณนาข้อมูล ซึ่งจะนำเสนอในรูปของ ร้อยละ(percentage) ความถี่ ร้อยละค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงตีความ (Inference statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออ้างอิงไปยังประชากร ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เป็นสถิติหลักเพื่อการทดสอบสมมติฐาน โดยมีสถิติที่ใช้ดังนี้ ค่า ที – เทส เอฟ – เทส (T- test) (F – test) One-way ANOVA และ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต สรุปได้ ดังนี้

1.1 ด้านงบประมาณ ได้แก่ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าวัสดุอุปกรณ์ในติดต่อสื่อสาร อุปกรณ์ในการกู้ชีพ และค่าอาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น

1.2 ด้านอัตรากำลัง ได้แก่ อัตรากำลังในการดำเนินงานไม่เพียงพอ เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานบางส่วนมีภารกิจในหน้าที่ประจำอื่นๆ สามารถมาปฏิบัติงานได้เป็นบางเวลา ส่งผลทำให้อัตรากำลังในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ

1.3 ด้านการบูรณาการการทำงาน ได้แก่ ปัญหาด้านการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ยังไม่สะดวกราบรื่น ขาดเจ้าภาพหลักในการประสานงาน

1.4 ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน ได้แก่ ขาดวัสดุอุปกรณ์วิทยุสื่อสาร คอมพิวเตอร์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ และอุปกรณ์กู้ชีพ เครื่องมือพยาบาลเบื้องต้น

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกับเจ้าหน้าที่เท่าที่ควร ไม่กล้าให้ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ และเครื่องใช้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน

1.6 ด้านกฎหมาย ได้แก่ ยังไม่มีกฎหมายรับรองการทำงานของผู้ที่ป็นอาสาสมัครที่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการใช้วิทยุสื่อสารที่เป็นคลื่นความถี่ของทางราชการ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ดังนี้

2.1 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ด้วยการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการอย่างเป็นระบบ

2.2 การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ

2.3 การได้รับความร่วมมือจากกลุ่มพลังต่างๆ ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มูลนิธิ ชมรม จิตอาสา กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และเครือข่ายแจ้งข่าวอาชญากรรม เป็นต้น

2.4 ช่องทางในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ หมายเลขโทรศัพท์สำคัญ รับแจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย แอปพลิเคชัน ไลน์ เฟซบุ๊ก อีเมล บุคคล สถานีตำรวจย่อย และ

2.5 จิตอาสา ได้แก่ การทำงานจากทุกภาคส่วนด้วยจิตสาธารณะ อุทิศตน ท่วมเทตามกำลังความสามารถ ทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน อาสาทำงานเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม และยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน

2.6 การทำงานเป็นทีมเมื่อได้รับการแจ้งข่าวสาธารณภัย การประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ การไปถึงที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว ทันท่วงที และการนำผู้ประสบเหตุส่งโรงพยาบาล

2.7 การแจ้งเตือนภัยจุดเสี่ยงภัยในพื้นที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนหลีกเลี่ยงหรือไม่เข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว ตามสถิติของการเกิดปัญหาอาชญากรรมบ่อยครั้ง รวมถึงการเพิ่มความถี่ในการออกตรวจในพื้นที่จุดเสี่ยงภัยให้มากยิ่งขึ้น

3. แนวทางในการสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต สรุปได้ ดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน เปรียบเสมือนเป็นพันธมิตรสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายในการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

3.2 การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างเครือข่ายจิตอาสาในการป้องกันอาชญากรรม การสร้างขวัญและกำลังใจมอบรางวัลให้แก่ประชาชนผู้ทำความดี และการเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและภาคประชาชน เป็นต้น

3.3 การพัฒนาบุคลากรอาสาสมัคร ได้แก่ การจัดฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน แท็กชีอาสา กู้ชีพเพื่อประชาชน การสร้างจิตสำนึก การให้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากระบบไลน์ เป็นต้น

3.4 การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การใช้แอปพลิเคชันเตือนภัยนักท่องเที่ยวหลายภาษา การตั้งกลุ่มไลน์จิตอาสา หมายเลขโทรศัพท์บุคคลสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร แอปพลิเคชันระบบเตือนภัย และการแจ้งเตือนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรม เป็นต้น

3.5 การประชาสัมพันธ์เชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมให้สื่อมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม การเคาะประตูบ้านแจ้งข้อมูลข่าวสาร พบปะประชาชนในชุมชน การประกาศเสียงตามสายในชุมชน ตลาด แหล่งท่องเที่ยว และจุดเสี่ยงภัย เป็นต้น

3.6 การสร้างเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตแบบยั่งยืน ได้แก่ การทำด้วยใจให้จิตอาสา การให้ความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การทำงานแบบบูรณาการ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการรู้จักสามัคคี เป็นต้น

3.7 การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน มีความพอกินพอใช้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ รู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

3.8 การสนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ให้สามารถดำเนินการด้วยความสะดวกราบรื่น และทันต่อเหตุการณ์

3.9 การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร ได้แก่ การให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณคำชมเชย และการตรวจเยี่ยมจิตอาสา เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data)

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยสรุป พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.25 ที่เหลือเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 45.75 มีอายุตั้งแต่ 26 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมา มีอายุสูงกว่า 40 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.75 มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 43.00 และมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 41.25 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 35.55

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทางด้านสังคม มีระดับความคิดเห็นสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.56 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.45 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.43 และปัจจัยทางด้านการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.30

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอาสาสมัครจิตอาสา มีระดับสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.55 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือศรัทธาและความสัมพันธ์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.50 ด้านผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.45 และการพบปะอย่างเป็นทางการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.36

4. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

1) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศ และอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมและรายปัจจัย เพศและอาชีพที่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน

2) ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวม อายุที่แตกต่างกันจะมีปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า อายุที่แตกต่างกันจะมีผลต่อปัจจัยในการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ปัจจัยด้านสังคมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมีสาระสำคัญและประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม ในจังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยทางด้านสังคม มีระดับความคิดเห็นสูงสุด โดยมีมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.56 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.45 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.43 และปัจจัยทางด้านการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.30 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจล้วนมีความสัมพันธ์และเกี่ยวโยงส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมในปัจจุบัน จะต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมโดยสมาชิกในสังคม เนื่องจากเป็นผู้รับทราบปัญหาในพื้นที่ของตนเองได้ดีที่สุด ทั้งนี้ หน้าที่และภารกิจที่หลากหลาย ในการให้ความคุ้มครองป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนหรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาตินั้น หากตำรวจจะต้องปฏิบัติงานโดยลำพังแล้ว ย่อมจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้น้อยมาก โดยเฉพาะในเรื่องปัญหาอาชญากรรมซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่ทุกคนในสังคมจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ในการกำหนดมาตรการ หรือแนวทางการแก้ไขให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้น ถึงแม้จะมีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งได้รับการอบรมฝึกฝนเป็นอย่างดี และเพียบพร้อมบริบูรณ์ไปด้วยปัจจัยการปฏิบัติเพียงใดก็ตาม การรณรงค์ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ก็อาจประสบความล้มเหลวลงไปได้อย่างเสียหายถ้าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับตำรวจซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Choi & Lee (2016, ออนไลน์) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านความปลอดภัยของชุมชน : การศึกษาเปรียบเทียบการดูแลรักษาชุมชนในเกาหลีใต้และสหราชอาณาจักร ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันรักษาชุมชนของตนเอง เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นความต้องการที่มาจากประชาชนในชุมชนเอง ทั้งสองประเทศ รูปแบบการมีส่วนร่วม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการเสนอความคิดเห็น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอาสาสมัครจิตอาสา มีระดับสูงสุด โดยมีมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.55 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือศรัทธา และความสัมพันธ์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ใน

ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.50 ด้านผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.45 และการพบปะอย่างเป็นทางการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.36 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะการช่วยเหลือสังคมด้วยการเป็นอาสาสมัครจิตอาสา ถือว่าเป็นการทำความดีเพื่อแผ่นดิน เป็นการ “ทำด้วยใจ ด้วยใจ การเป็นผู้ให้” เป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเป็นการน้อมนำกิจกรรมประชาชนจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” ตามพระราชปณิธาน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 และบูรณาการให้เกิดประโยชน์ด้วยการขับเคลื่อนกิจกรรมของประชาชนจิตอาสา ซึ่งหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และประชาชนได้น้อมนำมาถือปฏิบัติ นำไปสู่การขับเคลื่อนเพื่อสร้างจิตอาสาทำความดีเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน พร้อมทั้งสร้างเป็นการสร้างพลังเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมให้องงามและยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเทอดเกียรติ วงศาโรจน์ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของเครือข่ายชุมชน มีการให้ความร่วมมือในการขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ประชาชนเข้ามาทำด้วยความสมัครใจ ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการคิด และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมที่กำหนดขึ้นนั้นประชาชนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนร่วมกันปฏิบัติด้วย เพื่อเป็นเกียรติเป็นชื่อเสียงของหมู่บ้าน ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างปลอดภัย สามารถลดอาชญากรรมลงได้

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต จำแนกตามเพศ และอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมและรายปัจจัย เพศและอาชีพที่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้มีการณรงค์ให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสาขาอาชีพ ให้เข้ามามีส่วนร่วมและส่วนรับผิดชอบต่อการการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ดังนั้น จึงส่งผลทำให้ประชาชนที่มีเพศและอาชีพที่แตกต่างกัน มีการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับกองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2559, ออนไลน์) ที่ได้วางแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยยึดหลักการต้องเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา และสถานภาพทางสังคม ทำงานโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตำรวจต้องเป็นฝ่ายเข้าหาประชาชน แสวงหาความร่วมมือ เพื่อให้ประชาชนและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติการกิจต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและสังคมยอมรับก่อน จึงจะเป็นที่มาของความร่วมมือ ร่วมใจของประชาชน และหน่วยราชการ

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ในการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตกับพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม ในการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตมีผลต่อพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ยังพบว่าผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านการเมือง และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ในการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตกับพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบันเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดปัญหาอาชญากรรม เช่น สภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง ปัจจุบันค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อยๆ และจะเป็นปฏิกิริยากลับกับค่าของเงิน คือ ค่าของเงินลดลงทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นรายได้ไม่พอกับรายจ่าย บุคคลบางประเภทจำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยการเป็นอาชญากรรมหาเงินโดยทางผิดกฎหมาย ปัญหาการว่างงาน ผู้ที่ว่างงานทำย่อมขาดรายได้สำหรับดำรงชีวิต ทำให้สภาพจิตใจและอารมณ์ไม่ปกติ การว่างงานทำให้ขาดรายได้เลี้ยงชีพเป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นชนวนให้ก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันสังคมไทยได้รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตโดยขาดการควบคุมที่เพียงพอ เช่น การแต่งกาย ความสัมพันธ์ทางเพศ ความเสื่อมทรามทางศีลธรรม สภาพครอบครัวที่บิดามารดาแตกแยก ขาดความอบอุ่น ค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาอาชญากรรม ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องหาแนวทางในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมเหล่านี้ให้หมดสิ้นไปโดยเร็วหรือบรรเทาเบาบางลงต่อไป โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะ “ภาคประชาชน” ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพจน์ พรหมพิทักษ์ (2557) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การจัดตั้งโครงการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมภาคบังคับทุกสถานีดำรงโดยอาศัยประชาชนเป็นแนวร่วม 2) ยุทธศาสตร์การวางระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยใช้ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และ 3) ยุทธศาสตร์การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในรูปแบบการให้ผลตอบแทน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมและพฤติกรรมของการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต อยู่ในระดับมาก แสดงว่าประชาชนได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยตรง ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดให้การสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมเป็น “วาระแห่งชาติ” เพื่อให้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน และให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติร่วมกัน

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ในส่วนของหลักการของเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรม คือให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการกำหนดเป็นนโยบายในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่จังหวัดอื่นๆ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ภัย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ รู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จากผลการวิจัย พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้น รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการทำงาน เช่น การเตือนภัย จุดเสี่ยงภัย กล้องวงจรปิดที่ทันสมัยและเพียงพอ การสร้างภาพสเกตต์ผู้ต้องสงสัย การแจ้งช่องทาง การสื่อสาร และการสร้างศูนย์บัญชาการเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ตในระดับประเทศ เป็นต้น

2.2 จากผลการวิจัย พบว่า “จิตอาสา” มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากเป็นพลังเงียบที่พร้อมจะลุกขึ้นมาช่วยเหลือเมื่อยามมีผู้ประสบภัยได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็น “จิตอาสา” เพื่อป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างเครือข่ายจิตอาสา การสร้างขวัญและกำลังใจมอบรางวัลให้แก่ประชาชนผู้ทำความดี และการเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและภาคประชาชน เป็นต้น

2.3 จากผลการวิจัย พบว่า “จุดเสี่ยงภัย” ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต มีจำนวนหลายจุดหลายพื้นที่ ดังนั้น ควรมีการเพิ่มจำนวนอาสาสมัครป้องกันภัยเพื่อช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้นบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพิ่มการแจ้งเตือนภัยจุดเสี่ยงภัยในพื้นที่ เพิ่มความถี่ในการตรวจจุดเสี่ยงภัย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ประชาชนหลีกเลี่ยงหรือไม่เข้าไปในพื้นที่ดังกล่าว และการจัดพื้นที่เสี่ยงภัยให้ลดน้อยลง

3.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารงานเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบของการบูรณาการการทำงานของ “จิตอาสา” กับการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดภูเก็ต

3.3 ควรกำหนดให้การสร้างเครือข่ายการป้องกันอาชญากรรมเป็น “วาระแห่งชาติ” ควรมีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ออกกฎหมายมารองรับการทำงานของเครือข่ายให้ถูกต้อง มีน้าการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการทำงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็น “จิตอาสา” และควรมีการบริหารงานจุดเสี่ยงภัยให้เกิดความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ. (2560). *ผลการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.จ.ภูเก็ต) ครั้งที่ 2/2560*. สืบค้นจาก <http://www.phuketprice.com>.

วิจิต อุ่อ้น และอำนาจ วังจัน. (2550). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS*. กรุงเทพฯ: พรินท์แอมมี่.

สุพิศาล ภักดีนฤนาถ. (2556). *แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการและทฤษฎีตำรวจสมัยใหม่*. นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ล กราฟฟิคปรินติ้ง.

สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต. (2561). *สถิติที่น่าสนใจในจังหวัด*. สืบค้นจาก <http://phuket.nso.go.th/index.php>.

เทอดเกียรติ วงศาโรจน์. (2557). *การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรม*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองแผนงานอาชญากรรม. (2559). *แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม*. สืบค้นจาก <http://thaicrimes.org/download/>.

- สุพจน์ พรหมพิทักษ์. (2557). ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
ปทุมธานี.
- เอปಿನีสทุเคย์. (2561). เปิดสถิติ การก่อการร้ายทั่วโลก จากปี 2012 ถึงปัจจุบัน!. สืบค้นเมื่อวันที่
29 มกราคม 2561. จาก <https://www.abnewstoday.com/12588>.
- Choi, K., & Lee, J.-I. (2016). *Assessment of the extent and prevalence of serial
murder through criminological theories*. สืบค้นจาก [http://www.hrpub.org/
journals/article_info.php?aid=1609](http://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=1609).
- Thompson, Steven K. (1992). Adaptive Cluster Sampling. *The American Statistical
Association*, 85(412).

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์

เพียร เป็นพร้อม*

วัชรินทร์ สุทธิชัย**

สมเกียรติ เกียรติเจริญ***

(วันรับบทความ : 22 ตุลาคม 2561 / วันแก้ไขบทความ : 4 เมษายน 2562 / วันตอบรับบทความ : 9 เมษายน 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ และ 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะในเขตจังหวัดสุรินทร์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์ขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้สูงอายุ จำนวน 399 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 3 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 1 องค์ประกอบ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสัมพันธภาพทาง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 8 ตัวแปร เรียงลำดับตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยความคิดสร้างสรรค์ ($\beta = 0.50$) ปัจจัยภาวะการณ์มีโรคประจำตัว ($\beta = 0.34$) ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม ($\beta = 0.21$) ปัจจัยกินเป็น ($\beta = 0.19$) ปัจจัยสถานภาพสมรส ($\beta = 0.11$) ปัจจัยอยู่เป็น ($\beta = 0.11$) ปัจจัยอายุ ($\beta = (-0.10)$) และปัจจัยระดับการศึกษา ($\beta = 0.07$) ส่วนรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะในเขตจังหวัดสุรินทร์นั้นพบว่า ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัดรวม 12 กิจกรรมการพัฒนา

คำสำคัญ : รูปแบบพัฒนา/ คุณภาพชีวิต/ ผู้สูงอายุ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

The Developing Model of the Elderly's Quality of Life Policy: Surin Province Case Study

Pian Penprom^{*}

Watcharin Sutthisai^{**}

Somkiet Kiet Cha-reon^{***}

(Received Date : October 22, 2018, Revised Date : April 4, 2019, Accepted Date : April 9, 2019)

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the elderly's quality of life in Surin province, 2) study the factors, that affects the elderly's quality of life in Surin province and 3) to create the development model of the elderly's quality of life in Surin province policy. Instruments used were WHOQOL-BREF-THAI questionnaire with the reliability value of 0.84. Samples were elderly population totally 399 subjects. Statistics used were; frequency, percentage, means, standard deviation, Pearson's product moment correlation and multiple linear regression. The research results indicated that the elderly's quality of life in Surin province, in overall, was found in medium mean level. Considering in each component found that 3 components were in medium level and 1 component was in least level, arranged by order from most to least were; environment aspect, mental aspect, health aspect and social relationship aspect while factors affecting the elderly's quality of life in Surin province statistically were 8 factors, arranged by order with the standardized coefficient beta from most to least were; creative factor ($\beta = 0.50$), chronic disease factor ($\beta = 0.34$), social support factor ($\beta = 0.21$), eating factor ($\beta = 0.19$), marital status factor ($\beta = 0.11$), living factor ($\beta = 0.11$), age factor ($\beta = -0.10$) and education factor ($\beta = 0.07$). The development model creation of the elderly's quality of life in Surin province policy were consisted of elderly's quality of life development method in local and province level, totally 12 developing activities.

Keywords: Developing model/ Quality of Life/ Elderly

^{*} Student of Doctor of Public Administration (Public and Private Management) Rajabhat Maharakam University.

^{**} Asst. Prof. of Public Administration (Public and Private Management) Curriculum, Rajabhat Maharakam University.

^{***} Asst. Prof. of Public Administration (Public and Private Management) Curriculum, Rajabhat Maharakam University.

บทนำ (ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา)

สถานการณ์ประชากรโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ไป ซึ่งในประเทศต่างๆ มีแนวโน้มของการมีประชากรที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นในประเทศไทยพบว่าจะมีจำนวน ผู้สูงอายุ 6.8-7.6 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2553 และเพิ่มเป็น 10.8 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 รวมทั้ง มีการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุต่อประชากรกลุ่มอื่น ๆ และคนไทยมีอายุยืนขึ้น เพศชายจะมีอายุยืนถึง 68.15 ปี และเพศ หญิงจะมีอายุยืนถึง 72.39 ปี ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลก รวมถึง ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population aging) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559, น. 14) ซึ่งแม้ว่าใน ปัจจุบันประเทศไทยมียุทธศาสตร์การพัฒนาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หลากหลาย จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 10 แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กรอบยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมสูงอายุตามนโยบายแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, น. 11) แต่จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ยังพบว่า ประชากรผู้สูงอายุยังคงประสบปัญหาคุณภาพชีวิตโดยพบว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง (รายงานประจำปีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์, 2559, น. 46) อันเป็นผลมาจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยความต้องการ ปัจจัยการส่งเสริมสุขภาพ ปัจจัยการรับรู้สภาวะคุณค่าในตนเอง และปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม (อนุชา ขุนเมือง, 2556, น. 31), (ศรีทัตติม รัตนโกศล, 2557, น. 4), (อรชума พุ่มสวัสดิ์, 2559, น. 15 – 16) และ House (1981, p. 202) ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะปัจจัยดังกล่าวจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป (สุภาพ ไทยแท้, 2559, น. 36)

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปรับโครงสร้างประชากรที่เริ่มเข้าสู่กลุ่มผู้สูงอายุโดยมีจำนวนผู้สูงอายุใน ปัจจุบันจำนวนถึง 101,540 คน มีการดำเนินงานโครงการด้านผู้สูงอายุที่หลากหลาย เช่นการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการมอบเงินกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ แต่ยังคงแยกส่วน ซึ่งอาจไม่สามารถสนับสนุนแผนการพัฒนาผู้สูงอายุในระดับประเทศ ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องมีการเข้าใจถึงปัจจัยซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถเข้าถึงบริบทและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ยังขาดการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตร้อยละ 0.11 อีกทั้งจากที่ผ่านมา ขาดการวิจัยอย่างเป็นระบบถึงแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสุรินทร์, 2560, น. 3-4) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะในเขตจังหวัด

สุรินทร์

สมมติฐานของการวิจัย

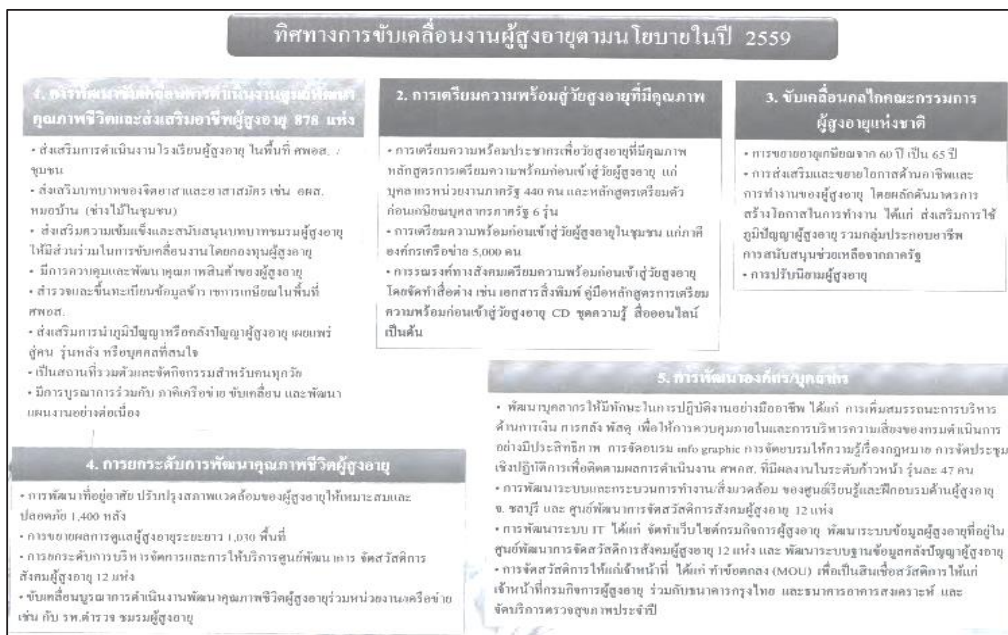
1. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์อยู่ในระดับปานกลาง
2. กลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มปัจจัยความต้องการของผู้สูงอายุ กลุ่มปัจจัยพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มปัจจัยการรู้สึกรับคุณค่าในตนเอง และกลุ่มปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

แนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลว่ากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีหน่วยงานกรมกิจการผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักในการนำร่อง ซึ่งมีทิศทางในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ทิศทางการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเสื่อมลงของสภาพร่างกาย ปัญหาเกี่ยวกับการสูญเสียบทบาทหน้าที่ สถานะทางสังคม ประกอบกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ได้แก่ ความจำ เชาว์ปัญญา การเรียนรู้ บุคลิกภาพ และความเจ็บเหงาเดียวดาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ดังนี้ (พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ และคณะ, 2556, น. 7-9)

- 1) ความจำเสื่อมถอยลงเป็นปรากฏการณ์เบื้องต้นของการเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยสูงอายุ
- 2) ความรวดเร็วของการใช้ความคิดลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น แต่ความแม่นยำยังคงมีเท่าๆ กับคนหนุ่มสาว
- 3) ความสามารถในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความทรงจำ ซึ่งมักจะลดน้อยลงในวัยชรา
- 4) ลักษณะและรูปแบบที่เป็นมาแต่ดั้งเดิมของคุณลักษณะทางบุคลิกภาพอิทธิพลหรือข้อจำกัดทางกายและจิตใจ และ
- 5) ภาวะเหงา ซึ่งเป็นภาวะที่แสดงถึงการขาดการสนองตอบได้ทางอารมณ์

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นคำที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายนับแต่ช่วงปี พ.ศ. 2510 (ดุขฎิ์ อายุวัฒน์, 2558, น. 41) โดยเฉพาะการนำมาใช้เป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นเครื่องชี้ทิศทางของการพัฒนาบุคคลหรือสังคม ให้บรรลุถึงลักษณะที่ดีตามอุดมการณ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยในด้านองค์การอนามัยโลก (WHO, 1995, p. 19) ได้จัดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และ สภาพแวดล้อม

ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1995, p. 19) จึงได้จัดทำแบบวัดคุณภาพชีวิตของบุคคล หรือ WHOQOL-BREF เพื่อใช้ในการนิการศึกษาที่ต้องใช้การสะสมข้อมูลจากหลายๆ ศูนย์จะช่วยให้มั่นใจและยอมรับข้อมูลที่ได้มีประโยชน์ในการวิจัยเพื่อวางนโยบายทางสุขภาพ และได้รับการพัฒนาเป็น WHOQOL-BREF-THAI-1997 หรือแบบวัดคุณภาพชีวิตของบุคคลฉบับภาษาไทยที่ได้รับการยอมรับองค์การอนามัยโลก ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แบบประเมิน WHOQOL-BREF-THAI-1997 เพื่อใช้ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ตัวแปรในการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

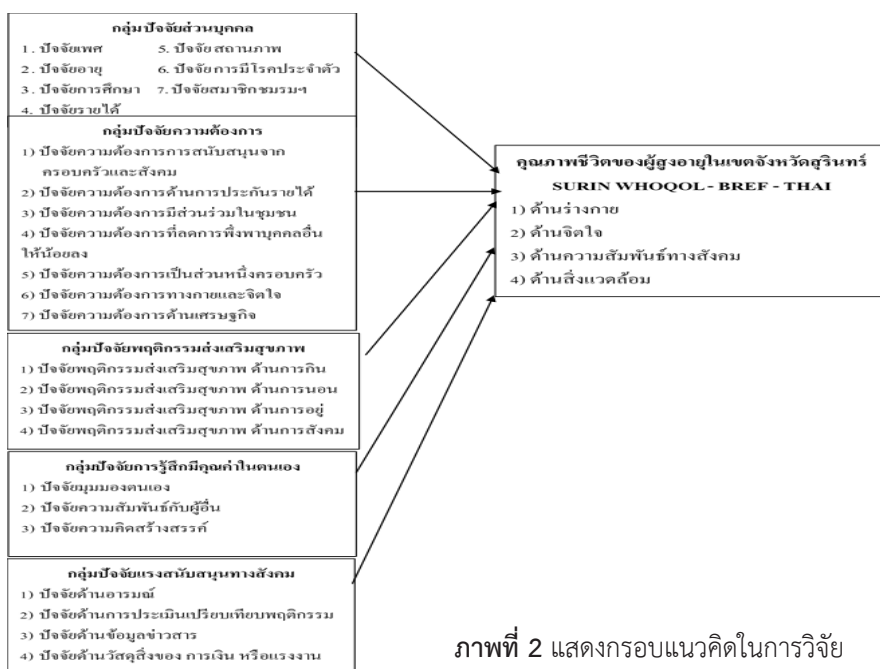
4.1.1 กลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล ตามแนวคิดของ อนุชา ขุนเมือง (2556, น. 31) และ ขวัญสุภา วงศ์บา (2554, น. 33) เป็นกลุ่มคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วยปัจจัยย่อยจำนวน 7 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยเพศ 2) ปัจจัยอายุ 3) ปัจจัยระดับการศึกษา 4) ปัจจัยรายได้ 5) ปัจจัยสถานภาพสมรส 6) ปัจจัยภาวะการมีโรคประจำตัว และ 7) ปัจจัยการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

4.1.2 กลุ่มปัจจัยความต้องการของผู้สูงอายุ ตามแนวคิดของ ศรีทัฬหภูมิ รัตนโกศล (2557, น. 4) ประกอบด้วยปัจจัยความต้องการย่อยจำนวน 7 ปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยสนับสนุนจากครอบครัว และสังคม 2) ปัจจัยการประกันรายได้ 3) ปัจจัยส่วนร่วมในชุมชน 4) ปัจจัยลดการพึ่งพาบุคคลอื่นให้น้อยลง 5) ปัจจัยส่วนหนึ่งของครอบครัว 6) ปัจจัยทางกาย-จิตใจ 7) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

4.1.3 กลุ่มปัจจัยกลุ่มพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ตามแนวคิดของ เพ็ญภา กาญจนภาส (2551, น. 23) ประกอบด้วยปัจจัยย่อยจำนวน 4 ปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยด้านการกิน 2) ปัจจัยด้านการนอน 3) ปัจจัยด้านการอยู่ และ 4) ปัจจัยด้านการสังคม

4.1.4 กลุ่มปัจจัยการรู้สึกรู้สีกมีคุณค่าในตนเอง ตามแนวคิดของ Coopersmith (1992, pp.15 – 16) ประกอบด้วยปัจจัยย่อยจำนวน 3 ปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยมุมมองตนเอง 2) ปัจจัยความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ 3) ปัจจัยความคิดสร้างสรรค์

4.1.5 กลุ่มปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม ตามแนวคิดของ House (1981, p. 202) ประกอบด้วยปัจจัยย่อยจำนวน 4 ปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยด้านอารมณ์ 2) ปัจจัยด้านการประเมินเปรียบเทียบกับพฤติกรรม 3) ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร และ 4) ปัจจัยด้านวัสดุสิ่งของ การเงิน หรือ แรงงาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมเพื่อนำไปสู่คำตอบของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 399 คน ซึ่งกำหนดขนาดโดยใช้สูตรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Yamane (1973, p. 727) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ จากจำนวนประชากรจำนวนทั้งสิ้น 101,540 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ได้แก่ แกนนำเครือข่ายผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุใน 17 อำเภอ ๆ ละ 2 คน รวม จำนวน 34 คน โดยใช้การประชุมกลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดสุรินทร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงปริมาณ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert (1967) ได้รับการหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ($IOC = 0.80-1.00$) และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 และในรายข้อมากกว่า 0.20 ขึ้นไป ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมกลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะฯ ซึ่งมีค่าความตรงของเครื่องมือ (IOC) เท่ากับ 1.00

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ด้วยการใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายถึงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร่วมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยดำเนินการแปลงตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ($x_1 - x_7$) ซึ่งเป็นตัวแปรกลุ่ม (Nominal Factors) โดยได้ดำเนินการแปลงตัวแปรทั้ง 7 ตัวให้อยู่ในรูปตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) เพื่อให้สอดคล้องต่อข้อตกลงของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

3.3.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงแบบใช้การกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีผลการวิจัยซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 3 องค์ประกอบ และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 1 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับมิติที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.18$) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.09$) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.80$) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 2.48$) ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์โดยรวม และรายด้าน

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพชีวิต
1. องค์ประกอบด้านร่างกาย ($\hat{Y}_1$)	2.80	0.41	ปานกลาง
2. องค์ประกอบด้านจิตใจ ($\hat{Y}_2$)	3.09	0.39	ปานกลาง
3. องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\hat{Y}_3$)	2.48	0.55	น้อย
4. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ($\hat{Y}_4$)	3.18	0.31	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม ($\hat{Y}$)	2.91	0.43	ปานกลาง

2) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

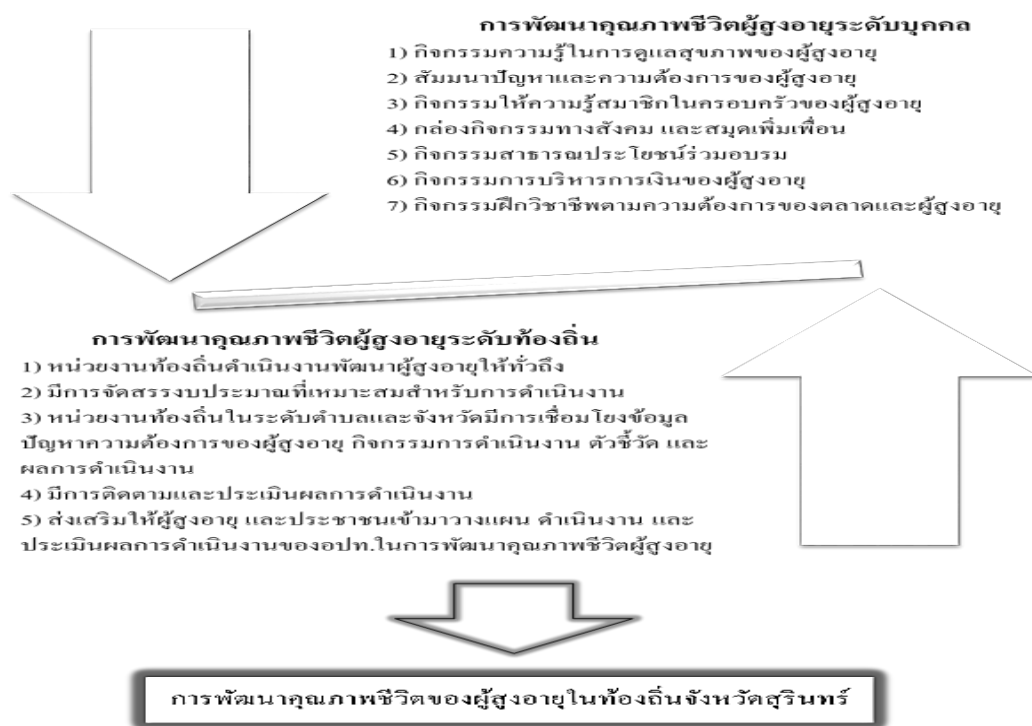
ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์

		Unstandardize		Standardize		t	Sig.
Model $x_1 - x_{25}$		d		d			
		b	S.E.	β (Beta)			
$\hat{Y}$	Constant	1.13	0.24	-		4.74	0.00**
คุณภาพชีวิตของ	X_2	-0.04	0.02	-0.10		-2.45	0.02*
ผู้สูงอายุในเขต	X_3	0.05	0.02	0.07		2.64	0.01*
จังหวัดสุรินทร์	X_5	0.07	0.02	0.11		3.40	0.00**
โดยรวม	X_6	0.33	0.04	0.34		8.75	0.00**
	X_{15}	0.10	0.02	0.19		5.04	0.00**
	X_{17}	0.06	0.02	0.11		2.96	0.00**

ความต้องการของผู้สูงอายุ นั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญในการให้ดูแลและจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้น โดยผู้สูงอายุมีความต้องการในด้านต่างๆ ที่แตกต่างจากบุคคลในวัยอื่นๆ ในหลายด้าน รวมถึงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการรู้สึกรักคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุเป็นปัจจัยซึ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์มีภาวะสุขภาพทางกายและทางจิตใจที่ดี อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ที่ดีต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์ ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นตรงกันว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์นั้น สามารถนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะจังหวัดสุรินทร์

ทั้งนี้ จากภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นตรงกันว่าประกอบด้วยด้วยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัดรวม 12 กิจกรรม ดังนี้

- 1) การจัดโครงการในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพทั่วไป การดูแลสุขภาพเฉพาะโรค และการวิเคราะห์สภาวะสุขภาพของตนเอง
- 2) จัดการสัมมนาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้แนวคิด และแสดงออกถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน
- 3) จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและการเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ
- 4) เพิ่มช่องทางให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่ตรงต่อความต้องการของผู้สูงอายุ โดยการจัดทำกล่องกิจกรรมทางสังคมที่ผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วม และทำสมุดหาเพื่อนโดยการให้บุคคลทั่วไปซึ่งยินดีเป็นเพื่อนกับผู้สูงอายุลงชื่อ พร้อมบันทึกข้อมูลการติดต่อ
- 5) จัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันเองในจังหวัดสุรินทร์ในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 6) จัดอบรมให้แก่ผู้สูงอายุในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ถึงหลักในการบริหารการเงิน การจัดการเงินรายได้ และเงินออมของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุ
- 7) จัดอบรมฝึกวิชาชีพที่สอดคล้องต่อความต้องการของตลาด และความสามารถของผู้สูงอายุในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์เพื่อสร้างอาชีพ และรายได้เสริมแก่ผู้สูงอายุในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์
- 8) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นจัดการตรวจสุขภาพประจำปีของผู้สูงอายุให้มีความทั่วถึงในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ รวมถึงการสนับสนุนด้านอุปกรณ์และสถานที่ในการออกกำลังกาย
- 9) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล และระดับจังหวัดต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 10) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล และระดับจังหวัดต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลสภาพปัญหา การดำเนินงาน ตัวชี้วัดการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานระหว่างกัน
- 11) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล และระดับจังหวัดต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในท้องถิ่นตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้
- 12) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล และระดับจังหวัดต้องมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ และประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ได้เข้ามามีบทบาทในการวางแผน การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์

จากผลการวิจัยระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ซึ่งพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เป็นผลมาจากปัจจัยเชิงลบจากการที่ระบบคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดไม่เอื้อต่อสภาพร่างกายในการเดินทางของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเท่าที่ควร ทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมต่ำ ขาดการจัดกิจกรรมพบกลุ่มเพื่อบำบัดความเครียด นอกจากนี้ผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์ยังขาดการส่งเสริมภาวะสุขภาพทางเพศที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกทางลบ มีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ไม่ค่อยดี และมีความรู้สึกกว่าชีวิตตนเองมีความมั่นคงปลอดภัยน้อย โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมจิตต์ ศิริวนารังสรรค์ และ เสน่ห์ แสงเงิน (2559, น.183) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดสุโขทัย โดยผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดสุโขทัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2. ผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์

จากการผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุรินทร์ซึ่งพบว่า มีจำนวน 8 ตัวแปร โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

2.1 ปัจจัยความคิดสร้างสรรค์ (X_{21}) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถและความรู้สึกพื้นฐานด้านสุขภาพจิตของบุคคล ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และความเชื่อมั่นในการดูแลตนเอง อันจะทำให้เกิด ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Coopersmith (1992) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าประกอบของการรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล โดยพบว่าปัจจัยความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบของการรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ปัจจัยภาวะการมีโรครประจำตัว (X_6) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะการที่บุคคลจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขหรือไม่ การมีสุขภาพที่แข็งแรงหรือภาวะการมีหรือไม่มีโรครประจำตัวของบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพการใช้ชีวิตของบุคคลดังกล่าว รวมถึงส่งผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจของบุคคล ซึ่งบุคคลหรือผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะโรครประจำตัวหรือมีสุขภาพที่แข็งแรงจะสามารถใช้ชีวิตประจำวัน ทำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้มากกว่าบุคคลหรือผู้สูงอายุที่มีลักษณะตรงกันข้าม โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีโรครประจำตัวนั้นจะสามารถดำรงชีวิต และทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันได้มากและต่อเนื่องกว่าผู้สูงอายุที่มีโรครประจำตัว และส่งผลในทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและผู้สูงอายุทั้งในด้านร่างกายจิตใจ

และสัมพันธภาพทางสังคม โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขมิกา ยามะรัตน์ (2557, น. 100) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและไม่มีโรคประจำตัว จะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี และมีโรคประจำตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ปัจจัยแรงสนับสนุนทางด้านการประเมินเปรียบเทียบพฤติกรรม (X_{23}) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยแรงสนับสนุนทางด้านการประเมินเปรียบเทียบพฤติกรรม เป็นองค์ประกอบของปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรม ของบุคคล โดยเฉพาะแรงสนับสนุนทางสังคมที่ผู้สูงอายุได้รับจากบุคคลใกล้ชิด เช่น บุคคลในครอบครัว จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีเป้าหมาย มีความเป็นเจ้าของและได้รับการยอมรับว่าตนมีคุณค่า อันจะทำให้บุคคลหรือผู้สูงอายุมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมตามแนวคิดของ Pender (1987, pp. 396-398) ที่ได้ให้อธิบายถึงความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า เป็นคุณค่าของการเป็นที่ต้องการสำหรับบุคคลอื่น ซึ่งจะส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวมของบุคคล

2.4 ปัจจัยกินเป็น (X_{15}) และปัจจัยอยู่เป็น (X_{17}) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยกินเป็น และปัจจัยอยู่เป็น เป็นองค์ประกอบของกลุ่มปัจจัยพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งช่วยส่งเสริมการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุให้มีการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงป้องกันการเกิดโรค สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่ดี โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ Orem (1991) ที่ได้อธิบายถึงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุว่า การกินอย่างถูกต้อง และการได้รับการพักผ่อนอย่างเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี

2.5 ปัจจัยสถานภาพสมรส (X_5) ปัจจัยอายุ (X_2) และ ปัจจัยระดับการศึกษา (X_3) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้สูงอายุที่มีและอยู่ร่วมกับคู่ครองย่อมจะมีคนดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่ต่อกัน โดยจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองความต้องการทางจิตใจและสัมพันธภาพทางสังคมส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงนั้น จะมีความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามแนวทางของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยอายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและมีการแปรผกผันกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อผู้สูงอายุมีจำนวนอายุที่มากขึ้นจะมีสภาพต่างๆ ที่แย่งลง ทั้งใน

ด้านร่างกาย จิตใจ และการมีสัมพันธภาพในสังคมอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดจากอายุที่มากขึ้น โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Orem (1991) ที่ได้อธิบายถึงอิทธิพลของการมีคู่ชีวิต จะส่งผลให้มีความผูกพันต่อกันอย่างลึกซึ้งระหว่างคู่สมรสกับคู่สมรสซึ่งจะมีคนดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่ต่อกัน ต่างจากกลุ่มสถานภาพสมรสอื่นที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวที่ต้องช่วยเหลือตัวเองทั้งปกติและยามเจ็บป่วย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุชา ขุนเมือง (2556, น.131) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสระแก้ว โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสระแก้วที่มีสถานภาพสมรสคู่มีสภาวะจิตใจที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่โสด หม้าย หย่าร้าง หรือแยกทางกันอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์ด้านสัมพันธภาพทางสังคมซึ่งอยู่ในระดับน้อยนั้น เป็นผลมาจากการที่ผู้สูงอายุในจังหวัดสุรินทร์ประสบปัญหาคุณภาพชีวิตทางเพศ รวมถึงขาดการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดูแลผู้สูงอายุ ควรมีการให้ความรู้ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทางเพศให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ให้มากขึ้น ตลอดจนการให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาฯ กิจกรรมที่ 4 ในการเพิ่มช่องทางให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่ตรงต่อความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงหน่วยงานในจังหวัดสุรินทร์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นจะต้องมีการบูรณาการการดำเนินการพัฒนาใน 2 ระดับควบคู่กัน ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

บรรณานุกรม

- ขวัญสุภา วงศ์บา. (2554). *คุณลักษณะส่วนบุคคล พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ การสนับสนุนและเครือข่ายทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพผู้สูงอายุพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- เขมิกา ยามะรัตน์. (2557). *ความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา: กรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดุขฎิ์ อายุวัฒน์. (2558). *มาตรวัดคุณภาพชีวิต : ศึกษากรณีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ และคณะ. (2556). *รายงานการสำรวจสภาวะสุขภาพผู้สูงอายุไทยปี 2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เจ. เอส. การพิมพ์.
- เพ็ญญา กาญจนภาส. (2551). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรพงษ์ เกตุคล้าย และวิทัศน์ จันทวโฒิศร. (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6, 19(2), 55-64.*
- ศรีทัตติม รัตนโกศล. (2557). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมจิตต์ ศิริวนารังสรรค์ และ เสน่ห์ แสงเงิน. (2559). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดสุโขทัย*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสุรินทร์. (2560). *คุณภาพชีวิตของคนอำเภอเมืองสุรินทร์*. รายงานการวิจัย. สุรินทร์: กรมการพัฒนาชุมชน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *สถิติผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558-2562*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสุขภาพ ไทยแท้. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสถานการณ์และการรับรู้บทบาทกับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาของพยาบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชา ขุนเมือง. (2556). *พฤติกรรมในการดูแลตนเองด้านจิตใจของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรชุนา พุ่มสวัสดิ์. (2559). *การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Coopersmith, S. (1992). *The antecedent of self-esteem Palo Alto*. New York: Westers press.
- Cronbach, J. (1990). *Essentials of Psychology Testing*. New York: Harper Collins.
- House, J.S. (1981). *Work stress and social Support*. New Jersey: Prentice Hall.

- Likert, R. (1967). *Research Methodology and Measurement*. New York: McGraw Hill.
- Orem, D.E. (1991). *Nursing concepts of Practice* (4th ed). St. Louis: Mosby – Book.
- Pender, N.J. (1987). *Health Promoting in Nursing Practice*. Norwalk: Appleton & Lange
- World Health Organization. Expert Committee. (1995). *The Development of the World Health Organization Quality of Life Assessment Instrument*. Geneva: WHO.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคม ของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)

เกศสุตา อินทร์สาหร่าย*

(วันรับบทความ : 16 มกราคม 2563 / วันแก้ไขบทความ : 24 มกราคม 2563 / วันตอบรับบทความ : 24 มกราคม 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดังนี้ 1. ปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) 2. สาเหตุของปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) 3. ศึกษาเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) ผลการวิจัย ปัจจัยด้านพฤติกรรมของครอบครัว พบว่าครอบครัวต้องเข้าใจความรู้สึกทางด้านสภาพจิตใจของคนพิการ ยอมรับสภาพความพิการ และสร้างความเข้มแข็งโดยการให้คนพิการเห็นคุณค่าในตนเองพร้อมที่จะเรียนรู้การอยู่ด้วยตนเอง ปัจจัยด้านความร่วมมือขององค์กรในเครือข่าย พบว่าการสนับสนุนของภาครัฐไม่เพียงพอและไม่ตรงตามเป้าหมายความต้องการของคนพิการ ซึ่งสิ่งสำคัญต่อการสนับสนุนในองค์กรคนพิการหรือตัวคนพิการต้องยึดหลักการส่งเสริมโดยเน้นความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนพิการเป็นสำคัญ ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา การอบรม พบว่าหลักสูตรการเรียนการสอนไม่ตรงกับความต้องการตลาดแรงงาน ส่งผลให้การนำความรู้ในห้องเรียนมาปฏิบัติจริงยังไม่สามารถตอบโจทย์องค์กรที่จ้างแรงงานคนพิการในตลาดแรงงานในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งการพัฒนาคนพิการสู่นักกีฬาอาชีพยังไม่มีหลักประกัน มาตรฐานค่าตอบแทนและขานักกีฬาระดับที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ามาช่วยเหลือคนพิการ และควรกระตุ้นระบบการศึกษาไทยจะก่อให้เกิดการพัฒนาคนพิการให้เป็นคนที่มีศักยภาพทางการศึกษาพร้อมต่อการออกสู่สังคมในวัยทำงาน สุดท้ายปัจจัยด้านพัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม พบว่าคนพิการมีความรู้สึกว่ามีค่า เลื่อมล้ำ ขาดความเสมอภาค การให้บริการระหว่างคนพิการกับคนปกติ จึงการสนับสนุนทางสังคมที่ทำให้คนพิการรู้สึกมีคุณค่าต้องตระหนักตั้งแต่ระดับชุมชนเพราะเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกับคนพิการลำดับแรกเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างคนปกติและคนพิการ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต/ คนพิการ/ บริการสังคม

* รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

The Development of the Quality of Life of the Disabled in the Social Services Project of the Redemptorist Foundation for People with Disabilities (Father Raymond A. Brennan)

Katesuda Insarai^{*}

(Received Date : January 16, 2020, Revised Date : January 24, 2020, Accepted Date : January 24, 2020)

Abstract

This research focuses on the development of the quality of life of the disabled in the social services project of the Redemptorist Foundation for People with Disabilities (Father Raymond A. Brennan). The objectives of the research are as follows: 1. To study the problems in the development of the quality of life of people with disabilities in the social services project of the Redemptorist Foundation for People with Disabilities (Father Raymond A. Brennan); 2. To study the causes of the determined issues; and 3. To provide recommendations for addressing the problems that are prevalent in the development of the quality of life of people with disabilities in the social service project of the Redemptorist Foundation for People with Disabilities (Father Raymond A. Brennan); 4. To study the factors that affect the development of the quality of life of people with disabilities in the social services project of the Redemptorist Foundation for People with Disabilities (Father Raymond A. Brennan). The results of the research found that in regards to the factor of family behavior, the family must understand the feelings of the mental state of the disabled, accept their disability conditions, and empower the disabled to see their own values, further preparing them to live on their own. Looking at the collaboration of organizations in the network, the study found that governmental support is insufficient and does not meet the needs of disabled people. Therefore, in order to better support the organizations that work with disabled persons, the government should adhere to the promotion of principles that emphasize livelihood improvement. Regarding educational management and training, the study found that the curriculum did not meet the demands of the labor market, therefore the knowledge from the classroom was not transferrable to positions available from employers. Moreover, the development of persons with disabilities into professional athletes is still lacking collateral, compensation standards, and analysts with expertise in

^{*} Doctor of Public Administration, Department of Public Administration, Shinawatra University

the sports sciences. These factors should, thereby, stimulate the Thai education system to promote the development of disabled persons' educational potential and preparedness for employment. Finally, in terms of life skills and living within society, the study found that disabled persons often feel as though they are treated unequally, particularly regarding the provision of services. Therefore, the social support that empowers disabled persons and encourages them to acknowledge their own value must first start at the community level, as the community itself is best able to promote functional and supportive coexistence.

Keywords: Quality of Life/ Disabled/ Social Services

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพของกฎหมายภายในประเทศที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมากขึ้นดังจะเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดตั้งแต่ฉบับที่ 18 พ.ศ.2550 ถึงปัจจุบันได้กำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความพิการเพื่อให้คนพิการมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1993) จึงได้นิยามความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม และมีระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ แต่จากฐานข้อมูลคนพิการในอดีตจนถึง ณ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2562 (รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) คนพิการมีจำนวนทั้งหมดประมาณ 1,995,767 คน ถือว่าเป็นประชากรจำนวนมากในสังคมส่วนใหญ่ต้องการจะยกระดับคุณภาพชีวิตอันเนื่องมาจากความพิการที่มีความเชื่อมโยงกับความยากจนซึ่งจะถูกกีดกันไม่ได้รับโอกาสทางด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นผู้ที่เสียเปรียบทางด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนพิการดังกล่าวได้รับผลกระทบจากการไม่ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปทำให้มีงานทำน้อยกว่าประชากรในกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของคนพิการที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทัดเทียมและเสมอภาคในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนปกติได้

ประเทศไทยจึงได้บัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อสร้างหลักประกันว่าคนพิการจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการขั้นพื้นฐานการตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายภาพหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนาหรือความคิดเห็นทางการเมือง

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30) เพราะฉะนั้นแผนการพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการ จึงมุ่งเน้นให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมุ่งสร้างให้คนพิการเกิดอิสระทางด้านความคิดการตัดสินใจในการเลือกการดำเนินชีวิตของตนเอง (แผนพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559 ส่วนที่ 2 ทิศทางของแผนพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559, น. 15-18) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดขึ้นโดยออกเป็นกฎหมายแล้วก็ตามแต่ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาแก้ไขให้เห็นเป็นรูปธรรมในเชิงประจักษ์อย่างยั่งยืนทำให้คนพิการขาดโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการทางด้านต่าง ๆ ส่งผลโดยตรงให้คนพิการไม่สามารถพึ่งพาตนเองและไม่สามารถพัฒนาคูณภาพชีวิตของตนเองให้ทัดเทียมกับคนทั่ว ๆ ไปได้เมื่อดูจากองค์กรของภาครัฐที่รองรับจำนวนของคนพิการในประเทศก็ยังคงไม่เพียงพอต่อประชากรคนพิการที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นในการเข้าถึงโรงเรียนมูลนิธิดังกล่าวทำให้คนพิการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ เป็นองค์กรภาคเอกชนเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญกับเด็กและคนพิการโดยเฉพาะมูลนิธิของ “บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน” (Father Raymond A. Brennan, C.Ss.R., 1932 - 2003) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า “คุณพ่อเรย์” ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2546 เป็นก้าวแรกของมูลนิธิที่มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้ยากจนเด็กและคนพิการซึ่งถือเป็นแสงแห่งความหวังในการช่วยเหลือคนพิการผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทย โดยมูลนิธิยังได้รับการประเมินเป็นองค์กรทางการกุศลระดับห้าดาว จากสมาคมกฟวิ้งแบคเป็นการประเมินองค์กรการกุศลในประเทศไทยและระดับภูมิภาค (รายงานผลการประเมินองค์กรการกุศล, สนับสนุนองค์กรการกุศลในประเทศไทยและภูมิภาค, Giving Back Association) ถือว่ามูลนิธิคุณพ่อเรย์เป็นองค์กรการกุศลที่มุ่งพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการแบบครบวงจรเต็มรูปแบบสถานที่หนึ่งที่เกิดคุณค่าทางสังคมเป็นอย่างมาก ถ้าหากคนพิการได้รับการพัฒนาแก้ไขให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ก็จะช่วยให้คนพิการที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างอิสระเสมอภาคและเท่าเทียมกันกับบุคคลทั่ว ๆ ไปได้ก็จะไม่เป็นภาระของรัฐบาลและสังคมอีกต่อไป

โครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน) เป็นโครงการที่มีการสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้ได้มีการพัฒนาความรู้ คุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาคูณภาพชีวิตคนผู้พิการ ด้วยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาคูณภาพชีวิตคนพิการ เช่น การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะชีวิตเพื่ออยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข พัฒนาทักษะภาษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานของมูลนิธิคุณพ่อเรย์ก่อให้เกิดผลงานด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ปัจจุบันโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน) ได้ขยายเครือข่ายการช่วยเหลือเด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคมอีกหลายแห่ง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการต่อการดำรงอยู่ให้ได้รับสิทธิทางการศึกษา การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมในสังคม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ทำให้เกิดประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาให้กับสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนนำไปเป็นแบบแผนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)
3. เพื่อศึกษาและเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษา “การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)” โดยการรวบรวมข้อมูลได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ส่วนที่เป็นเอกสาร งานวิจัยและงานนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งข้อมูลเอกสารที่เผยแพร่ รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ 1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั้งหมด 5 แห่ง จำนวน 5 คน ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี สำนักงานขนส่งจังหวัดชลบุรีสาขาอำเภอบางละมุง โรงพยาบาลบางละมุงจังหวัดชลบุรี และศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี 2) กลุ่มตัวแทนด้านนโยบายของโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่พัทยา ผู้อำนวยการโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่พัทยา ผู้จัดการศูนย์จัดหางานพระมหาไถ่พัทยา เจ้าหน้าที่ประเมินทักษะและเตรียมความ

พร้อมสำหรับคนพิการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่พัทยา/หัวหน้าฝ่ายวิชาการ เลขาธิการฝ่ายวิชาการ/ครูหลักสูตรคอมพิวเตอร์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมและสวัสดิการนักเรียน/ครู ผู้ช่วยหลักสูตรคอมพิวเตอร์ธุรกิจภาคภาษาอังกฤษ (CBE) ครูผู้ช่วยสอนหลักสูตรการเขียนแบบและ ออกแบบผลิตภัณฑ์ ครูผู้ช่วยสอนหลักสูตรระยะสั้นคอมพิวเตอร์สำนักงานและครูผู้ช่วยสอนหลักสูตร อิเล็กทรอนิกส์ 3) กลุ่มลูกค้า (นักเรียนพิการ) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ใน โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา จำนวน 5 คน นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวพระ มหาไถ่ จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 35 คนที่ทำการสัมภาษณ์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คนพิการที่ได้ขึ้นทะเบียนคนพิการในจังหวัดชลบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลาการศึกษาวิจัยโดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มเป้าหมายในช่วงเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2561

5. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรต้น ประกอบไปด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ระดับการศึกษา ลักษณะความ พิการ รายได้ และการประกอบอาชีพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้แก่ พฤติกรรมของครอบครัว ความร่วมมือขององค์กรในเครือข่าย การจัดการศึกษา การอบรม และ พัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม และตัวแปรตาม คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการใน โครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน)

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. การวิจัยโดยการตรวจสอบเอกสาร 2. การรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ (Key informants) โดยการ สัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ที่เลือกวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) 3. เป็นการ ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และตีความข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วมาสรุป เพื่อนำไปประกอบกับแนวคิด ทฤษฎีที่ได้บททวนวรรณกรรมไว้ ซึ่งจะมีทั้งสอดคล้องและขัดแย้ง เพื่ออธิบายผลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ กำหนดไว้

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรเริ่มต้นจากคนพิการเป็นหลัก เพื่อเปลี่ยนคนพิการจาก “ภาระ” เป็น “พลังของสังคม” (ชุตินา มาลัย และคณะ, 2554, น.51-52) เพราะเหตุนี้คนพิการควร ได้รับสิทธิในการคุ้มครองและได้รับความช่วยเหลือทุกๆ อย่างที่เป็นไปได้ และมีโอกาสที่จะได้รับการ พัฒนาสมรรถภาพเพื่อให้พวกเขาได้พัฒนาสมรรถภาพที่ยังคงเหลืออยู่ในตัวให้ขึ้นไปถึงระดับสูงอันคาด

ไม่ถึง ฉะนั้นบุคคลในสังคมจึงควรเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและให้ความช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้สามารถพึ่งตนเองได้ ดัง “พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน ไว้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า “งานช่วยเหลือคนพิการนี้ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการไม่ได้อยากพิการและอยากช่วยตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่จะปฏิบัติงานอะไร เพื่อชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัว จะก่อให้เกิดสิ่งที่ตระหนักในครอบครัว ตระหนักแก่ส่วนรวม” นั้นหมายความว่าไม่มีใครคนใดคนหนึ่ง หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งจะให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานจากหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้พิการ ครอบครัวหรือญาติผู้พิการ ช่างบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ นักวิชาชีพ รวมทั้งภาคธุรกิจ เอกชน อื่นๆ ที่จะช่วยหนุนเสริมทรัพยากรต่างๆ ในการทำงาน ทั้งงบประมาณ สถานที่ เครื่องช่วยความพิการ ทักษะความรู้ในการบริการ รวมทั้งแรงใจแรงกายในการทำงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว, 2558, น. 29-30)

ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่เกี่ยวข้องพบว่ามีปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการเห็นคุณค่าในตนเอง และปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม (ธานีรัตน์ ผ่องแผ้ว, 2558, น.34-52)

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะความพิการ ระยะเวลาพิการ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา

2. ปัจจัยการเห็นคุณค่าในตัวเอง มาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงในสมิตรา เดชพิทักษ์, 2546, น.30) การเห็นคุณค่าในตนเองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

2.1 การเห็นคุณค่าในตนเอง (self - esteem) จากการยอมรับของตนเองเป็นความต้องการที่บุคคลอยากให้ตนเองมีความเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จ มีความสามารถเพียงพอในการทำสิ่งต่างๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ช่วยเหลือตนเองได้ มีอิสระและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.2 ความต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าในตนเอง (esteem from other people) จากการยอมรับของคนอื่น เป็นความต้องการที่อยากให้ผู้อื่นยอมรับตนเองว่าเป็นผู้มีความสำคัญ มีชื่อเสียงเกียรติยศ ตำแหน่ง ความรุ่งเรือง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ได้รับการยอมรับ ความสนใจ มีความสำคัญและเป็นที่ชื่นชมของคนอื่น

3. ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม (social support) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมนุษย์ การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง มีอารมณ์มั่นคงและเกิดความรู้สึกมั่นใจ ทำให้เลือกแนวทางที่เหมาะสมในการที่จะปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาให้บุคคลรู้สึกปลอดภัย (สังเวียน สีแดงน้อย, 2546, น. 15)

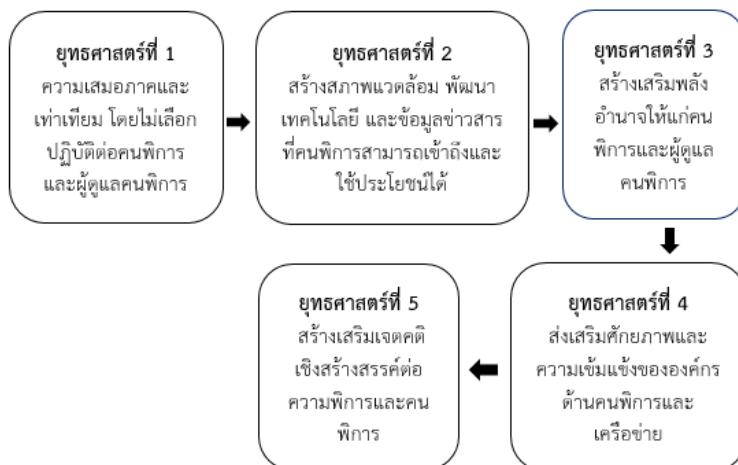

แนวความคิดของเฮาส์ (House, 1981 อ้างถึงในรัชลักษณ์ หมือม, พัทธมพ์ มั่งมิต และสุภา คำเขียน, 2552, 31) มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนพิการ ดังนี้

- 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ คือ ผู้พิการต้องการการเอาใจใส่ ความรัก ความห่วงใย และการปลอบโยนในการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้พิการรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ได้
- 2) การสนับสนุนทางด้านการประเมิน เมื่อผู้พิการได้ดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไปแล้วส่งผลให้ผู้พิการสามารถประเมินตนเองได้ว่าตนเองสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมทั่วไปได้
- 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การที่ผู้พิการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ หรืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ทำให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ผู้พิการสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ และ
- 4) การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือสิ่งของ การเงิน และแรงงาน เช่น อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการทางการเคลื่อนไหว รถเข็น หรือห้องน้ำสำหรับคนพิการ ทางลาด หรือสวัสดิการของภาครัฐ ภาคเอกชน และจากต่างประเทศ เข้ามาสนับสนุนในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาตินี้ ยึดหลักการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบด้าน และบูรณาการการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของทุกภาคส่วน โดยเน้นผลลัพธ์ เพื่อให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะประกอบด้วยทิศทางของแผนดังต่อไปนี้ (ส่วนที่ 2 ทิศทางของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559, น.15-18) มีทั้งหมด 5 ยุทธศาสตร์ ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้รัฐบาลผลักดันการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนี้

ภาพ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559

ที่มา : ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม

สมฤทัย นิรติศัย (2553) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาเพื่อการประกอบอาชีพของคนพิการที่กำลังฝึกอาชีพในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของคนพิการด้านการประกอบอาชีพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองด้านการประกอบอาชีพ และปัญหาและอุปสรรคของคนพิการในการฝึกอาชีพของคนพิการที่กำลังฝึกอาชีพในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา พบว่า การพัฒนาคนพิการเพื่อการประกอบอาชีพผู้พิการต้องมีความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรการฝึกอาชีพ หรือที่เรียกว่า การศึกษาในสถานศึกษาต่างๆ นั้นเอง เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเพิ่มพูนความสามารถให้เกิดประสบการณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งด้านบุคลิกภาพเพื่อปรับตัวในการรับมือกับสังคมภายนอก แต่สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคของผู้พิการ คือ ด้านสมรรถภาพ ด้านการศึกษา และการเข้าถึงสังคมและอุปสรรคด้านครอบครัว คือ ด้านการเงินและความไม่เข้าใจคนพิการที่แท้จริง

พิทยา จารุพูนผล (2552) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตคนพิการแบบครบวงจร : สถานการณ์ ภาควิชาเครือข่าย รูปแบบการพัฒนา องค์ความรู้ การประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ การประเมินผลและการจัดการความรู้ พบว่า การพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตคนพิการแบบครบวงจรนั้นควรจะเป็นรูปแบบการบริหารงานแบบผสมผสานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ถึงจะเป็นการบริการที่เข้าถึงและครบวงจร และมีองค์กรต่าง ๆ รองรับต่อความช่วยเหลือแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการทั้งทางด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกอบอาชีพ การเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ และการให้บริการเรื่องสิทธิทางด้านกฎหมาย ถ้าได้รับความร่วมมือจากทั้ง 3 ส่วนมาสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแล้วร่วมมือกันทำงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการต่างๆ ก็จะได้ว่าเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้พิการสามารถพึ่งพาตนเองได้

วรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดสภาพการดำเนินชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดการพึ่งพาตนเอง แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความมั่นใจและให้ผู้พิการมองเห็นคุณค่าในตัวเอง เพื่อให้คนพิการสามารถได้รับความช่วยเหลือที่ถูกต้องทำให้ผู้พิการสามารถประกอบอาชีพได้ตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล แต่สิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ คือ การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการแก่ผู้พิการให้เห็นเป็นประจักษ์มากยิ่งขึ้น และรณรงค์การทำงานแบบประสานงานกันระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทำให้เกิดการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม

ผลการศึกษา

1. ปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)

1.1 พฤติกรรมของครอบครัว

1) *การดูแลและปลูกฝังด้านจิตใจ* การดูแลและปลูกฝังด้านจิตใจ มีผลในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลผู้พิการ โดยเฉพาะเรื่องการปิดกั้นโอกาส ไม่ให้คนพิการออกสู่สังคมจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในอนาคตทำให้คนพิการคอยแต่การช่วยเหลือไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกัญญา วิบูลย์พานิช, (2536) อ้างถึงใน วรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551, น.11-12) ครอบครัวคนพิการจะมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และจิตใจ เกิดความเครียดอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ และผลการวิจัยของ รัชนิ สรรเสริญ และคณะ (2554) การดูแลให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นประกอบด้วย ครอบครัว ต้องมีความผูกพันต่อกัน ผู้ดูแลและสมาชิกในครอบครัว มีความเข้าใจ ยอมรับสภาพความพิการ จัดระบบการดูแล จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการ ดูแลให้คนพิการเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวและชุมชน

2) *การเข้าใจและยอมรับสภาพความพิการ* การเข้าใจและยอมรับสภาพความพิการ มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าความเข้าใจและยอมรับสภาพความพิการต้องเกิดจากคนดูแลที่อยู่ใกล้ตัวคนพิการก่อนเป็นสำคัญหากไร้ซึ่งความเข้าใจคนพิการแล้ว จะส่งผลให้คนพิการยากจะพัฒนาตนเองได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของมาสโลว์ (Maslow, 1970) ที่พบว่า การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองต้องเกิดจากการเข้าใจ และการยอมรับในตนเองก่อนถึงจะเข้าใจคนอื่น และของมาสโลว์ (Maslow อ้างถึงใน ผ่องศรี เสียมไหม, 2549, น.10-11) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจ มนุษย์ ในลักษณะลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ความต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น (love and belonging needs) อยู่ลำดับที่ 3 ของความต้องการคือ ทุกคนมีความต้องการความรักจากผู้อื่น เช่น จากพ่อแม่ จากเพื่อน รวมทั้งผลการวิจัยของคอบบ์ (Cobb, 1976 อ้างถึงใน อรทัย วุฒิสเลา, 2553, น.54) การยอมรับจะก่อให้เกิดการเข้าใจและเห็นคุณค่า (esteem support) เป็นเสมือนการสนับสนุนทางสังคม ดังนั้นการยอมรับโดยการได้รับความรัก ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดจะทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของคนอื่นส่งผลให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพที่แท้จริง

3) *การส่งเสริมและสนับสนุน* การส่งเสริมและสนับสนุน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าครอบครัวยังคงปิดกั้นโอกาสที่จะส่งเสริมด้านการศึกษา การมีอาชีพ โดยยึดติดทัศนคติที่ว่าคนพิการไม่สามารถใช้ชีวิตได้เช่นเดียวกับคนปกติเหมือนกับคนทั่วไปด้วยเหตุผลทางสภาพร่างกายและความปลอดภัยในการใช้ชีวิตในสังคมทำให้คนพิการไม่สามารถจะพัฒนาตนเองตามความชอบหรือ

ตามความถนัดได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนคนพิการควรต้องเริ่มจากความชอบและความถนัดของคนพิการมากกว่าการตัดสินใจของผู้ปกครองหรือผู้ดูแล สอดคล้องกับ Cowell, Squires, & Raven (1986 pp. 12-13) คนที่รู้ความต้องการและการตอบสนองความต้องการของคนพิการมากที่สุดก็คือคนพิการเอง และผลการวิจัยของกมลพรรณ พันพื้ง, และคนอื่นๆ, 2547 อ้างใน วรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551, น. 61-62) เรื่องการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการต้องเกิดจากยอมรับการตัดสินใจของบุคคลพิการเป็นสิ่งที่สำคัญจะส่งผลต่อการเกิดพลัง และแรงผลักดันในการพัฒนาตนเอง

1.2 ความร่วมมือขององค์กรในเครือข่าย

1) *ภาคเอกชน* องค์กรเครือข่ายความร่วมมือของภาคเอกชน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าการสนับสนุนของภาคเอกชนไม่เพียงพอและตรงตามเป้าหมายของความต้องการของคนพิการเพียงเพราะภาคเอกชนไม่เห็นความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการทำให้การช่วยเหลือไม่ตรงตามความต้องการของคนพิการอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกมลพรรณ พันพื้ง, และคนอื่นๆ, 2547 อ้างใน วรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551, น.61-62) ผู้ช่วยเหลือส่วนตัวของคนพิการ (personal assistant) ต้องมีความเข้าใจ แนวคิดและปฏิบัติให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทรัพยากร และผลการวิจัยของวรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551, น.40-42) การพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรคนพิการต้องสนับสนุนให้องค์กรคนพิการในทุกระดับทั้งระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่นร่วมมือในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อปรึกษาหารือกัน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน และสนับสนุนบทบาทให้คนพิการในการวางแผนการให้บริการเพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้เห็นถึงความสำเร็จ การให้เครื่องอำนวยความสะดวก การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก

2) *ภาครัฐ* องค์กรเครือข่ายความร่วมมือของภาครัฐ มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าการสนับสนุนการช่วยเหลือของภาครัฐยังมีช่องโหว่ของการบังคับใช้กฎหมาย และวิธีปฏิบัติ ทำให้สิทธิของคนพิการไม่สามารถเข้าถึงได้จริงและเกิดปัญหาอุปสรรคต่อระเบียบข้อบังคับตามกฎหมาย ส่งผลต่อเข้าถึงสวัสดิการของคนพิการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551, น. 40-42) พบว่า การส่งเสริมความต้องการการสร้างกฎข้อบังคับในการเอื้อความสะดวกในการกระจายและควบคุมการเงินและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้วิธีการของความร่วมมือในการทำงานมีประสิทธิภาพ และหน้าที่สำคัญของผู้เชี่ยวชาญกับผู้แทนขององค์กรคนพิการนั้นคือการริเริ่มความสัมพันธ์ในการทำงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเสนอกฎหมายต่อไป และผลการวิจัยของวิวัฒนา เถลิ้มชัยและพิสิษฐ์ กุลกิติโกวิท (2557, น. 73-75) ต้องจัดให้มีการบริการสังคมและชุมชน เช่น ให้ทุน/เงินกู้ยืมสำหรับคนพิการที่เป็นนักเรียน หรือนักเรียนที่มีพ่อแม่พิการ เงินสงเคราะห์รายเดือนสำหรับครอบครัวที่ขาดคนพิการ ให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือ และการบริหารจัดการ การให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำสำหรับคนพิการและครอบครัว เป็นต้น

3) *ต่างประเทศ* องค์การเครือข่ายความร่วมมือของต่างประเทศ มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน) ถ้านำรูปแบบองค์ความรู้จากกฎหมายสากลของต่างประเทศเข้ามาปรับแผนหรือนโยบายจะก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาการช่วยเหลือในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเฮาส์ (House, 1981 อ้างถึงในัญญลักษณ์ หมือ้ม, พัทธมนต์ มั่งมดี และสุภา คำเขียน, 2552, น.31) มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ สิ่งของ การเงิน และแรงงาน เช่น อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการทางการเคลื่อนไหว รถเข็น หรือห้องน้ำ สำหรับคนพิการ ทางลาด หรือสวัสดิการของภาครัฐ ภาคเอกชน และจากต่างประเทศ เข้ามาสนับสนุนในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสุรางค์ ชูโชติรส (2552) ศูนย์การช่วยเหลือคนพิการ (One Stop Service) ทำให้คนพิการได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และศูนย์การช่วยเหลือคนพิการ เอื้อประโยชน์ต่อคนพิการ ศูนย์การช่วยเหลือคนพิการช่วยให้คนพิการได้รับการบริการที่ครบวงจร และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการหน่วยงานควรส่งเสริมการบริการสังคมเชิงรุก

1.3 การจัดการศึกษา การอบรม

1) *จัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน* การจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนยังไม่เพียงพอหรือเหมาะสมกับลักษณะความพิการจะส่งผลต่อให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อย่างไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เพราะการศึกษามีความเชื่อมโยงกับการจ้างงาน สอดคล้องกับกระทรวงพัฒนาสังคม สาธารณรัฐสิงคโปร์, 2012, อ้างถึงในวิวัฒนา เฉลิมชัยและพิสิษฐ์ กุลกิติโกวิท : รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาการพัฒนาแบบและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการ (2557, น.77-83) การฝึกอบรมด้านคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ในการทำงาน/มีงานทำของคนพิการด้านเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือคนพิการ เช่น ห้องสมุดด้านเทคโนโลยีสำหรับคนพิการที่ต้องการความช่วยเหลือ อุปกรณ์นำทางคนตาบอด แป้นพิมพ์สำหรับคนตาบอด อุปกรณ์ช่วยพูดและช่วยฟัง เป็นต้น และผลการวิจัยของ กมลพรรณ พันพื้ง, และคนอื่นๆ, 2547 อ้างในวรรณดี ปัญญวรรณศิริ (2551, น.61-62) พัฒนาทักษะเพื่อช่วยให้การเรียนรู้มากขึ้นโดยการทดลองประกอบกิจกรรม เพื่อค้นหาความสามารถของตนเอง เช่น ทดลองฝึกอาชีพ การฝึกหัดการใช้คอมพิวเตอร์ รวมทั้งสมจิตต์ สุวรรณทัศน์ และนิภา มนูญิจ, (2525, น. 110) การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญาและสุขภาพของบุคคลเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2) *พัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ* การพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าคนพิการขาดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศเนื่องจากเป็นภาษาสากลจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะให้เกิดความไม่เท่าเทียมกับคนปกติเพียงแต่คนพิการมีความพิการทางด้านร่างกายไม่ใช่พิการทางสติปัญญา สอดคล้องกับสมจิตต์ สุวรรณทัศน์ และนิภา มนูญิจ, (2525, น. 110) การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญาช่วยให้บุคคลรู้จักใช้ความรู้ ความคิดของตนเองแก้ปัญหาการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม การศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3) *ฟื้นฟูสมรรถภาพและเปิดโอกาสให้เป็นนักกีฬาอาชีพ* การฟื้นฟูสมรรถภาพและเปิดโอกาสให้เป็นนักกีฬาอาชีพ มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้ามีการบริหารจัดการงบประมาณ นักวิเคราะห์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาช่วยเหลือคนพิการ และไม่มีหลักประกันที่แน่นอนที่จะส่งเสริมให้คนพิการประสบความสำเร็จมุ่งสู่อาชีพที่มั่นคงจะส่งผลให้นักกีฬาคคนพิการมีความโดดเด่น และสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิวัฒนา เณลิ้มชัย และพิสิษฐ์ กุลกิติ-โกวิทย์, รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาการพัฒนาารูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการ (2557, น.73-75) การประเมินสมรรถภาพคนพิการเพื่อวางแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับคนพิการประเภทต่าง ๆ และต้องจัดให้มีผู้ดูแลคนพิการที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษในการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างต่อเนื่องโดยพัฒนารายกายภาพบำบัด นักกายภาพบำบัดเพื่อให้คนพิการและผู้ดูแลคนพิการสามารถนำไปปฏิบัติเองได้จริง

1.4 การพัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม

1) *การอยู่ร่วมกับสังคม* การพัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมในสังคม มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ต่าง ๆ ยังไม่เอื้ออำนวยต่อคนพิการในการใช้ชีวิตอิสระจะความเลื่อมล้ำด้านความเสมอภาคและความเท่าเทียมระหว่างคนพิการกับคนปกติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของไวส์ (Weiss, 1974 อ้างถึงในเฉลิมขวัญ สิงห์วี, 2548, น.44-45) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมด้านมีส่วนร่วม ทำให้บุคคลรู้สึกมีเป้าหมายมีความเป็นเจ้าของ และได้รับการยกย่องว่าตนมีคุณค่าต่อกลุ่ม และผลการวิจัยของเพนเดอร์ (Pender, 1987, p.396 อ้างถึงในกมลรัตน์ จูมสีมา, 2550, น.40) ที่มองว่า การสนับสนุนทางสังคมจะทำให้คนพิการรู้สึกมีคุณค่า ดังนั้นในระบบสังคมนั้น ๆ ต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านจิตใจ อารมณ์ วัสดุ อุปกรณ์ ข่าวสาร คำแนะนำ ซึ่งจะ使人พิการสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและวัฒนา เณลิ้มชัย และพิสิษฐ์ กุลกิติโกวิทย์, รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาการพัฒนาารูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการ, (2557, น.73-75) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมที่สำคัญต้องสร้างความตระหนักให้แก่ชุมชนในด้านคนพิการ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างคนปกติและคนพิการ

2) *การสร้างรายได้* การยอมรับ ผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ถ้าคนปกติทั่วไปไม่เปิดใจยอมรับคนพิการเพียงเพราะสภาพร่างกายที่ไม่เอื้อต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลต่อทัศนคติหรือมุมมองที่มองว่าคนพิการมีข้อจำกัดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ดังนั้นการยอมรับที่ดีที่สุดคือการแสดงความสามารถหรือศักยภาพของตนเองออกมาเพื่อพิสูจน์ให้คนปกติเห็นว่าคนพิการมีคุณค่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงในสุมิตรา เชนพิทักษ์, 2546, น.30) ความต้องการที่อยากให้ผู้อื่นยอมรับตนเองว่าเป็นผู้มีคุณค่าสำคัญต้องกระทำตนให้เป็นมีชื่อเสียงเกียรติยศ ตำแหน่ง ความรุ่งเรือง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ได้รับการยอมรับ ความสนใจ มีความสำคัญและเป็นที่ชื่นชมของคนอื่น และผลการวิจัยของ Anonymous, 2004 อ้างถึงในเฉลิมขวัญ सिंह (2548, น.28) พบว่า เป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ความสุขและการมีชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้บุคคลนั้นมีความเคารพในตนเองจะนำไปสู่การเคารพต่อผู้อื่นและช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่น ๆ

2. สาเหตุของปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)

2.1 พฤติกรรมของครอบครัว

1) *การดูแลและปลูกฝังด้านจิตใจ* การดูแลและปลูกฝังด้านจิตใจมีผลกระทบกับเรื่องปิดกั้นโอกาสการพัฒนาคุณภาพชีวิต ถ้าครอบครัวขาดความรู้หรือเข้าใจคนพิการอย่างแท้จริงก็ยากที่จะเสริมพลังให้คนพิการก้าวข้ามผ่านความรู้สึกท้อถอย หมดหวังของตนเองได้

2) *การเข้าใจและยอมรับสภาพความพิการ* การเข้าใจและยอมรับสภาพของความเปลี่ยนแปลงจากคนปกติเป็นคนพิการครอบครัวต้องตกอยู่ในสภาวะที่อยากต่อการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและการสร้างความเข้าใจต่อในความรู้สึกของคนพิการเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นความเข้าใจต่อความต้องการที่แท้จริงของคนพิการมีผลต่อสภาพจิตใจส่งผลให้คนพิการเกิดความเข้มแข็งก้าวข้ามสภาวะทางด้านความรู้สึกได้เร็วขึ้น

(3) *การส่งเสริมและสนับสนุน* การส่งเสริมและสนับสนุนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตหากความเป็นห่วงของครอบครัวมีมากเกินไปก็จะส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลกลายเป็นการปิดกั้นโอกาสของคนพิการทั้งด้านสิทธิ และการเรียนรู้การพึ่งพาตนเองของคนพิการ

2.2 ความร่วมมือขององค์กรในเครือข่าย

1) *ภาคเอกชน* ด้านองค์กรเครือข่ายความร่วมมือจากภาคเอกชนจะอยู่ในรูปแบบของสนับสนุนที่ไม่ตรงตามเป้าหมายความต้องการของคนพิการเน้นการเป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ

2) *ภาครัฐ* ด้านองค์กรเครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐส่วนมากจะจัดมาในรูปแบบของสิทธิจากสวัสดิการต่าง ๆ ที่มีให้กับคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ แต่ภาครัฐยังขาดการวิเคราะห์ถึงปัจจัย

ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตคนพิการทำให้สวัสดิการที่ไม่ตอบสนองความต้องการของคนพิการที่แท้จริง สุดท้ายแล้วคนพิการยังคงแบกรับภาระค่าครองชีพที่มีอัตราที่สูงอยู่เช่นเดิม

3) *ต่างประเทศ* ด้านองค์กรเครือข่ายความร่วมมือจากต่างประเทศเกิดจากการขาดการประสานสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องเพราะคนประสานยังขาดทักษะทางด้านภาษาอังกฤษขาดความน่าเชื่อถือ และสิ่งสำคัญการสนับสนุนต้องผ่านช่องทางมูลนิธิ องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐมากกว่าส่งผ่านคนพิการโดยตรงทำให้การช่วยเหลือจากต่างประเทศจะมีปริมาณน้อย

2.3 การจัดการศึกษา การอบรม

1) *จัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน* จัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานมีผลต่อการพัฒนาความรู้ และทักษะวิชาชีพที่เหมาะสมกับความพิการ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนส่วนมากมาจากการบริจาคทำให้ไม่เพียงพอต่อปริมาณนักเรียน (คนพิการ) และเป็นอุปกรณ์ที่เก่าไม่ตอบสนองตลาดแรงงานในสังคมปัจจุบัน

2) *พัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ* การพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศมีความสำคัญเนื่องจากเป็นภาษาสากลแต่ปัญหาเกิดจากคนพิการที่ไม่มีพื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษทำให้ต้องผ่านกระบวนการหลักสูตรเตรียมพื้นฐาน (ด้านภาษาอังกฤษ) ใหม่เหมือนกับเด็กอนุบาลเบื้องต้นต้องใช้ระยะเวลาการปรับพื้นฐานนาน

3) *ฟื้นฟูสมรรถภาพและเปิดโอกาสให้เป็นนักกีฬาอาชีพ* การฟื้นฟูสมรรถภาพและเปิดโอกาสให้เป็นนักกีฬาอาชีพคนพิการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านงบประมาณทำให้ขาดอุปกรณ์การเล่นกีฬาหรือพื้นที่สนามฝึกซ้อม รวมทั้งสิ่งที่ไม่เคยมีคือ นักวิเคราะห์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาช่วยเหลือคนพิการในการวิเคราะห์ว่ากีฬาที่เล่นหรือการออกกำลังกายรูปแบบไหนถึงจะมีความเหมาะสมกับสรีระร่างกายของคนพิการแต่ละคนมาน้อยเพียงใด

2.4 การพัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม

1) *การอยู่ร่วมกับสังคม* การพัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม เกิดจากการวางกรอบของคนในสังคมที่ไม่เปิดใจยอมรับคนพิการ และมองว่าคนพิการก็ควรอยู่ที่บ้านไม่ควรออกสู่สังคม ส่งผลให้คนพิการไม่ยอมออกมาใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติ เพราะกลัวสายตาส่งผลให้คนพิการขาดความมั่นใจ สุดท้ายคนพิการก็ปิดกั้นการออกสู่สังคม

2) *การสร้างรายได้* การสร้างรายได้ของคนพิการ การส่งเสริมทั้งภาครัฐ และเอกชนมุ่งเน้นการจ้างงานคนพิการตามอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำคือ 9,000 บาท ด้วยเหตุผลตามข้อกฎหมายบังคับไว้เพื่อไม่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทำให้การจ้างงานคนพิการไม่ได้วัดจากความสามารถที่แท้จริงแต่กลับจ้างเพื่อการลดหย่อนภาษี

3) *การยอมรับ* การยอมรับไม่ได้ขึ้นอยู่กับคนพิการแต่ขึ้นอยู่กับสังคมว่าจะเปิดโอกาสให้คนพิการได้ออกมาแสดงความสามารถหรือศักยภาพ เพื่อให้เกิดการยอมรับมากกว่าความน่าสงสาร

3. ศึกษาและเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนนัน)

3.1 พฤติกรรมของครอบครัว

1) *การดูแลและปลูกฝังด้านจิตใจ* ควรเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้ผู้ดูแลคนพิการหรือครอบครัวผ่านช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังชุมชน เช่น การป้องกันโรค การรักษาทางการแพทย์ และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกายอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการดูแลและการดำรงชีวิตให้กับคนพิการ

2) *การเข้าใจและยอมรับสภาพความพิการ* ควรผลักดันการเสริมพลังคนพิการเพื่อเผชิญกับทุกสถานที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการเปลี่ยนแปลงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้และเข้าใจคนพิการในการดำรงชีวิต เพื่อปลูกฝังให้คนปกติทั่วไปเข้าใจสังคมคนพิการจนจะก่อให้เกิดการสร้างฐานความคิดหรือเจตคติที่เปลี่ยนไปและเข้าใจคนพิการมากยิ่งขึ้น

3) *การส่งเสริมและสนับสนุน* ควรเริ่มจากตัวคนพิการเองที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจว่าตัวเองสามารถอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ และค่อยเข้ามาสร้างความเชื่อมั่นให้กับครอบครัวในการถ่ายทอดให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของคนพิการให้เกิดการดำรงชีวิตอิสระโดยภาครัฐต้องช่วยกระตุ้นฐานความคิดและเป็นตัวกลางประสานความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร มูลนิธิที่ทำงานด้านคนพิการเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสก้าวออกสู่สังคม

3.2 ความร่วมมือขององค์กรในเครือข่าย

1) *ภาคเอกชน* ภาคเอกชนควรสำรวจความต้องการของคนพิการหรือสร้างเข้าใจ และคำนึงถึงความจำเป็นที่แท้จริงในการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์แก่คนพิการที่แท้จริง โดยยึดหลักการส่งเสริมโดยพัฒนามาจากศักยภาพของตัวคนพิการเป็นสำคัญ

2) *ภาครัฐ* ภาครัฐควรต้องปรับโครงสร้างด้านนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของคนพิการให้เกิดการลดภาระค่าใช้จ่ายของค่าครองชีพของคนพิการอย่างจริงจัง และผลักดันให้คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการสามารถเข้าถึงสวัสดิการที่ก่อให้เกิดการช่วยเหลือคนพิการได้จริง เนื่องจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการเกิดจากข้อบังคับของระเบียบที่ไม่เอื้อต่อคนพิการ

3) *ต่างประเทศ* ควรเพิ่มผู้นำทางศาสนาเนื่องจากมูลนิธิฯ เป็นองค์กรทางศาสนาคริสต์คนประสานสัมพันธ์เชื่อมโยงต้องมีความสามารถทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษถึงจะเกิดความน่าเชื่อถือและเกิดการยอมรับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพคนพิการอย่างจริงจัง

3.3 การจัดการศึกษา การอบรม

1) จัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ควรเพิ่มบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาตามหลักสูตรที่เปิดสอนให้มากขึ้น และพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้มีความทันสมัย

2) พัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ ควรต้องเพิ่มอัตราการจ้างครูสอนภาษาต่างประเทศเพิ่ม เพราะต้องปรับพื้นฐานความรู้ด้านภาษาต่างประเทศของคนพิการให้เหมาะสมและระดับความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในระดับเดียวกันแล้วค่อยพัฒนาคนพิการ ดังนั้นจำนวนบุคลากรสอนภาษาต่างประเทศจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

3) พัฒนาสมรรถภาพและเปิดโอกาสให้เป็นนักกีฬาอาชีพ ภาครัฐควรกำหนดระเบียบการบริหารจัดการงบประมาณเกี่ยวกับค่าตอบแทนนักกีฬาคนพิการให้มีมาตรฐานเดียวกับนักกีฬาคนปกติ และควรจัดสรรผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาช่วยในการวิเคราะห์สภาพร่างกายของคนพิการ เพื่อการแนะนำการออกกำลังกาย การฝึกซ้อมกีฬา การแข่งขันกีฬา ตลอดจนการดูแลสุขภาพร่างกายให้มีความเหมาะสมกับสรีระร่างกายเพื่อความปลอดภัยแก่คนพิการอย่างจริงจัง

3.4 การพัฒนาทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับสังคม

1) การอยู่ร่วมกับสังคม ภาครัฐต้องกระตุ้นทุกภาคส่วนเพื่อจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเข้าถึงของคนพิการทุกภาคสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ราชการในประเทศไทย และผลักดันให้คนพิการออกสู่สังคมเพื่อเป็นพลังที่สำคัญต่อการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน

2) การสร้างรายได้ ภาครัฐควรตระหนักเรื่องการสร้างรายได้ให้คนพิการแบบยั่งยืน โดยการสร้างอาชีพตามความสามารถของคนพิการเป็นสำคัญโดยยึดหลักการพิจารณาจากศักยภาพความสามารถของคนพิการ และที่สำคัญภาครัฐไม่ควรละเลยสังคมคนพิการที่มีข้อจำกัดทางร่างกายและสมอง คนพิการกลุ่มนี้ยังห่างไกลความช่วยเหลือควรผลักดันให้เกิดศูนย์ฝึกอาชีพอิสระตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อสร้างอาชีพจากงานฝีมือ เพื่อให้คนพิการกลุ่มนี้เกิดรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้

3) การยอมรับภาครัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทุกรูปแบบจำเป็นต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงที่รอบคอบ ชุมชนเพราะเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกับคนพิการเป็นลำดับแรก และควรลดสถานสงเคราะห์คนพิการลงและหันมาส่งเสริมเพื่อพัฒนาหรือฟื้นฟูศักยภาพคนพิการ โดยเน้นการส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมการฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงให้กับคนพิการแบบยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทั่วประเทศ การรองรับจำนวนคนพิการเข้าโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน) เพื่อพัฒนาทักษะทางการศึกษา อาชีพ และการดำรงอยู่อย่างอิสระเพื่อเกิดความเท่าเทียมอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐ เพราะรัฐบาลยังไม่เห็นความสำคัญของคนพิการ จึงควร

1.1 ปรับแผนนโยบายกระตุ้นโครงสร้างเพิ่มงบประมาณการช่วยเหลือเรื่องกายอุปกรณ์ให้เหมาะสมตามความต้องการของคนพิการ เช่น ขนาดตัว น้ำหนัก ส่วนสูง เป็นต้น ตามโรงพยาบาลของภาครัฐให้มีนโยบายเดียวกับกรมการขนส่งเพื่อสมทบงบประมาณมาตรการคุ้มครองคนพิการอยู่บนมาตรฐานเดียวกับผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุบนท้องถนนจนพิการ

1.2 ควรปรับปรุงเพื่อยืดหยุ่นข้อบังคับ หรือระเบียบของกฎหมายกรณีจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้กับองค์กรภาคเอกชนที่มุ่งเพื่อคนพิการให้มากขึ้น

1.3 ควรพัฒนานโยบายการเข้าถึงทางการศึกษา (โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยร่วมคนปกติกับคนพิการ) ให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากรัฐพยายามผลักดันเรื่องการศึกษาที่เปิดกว้างให้กับคนพิการแต่สถานที่ที่เอื้อสำหรับการเปิดรับคนพิการยังคงน้อย

1.4 จัดเปิดอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับโครงการวิชาชีพเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับคนพิการเพื่อการควบคุมไปยังคนพิการประเภทอื่น ๆ ที่มีผลกระทบทางสมองที่พิการซ้ำซ้อนเพื่อพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสม

1.5 ปรับนโยบายเพื่อการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อกับคนพิการทั่วประเทศไทยในการเข้าถึงสถานที่หน่วยงานภาครัฐ สถานที่ท่องเที่ยว ห้างน้ำ ทางลาด ลิฟท์ เพื่อให้คนพิการทุกประเภทความพิการสามารถเข้าถึงได้

1.6 ควรมีมาตรการปรับโครงสร้างการจ้างแรงงานคนพิการในภาครัฐ และควรปรับปรุงนโยบายในเรื่องค่าตอบแทนการจ้างงานคนพิการจากแรงงานขั้นต่ำเป็นจ้างตามความสามารถของคนพิการ และปรับฐานเงินเดือนตามอายุงานเหมือนคนปกติ

1.7 พิจารณาตามข้อ 1.1 - 1.6 อย่างเป็นขั้นตอนในเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างเป็นระบบให้เกิดมาตรฐานเดียวกับกับคนปกติ

2. ข้อเสนอแนะในการบริหาร

เนื่องจากการบริหารงานในโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน) เป็นองค์กรเอกชนมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ส่งเสริมการศึกษา อาชีพ ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการของภาครัฐ และพิทักษ์สิทธิคนพิการในรูปแบบสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตชีวิตอิสระที่ยั่งยืน รวมทั้งผลักดันให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม แต่ในความเป็นจริงยังขาดประสิทธิภาพในเรื่องการสนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทุนในการบริหารจัดการเนื่องจากโครงการบริการสังคมของมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ (บาทหลวงเรย์มอนด์ เอ เบรนแนน) เป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณมาจากการเขียนโครงการขอทุนจากแหล่งทุนจากภาครัฐ การบริจาคจากภาคเอกชนหรือต่างประเทศ รวมทั้งการบริจาคจากภาคเอกชนผู้มีจิตศรัทธาและการตั้งกองบริจาคตามสถานที่ต่าง ๆ ดังนั้นสิ่งที่ดีที่ที่สุดภาครัฐจึงควรส่งเสริมองค์กรด้านคนพิการอย่างจริงจังโดยการนำตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มาใช้พระองค์ท่านทรงยึด “คน” เป็นเป้าหมายนั่นเอง ทำให้คนเป็น “คนพัฒนา” หรือเป็น “คนเจริญ” ซึ่งมีความหมายว่า พัฒนาให้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเลี้ยงตัวเองหรือมีความรู้ความชำนาญอื่นที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคม และการพัฒนาจะยิ่งชัดเจนไปอีกหากพิจารณาความพยายามพัฒนาคนไม่ปกติ เช่น คนหูหนวก ตาบอด คนพิการ และเด็กกำพร้าเสมือนจะทรงมีคำขวัญ (slogan) ในพระราชหฤทัย “...จะพัฒนาคนไทยทุกคน ไม่เว้นแต่”

ดังนั้น การพัฒนาคนพิการให้ความพิการกลายเป็นศูนย์ต้องเริ่มต้นจากคนพิการเป็นหลัก เพื่อเปลี่ยนคนพิการจาก ภาระ เป็นพลังของสังคมผลักดันให้ทุกคนไม่ว่าจะคนปกติหรือคนพิการล้วนแต่จะต้องดำเนินชีวิตเพื่อพบเจอกับสิ่งต่าง ๆ หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้และมุมมองใหม่ ๆ ขึ้นเสมอการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นต้องเกิดจากตัวของเราเอง อันเกี่ยวเนื่องกับ 1.ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง เช่น การประกอบอาชีพเช่นเดียวกับคนปกติทำให้เกิดการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ ย่อมเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ชีวิตส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2.ด้านการให้ความสำคัญ หากคนพิการรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญกับคนในครอบครัว บุคคลรอบข้างหรือแม้กระทั่งสังคม จะทำให้คนพิการเกิดกำลังใจในการต่อสู้ เกิดกำลังใจที่เข้มแข็ง เกิดแรงจูงใจในการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต 3.การประสบความสำเร็จ ถือเป็นข้อที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ทุกคนไม่ใช่แต่เพียงคนพิการ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การศึกษา การดำเนินชีวิตหรืออะไรต่าง ๆ ที่ทุกคนมุ่งหมายหรือมีเป้าหมายในชีวิตย่อมเกิดจากแรงผลักดันในการสร้างคุณค่าเพื่อการพัฒนาตนเองเสมอ และ 4.ด้านการมีคุณค่า คนพิการต้องการกำลังใจเพื่อเป็นการผลักดันตนเองให้ก้าวผ่านความสิ้นหวัง หดหวัง เพื่อเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติใหม่ให้ตนเองเกิด

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ จุมสีมา. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2548). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายภาพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุติมา มาลัย และคณะ. (2554). *ปัจจัยความสำเร็จในการดูแลคนพิการทางกายและการ เคลื่อนไหวที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาตำบลหลุมดิน ตำบลพลสวาย ตำบลโคกหม้อ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- ธัญลักษณ์ หมือ้ม, พัทธมนต์ มั่งมดี และสุภา คำเขียน. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการทางกายจังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธนาธิรต์ ผ่องแผ้ว. (2558). *คุณภาพชีวิตคนพิการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช : ปัจจัยที่มีผลและแนวทางการพัฒนา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ผ่องศรี เสียมไหม. (2549). *รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของงานกิจกรรมและบริการนักศึกษา กองงานวิทยาเขตบางนา กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559 วันที่ 4 ตุลาคม 2554. คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.
- พิทยา จารุพูนผล. (2552๗). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้พิการแบบครบวงจร : สถานการณ์ ภาครัฐเครือข่ายรูปแบบการพัฒนา องค์ความรู้ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ การประเมินผลและการจัดการความรู้ Holistic Health and Quality of Handicap : Situation, Network, Development Model, Body of Knowledge, Application, Evaluation and Knowledge Management*. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปี 2550.
- มูลนิธิคุณพ่อเรย์ FATHER RAY FOUNDATION. *คุณพ่อเรย์คือใคร*. สืบค้นจาก http://thai.frff.or.th/?page_id=381.

- รัชนี้ สรรเสริญ และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการดูแลคนพิการโดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นรากฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2550.
- รายงานผลการดำเนินงานกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2561). สืบค้นจาก <http://dep.go.th/Home/AnnounceList/111>.
- วรรณดี ปัญญวรรณศิริ. (2551). การศึกษาแนวคิด สภาพการดำเนินชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิวัฒนา เถลิ้มชัย และพิสิษฐ์ กุลกิติโกวิท. (2557). รายงานการศึกษาระบบแบบบูรณาการการศึกษาการพัฒนา รูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการ Study on Development of Models and Operational Guidelines of A Disability Services Centre. บัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. เสนอต่อสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สมจิตต์ สุวรรณทัศน์ และนิภา มนูญปิฎ. (2525). คุณภาพชีวิตในประชากรกับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- สมฤทัย นิรัตติชัย. (2553). การพัฒนาตนเองเพื่อการประกอบอาชีพของคนพิการที่กำลังฝึกอาชีพในโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สังเวียน สีแดงน้อย. (2546). การสนับสนุนทางสังคมต่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย.
- สุกัญญา วิบูลย์พาณิชย์. (2536). อัตมโนทัศน์และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของคนพิการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต พัฒนาสังคม (การวิเคราะห์และวางแผนทางสังคม), บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมิตรา เดชพิทักษ์. (2546). ผลของโปรแกรมพัฒนาการมองในแง่ดีต่อความซึมเศร้าและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุรางค์ ชูโชติรส. (2552). *การพัฒนาบริการสังคมสำหรับคนพิการในสังกัดกระทรวงการ พัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถัย วุฒิสเลา. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเริ่มสร้างสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Cowell, L.L., W. G., & Raven, P. B. (1986). *Benefits of aerobic exercise for the paraplegic: A brief review*. *Med Sci Sports Exerc*, 18(5), 501-508.
- Maslow. A.H. (1970). *Motivaltion and personality* (2nd ed.) New York. Harper & Row.
- Munro, K., & Elder-Woodward, J. (1992). *Skills for caring: Independent living*. London: Churchill Livingstone.
- UNESCO. (1993). *World Education Report 1993. Monitoring Education-For- All Goals*, (Mimeographed), UNESCO and UNICEF, Paris.

แนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

จินห์นิภา แสงแก่นสาร*

ปิยะพงษ์ บุษบงก์**

(วันรับบทความ : 22 ตุลาคม 2561 / วันแก้ไขบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2562 / วันตอบรับบทความ : 1 มีนาคม 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ และ 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรเจริญ ที่มารับบริการงานทะเบียนราษฎร และกลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์ ได้แก่ บุคลากรของเทศบาลตำบลพรเจริญ ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.86 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่ ในขณะที่ 2) แนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญที่สำคัญคือ การที่รัฐบาลควรถ่ายโอนภาระหน้าที่ดังกล่าวอย่างสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ควรถ่ายโอนงานทะเบียนอื่น ๆ ด้วย รวมไปถึงงานทะเบียนทั่วไป งานทะเบียนครอบครัว อีกทั้งควรสนับสนุนให้เทศบาลสามารถจัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นขึ้นเอง โดยแยกจากสำนักทะเบียนอำเภอ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนจากที่เทศบาลมีความใกล้ชิดมากกว่า ทั้งนี้ ข้อเสนอเทศน์สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการหาแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: การกระจายอำนาจ/ งานทะเบียนราษฎร/ การบริหารงานท้องถิ่น

* นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Guidelines for Improving in the Civil Registration Operation of Phon Charoen Registration Local Office Buengkan

Jinnipa Sangkansan^{*}

Piyapong Boossabong^{**}

(Received Date : October 22, 2018, Revised Date : February 24, 2019, Accepted Date : March 1, 2019)

Abstract

The aims of this research are: 1) to study the problems in relation to the civil registration operation of the local registration office of Phon-charoen municipality, Phon-charoen district, Buengkan province; and 2) to study the guidelines for improving the civil registration operation of aforementioned local registration office. Sample groups include a group of laypeople within Phon-charoen municipality, and a group of staff of Phon-charoen municipality who were specific purposive selected to give an interview as they involved with registration operation. The research instruments for collecting data include a five-level rating scale questionnaire, which Cronbach's alpha is 0.86, and an in-depth interview form. The statistics used for analyzing data are percentage, mean and standard deviation. This study found that 1) in overview problems in relation to the civil registration operation of the local registration office of Phon-charoen municipality were in the moderate level. The problems could be ranked from highest to lowest average scores as follows; the quality of services, operational equipment, manpower, and building facilities. Meanwhile, 2) the main guideline for improving the civil registration operation of aforementioned local registration office was that the government should completely transfer such obligation including the transfer of other general registration tasks and household registration task. Besides, the government should support local government in order to be able to establish their own registration office separately from the district registration office with the purpose of providing more properly services and convenience to local people who live nearby the local government office. This information could be advantage for finding the proper and effective solution to develop the better capacity of ongoing registration operation of local government.

Keywords: Decentralization/ Civil Registration/ Local Administration

^{*} Student, master of public policy, College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

^{**} Assistant Professor, College of Politics and Governance, Mahasarakham University. Advisor.

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การจัดรูปแบบการปกครองที่มีลักษณะการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางหรือส่วนกลางให้แก่ส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองตนเองและบริหารจัดการบริการสาธารณะด้วยตนเอง เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นจะทราบถึงปัญหาและความต้องการในพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี กรมการปกครองจึงได้ถ่ายโอนภารกิจด้านงานทะเบียนราษฎรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการด้วยตนเอง (ฉันทพล, 2557, น.3) โดยกำหนดและวางขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลาดำเนินการให้เทศบาล ได้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติของการรับมอบงานทะเบียนราษฎร เช่น การจัดเตรียมสถานที่และวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บริการประชาชน การจัดเตรียมบุคลากรที่จะปฏิบัติงานทะเบียนราษฎร การจัดตั้งเป็นสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาล

การทะเบียนราษฎรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการแจ้ง การรับแจ้ง การจดทะเบียนการตาย ทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตาย ทะเบียนย้ายเข้า ทะเบียนย้ายออก อย่างเป็นระบบ โดยจะผูกบันทึกลงเป็นข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นเอกสารหลักฐาน แสดงฐานะบุคคลซึ่งเป็นรายละเอียดที่บอกถึงสถานภาพและสถานะของบุคคลนั้น ๆ งานทะเบียนราษฎรจึงมีความสำคัญมากและยังถือว่าเป็นพื้นฐานของการทะเบียนอื่น ๆ อีกด้วย (สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร, 2536, น.20) ซึ่งจากความสำคัญของงานทะเบียนราษฎรดังกล่าว กรมการปกครองจึงได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎรทั้งปริมาณและคุณภาพของการให้บริการในหลายลักษณะ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่มาขอรับบริการ รวมไปถึงการถ่ายโอนงานด้านทะเบียนราษฎรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบเอง ทำให้เทศบาลได้เตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการด้านงานทะเบียนราษฎรที่รับมอบโอนภารกิจตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงส่งผลให้เทศบาลที่มีความพร้อมในเรื่องงบประมาณ สถานที่ บุคลากร ได้จัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลขึ้นเองโดยแยกออกจากสำนักทะเบียนอำเภอ โดยต้องเจียดเงินรายได้ของเทศบาลมาใช้ในการจัดตั้งสำนักทะเบียนดังกล่าว ทว่า เทศบาลส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะจัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเป็นของตนเอง โดยยังคงใช้สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ร่วมกับสำนักทะเบียนอำเภอและให้บุคลากรที่เป็นพนักงานของเทศบาลไปปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่ว่าการอำเภอ เพื่อให้บริการประชาชนในเขตเทศบาลเป็นการชั่วคราว ซึ่งทำให้การให้บริการยังไม่บรรลุเป้าหมายที่เท่าที่ควร เนื่องจากผู้ให้บริการได้ประสบกับอุปสรรคขัดข้องที่ทำให้การให้บริการล่าช้า และประชาชนไม่ได้รับความสะดวกจากการบริการเท่าที่คาดหวังไว้ อีกทั้งไม่ได้ตอบโจทย์เรื่องการกระจายอำนาจซึ่งคาดหวังว่าจะเพิ่มการเข้าถึงและความสะดวกในการรับบริการสาธารณะของประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้นจากที่ประชาชนก็ต้องเดินทางไปอำเภออยู่ดี

ผู้วิจัยในฐานะพนักงานเทศบาล ตำแหน่ง นักจัดการงานทะเบียนและบัตร ได้ตระหนักใน ความสำคัญของประเด็นที่ได้กล่าวมา ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ของการกระจายอำนาจด้านงาน ทะเบียนราษฎร จนเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ไม่เว้นแต่ในสำนักทะเบียนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬที่ผู้วิจัยสังกัดอยู่ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นปลีกย่อย อาทิ ด้านความพร้อม ของเครื่องมือและสำนักงาน ด้านผู้ให้บริการที่มีจำนวนน้อย และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายและระเบียบปฏิบัติของประชาชนเอง หรือแม้แต่ประเด็นในเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ การย้อน มาตั้งคำถามว่าควรถ่ายโอนอำนาจและภารกิจด้านงานทะเบียนให้กับท้องถิ่นหรือไม่ หากเทียบกับ อำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะอย่างอื่นที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยตรงที่ควรจะได้รับการถ่ายโอนมากกว่า อนึ่ง โจทย์เหล่านี้มีความท้าทายอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปสู่การสร้าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาในมิติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นคุณูปการต่อการปฏิบัติงานและ การศึกษาในประเด็นการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาล ตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ปัญหาเชิงโครงสร้างการกระจายอำนาจ

ปัญหาเชิงโครงสร้างการกระจายอำนาจถูกชี้โดยนักคิดหลายท่าน อาทิ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2557, น.72) สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีกรมเป็นผู้รวมศูนย์ทุกอย่าง โดย เอนกเรียกว่า “กรมธิปไตย” โดยการกระจายอำนาจที่แท้จริงจะต้องทำทลายการดำรงอยู่ของกรมธิปไตยดังกล่าว ทว่า ในทางปฏิบัติ เอนกตั้งข้อสังเกตว่าการกระจายอำนาจที่ผ่านมามีอำนาจออกจากกรมน้อยมาก ปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกออกแบบให้เป็นเสมือนอีกแขนขาหนึ่งของกรมที่ต้องทำงานรับใช้ส่วนกลาง มากกว่าจะสรรค์สร้างการพัฒนาได้เองในเรื่องที่สำคัญ เช่น การช่วยงานทะเบียนเพื่อป้อนข้อมูลให้กรมทำงานได้ดีขึ้น

นอกจากนั้น ในการถ่ายโอนภารกิจผ่านการกระจายอำนาจ จรัส สุวรรณมาลา (2542, น.87) ได้สะท้อนปัญหาว่าไม่เพียงแต่ส่วนกลางหวงอำนาจเท่านั้น ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการถ่ายโอน ภารกิจที่ไม่ได้มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นจริง ๆ หากแต่เป็นการ

ถ่ายโอนอำนาจหน้าที่บริการสาธารณะที่เป็นงานประจำเพื่อสนับสนุนบทบาทของส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นหลัก ทำให้แม้จะมีการกระจายอำนาจเกิดขึ้นจริง แต่ก็ยังเป็นเพียงเปลือกนอกของการกระจายอำนาจ ไม่ได้ให้ความสำคัญของเนื้อในหรือปรัชญาการกระจายอำนาจที่มุ่งให้ท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการตัวเองและสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเองได้ อีกทั้งต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชนในท้องถิ่นที่สะดวก รวดเร็วและมีคุณภาพมากขึ้น ตัวอย่างที่สะท้อนปัญหานี้ได้ดีคือการกระจายอำนาจด้านงานทะเบียนราษฎรซึ่งส่วนภูมิภาคทำได้ด้อยแล้ว ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสียเวลาและทรัพยากรในการที่จะไปสรรสร้างการบริหารสาธารณะอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรงได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น เรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น การจัดการศึกษา การสาธารณสุข และการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎร

งานทะเบียนราษฎรมีความสำคัญทั้งทางด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ทางด้านกฎหมาย ทางด้านการเมือง ทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทางด้านการศึกษา ทางด้านสาธารณสุข ทางด้านสิทธิของประชาชน และทางด้านการปกครอง ซึ่งสามารถขยายความได้ดังต่อไปนี้ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2536, น.3-4)

ในด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ การทะเบียนราษฎรมีส่วนสำคัญในการที่จะรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ เช่น การทะเบียนราษฎรใช้เป็นหลักฐานในการแยกตัวบุคคลสัญชาติไทย ทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน การควบคุมการจัดทะเบียนอาวุธปืน การจัดทำทะเบียนสัตว์พาหนะ และการจัดทำทะเบียนสัตว์ เป็นต้น ในขณะที่ ในด้านกฎหมาย การทะเบียนราษฎรใช้เป็นเอกสารทางกฎหมายที่มีอำนาจใช้บังคับให้ต้องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิด และจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

สำหรับในด้านการเมือง การทะเบียนราษฎรใช้เป็นหลักฐานในด้านการกำหนดหน่วยเลือกตั้ง และสิทธิทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งนั้น ในขณะที่ ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การทะเบียนราษฎรใช้เป็นหลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งการวางแผนพัฒนาธุรกิจ และอุตสาหกรรม

ในส่วนของการศึกษา การทะเบียนราษฎรใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุดในการวางแผนการศึกษาของชาติ การจัดสรรงบประมาณ การจัดสร้างโรงเรียนเพิ่มเติม และการจัดสร้างอาคารเรียน ในขณะที่ ในด้านสาธารณสุขนั้น การทะเบียนราษฎรเป็นการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การตาย การจดทะเบียนสมรส และการหย่า ซึ่งนับเป็นข้อมูลที่สำคัญในด้านสถิติที่นำไปใช้ในการวางแผนพัฒนานามัยและการวางแผนครอบครัว

นอกจากนั้น ในกรณีของด้านสิทธิของประชาชน เอกสารการทะเบียนหลายประการก่อให้เกิดสิทธิแก่ประชาชนหลายประการ เช่น แสดงฐานะ สัญชาติ สถานะครอบครัว การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์จากการจดทะเบียนนิติกรรม หรือ พินัยกรรม รวมทั้ง การจดทะเบียนครอบครัว หย่า รับรองบุตร และรับบุตรบุญธรรม ในขณะที่ ในด้านการปกครอง ข้อมูลจากทะเบียนราษฎรเป็นฐานสำคัญในการจัดตั้งจังหวัด อำเภอ ตำบล และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมอาชีพราษฎร การเคลื่อนย้ายประชากร การแรงงาน รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยราชการ และการพิจารณาอัตราค่าจ้างหน้าที่ให้เหมาะสมกับท้องที่และสัดส่วนความต้องการของประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในภาพรวมมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าที่สำคัญอยู่สามชิ้น ชิ้นแรกคืองานของ อมร วรสุข (2541, น.82-83) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองขอนแก่น โดยพบว่า การปฏิบัติตามระเบียบด้านงานทะเบียนราษฎร ผู้มีหน้าที่ให้บริการและประชาชนผู้ขอรับบริการไม่ประสบปัญหาในเรื่องดังต่อไปนี้คือ การแจ้งย้ายเข้า การแจ้งย้ายออก และการแจ้งย้ายปลายทาง ส่วนที่เป็นปัญหาคือ ผู้ขอรับบริการประสบปัญหาเรื่องการขอเพิ่มชื่อ และแก้ไขรายการในทะเบียนบ้าน โดยต้องนำผู้ทำการคลอด ผู้รู้เห็นการเกิดมาเป็นพยาน

ส่วนชิ้นที่สองคือผลการวิจัยของเพ็ญเพ็ญ สมศรี (2546, น.84-85) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลในจังหวัดจันทบุรี โดยพบว่า 1) การคัดแยกทะเบียนบ้านและหลักฐานทะเบียนราษฎรทุกประเภทที่จะมอบให้เทศบาล มีการดำเนินการล่าช้า ไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ 2) ไม่สามารถมอบทะเบียนบ้านและหลักฐานทะเบียนราษฎรที่เกี่ยวข้องตามบัญชีมอบเอกสารที่ทำให้เทศบาลตำบลได้ครบถ้วน 3) เทศบาลยังต้องอาศัยสถานที่ วัสดุของสำนักทะเบียนอำเภอในการให้บริการประชาชน จึงทำให้สถานที่บริการคับแคบเพราะอยู่กันหลายสำนักทะเบียน 4) ขาดเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรและเจ้าหน้าที่บริหารงานทะเบียนและบัตร และ 5) เทศบาลตำบลไม่มีงบประมาณในการเตรียมงานการถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรด้วยระบบคอมพิวเตอร์

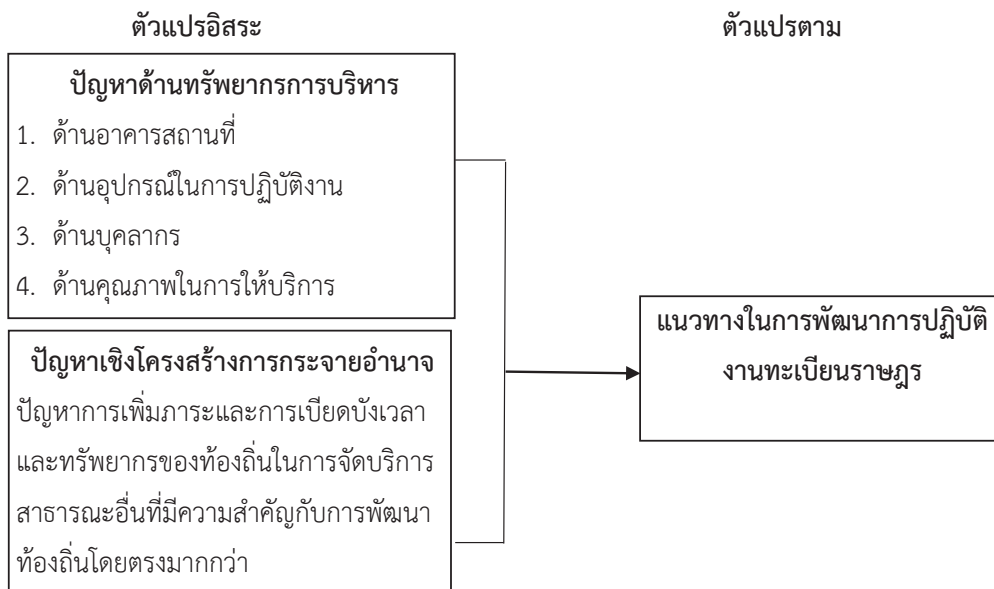
สำหรับชิ้นที่สาม การศึกษาวิจัยของวรรณวิมล ศรีโย (2552, น.83-84) ได้มุ่งไปที่การบริหารงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นในเขตจังหวัดชลบุรี โดยพบว่าหน่วยงานไม่มีการสร้างขวัญและกำลังใจ หน่วยงานไม่มีการวางแผน หน่วยงานไม่มีการสำรวจอุปสรรคในการปฏิบัติงาน หน่วยงานไม่มีการวางแผนปฏิบัติงานไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร การปฏิบัติงานในหน่วยงานไม่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ หน่วยงานรับบุคลากรเข้าปฏิบัติงานด้วยระบบอุปถัมภ์ ผู้บังคับบัญชาไม่ให้ความสนใจ และประชาชนไม่เข้าใจเรื่องงานทะเบียนอย่างเท่าที่ควร

จากข้างต้น โดยสรุป ปัญหาของงานทะเบียนราษฎรอย่างหนึ่ง คือ การถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากต้องคำนึงถึงงบประมาณ สถานที่ และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานทะเบียนราษฎรโดยตรงของแต่ละท้องถิ่น ทำให้สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลส่วนใหญ่ต้องอาศัยสถานที่และวัสดุของสำนักทะเบียนอำเภอเพื่อให้บริการประชาชน บางหน่วยงานไม่มีการวางแผน ไม่มีการสำรวจอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานส่งผลทำให้การบริการประชาชนเกิดความล่าช้า และการบริการประชาชนด้านงานทะเบียนราษฎรต้องปฏิบัติตามระเบียบของงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยากโดยเฉพาะการขอเพิ่มชื่อและการแก้ไขรายการในทะเบียนบ้าน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์การมองเรื่อง 4Ms ใหม่ โดยเน้นไปที่ “materials” กล่าวคือ พิจารณาปัญหาอาคารสถานที่และอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน “man” กล่าวคือ ปัญหาด้านบุคลากร และ “management” กล่าวคือ พิจารณาคุณภาพในการให้บริการในฐานะที่สะท้อนมิติสำคัญของการบริหารจัดการในกรณีนี้ ซึ่งจะเห็นว่า “money” ไม่ได้ถูกหยิบมาวิเคราะห์เนื่องจากเป็นที่ทราบกันภายในหน่วยงานว่ามีปัญหาในการที่จะหางบประมาณมาจัดตั้งสำนักทะเบียนที่เทศบาล กล่าวอีกนัยคือไม่จำเป็นต้องนำมาวิจัยเพราะเป็นเรื่องที่ทราบกันอยู่แล้ว อีกทั้งเป็นประเด็นที่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถให้ความเห็นได้จากที่เรื่องการบริหารงบประมาณยังเป็นเรื่องภายในหน่วยงานอยู่ในบริบทสังคมไทยสำหรับการนำแนวคิดเรื่องปัญหาเชิงโครงสร้างการกระจายอำนาจมาใช้ออกแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2557, น.72) และจรัส สุวรรณมาลา (2542, น.87) ที่ว่าท้องถิ่นเองจะต้องย้อนกลับไปทบทวนด้วยว่าภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจมานั้น “ตอบโจทย์” ของท้องถิ่นแล้วหรือไม่ อย่างไร กล่าวให้เฉพาะเจาะจงมากขึ้นคือ การเข้าถึงปัญหาของงานทะเบียนราษฎรต้องไปไกลกว่าเรื่องของปัญหาด้านทรัพยากรการบริหารที่อธิบายไปข้างต้น นั่นคือต้องลงไปพิจารณาด้วยว่าการกระจายอำนาจงานทะเบียนราษฎรมานั้นเพิ่มภาระและการเบียดบังเวลาและทรัพยากรของท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะอื่นที่มีความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรงมากกว่าหรือไม่ อย่างไร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้างนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม
ประชาชนผู้มาติดต่อขอรับบริการ และแบบสัมภาษณ์แบบลึก (in-depth interview form)
บุคลากรของเทศบาลตำบลพรเจริญ เพื่อสอบถามแนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนัก
ทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ โดยในส่วนของแบบสอบถาม
นั้นเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม
ทั้งในส่วนของความตรง (validity) และการตรวจสอบความเที่ยง (reliability)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นจากการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการศึกษา ก่อนที่จะนำข้อมูลที่วัดได้ในเชิงปริมาณมาลงรหัส โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ทางสถิติด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมในเชิงคุณภาพมาสรุปและเรียบเรียงให้เป็นประเด็น ก่อนที่จะวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ (content analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัญหาเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ

จากการศึกษาพบว่าประชาชนที่มารับบริการงานทะเบียนเห็นว่ามีปัญหาด้านทรัพยากรการบริหารงานทะเบียนราษฎร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่

ทั้งนี้ เมื่อจำแนกเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ผลปรากฏดังนี้

1) ด้านอาคารสถานที่ ประชาชนเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากหนึ่งประเด็น คือ ความสะดวกในภาพรวมของด้านอาคารสถานที่ของที่ว่าการอำเภอเมื่อเทียบกับสำนักงานเทศบาล และเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางอีกห้าประเด็น โดยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสะดวกของทางเดินในการรับบริการ

2) ด้านอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ประชาชนเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากสองประเด็น คือ เรื่องป้ายแสดงค่าธรรมเนียมในแต่ละเรื่องซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบของทางราชการ และการที่เทศบาลไม่ได้เป็นเจ้าของอุปกรณ์เหล่านี้ หากแต่ต้องอาศัยใช้ของอำเภอ

3) ด้านบุคลากร ประชาชนเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากหนึ่งประเด็น คือ การที่ผู้ให้บริการเป็นเจ้าหน้าที่เทศบาลไม่ใช่บุคลากรสังกัดสำนักงานอำเภอ และเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางอีกหก ประเด็น โดยเรียงค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามลำดับแรก ได้แก่ ไม่มีการหยุดให้บริการในช่วงเวลาใกล้พักเที่ยงทันที ความเสมอภาคและเป็นธรรมในการให้บริการของเจ้าหน้าที่โดยไม่มีความลำเอียงและความกระตือรือร้นและรวดเร็วในการให้บริการของเจ้าหน้าที่

4) ด้านคุณภาพการให้บริการ ประชาชนเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากสองประเด็น คือ การจัดลำดับในการให้บริการ และการต้องเดินทางมาที่ว่าการอำเภอเพื่อมารับบริการแทนที่จะต้องไปติดต่อที่เทศบาลทั้งที่เป็นบริการที่เทศบาลรับผิดชอบ

ทั้งนี้ สำหรับผลการวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างการกระจายอำนาจที่เกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญพบว่า การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรให้กับเทศบาลไม่เป็นภาระแต่อย่างใด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าอำเภอซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค การที่มีการถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรมาให้เทศบาลบริหารจัดการด้วยตนเองนั้นจึงถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการบริการสาธารณะด้านอื่น ๆ เพราะเป็นงานสร้างระบบข้อมูลพื้นฐาน ต้องมีความรอบคอบไม่น้อยไปกว่างานด้านการศึกษาหรือสาธารณสุข

นอกจากนั้น การที่เทศบาลมีฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรในเขตพื้นที่เป็นของตนเองนั้น เป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปต่อยอดในการจัดทำแผนหรือโครงการพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบโจทย์ประชาชนได้มากขึ้นด้วย โดยไม่ต้องทำหนังสือไปขอข้อมูลที่สำนักทะเบียนอำเภอหรือที่ว่าการอำเภอนั้นเอง อีกทั้งเทศบาลยังมีรายได้ค่าธรรมเนียมจากงานทะเบียนราษฎรที่รับผิดชอบ และเข้าถึงประชาชนและทราบความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาคือสำนักทะเบียนท้องถิ่นยังคงตั้งอยู่ในสำนักงานทะเบียนอำเภอ และมีการมอบอำนาจหน้าที่ให้กับท้องถิ่นแค่บางเรื่อง เช่น งานทะเบียนทั่วไป และการจดทะเบียนสมรสเท่านั้น

2. แนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรเจริญ

แนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรที่รวบรวมมาจากมุมมองของเจ้าหน้าที่เทศบาล คือ บุคลากรควรได้รับการอบรมข้อระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดอาคารสถานที่ให้เป็นสัดส่วน ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อระเบียบกฎหมายเบื้องต้นแก่ประชาชน ในชุมชนเกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎรให้ทั่วถึง ให้คณะผู้บริหารเห็นความสำคัญของสำนักทะเบียนราษฎร ควรมีการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ของงานทะเบียนให้มีความทันสมัย รวมถึง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรที่สำคัญที่รวบรวมจากมุมมองของประชาชน คือ ควรนำสำนักทะเบียนราษฎรกลับมาจัดศูนย์บริการไว้ที่เทศบาลตำบล ควรติดป้ายบอกค่าธรรมเนียมการให้บริการในด้านต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ควรจัดแบ่งงานแก่บุคลากรให้เพียงพอ สำหรับบริการในช่วงพักกลางวัน และควรมีเครื่องบันทึกจ่ายบัตรคิวไว้บริการเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการให้บริการ

ทั้งนี้ ในมิติที่กว้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรท้องถิ่นเห็นว่าการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ด้านงานทะเบียนราษฎรไม่ได้เพิ่มภาระและเบียดบังเวลารวมกับทรัพยากรของท้องถิ่น ดังนั้น รัฐบาลควรถ่ายโอนภาระหน้าที่ดังกล่าวอย่างสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ควรถ่ายโอนงานทะเบียนอื่น ๆ ด้วยรวมไปถึง งานทะเบียนทั่วไป งานทะเบียนครอบครัว อีกทั้งควรสนับสนุนให้เทศบาลสามารถจัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นขึ้นเอง โดยแยกจากสำนักทะเบียนอำเภอ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนจากที่เทศบาลมีความใกล้ชิดมากกว่า

ในประเด็นที่เชื่อมโยงกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ด้านงานทะเบียนราษฎรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์แบบและการสนับสนุนให้จัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นขึ้นเอง จะต้องพิจารณาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย โดยรัฐบาลควรจัดให้มีการสำรวจความพร้อมและจัดทำประชาคม

สรุปและอภิปรายผล

โดยสรุปผลการศึกษาชี้ว่าประชาชนที่มารับบริการงานทะเบียนเห็นว่าเทศบาลตำบลมีปัญหา ด้านทรัพยากรการบริหารงานทะเบียนราษฎร โดยรวมและรายด้านทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากร และด้านอาคารสถานที่ ในขณะที่ ข้อเสนอในส่วนของแนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรที่สำคัญนั้นคือรัฐบาลควรถ่ายโอนภาระหน้าที่ดังกล่าวมาที่เทศบาลอย่างสมบูรณ์แบบ พร้อมทั้งสนับสนุนให้เทศบาลจัดตั้งสำนักทะเบียนท้องถิ่นขึ้นเองได้

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ในส่วนของปัญหาด้านอาคารสถานที่ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มารับบริการงานทะเบียนราษฎร ได้รับความเอื้ออำนวยของบรรยากาศ ในอาคารสถานที่ต่อการให้บริการที่ดี เช่น มีสภาวะอากาศปลอดโปร่ง ถ่ายเทได้สะดวก มีเก้าอี้เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกระหว่างรอรับบริการของประชาชน มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในระหว่างที่รอรับบริการ เช่น สวนหย่อม มุมเด็กเล่น ฯลฯ อยู่ใกล้บริเวณสำนักทะเบียนราษฎร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบงการ ลิมประพันธ์ (2524, น.97-98) ที่ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ที่มีต่องานทะเบียนราษฎร

2) ในส่วนของปัญหาด้านอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนเห็นว่าสำนักงานทะเบียนราษฎรมีอุปกรณ์และเครื่องมือในการให้บริการที่เพียงพอต่อการให้บริการ มีแผนผังและมีป้ายบอกทางเพื่อความสะดวกในการติดต่องาน มีบุคลากรให้คำแนะนำ มีแผนผังแสดงขั้นตอนการยื่นหลักฐานในการขอรับบริการในแต่ละเรื่องค่อนข้างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิพนธ์ สาธิตสมิตพงษ์ (2540, น.91-92) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาระบบบริการงานบัตรประจำตัวประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยมีข้อค้นพบในลักษณะเดียวกัน

3) ในส่วนของปัญหาด้านบุคลากร ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ จำนวนบุคลากรสำนักทะเบียนราษฎร มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อการให้บริการ มีความสุภาพ มีอัธยาศัยดี การวางตัวของเจ้าหน้าที่ต่อการให้บริการประชาชนเป็นกันเอง และมีความสามารถแก้ปัญหา รับมืออุปสรรคที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรรณวิมล ศรีโย (2552, น.83-84) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นในเขตจังหวัดชลบุรี

4) ในส่วนของปัญหาด้านคุณภาพการให้บริการ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนได้รับการบริการเป็นไปตามกำหนดเวลาราชการและ/หรือเวลาที่ประกาศอย่างชัดเจน จำนวนช่องทางที่เคาน์เตอร์ให้บริการถือว่าเพียงพอต่อการติดต่อ

ขอรับบริการ และมีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำการมาขอรับบริการเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมบัติ จันทระเจษฎากร (2542, น.78-79) ที่ได้ศึกษากรณีสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเขตบางพลัด กับสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางซื่อ

อนึ่ง สำหรับมิติปัญหาเชิงโครงสร้างการกระจายอำนาจ ข้อค้นพบของการศึกษารั้ครั้งนี้ แตกต่างออกไปจากมุมมองของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2557, น.72) และจรัส สุวรรณมาลา (2542, น.87) ที่มองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกออกแบบให้เป็นเสมือนอีกแขนงหนึ่งของกรมที่ต้องทำงานรับใช้ส่วนกลาง เช่น การช่วยทำงานทะเบียนเพื่อป้อนข้อมูลให้กรมทำงานได้ดีขึ้น รวมทั้งในการกระจายอำนาจ มักถ่ายโอนอำนาจหน้าที่บริการสาธารณะที่เป็นงานประจำเพื่อสนับสนุนบทบาทของ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นหลัก ซึ่งตัวอย่างที่สะท้อนปัญหานี้ได้ดีคือการกระจายอำนาจด้านงาน ทะเบียนราษฎรซึ่งส่วนภูมิภาคทำได้ดีอยู่แล้ว ทั้งนี้ ผลการศึกษารั้ครั้งนี้แย้งว่างานทะเบียนราษฎรไม่ได้ ทำให้เทศบาลเสียเวลาและทรัพยากรในการที่จะไปสรรค์สร้างการบริการสาธารณะอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรงได้มากกว่าที่เป็นอยู่ จากที่งานทะเบียนทำให้ท้องถิ่น ใกล้เคียงประชาชน และเชื่อมโยงไปสู่การช่วยเหลือประชาชนในมิติอื่น ๆ จากฐานของข้อมูลทะเบียนที่ ได้รับ และจากการที่ประชาชนมาติดต่องานทะเบียนแล้วถือโอกาสเสนอเรื่องร้องเรียนและขอให้ ช่วยเหลือในด้านอื่นไปพร้อมกันด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนางานทะเบียนราษฎรระหว่างสำนัก ทะเบียนท้องถิ่นกับสำนักงานทะเบียนอำเภอ ทัวภูมิภาค เพื่อหาข้อแตกต่างในการแก้ไขปัญหา
2. ควรมีการศึกษาผลกระทบหรือผลสำเร็จของการพัฒนางานทะเบียนราษฎรของสำนัก ทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลทัวภูมิภาค เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสำนักทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลพรเจริญ และเทศบาลอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2536). *การพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนระดับอำเภอ*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2542). *รัฐบาลท้องถิ่น ใครควรจัดบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สกว.
- ณัฐพล สนใจ. (2557). *คุณภาพให้บริการตามหลักธรรมาภิบาลของงานทะเบียนราษฎร กรณีศึกษา สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าแดด*. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- นิพนธ์ สาคิตสมิตพงษ์. (2540). *การพัฒนาระบบบริการงานบัตรประจำตัวประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศักดิ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บงการ ลิ้มประพันธ์. (2524). *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการทะเบียนราษฎร: ศึกษากรณี อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เพียงเพ็ญ สมศรี. (2546). *ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนงานทะเบียนราษฎรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะเทศบาลในจันทบุรี*. ปัญหาพิเศษหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณวิมล ศรีโย. (2552). *การบริหารงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นในเขตจังหวัดชลบุรี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร. (2536). *คู่มือการปฏิบัติงานทะเบียนราษฎร*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- สมบัติ จันทระเจษฎา. (2542). *ประสิทธิผลของการนำระบบคอมพิวเตอร์ใช้ในงานบริการด้านการทะเบียนราษฎร: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางพลัดกับสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางซื่อ*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- อมร วรสุข. (2541). *ปัญหาในการปฏิบัติตามระเบียบงานทะเบียนราษฎรและงานบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *เหตุอยู่ที่ท้องถิ่น*. ปทุมธานี: สถาบันคลังปัญญาค้นหายุทธศาสตร์เพื่ออนาคตไทย มหาวิทยาลัยรังสิต.

ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์*

กตัญญู แก้วหานาม**

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม***

(วันรับบทความ : 12 กรกฎาคม 2563 / วันแก้ไขบทความ : 10 กันยายน 2563 / วันตอบรับบทความ : 21 กันยายน 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหว และพฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม เพื่อให้ได้ข้อมูลการศึกษาตามแนวทางการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองภายใต้บริบทโครงสร้างทางการเมืองที่มีความเป็นพลวัตร โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยงจากการสังเกตเชิงประจักษ์ และใช้การตีความเข้ามาวิเคราะห์ผลการศึกษา ผลการศึกษา พบว่าการเคลื่อนไหวทางการเมือง พบ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การติดป้ายหาเสียง พบทั่วไปในทุกจังหวัด เช่น การนำภาพหัวหน้าพรรค หรือ ผู้ถูกเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีใส่ในป้ายหาเสียง 2) การปราศรัยหาเสียง มีการจัดเวทีปราศรัยอยู่ 2 ส่วน ในระดับเขตการเลือกตั้ง และระดับชุมชน 3) การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้าน เนื่องจากแต่ละเขตของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ไม่ใหญ่มาก ประชากรมีจำนวนน้อย ทำให้การเคาะประตูบ้านหาเสียงยังสามารถทำได้ประกอบกับมีวัฒนธรรมแบบเครือญาติ 4) การใช้รถแห่หาเสียง เป็นรูปแบบที่สะดวกและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและสามารถเคลื่อนที่ได้เร็ว ส่วนพฤติกรรมทางการเมือง พบ 2 รูปแบบ คือ 1) พฤติกรรมแบบเปิดเผย เป็นพฤติกรรมที่ต้องตามกฎหมายกำหนด 2) พฤติกรรมแบบลับ เป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย เช่น การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การจ้างหัวคะแนน

คำสำคัญ : ความเคลื่อนไหว/ พฤติกรรมทางการเมือง/ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร/
จังหวัดกาฬสินธุ์

* การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า ปีงบประมาณ 2562

** รองศาสตราจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail : dr.kathanyoo@ksu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail : palmy511@gmail.com

Movement and political behavior of candidates for the House of Representatives in Kalasin province^{*}

Kathanyoo Kaewhanam^{**}

Phimlikid Kaewhanam^{***}

(Received Date : July 12, 2020, Revised Date : September 10, 2020, Accepted Date : September 21, 2020)

Abstract

The research aims to study movement and political behavior of candidates for the house of representatives in Kalasin province. This research is a qualitative research based on phenomenal folklore to obtain educational information based on election behavior studies. Under the context of a dynamic political structure by creating a general conclusion that is connected by empirical observation and using interpretation to analyze the results of studies, the study found that political movements forms which were 1) Campaign labeling It is common in all provinces. 2) Campaign speeches are held in two areas at the electoral district and community level. 3) The area is located in the form of a knock on the door of the house, since each area of Kalasin province is not very large. A small number of people make knocking on the door of the house, campaigning can also be done with a kindred culture. 4) Using a campaign car is a convenient and easy-to-reach form of target., There are two forms of political behavior 1) Open behavior is a legitimate behavior, 2) secret behavior, illegal behavior, such as buying voice sales rights, hiring a scorehead.

Keywords: Movement/ Political Behavior/ Candidates for the House of Representatives/
Kalasin Province

^{*} This article is a part of a larger research project, Funded by King Prajadhipok's Institute, 2019.

^{**} Associate Professor of Public Administration, Kalasin University. E-mail : dr.kathanyoo@ksu.ac.th

^{***} Assistant Professor of Public Administration, Kalasin University. E-mail : palmy511@gmail.com

บทนำ

การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ประเทศไทยไม่ได้มีการเลือกตั้งติดต่อกันถึงระยะเวลา 8 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโครงสร้างของทางอำนาจ และโครงสร้างของสถาบันการเมืองไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ในส่วนของโครงสร้างทางอำนาจนั้น การเว้นว่างของการเลือกตั้งในห้วงระยะเวลา 8 ปี นี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขัดขวางการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 จากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) และพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งในครั้งนี้ เนื่องจากต้องการให้มีการปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง และ 21 มีนาคม 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 6 ต่อ 3 ให้การเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 เป็นโมฆะ และมีการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องในบริบทของความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยในช่วงระยะเวลากว่าทศวรรษก่อนหน้านี้ โดยชนวนของความขัดแย้งล่าสุด อยู่ที่เรื่องพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ซึ่งได้นำไปสู่การต่อต้านรัฐบาล เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และการใช้ความรุนแรงทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่หลายเมืองในประเทศไทย นอกจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองแล้ว ในส่วนของรัฐบาลเอง ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอีก 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

จากโครงสร้างดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นแตกต่างจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา ตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2544 โดยสิ้นเชิง เช่น การเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียว โดยใช้การนับคะแนนแบบจัดสรรปันส่วนผสม ยังมีมาตรการใหม่ที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเลือกตั้งขั้นต้น (แม้ภายหลังจะมีมาตรา 44 ออกมาสร้างความยืดหยุ่นให้กับมาตรการดังกล่าว) เงื่อนไขใหม่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง หน้าที่และสถานภาพของสมาชิกพรรคการเมือง และคณะกรรมการบริหารพรรค รวมทั้งการกำหนดโทษของพรรคการเมืองไว้สูงมาก การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองและวิธีการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในมาตรา 62 - 83 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง บทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมกับการประกาศยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการปฏิรูปประเทศ 13 ด้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกติกาหรือบทบัญญัติใหม่ที่เกิดขึ้น ที่จะส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการเมืองไทยอีกหลายสถาบัน ซึ่งยังไม่นับถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ ที่ให้บทบาทหน้าที่กับองค์กรอื่น ๆ มากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่ออำนาจและบทบาทของผู้แทนราษฎรและรัฐบาลที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการเลือกตั้ง

ด้วยการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางอำนาจ และโครงสร้างของสถาบันการเมืองในช่วงระยะเวลา 8 ปี ที่ผ่านมา จึงเป็นที่จับตามองว่า การเลือกตั้งครั้งนี้ จะสามารถบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลากว่าทศวรรษได้หรือไม่ และจะทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพได้หรือไม่ จะทำให้การปฏิรูปการเมืองเกิดขึ้นจริงหรือไม่ พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ประชาชนมีการเรียนรู้ทางการเมืองมากขึ้นหรือไม่ และภายใต้กรอบกติกาใหม่นี้ ผลของการเลือกตั้งยังจะยืนยันความมั่นคงของระบบพรรคการเมือง หรือความเข้มแข็งของพรรคการเมืองบางพรรคที่เคยก่อร่างสร้างตัวมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้หรือไม่

จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีความสำคัญทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เมื่อปี 2552 เคยเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง ทั้ง 8 อำเภอ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 101 หมู่บ้าน ซึ่งยืนยันการตั้งหมู่บ้านเสื้อแดงไม่ได้ขัดขวางกระบวนการปรองดอง และเป็นเขตที่เลือกพรรคเพื่อไทย สถิติการเลือกตั้งทั่วไป 3 ครั้งย้อนหลัง เริ่มตั้งแต่เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 6 คน มีการแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 6 เขตเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 คน ทำให้ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 ต่อมารัฐบาลที่นำโดยพรรคไทยรักไทยประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ก่อนที่ฝ่ายค้านจะยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายใน 60 วันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 ตรงกับวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ซึ่งผลการเลือกตั้งในส่วน of จังหวัดกาฬสินธุ์ พรรคไทยรักไทยสามารถชนะการเลือกตั้งทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 คน เช่นเดิม อย่างไรก็ตามภายหลังจากการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้การเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นโมฆะและกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2549 แต่ได้เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะโค่นล้มรักษาการนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนับเป็นการก่อรัฐประหารในรอบ 15 ปี หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารผ่านไป ประเทศไทยได้เข้าสู่เส้นทางประชาธิปไตยอีกครั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ศ. 2550 และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้งทั้งจังหวัด ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งหมด 6 คน และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พรรคเพื่อไทยสามารถชนะการเลือกตั้งได้ทั้ง 6 เขตการเลือกตั้ง จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาแม้ว่าพรรคไทยรักไทย จะมีการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคเป็นพรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ก็สามารถชนะการเลือกตั้งในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ทุกเขต

เลือกตั้ง และในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญมากกว่ารับร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่รับร่างเป็นคะแนนเสียงถึงร้อยละ 54.97 อย่างไรก็ดี ในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นพื้นที่นำร่องในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ลงในพื้นที่ จำนวน 2 ครั้ง และได้อนุมัติงบประมาณในการพัฒนาจำนวนมาก

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่นำศึกษาติดตามการเคลื่อนไหวทางการเมือง การจับตาของประเด็นทั้งหลายที่กล่าวมานั้น จึงควรจะได้การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการเมืองกติกาใหม่ทางการเมือง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองการปกครองไทยในระบอบประชาธิปไตยต่อไป ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง ประกอบกับการแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนลดลงจากเดิม 6 เขตเลือกตั้ง เหลือ 5 เขตเลือกตั้ง และปรากฏการณ์ทางการเมืองจากผลของรัฐธรรมนูญ 2560 ส่งผลต่อรูปแบบการแข่งขันทางการเมืองที่สูงขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหว และพฤติกรรมทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม ที่เชื่อว่าความจริงมีหลากหลายและมีลักษณะจำเพาะ (ชาย โพธิ์สิตา, 2547) เนื่องจากการศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่เกิดขึ้นช่วงก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้งไม่มีข้อมูลบริบทพื้นฐานที่เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งจำเป็นต้องใช้การศึกษาแบบนิรนัย การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาตามแนวทางแบบอุปนัย เพื่อสร้างข้อมูลพื้นฐานสำคัญและ ค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม การเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในปี 2562 ซึ่งจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างครอบคลุมตามแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ จากนั้นก็สัมภาษณ์ต่อไปเรื่อย ๆ จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว โดยอาศัยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา

ทั้งนี้ นักวิจัยต้องเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในปรากฏการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลการศึกษาตามแนวทางการศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งภายใต้บริบทโครงสร้างทางการเมืองที่มีความเป็นพลวัตร ที่มีลักษณะเป็น การศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสามารถมองภาพได้หลายแง่มุม (สุภางค์ จันทวานิช, 2530) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้งหมด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยง จากการสังเกตเชิงประจักษ์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2540) และใช้การตีความเข้ามาวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วย

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา ดังประเด็น ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรกลุ่มทางการเมือง

ภายหลังจากราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศ “พระราชกฤษฎีกา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562” ในวันที่ 23 มกราคม 2562 และได้กำหนดให้สัปดาห์ที่ 4-8 ก.พ. 2562 เป็นระยะเวลาที่เปิดสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัคร ส.ส. เขตทุกคนของทุกพรรคจะต้องสมัครในเวลาที่กำหนด โดยการสมัครจะทราบเบอร์ของผู้สมัคร ได้ทราบเบอร์ของผู้สมัคร ส.ส. บัญชีรายชื่อของทุกพรรคและเห็นผู้เสนอตัวเป็นนายกรัฐมนตรีจากแต่ละพรรคด้วย โดยในช่วงเวลาระหว่างนี้ พรรคการเมืองต่างๆ มีเวลาทั้งสิ้น 60 วัน ในการหาเสียงถึงเวลาเย็นของวันเสาร์ที่ 23 มี.ค. 2562 และรับเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม 2562

การหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร ส.ส. ระบบแบ่งเขตในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรูปแบบการหาเสียงทั้งรถแห่ และเดินเท้าโฆษณาหาเสียงเพื่อขอคะแนนจากชาวบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตที่ปราศรัยหลายพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครลงแข่งขัน มีนโยบายที่คล้ายกัน แต่ที่แต่ละพรรคการเมืองต่างแสดงอุดมการณ์ทางการเมืองที่อยู่เคียงข้างชาวบ้าน การแสดงจุดยืนเรื่องผู้สมัครเป็นคนในพื้นที่ และมาจากนักการเมืองท้องถิ่น ทำงานช่วยเหลือชาวบ้านมาโดยตลอด จึงเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมั่นใจว่าจะเข้าไปแก้ไขปัญหามากมาย และยกระดับความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนได้ทันที่ถูกนำมาใช้ในการหาเสียงอย่างมาก โดยเฉพาะการปราศรัยหาเสียง บรรยายการหาเสียงเป็นไปอย่างคึกคัก มีการรถหาเสียงวิ่งตามหมู่บ้าน ตามชุมชน ต่าง ๆ มีการติดป้ายหาเสียงตามจุดสำคัญๆ และจุดที่ กกต. จัดให้ การหาเสียงมีทุกรูปแบบ การหาเสียง มีการเคาะประตูบ้านในเวลาวัน จัดเวทีปราศรัยตามศาลากลางบ้าน ในแต่ละหมู่บ้าน ในเวลากลางคืน จัดเวทีปราศรัยใหญ่ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ในแต่ละเขต มีตัวแทนระดับแกนนำพรรคมาช่วยหาเสียง และในการหาเสียงครั้งนี้ มีการเพิ่มช่องทางผ่านสื่อออนไลน์ ทั้ง Facebook line ทุกช่องทาง ที่จะสามารถเอาชนะการเลือกตั้งให้ได้ ผู้สมัครแต่ละพรรคจะใช้ทุกวิถีทาง ซึ่งผู้สมัครแต่ละพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคการเมืองใหญ่ หรือขนาดกลาง หาเสียงทุกวัน ยิ่งใกล้วันเลือกตั้ง ยิ่งคึกคักมากขึ้น

“ปกติที่ผ่านมาเคาะประตูบ้าน แต่เดี๋ยวนี้กะเคาะป้ไหว เวลามันกะบ่ให้ ก็ต้องขึ้นไปทุกบ้าน ไปยกมือไหว้สวัสดีๆ นีบ่แม่นขึ้นไปให้เงินได้ แจกบัตรน้อย มาเดี๋ยวนี้ไปป้ไหวเลยเพราะพื้นที่มันกว้างคัก แต่ก่อนแม่กะได้แต่อำเภอมือง มันลดเขตลงพื้นที่กะกว้าง กะพากันเคาะบ้านเน่ออยู่ ทุกพรรคกะถอยๆ กันทุกคน เพราะกะเจ้ากะป้ไหวคือกัน พอดีมีรถสปอตมา กะมีคนมาฟ้องเน่ออยู่ว่าได้รอบเดียว บางคนกะบ่ได้รอบ ขึ้นบ้านนั้นบ้านนี้บ่ขึ้น อันนี้คือเฮาไปเห็นคนของเฮา เขากะมาฟ้องเฮา เฮากะได้แต่บอกเขา ว่ามีคนมาฟ้องดื้อ ให้เฮ็ดเวียกให้มันสมค่าจ้างเน่ดื้อ” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. , 2562)

นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์รูปแบบการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความว่า “เรื่องช่องทางในการหาเสียง อาจจะมีป้ายในการหาเสียงแน มีรูปแบบอื่นอีกบ่ หรือมีสื่ออื่นอีกบ่ คือที่พี่กะเจ้าว่าต้องไปเคาะประตูจั่งสิ เช่น อนาคตใหม่ทำไมถึงได้คะแนนเยอะ อาจจะเป็นโซเชียลมีเดียจั่งสิ แต่ทางเฮาคือทางไอทีแทบสิม่เล แต่ก้เฮากะเ็นไปอบรมว่าสิเน้นทางแฟนเพจ เขากะอบรมให้อยู่พออบรมเรียบร้อยแล้วรัฐบาลกะอาจสิเห็นว่าพวกเฮาเฮ็ดจั่งสิ รัฐบาลกะออกกฎหมายเลย ห้ามเลยเฮากะบ่รู้ว่าอันใดสิถึถึสิผิด ” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส., 2562)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรและกลุ่มการเมืองในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แสดงออกในรูปแบบพรรคการเมืองเป็นหลัก กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองจะมีรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมือง อยู่ 4 รูปแบบหลัก กล่าวคือ

1) การติดป้ายหาเสียง

การติดป้ายหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พบได้โดยทั่วไป พรรคการเมืองทุกเขตจะมีการติดป้ายเพื่อหาเสียง ในช่วงต้นของการหาเสียงในพื้นที่ที่พบเห็นได้ง่ายและอยู่ในเขตชุมชน โดยเนื้อหาในป้ายประกอบด้วยชื่อ ชื่อเล่น ผู้สมัครบางคนจะมีฉายาที่เป็นที่ รู้จักเบอร์พรรครวมถึงสโลแกน โดยผู้สมัครบางพรรคในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีการนำภาพที่ถ่ายร่วมกับผู้เสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีมาร่วมในป้ายหาเสียงด้วย อีกทั้งการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการติดป้ายนี้ ยังมีการทำป้ายประชาสัมพันธ์โดยการช่วยเหลือของนักการเมืองท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้ทำป้ายสนับสนุนผู้สมัครจากพรรคพลังประชาชนด้วย

2) การปราศรัยหาเสียง

การเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการเลือกตั้งในภาพรวมของทั้งประเทศ ในมิติกระแสความนิยมของพรรคการเมือง และปฏิเสธไม่ได้กับการสื่อสารโดยใช้โซเชียลมีเดียที่ทำให้พรรคการเมืองเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังคงไม่ทิ้งวิธีการแบบเดิมโดยเฉพาะการเปิดเวทีหาเสียงตามชุมชนหมู่บ้าน เคาะประตูบ้าน ไร่ธแห่ง ปักป้ายหาเสียงในจุดที่ กกต. กำหนด เป็นต้น การเลือกตั้งที่ผ่านมา เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ในจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น ได้เห็นปรากฏการณ์เกิดขึ้นทุกรูปแบบ การปราศรัยหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ในระหว่าง 60 วัน ในการหาเสียงนั้น ช่วงระยะเวลาที่มีการ

ปราศรัยหาเสียงมากที่สุดคือ “ช่วงโค้งสุดท้าย” กล่าวคือ ในช่วงระยะเวลา 3 สัปดาห์สุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง การปราศรัยในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ค่อนข้างคึกคัก โดยขนาดเวทีแบ่งเป็น 2 ขนาดคือ

(1) เวทีปราศรัยกลาง คือ เวทีการปราศรัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ระดับเขตการเลือกตั้ง ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์แบ่งเป็นทั้งหมด 5 เขต หรือ จังหวัด ในเวทีปราศรัยกลางนี้จะมีคุณสมบัติที่การปราศรัยจะมีตัวแทนพรรคจากส่วนกลาง อาทิเช่นหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรค กรรมการบริหารพรรค เป็นต้น จำนวนของผู้เข้าร่วมในการรับฟังคำปราศรัยก็จะมากขึ้นตามความสนใจของพรรคด้วย อย่างไรก็ตามการเกณฑ์ผู้เข้าร่วมมารับฟังการปราศรัยยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั่วไป ซึ่งมาจากหวัศเนนของแต่ละพรรคการเมืองด้วย เวทีปราศรัยกลาง ในการเปิดเวทีปราศรัยของพรรคการเมืองเกิดขึ้นทุกพรรค โดยเฉพาะพรรคการเมืองขนาดใหญ่ พรรคการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งความแตกต่างของพรรคการเมืองขนาดใหญ่มากับพรรคการเมืองขนาดเล็ก สังเกตได้จากจำนวนคนที่มารับฟังการปราศรัย เพราะพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีสมาชิกพรรคจำนวนมาก มีเครือข่ายในพื้นที่และที่สำคัญมีงบประมาณในการจัดเวทีจำนวนมากเช่นกัน ทำให้ประชาชนที่มารับฟังมีจำนวนมาก ในการปราศรัยของทุกพรรคจะมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ หัวหน้าพรรค คณะกรรมการบริหารพรรคที่เป็นบุคคลสำคัญได้เดินทางมาร่วมปราศรัยใหญ่ด้วย เช่นเดียวกับพรรคขนาดเล็ก ก็มีหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรคลงในพื้นที่เพื่อมาปราศรัยเช่นกัน ในการปราศรัยส่วนใหญ่จะเน้นนำเสนอนโยบายที่พรรคดำเนินการประสบความสำเร็จในอดีตมาหาเสียง และกล่าวถึงนโยบายใหม่ที่พรรคจะดำเนินการต่อไปในอนาคต ส่วนพรรคการเมืองขนาดเล็ก จะเน้นนำเสนอแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น เรื่องเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นหลัก

(2) เวทีปราศรัยเล็ก เป็นเวทีที่เกิดขึ้นจำนวนมากในระดับชุมชน โดยตัวผู้สมัครเองร่วมกับหัวหน้าเขตในชุมชน จำนวนของผู้เข้าร่วมก็จะมีขนาดเล็กลงตามไปด้วยการเปิดเวทีในระดับหมู่บ้านเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ยังใช้และจำเป็นต้องใช้ โดยผู้ที่ชนะการเลือกตั้ง หรือ ไม่ชนะการเลือกตั้ง จำเป็นต้องลงพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่จะจัดเวทีในเวลาตอนเย็นหลังจากที่ประชาชนกลับมาจากการทำเกษตร พื้นที่จะใช้ศาลากลางบ้านเป็นพื้นที่ในการปราศรัย โดยว่าที่ ส.ส.จะใช้รถกระบะ ที่มีเลือกเสียง ซึ่งง่ายต่อการเคลื่อนย้าย มาเป็นอุปกรณ์ในการปราศรัย ส่วนเก้าอี้ที่นั่งของประชาชนก็จะใช้การเขยื้อมจากหมู่บ้านนั้น ทำให้เกิดรายได้ในหมู่บ้านด้วย

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตประการสำคัญคือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์นั้นมีพรรคการเมืองเพียง 4-5 พรรคการเมืองต่อเขตเท่านั้นที่จัดเวทีปราศรัยกลาง และมีประมาณ 10 พรรคการเมืองที่มีการจัดการปราศรัยในเวทีปราศรัยเล็ก แสดงให้เห็นว่า การจัดเวทีปราศรัยเพื่อหาเสียงไม่ได้เป็นรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ทุกพรรคจะใช้ในกลยุทธ์การหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

3) การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้าน

การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้อย่างยาวนานในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องเครือญาติที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน ส่งผลต่อพฤติกรรมที่สำคัญของประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มีการกล่าวต่อกันว่า “ไผมาขอคะแนนเสียงก็ให้คนนั้นไผมาให้เห็นหน้ากะลให้ผู้นั้น” (สัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เขตเลือกตั้ง 1 จังหวัดกาฬสินธุ์, 6 กุมภาพันธ์ 2562) จากคำพูดติดปากดังกล่าวนำมาซึ่งพฤติกรรมของนักการเมืองในพื้นที่ที่ต้องลงพื้นที่หาเสียงแบบเคาะถึงประตูบ้านโดย ผู้สมัครได้ทำตารางการลงพื้นที่เพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ตนเองต้องขอคะแนนเสียงและเข้าถึงให้ได้มากที่สุด รูปแบบการเคาะประตูบ้านจึงเป็นรูปแบบที่ผู้สมัครเกือบทุกพรรคการเมืองได้นำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงครั้งนี้

4) การใช้รถแห่หาเสียง

การใช้รถแห่หาเสียง ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบรถกระบะเพราะสะดวกไปได้ทุกที่ โดย ผู้สมัครยื่นปราศรัยบนรถกระบะพร้อมชูป้ายหาเสียง จนเป็นเอกลักษณ์ที่คุ้นตาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

การเคลื่อนไหวทั้ง 4 รูปแบบนั้นแม้ว่าผู้ลงสมัครจากพรรคการเมืองที่ลงสมัครในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีมากกว่า 30 พรรคการเมืองในแต่ละเขตการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวที่เห็นได้ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางที่เหมือนกัน ปรากฏชัดเจนใน 4 รูปแบบข้างต้น

2. พฤติกรรมทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์

พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย การสังเกต สามารถสรุปพฤติกรรมของผู้รับสมัครเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1) พฤติกรรมแบบเปิดเผย 2) พฤติกรรมแบบลับ ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมแบบเปิดเผย

ผู้วิจัยได้ข้อมูลรูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองแบบเปิดเผยจากการสัมภาษณ์ผู้รับการเลือกตั้งทั้งหมด โดยผู้สมัครส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า การลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงออกอย่างเปิดเผย เป็นพฤติกรรมที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏชัดในคำสัมภาษณ์ของ ว่าที่ ส.ส. คนหนึ่ง กล่าวว่า “ในการหาเสียงเขาจะประกาศได้ พอไปสมัครก็ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลออกไปหาเสียง เขาจะบอกข้อห้าม 1. คือถ้าไปช่วยงานประเพณี ห้ามยื่นของ ห้ามใส่เสื้อพรรค บให้ปราศรัยหาเสียงในงานประเพณี แต่แล้วเขาให้เขาว่า เขาจะว่าเป็นกลางๆ แม้จะปฏิบัติตามกฎหมายอยู่ดอก คือบให้หาเสียง กะแค่ได้แต่แสดงความยินดีนำเขา ว่าการบวชมันดีจัง

สั้นจึ่งสู้กันไป ให้เข้าไปถึงสู้กันได้ ถ้าว่า เบอร์ 12 เตอ อันนี้เข้าไปได้ แต่พรรคพลังประชารัฐว่าตลอดเลย บัได้อร้ง ชี้ค่านร้ง แม่เป็น 5-6 สมัย บัเคยร้งจักเทีย ถ้าเขาปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบที่เขาตั้งไว้ รวมถึง เขาจะไปชี้แจงได้ เขากะบอกให้ระวัง การที่เขาไปเดิน กะสมิคนที่เห็นหัวกะแนนที่เขาอีกเขา ขึ้นไปเคาะประตูบ้านช่วยเขาจ้งสิ จ้งแม่ออกในเขตชุมชนจ้งสิ เขากะไป ไปช่วย 9 คน 10 คน เขากะต้องเขียนรายงานส่ง กกต. ซึ่งทุกเกี่ยวกับได้เขียน เขียนว่า ผู้ช่วยสนับสนุนโดยไม่รับค่าจ้าง กะเอาคนละ 200 โฟลไปอย่างให้เขาฟรีเนาะ แต่ดีที่ชาวบ้านเคารพกฎหมายนะ เพราะมันผิดกฎหมาย คนที่มาเขากะจริงใจกับเขา บัได้หวังหยังนาเนาะ” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส., 2562)

ซึ่งจากคำให้สัมภาษณ์ได้สอดคล้องกับการทำให้ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ที่แสดงว่า การเลือกตั้งในปี 2562 พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 5 เขตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้รับเลือกตั้งทุกพรรคการเมืองเคารพกฎหมายและกติกาทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงพฤติกรรมของผู้รับสมัครส่วนใหญ่มีทิศทางไปในทิศทางเดียวกันคือ ทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายการเลือกตั้งทั้งหมด

2.2 พฤติกรรมแบบลับ

นอกเหนือจากการพฤติกรรมของผู้รับสมัครเลือกตั้งที่มีพฤติกรรมแสดงออกตามกฎหมายที่เป็นไปในทิศทางที่เปิดเผยนั้น พฤติกรรมอีกหนึ่งอย่าง que แสดงให้เห็นว่า ในการเลือกตั้ง 2562 พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีการเปิดเผยจากประชาชนว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันในพื้นที่ รวมถึงการใช้หัวกะแนนในการแจกเงินกับประชาชนเกิดขึ้นด้วย (สัมภาษณ์ประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเขต 5 จังหวัดกาฬสินธุ์, 2562) ผู้รับสมัครเลือกตั้งยังมีพฤติกรรมในการใส่ร้ายป้ายสี การพูดกระทบฝ่ายตรงข้าม ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้สมัคร ส.ส.ท่านหนึ่ง ความว่า “สำหรับนักการเมืองแล้วมันเห็ดได้ทุกอย่างครับ บางคนกะเห็ดด่าจะขอให้เขาไอโดนกะมี แต่ก่อนแสมมีการเอาโลงศพมาแกใส่รถหาเสียงและเปิดทอร์นกันแสงพุน มันเกินไปครับ บางครั้งนักการเมืองไม่น่ารักเลย มักด่ากันกะมีข้อร้องเรียนหลาย ๆ มา เด็กน้อยทุกมือนับค่อยมีความอดทน กะบรูว่าต่อไปเขาเสียอยู่กันแบบได้ ชีวิตการครองเรือนสิเป็นแบบได้ สส. กะเอาแต่ครุมาทั้งเมิด ทุกวันนี้การที่จะเป็นนักการเมืองควรเอาเด็กน้อยมานั่งฟังปราศรัย” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส., 2562)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้รับสมัครยังมีพฤติกรรมในทางลับหลายอย่างที่ไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงในแง่ของ การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การจ้างหัวกะแนนเมื่อมีการสอบถามถึงข้อมูลพฤติกรรมดังกล่าว จะเป็นในลักษณะคำตอบที่ไม่สามารถตอบได้ หรือตอบว่าไม่รู้ และการเงียบในที่สุด อย่างไรก็ตามขัดแย้งกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชนที่บอกว่าตนเองได้รับเงินจำนวน 500 บาทต่อ 1 เบอร์ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชน 1 คนจะได้รับเงินจากหัวกะแนนไม่เกิน 1 -2 เบอร์เท่านั้น เนื่องจากหัวกะแนนจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะสามารถคาดเดาได้ว่าใครจะลงคะแนนให้กับผู้สมัครรายนั้นหรือไม่

สรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรกลุ่มทางการเมือง

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย การติดป้ายหาเสียง การปราศรัยหาเสียงทั้งเวทีปราศรัยกลาง, เวทีปราศรัยเล็กเป็นวิธีการที่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ในคราวละจำนวนมาก แต่จะมีข้อเสียที่การจัดเวทีปราศรัยแต่ละครั้งจะมีค่าใช้จ่ายสูง เพราะค่าใช้จ่ายเริ่มตั้งแต่ ก่อนเริ่มการปราศรัยจนหลังจบการปราศรัย การปราศรัยจะช่วยให้ผู้เลือกตั้งรู้สึกใกล้ชิดกับผู้สมัครได้มากขึ้น ทำให้ผู้สมัครสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังตัดสินใจลงคะแนนให้แก่ตนได้ รวมถึงหัวหน้าพรรคการเมืองที่มาร่วมปราศรัยหาเสียงจะยังทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความจริงใจที่มีต่อประชาชนและส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงด้วยการลงพื้นที่พบปะประชาชน การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้มาอย่างยาวนานในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องเครือญาติที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน การใช้รถแห่ประชาสัมพันธ์ การใช้รถแห่หาเสียง ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบรถกระบะเพราะสะดวกไปได้ทุกที่ โดยผู้สมัครยื่นปราศรัยบนรถกระบะพร้อมชูป้ายหาเสียง จนเป็นเอกลักษณ์ที่คุ้นตาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การใช้สื่อช่องทางออนไลน์ในการหาเสียง เมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าจึงทำให้มีการนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ Facebook Twitter YouTube มาประยุกต์ใช้ในการหาเสียงหรือกิจกรรมทางการเมือง ช่องทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะทำให้การติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังถูกฝ่ายการเมืองนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย จนอาจเรียกได้ว่า “การเคาะประตูบ้านผ่านสื่อออนไลน์” โดยผ่านฐานข้อมูลส่วนตัว เช่น อีเมล, SMS หรือ Social Media ระบบหวัคคะแนน คือ คนที่จะมาช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยใช้กลอุบายหรือให้เงินกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยสิ่งที่หวัคคะแนนจะได้คือเงินค่าจ้างหรือการยกยอกเอาเงินบางส่วนที่ได้รับจัดสรรมาให้แจกไว้เป็นของตนเองบางส่วน โดยระบบหวัคคะแนนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และการใช้สื่อสาธารณะ ได้แก่ แผ่นพับ บัตรย้ำเบอร์ ป้ายคัดเอาต์ ป้ายโฆษณา แบนเนอร์ โฉนดเพลงโฆษณาหาเสียง อย่างไรก็ตามตั้งข้อสังเกตว่าในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในการเลือกตั้ง 2562 ไม่เป็นที่นิยมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านสถานีวิทยุและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านโทรทัศน์ ดาวเทียมและเคเบิลทีวีท้องถิ่นและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ ช่องทางเหล่านี้ไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มประชาชนนั่นเอง

2. พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์

พฤติกรรมการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย การสังเกต สามารถสรุปพฤติกรรมของผู้สมัครเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1) พฤติกรรมแบบเปิดเผย 2) พฤติกรรมแบบลับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลตามประเด็นที่ค้นพบในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ชัยชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี 2562 ของพรรคเพื่อไทย เนื่องจากมีความผูกพันและได้รับความนิยมสูงสุดในทุกเขตการเลือกตั้งและพรรคการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจ

จากการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในปี 2562 พบว่า เขตการเลือกตั้งทั้ง 5 เขตเป็นพื้นที่ของ ผู้สมัครเลือกตั้งจากพรรคเพื่อไทย ไม่แตกต่างไปจากการให้ข้อมูลของผู้สมัคร ส.ส. ที่ได้กล่าวว่าคนกาฬสินธุ์ยังศรัทธาในพรรคเพื่อไทย ซึ่งปรากฏจากผลคะแนนที่ในบางเขตมีคะแนนห่างจากพรรคที่ได้อันดับ 2 จำนวนมาก โดยเฉพาะคะแนนในเขตที่ 4 และเขตที่ 5 โดยเฉพาะในเขตที่ 5 เป็นการต่อสู้กันระหว่างพรรคเพื่อไทยกับพรรคพลังประชารัฐ ที่มี อดีต ส.ส. พรรคเพื่อไทย ที่ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐทำให้ผลการเมืองวิเคราะห์ผลคะแนนที่จะออกมาไม่ถูก แต่เมื่อผลคะแนนออกมาความศรัทธาต่อพรรคเพื่อไทยยังไม่จางหาย มีคะแนนชนะพรรคพลังประชารัฐ กว่า 2 หมื่นคะแนน ซึ่งจากผลคะแนนที่ออกมายังสะท้อนผลจากการย้ายพรรค ส่งผลต่อคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาของสิริพรรณ นกสวน สวัสดี และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 : ศึกษาบทบาทพรรคการเมืองและพฤติกรรมและการตัดสินใจของประชาชน ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ที่ได้สนับสนุนว่าคุณสมบัติของพรรคการเมือง นโยบายพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังพบว่าคุณสมบัติที่ประชาชนใช้ในการตัดสินใจเลือกคือ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อาทิ การแสดงความซื่อสัตย์สุจริตและในส่วนของคุณสมบัติของพรรคการเมือง อาทิ การคัดเลือกผู้สมัครที่ขึ้นชื่อนโยบายที่มุ่งใจ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าการแสดง

ความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่สุดของพรรคการเมือง คุณสมบัติของพรรค การเมืองรองลงมาที่ประชาชนให้ความสำคัญเป็นอันดับสอง คือ ความมีประสิทธิภาพและผลงานในการบริหารประเทศและการนำเสนอนโยบายที่มุ่งใจที่ในอดีตเคยมีความสำคัญกลับถูกลดทอนลง

การศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้ง 2562 จึงแสดงให้เห็นว่าชัยชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2562 พรรคเพื่อไทยมีความผูกพันและได้รับความนิยมสูงสุดในทุกเขตการเลือกตั้ง และพรรคการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

2) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เป็นตัวตัดสินต่อการแพ้ชนะ

การหาเสียงและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้รูปแบบที่เรียกได้ว่าเป็นแบบแผนเดียวกันที่ถูกสอนในกลุ่มนักการเมืองซึ่งความเข้มข้นมากน้อยและจุดเน้นจะแตกต่างกันไปตามนโยบายของพรรค แนวทางของพรรค รวมถึงความเชี่ยวชาญและความถนัด ทำให้ผู้สมัครในทุกเขตการเลือกตั้งจากทุกพรรคการเมืองใช้วิธีการรูปแบบเดียวกัน คือ การติดป้ายหาเสียง การปราศรัยหาเสียงทั้งเวทีเล็กใหญ่เป็นวิธีการที่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ในคราวละจำนวนมาก การลงพื้นที่พบปะประชาชน การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้อย่างยาวนานในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องเครือญาติที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนานการใช้รถแห่ประชาสัมพันธ์ การใช้รถแห่หาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบรถกระบะเพราะสะดวกไปได้ทุกที่ โดยผู้สมัครยื่นปราศรัยบนรถกระบะพร้อมชูป้ายหาเสียงจนเป็นเอกลักษณ์ที่คุ้นตาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การใช้สื่อช่องทางออนไลน์ในการหาเสียงเมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าจึงทำให้มีการนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการหาเสียงหรือกิจกรรมทางการเมือง ช่องทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะทำให้การติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังถูกฝ่ายการเมืองนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านฐานข้อมูลส่วนตัว รวมไปถึงการใช้ระบบหวัะแนนและการใช้สื่อสาธารณะ จากกลยุทธ์ทั้งหมดเป็นกลยุทธ์ที่ได้มีการศึกษาในงานวิจัยที่หลากหลายจากการถอดบทเรียนจากผู้ที่ชนะการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามกลยุทธ์ที่ผู้รับสมัครเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ใช้นั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พิศาล พันธุเสนีย์ (2552) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์หาเสียงที่สำคัญประกอบด้วย 1.กลยุทธ์การใช้ป้ายหาเสียง 2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ 3.กลยุทธ์นโยบายหาเสียง 4.กลยุทธ์การใช้หวัะแนน 5.กลยุทธ์เดินหาเสียงแสดงตน 6.กลยุทธ์การปราศรัย 7.กลยุทธ์การโต้ว่าที่ 8.กลยุทธ์การอยู่ร่วมกับประชาชน 9.กลยุทธ์การใช้สติ๊กเกอร์หาเสียง 10. กลยุทธ์รถโฆษณาประกอบเพลงหาเสียง 11.กลยุทธ์เสื้อแดงเพื่อไทย 12.กลยุทธ์ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล และสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา แสนศาสา (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการหาเสียงเลือกตั้งของผู้ชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 : กรณีศึกษาผู้ชนะการเลือกตั้งในจังหวัด

เลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ชนะการเลือกตั้ง มีกลวิธีการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง ดังนี้

- 1.การหาเสียงแบบเป็นทางการ ได้แก่ การโฆษณาหาเสียงด้วยการติดป้ายโฆษณา โปสเตอร์ แจกจ่าย แผ่นพับ ใบปลิว แนะนำตัวเอง โดยการเน้นชื่อ หมายเลข ผลงานของตนเองและ เครือญาติที่เคยเป็น ส.ส. มาก่อน นำเสนอนโยบายพรรค สร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตนเอง ใช้รถแห่หาเสียงทุกวันก่อนการเลือกตั้ง 1 เดือน จัดเวทีปราศรัยหาเสียงครอบคลุมพื้นที่เลือกตั้ง เน้นผลงานเดิมของตนเองและเครือญาติ นำเสนอนโยบายพรรคที่เคยประสบความสำเร็จใช้วิธีเคาะประตู บ้านเพื่อพบปะประชาชนให้ครบทุกหลังคาเรือน ประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านวิทยุท้องถิ่น และ
- 2.กลวิธีการหาเสียงแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การให้บริการช่วยเหลือ อุปถัมภ์ การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนก่อนการประกาศให้มีการเลือกตั้ง มีการจัดระบบเครือข่ายห้วคะแนน ในพื้นที่และห้วคะแนนในพื้นที่ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อตัดคะแนนฝ่ายตรงข้ามรวมทั้งการใช้กลวิธีการด้านการเงิน

จากข้อมูลการศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เหมือนกัน ไม่เป็นตัวตัดสินต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้ง 2562

3) เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่าประชาชนแบ่งออกเป็น 4 ดับล่าคือ

1. **ประชาชนระดับบน** เป็นกลุ่มประชาชนที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเมืองมีการศึกษาข้อมูลรอบด้านเพื่อประกอบการตัดสินใจ รวมถึงกลุ่มที่มีความชอบส่วนตัวกับพรรคการเมือง หรือผู้สมัคร การขึ้นำโดยกลุ่มคนหรือกลยุทธ์การหาเสียงจะไม่มีผลต่อการตัดสินใจมากนัก
2. **ประชาชนระดับกลาง** เป็นประชาชนที่ชอบที่ความเป็นปัจเจกของผู้สมัครในพื้นที่ ด้วยบุคลิกภาพลักษณะ การทำงานคลุกคลีกับประชาชน ความชอบนโยบายและการทำงานของผู้สมัครในพื้นที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือก
3. **ประชาชนที่ตัดสินใจเพราะนโยบาย** คือกลุ่มประชาชนที่ไม่สนใจตัวผู้สมัครในพื้นที่ แต่ตัดสินใจเลือกที่พรรคการเมือง นโยบายของพรรค ทิศทางของพรรคที่สังกัด และหัวหน้าพรรคการเมือง
4. **ประชาชนที่ปัจจัยเรื่องเงินเป็นใหญ่** หมายถึง กลุ่มประชาชนที่ยังเห็นว่าเงินยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะตัดสินใจเลือก ด้วยวัฒนธรรมที่แสดงถึงน้ำใจผู้สมัครว่า มีน้ำใจกับตนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การใช้เงินเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถทำให้ผู้สมัครหลายคนชนะการเลือกตั้งด้วย เพราะปัจจัยสำคัญของการชนะการเลือกตั้งยังคงถูกเชื่อมโยงกับตัวผู้สมัครด้วย แต่อย่างไรก็ตามประชาชนกลุ่มนี้ยังกล่าวว่า เงินเป็นเพียงปัจจัยเสริม เงินไม่ใช่ปัจจัยหลักต่อการลงคะแนนเสียงแต่ต้องมีประกอบกันเพื่อแสดงถึงน้ำใจ ผลการศึกษานี้ได้สอดคล้องกับการศึกษาของสิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์และคณะ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 : ศึกษาบทบาทพรรคการเมืองและพฤติกรรมและการตัดสินใจของประชาชนในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ที่ได้สนับสนุนว่า

การศึกษาทัศนคติและความเข้าใจต่อการซื้อเสียง การรับผลประโยชน์ตอบแทนเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนมีความแตกต่างจากในอดีต พบว่าทัศนคติของประชาชนกับการซื้อสิทธิขายเสียงมีข้อสังเกต คือ พื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่ง เป็นพื้นที่ที่เคยถูกพูดถึงกันว่าเป็นพื้นที่ที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างกว้างขวาง แต่ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เคยเป็นพื้นที่ถูกพิจารณาที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างกว้างขวางกลับมีสัดส่วนของประชาชนที่ ตอบว่าไม่จำเป็นต้องเลือกมากกว่าประชาชนในภาคกลางและภาคใต้ที่ถูกพิจารณาว่าเป็น พื้นที่ที่มีการซื้อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจน้อยกว่า และผลการวิจัยอีกประการที่พิจารณาจาก ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทหลายพื้นที่จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทที่อาศัยอยู่ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วน ตอบว่า "ไม่จำเป็นต้องเลือก" สูงกว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง

การศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเงินเป็นเพียงองค์ประกอบที่ต้องมีคู่กับปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ พรรคการเมืองที่สังกัด คุณสมบัติของผู้สมัคร ซื้อเสียง ผลงานในอดีต และมีปัจจัยเรื่องเงินมาประกอบเพื่อแสดงน้ำใจกับประชาชนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งรวมถึงกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองระดับท้องถิ่นที่กำลังจะมีการเลือกตั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมและกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาความเชื่อมโยงกับการเลือกตั้งระบบประเทศจะทำให้ผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกตั้งมีความชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยความผูกพันระหว่างพรรคเพื่อไทยและผู้สมัครในเขตต่าง ๆ กับประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เกิดข้อมูลเชิงลึกในประเด็นดังกล่าว

3. ควรมีการศึกษาโดยใช้ แนวคิดเรื่องการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) เพื่อศึกษาความสนใจเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง การนำเสนอนโยบายและ ภาพลักษณ์ของผู้สมัครในปัจจุบันเปรียบเสมือนการแข่งขันการขายสินค้าทางการเมืองของตนเอง ซึ่งจะทำให้พบข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ในการช่วงชิงคะแนนเสียงและพบกลยุทธ์ใหม่ด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเลือกตั้งในจังหวัด

1. ผู้สมัครยังให้ความสำคัญกับการหาเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือ โซเชียลมีเดียไม่มากพอเมื่อเทียบกับจำผู้ที่ใช้อินเตอร์เน็ต เนื่องจากผู้สมัครส่วนหนึ่งอายุมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่กำลังให้ความสำคัญกับการเมือง เมื่อการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตไม่สามารถ เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ทำให้การรับรู้ข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงยังเข้าไม่ถึงกลุ่มคนกลุ่มนี้ ดังนั้นสื่ออินเทอร์เน็ต

และสังคมออนไลน์จะมีความสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้นในอนาคต ซึ่งหากผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ ทำให้มีโอกาสดังกล่าวได้ คะแนนเสียงจากคนกลุ่มนี้ก็นำไปสู่ชัยชนะการเลือกตั้งได้

2. ควรปรับกลยุทธ์การหาเสียงรูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างเอกลักษณ์ ให้เป็นที่น่าสนใจ และแตกต่างยังไม่เคยเกิดขึ้นในจังหวัดกาฬสินธุ์มาก่อน ที่ผ่านมายังคงเป็นการหาเสียงรูปแบบเดิม ๆ ทำให้กลุ่มคนที่เบื่อหน่ายการเมืองและกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจการเมือง หันหลังให้กับการเลือกตั้ง และไม่ยอมไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แสนศาลา. (2552). กลวิธีหาเสียงเลือกตั้งของผู้ชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550: ศึกษากรณีผู้ชนะการเลือกตั้งในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิศาล พันธะเสนีย์. (2552). กลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ในการเลือกตั้งวันที่ 4 ตุลาคม 2552. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ. (2554). การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 : ศึกษาบทบาทพรรคการเมือง และพฤติกรรมและการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง. รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภากร จันทวานิช. (2530). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. โครงการตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภากร จันทวานิช. (2540). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม
คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

สุมิตร สุวรรณ*
วินัย พูลศรี*
ต่อศักดิ์ แก้วจรัสโล*
กุลธิดา นกุลธรรม*
วิทัศน์ ฝักเจริญผล*
สุรารัตน์ ขาวนาฟาง**

(วันรับบทความ : 21 กันยายน 2561 / วันแก้ไขบทความ : 15 ตุลาคม 2561/ วันตอบรับบทความ : 17 ตุลาคม 2561)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ 2) ประเมินระดับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม 3) พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร บุคลากรคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ บุคลากรโรงเรียนสาธิต นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,295 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินพฤติกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินและการสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่า t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. พฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย กลุ่มบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต ได้แก่ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ กลุ่มนิสิต ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ จิตสาธารณะ และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิตฯ ได้แก่ จิตสำนึก มีระเบียบวินัย ความสามัคคี 2. ผลการประเมินและการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต มีการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t=5.989$) และอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t=5.880$) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มบุคลากรคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ กลุ่มนิสิต และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต มีการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมไม่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=1.171$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=1.015$) และอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t=3.116$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : คุณธรรม/ จริยธรรม/ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์/ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** อาจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Development on Ethics and Desirable Behaviors at Faculty of Education and Development Science Kasetsart University

Sumit Suwan^{*}

Winai Poolsri^{*}

Torsak Kawjaratwilai^{*}

Kulthida Nukultham^{*}

Witat Fakcharoenphol^{*}

Sutarat Chaonafang^{**}

(Received Date : September 21, 2018, Revised Date : October 15, 2018, Accepted Date : October 17, 2018)

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the desirable behavior, moral, and ethics, 2) to evaluate the behavior, moral, and ethics' status, and 3) to improve the desirable behavior, moral, and ethics in the Faculty of Education and Development Sciences. This is a quantitative participatory action research. The research population are the administrators, faculty and staff, teachers and staff of the Laboratory School, undergrads, and Laboratory School students (N = 2,295). The research instruments include surveys and behavior observation. The data is analyzed using percentage, average, T-test and content analysis. The results are as follows: 1. The top three most desirable behavior, moral, and ethics are honesty, responsibility, and discipline from administrators, responsibility, unity, and honesty from faculty and staff, unity, responsibility, and honesty from teachers and staff of the Laboratory School, responsibility, honesty, and public mind from undergrads, and conscious mind, discipline, and unity from Laboratory School students. 2. The results from the evaluation and the improvement of the desirable behavior, moral, and ethics showed significant overall improvement from administrators group and teachers and staff of the Laboratory School group, ($p < 0.01$, $t = 5.989$) and ($p < 0.01$, $t = 5.880$) respectively. However, no significant improvement found from faculty and staff group, undergrad group, and Laboratory School student group.

Keywords: Moral/ Ethics/ Faculty of Education and Development Sciences/ Kasetsart University

^{*} Lecturer, Faculty of Education and Development Science, Kasetsart University

^{**} Lecturer, Science and Technology Faculty, Nakhon Pathom Rajabhat University

บทนำ

สังคมมนุษย์มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเมือง ความมั่นคง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความคิดความอ่านของผู้คน รวมทั้งความนิยมหรือไม่นิยมสิ่งหนึ่งสิ่งใด มิได้จำกัดแหล่งเดียว แต่ข้ามแดนข้ามประเทศได้เสมอ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีเกี่ยวกับศาสตร์คอมพิวเตอร์ รวมทั้งโทรศัพท์ เคลื่อนที่ได้สร้างสังคมเสมือนจริงบนจอคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ มนุษย์ปัจจุบันจึงกลายเป็นมนุษย์ 3 จอ คือ จอโทรทัศน์ จอคอมพิวเตอร์ และจอโทรศัพท์มือถือ สิ่งเหล่านี้ได้ฉกฉวยเวลาและความสนใจจากมนุษย์ไปเสียจาก (1) ความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน แม้อยู่ใกล้แต่ความคิดก็ห่างเหิน (2) ความใส่ใจในครอบครัว ศาสนา กิจกรรมสาธารณะ (3) การดูแลตนเอง และผู้ใกล้ชิด ทำให้คุณภาพชีวิตลดลง ในขณะที่ปรากฏการณ์ของสังคมไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าจริยธรรมที่เสื่อมทราม ทุนมนุษย์ที่อ่อนแอ ทุนธรรมชาติที่เสื่อมโทรม ระบบการเมืองที่ใช้เงินตราเป็นเครื่องตัดสิน และความมั่งคั่งที่กระจุก ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้มาจากค่านิยมที่ผิดเพี้ยนไป คือ ค่านิยมเกรงใจคนโกงที่ร่ำรวยและมีอำนาจ ค่านิยมอุปถัมภ์คนผิดที่ให้ประโยชน์ตน ค่านิยมที่เน้นรูปแบบแต่ละเลยคุณค่า ค่านิยมที่ฉาบฉวย มัง่าย และค่านิยมที่เกินงาม กล่าวโดยสรุป คนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นพ้องกันว่าแม้ประเทศไทยจะถูกละเลยโดยนโยบายประชานิยมที่ขาดความรอบคอบ ประชาชนกลุ่มหลงอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ยังผลให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงทุกหย่อมหญ้า แม้กระทั่งในวงการศึกษานักเรียน นักศึกษา และครู เช่น การลอกการบ้านหรือรายงานของเพื่อน การแอบดูคำตอบในห้องสอบ การทุจริตการสอบครูผู้ช่วย การออกไปทำธุระส่วนตัวโดยไม่ขออนุญาต การยกยอกทรัพย์สินของสำนักงาน การสอเล่งตำแหน่ง เป็นต้น (เกษม วัฒนชัย, 2557) นอกจากนี้ในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เคลื่อนที่อย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา คนรุ่นใหม่จึงต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เสมอ เพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันและก้าวทันโลก ซึ่งทุกคนควรตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี คือ (1) มีความรับผิดชอบในการใช้ข้อมูล โดยต้องคำนึงถึงเรื่องลิขสิทธิ์และไม่ลอกผลงานคนอื่น (2) การใช้เทคโนโลยีในทางบวก เมื่อพบเห็นสิ่งไม่ดีบนสื่อออนไลน์ก็ไม่ควรจดจำหรือทำตาม (3) การใช้เทคโนโลยีในการค้นหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง (4) มีทักษะความเป็นผู้นำบนโลกออนไลน์ เช่น การให้เกียรติผู้อื่น เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น (เกษม วัฒนชัย, 2558)

คุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ตลอดเวลา จัดเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชีวิต หากมนุษย์เราไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องกำกับดูแลจิตใจแล้ว โลกนี้จะสับสนวุ่นวายมากมายนัก ตัวอย่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้คำหยาบคาย การต่อว่าผู้อื่น การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จ การนำรูปภาพที่ไม่เหมาะสมมาเผยแพร่ การคัดลอกผลงานของคนอื่น เป็นต้น หากมนุษย์มีคุณธรรมจริยธรรมก็จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม นำมาซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิตทั้งของตนเอง หน่วยงาน และสังคม ในขณะที่คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มีหน้าที่สำคัญ

ในการผลิตบัณฑิตด้านการศึกษามีความรู้ความสามารถทางวิชาการและมีความเป็นครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และมีจิตสำนึกในการรับใช้สังคม ซึ่งบุคคลที่มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมจะมีความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจโลก เสียสละ มีจิตสาธารณะ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ดังนั้นคณะผู้วิจัย จึงได้ดำเนินการศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนของผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต โดยประยุกต์ใช้แนวคิดโรงเรียนคุณธรรมของศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ซึ่งต้องการช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง มาเป็นกระบวนการหลักในการดำเนินการวิจัย ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ สามารถขยายผลไปสู่โรงเรียนในเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงและคณะวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อประเมินระดับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เป็นวิธีการหลัก เสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามแนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันและการศึกษาดูงาน

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ได้จัดประชุมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการเชิญนายปราโมทย์ โชติมงคล ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ และอดีตประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน มาบรรยายให้กับผู้บริหาร บุคลากร ตัวแทนนิสิตและตัวแทนนักเรียนโรงเรียนสาธิต หลังจากนั้นได้เสริมแนวคิดเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจมากขึ้น โดยการให้ตัวแทนผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต จำนวน 9 คน ไปศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรม ณ โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยา อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายและคุณธรรมอัตลักษณ์ของคณะ

กำหนดคุณธรรมเป้าหมายหลัก โดยจัดการประชุมระดมสมอง 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มบุคลากร 3) กลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี 4) กลุ่มนักเรียนแกนนำระดับมัธยมศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาโดยการตั้งคำถามให้คิด เช่น ในคณะนี้มีปัญหาอะไรที่อยากจะแก้ไขหรืออยากจะเห็นสิ่งดี ๆ อะไรบ้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรม 2 ประเภท คือ 1) พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีกในคณะนี้ โดยไม่ให้ระบุผู้กระทำความผิด 2) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งต้องการเห็นในคณะนี้ เมื่อได้พฤติกรรมทั้งสองแล้ว ให้นำมาจัดกลุ่มคุณธรรมเป้าหมาย โดยเลือกกลุ่มที่มีความหมายใกล้เคียงกันได้ด้วยกัน และเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความเข้าใจตรงกัน ไม่ต้องตีความ หลังจากนั้นให้ที่ประชุมจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมเป้าหมายที่ต้องการทำก่อนหลังเพียง 3 เรื่อง และกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมเป้าหมายจะเรียกรวมว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” ซึ่งจะจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดนโยบายหรือข้อตกลงว่าจะนำมาปฏิบัติด้วยกันโดยนำเสนอในรูปของตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำโครงการคุณธรรมจริยธรรม

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ซึ่งได้ดำเนินการตามปกติอยู่แล้ว และมีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำโครงการคุณธรรมจะแบ่งตามความสนใจ แบ่งตามชมรมหรือแบ่งตามระดับชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การลงมือร่วมปฏิบัติ

ผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการหรือกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมโดยการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงความดี แก้ไขปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม และส่งเสริมการบ่มเพาะความดีผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ มีการสังเกต การคิด การพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมให้นำไปสู่ความสำเร็จ มีการเรียนรู้จากการร่วมกันทำงานเป็นทีมงานที่ดี โดยให้ทุกคนในกลุ่มทำงานอย่างสนุกสนานร่วมกับเพื่อน พี่ และน้อง ๆ ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศติดตามประเมินผลและเสริมแรงกัน

การทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ จะมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่นิเทศ ติดตามให้คำปรึกษาหารือ สังเกตพฤติกรรม รวมทั้งเป็นพี่เลี้ยงสอนงาน และให้ความช่วยเหลือแนะนำสิ่งที่จำเป็นอย่างกัลยาณมิตร เพื่อให้งานบรรลุผลตามขั้นตอน เป้าหมาย และเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังได้มีการประเมินระดับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียนโรงเรียนสาธิต ก่อนและหลังการทำโครงการคุณธรรม ซึ่งในการประเมินระดับพฤติกรรมนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิตระดับปริญญาตรี และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนสาธิต สังกัดคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวนทั้งสิ้น 2,295 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 12 คน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ บุคลากรคณะ จำนวน 70 คน

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ บุคลากรโรงเรียนสาธิต 131 คน

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ นิสิตปริญญาตรี 1,012 คน

กลุ่มที่ 5 ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิต จำนวน 769 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของประชากรในแต่ละกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ให้เลือกตอบ 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale โดยแบ่งออกเป็น 5 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบประเมินสำหรับผู้บริหาร

ชุดที่ 2 แบบประเมินสำหรับบุคลากรคณะ

ชุดที่ 3 แบบประเมินสำหรับบุคลากรโรงเรียนสาธิต

ชุดที่ 4 แบบประเมินนิสิต

ชุดที่ 5 แบบประเมินสำหรับนักเรียนโรงเรียนสาธิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบประเมินพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 2 รอบ คือ ก่อนและหลังดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ซึ่งในกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต ผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแบบประเมินด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มบุคลากรคณะและกลุ่มนิสิต ใช้วิธีการทำแบบประเมินออนไลน์ นอกจากนี้ยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสังเกตพฤติกรรมด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินโดยใช้ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และการทดสอบที (t-test) โดยมีกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยตามระดับคะแนนดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ในส่วนของคุณค่าเชิงคุณภาพที่ได้จากกระบวนการวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปในแต่ละประเด็น

ผลการวิจัย

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์

ผลการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติของประชากรทั้ง 5 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหาร

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติ
1. ความซื่อสัตย์	- บริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ - ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่น
2. ความรับผิดชอบ	- ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ - ปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด - อุทิศเวลาให้กับหน่วยงาน
3. ความมีวินัย	- ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายระเบียบและแบบแผนของหน่วยงาน - ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

2. กลุ่มบุคลากรคณะ

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติ
1. ความรับผิดชอบ	- ตรงต่อเวลา - ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย - เข้าสอนครบทุกชั่วโมง/มาทำงานครบตามที่หน่วยงานกำหนด - ปิดน้ำ ปิดไฟ และเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง
2. ความสามัคคี	- เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ - มีการทำงานเป็นทีม - ไม่มีข้อร้องเรียน
3. ความซื่อสัตย์	- ไม่รับสินบน - ไม่เบียดบังเวลาและทรัพย์สินของหน่วยงาน - เบิกจ่ายเงินตามความเป็นจริง

3. กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติ
1. ความสามัคคี	- ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - เข้าร่วมต่างๆภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ - มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน - การปฏิบัติตัวต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างจริงจัง
2. ความรับผิดชอบ	- ทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ - การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง - การตรงต่อเวลา - การมีระเบียบวินัย - การดูแลผลประโยชน์ส่วนรวม
3. ความซื่อสัตย์	- การไม่รับสินบนในรูปแบบต่างๆ - การไม่นำวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานไปใช้ส่วนตัว - การไม่พูดโกหก

4. กลุ่มนิสิต

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติ
1. ความรับผิดชอบ	- ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนการส่งงาน การนัดหมายทำกิจกรรม - ปฏิบัติตามระเบียบของคณะ - ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ - ปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง
2. ความซื่อสัตย์	- ไม่ทุจริตการสอบ - ไม่ลักขโมย - ไม่ลอกการบ้าน
3. จิตสาธารณะ	- ช่วยเหลืออาจารย์และพี่เจ้าหน้าที่ - เก็บขยะเมื่อพบเห็น - รู้จักแบ่งปัน - ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม

5. กลุ่มนักเรียน

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติ
1. จิตสำนึก	- ทิ้งขยะลงถัง - เก็บจานอาหารของตนเอง - ไม่ลอกข้อสอบ - ช่วยเหลือเพื่อน เช่น ดิว ให้ยืมอุปกรณ์การเรียน - ช่วยกันรักษาความสะอาด
2. มีระเบียบวินัย	- เข้าแถวตรงเวลา - เข้าห้องเรียนตรงเวลา - แต่งกายถูกระเบียบ - ไม่โดดเรียน
3. ความสามัคคี	- ไม่ทะเลาะวิวาท - ช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - เข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

การประเมินพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมก่อนการดำเนินการทำโครงการคุณธรรมจริยธรรม
ผลการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการดำเนินการ
จัดทำโครงการคุณธรรมจริยธรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชากร
ในแต่ละกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหาร

กลุ่มผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้นทั้งในภาพรวมและใน
ข้อปฏิบัติรายข้อทุกข้อ ได้แก่ การบริหารงานอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ การไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่
แสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ
การปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด การอุทิศเวลาให้กับหน่วยงาน การปฏิบัติหน้าที่ตาม
กฎหมาย ระเบียบและแบบแผนของหน่วยงาน และการตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยใน
ภาพรวม พบว่า หลังดำเนินโครงการมีระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าก่อนดำเนิน
โครงการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t=5.989$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มผู้บริหาร

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม	ค่าเฉลี่ยก่อน ดำเนิน โครงการ	ค่าเฉลี่ยหลัง ดำเนิน โครงการ
ความซื่อสัตย์สุจริต		
1) ผู้บริหารบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้	4.67	5.00
2) ผู้บริหารไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและ	4.75	5.00
ความรับผิดชอบ		
3) ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	4.67	4.83
4) ผู้บริหารปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด	4.67	4.83
5) ผู้บริหารอุทิศเวลาให้กับหน่วยงาน	4.58	4.92
ความมีวินัย		
6) ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบและแบบแผนของ	4.83	5.00
7) ผู้บริหารตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่	4.83	4.92
ค่าเฉลี่ยรวม	4.71	4.93

2. กลุ่มบุคลากรคณะ

กลุ่มบุคลากรของคณะมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้นทั้งในภาพรวมและในข้อปฏิบัติรายข้อ ได้แก่ การตรงต่อเวลา การเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอการทำงานเป็นทีม การไม่มีข้อร้องเรียน การไม่เบียดบังเวลาและทรัพย์สินของหน่วยงาน การเบิกจ่ายเงินตามความเป็นจริง แต่ยังมีพฤติกรรมในข้อปฏิบัติบางข้อไม่ดีขึ้น ได้แก่ การทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย การเข้าสอนครบทุกชั่วโมง/มาทำงานครบตามที่หน่วยงานกำหนด การปิดน้ำปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง และการไม่รับสินบน โดยในภาพรวม พบว่า ก่อนและหลังดำเนินการทำโครงการมีระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=1.171$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มบุคลากรคณะ

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม	ค่าเฉลี่ยก่อน ดำเนินโครงการ	ค่าเฉลี่ยหลัง ดำเนินโครงการ
ความรับผิดชอบ		
1) บุคลากรตรงต่อเวลา	4.11	4.32
2) บุคลากรทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย	4.43	4.37
3) บุคลากรเข้าสอนครบทุกชั่วโมง/มาทำงานครบตามที่หน่วยงาน	4.43	4.37
4) บุคลากรปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง	4.29	4.29
ความสามัคคี		
5) บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ	4.14	4.34
6) บุคลากรมีการทำงานเป็นทีม	4.17	4.32
7) บุคลากรไม่มีข้อร้องเรียน	3.97	4.19
ความซื่อสัตย์สุจริต		
8) บุคลากรไม่รับสินบน	4.77	4.53
9) บุคลากรไม่เบียดบังเวลาและทรัพย์สินของหน่วยงาน	4.34	4.42
10) บุคลากรเบิกจ่ายเงินตามความเป็นจริง	4.46	4.51
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	4.37

3. กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต

กลุ่มบุคลากรของโรงเรียนสาธิตมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้นทั้งในภาพรวมและในข้อปฏิบัติรายข้อ ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมต่างๆ ภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน การปฏิบัติตัวต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างจริงจัง การทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การตรงต่อเวลา ความมีระเบียบวินัย การดูแลผลประโยชน์ส่วนรวม การไม่รับสินบนในรูปแบบต่าง ๆ การไม่พูดโกหก แต่ยังมีพฤติกรรมในข้อปฏิบัติเพียงข้อเดียวที่ยังไม่ดีขึ้น ได้แก่ การนำวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานไปใช้ส่วนตัว โดยในภาพรวม พบว่า หลังดำเนินการทำโครงการ มีระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t=5.880$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม	ค่าเฉลี่ยก่อน ดำเนิน โครงการ	ค่าเฉลี่ยหลัง ดำเนิน โครงการ
ความสามัคคี		
1) บุคลากรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.14	4.47
2) บุคลากรเข้าร่วมต่างๆ ภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	4.06	4.21
3) บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน	4.02	4.27
4) บุคลากรปฏิบัติตัวต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่าง	3.87	4.09
ความรับผิดชอบ		
5) บุคลากรทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็ม	4.32	4.50
6) บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.17	4.32
7) บุคลากรตรงต่อเวลา	3.98	4.19
8) บุคลากรมีระเบียบวินัย	4.14	4.19
9) บุคลากรดูแลผลประโยชน์ส่วนรวม	4.19	4.37
ความซื่อสัตย์สุจริต		
10) บุคลากรไม่รับสินบนในรูปแบบต่างๆ	4.37	4.44
11) บุคลากรไม่นำวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานไปใช้ส่วนตัว	4.19	4.16
12) บุคลากรไม่พูดโกหก	4.05	4.25
ค่าเฉลี่ยรวม	4.13	4.29

4. กลุ่มนิสิต

กลุ่มนิสิตมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมดีขึ้นเล็กน้อย และในข้อปฏิบัติรายข้อดีขึ้นบางข้อ ได้แก่ การตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนการส่งงาน การนัดหมายทำกิจกรรม การไม่ทุจริตการสอบ การไม่ลักขโมย การไม่ลอกการบ้าน แต่ยังมีพฤติกรรมในข้อปฏิบัติบางข้อไม่ดีขึ้น ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบของคณะ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ การปิดน้ำปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง การช่วยเหลืออาจารย์และพี่เจ้าหน้าที่ การเก็บขยะเมื่อพบเห็น การรู้จักแบ่งปัน และการทำประโยชน์ให้ส่วนรวม โดยในภาพรวม พบว่า ก่อนและหลังดำเนินการทำโครงการมีระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=1.015$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มนิสิต

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม	ค่าเฉลี่ยก่อน ดำเนิน โครงการ	ค่าเฉลี่ยหลัง ดำเนิน โครงการ
ความรับผิดชอบ		
1) นิสิตตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนการส่งงาน การนัดหมายทำ	4.23	4.26
2) นิสิตปฏิบัติตามระเบียบของคณะ	4.26	4.24
3) นิสิตทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	4.41	4.40
4) นิสิตปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุก	4.41	4.39
ความซื่อสัตย์สุจริต		
5) นิสิตไม่ทุจริตการสอบ	4.42	4.60
6) นิสิตไม่ลักขโมย	4.60	4.74
7) นิสิตไม่ลอกการบ้าน	3.89	3.98
จิตสาธารณะ		
8) นิสิตช่วยเหลืออาจารย์และพี่เจ้าหน้าที่	4.28	4.19
9) นิสิตเก็บขยะเมื่อพบเห็น	3.96	3.96
10) นิสิตรู้จักแบ่งปัน	4.38	4.38
11) นิสิตทำประโยชน์ให้ส่วนรวม	4.37	4.34
ค่าเฉลี่ยรวม	4.29	4.32

5. กลุ่มนักเรียน

กลุ่มนักเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมยังไม่ดีขึ้น และมีพฤติกรรมในข้อปฏิบัติบางข้อดีขึ้น ได้แก่ การเก็บจานอาหารของตนเอง การเข้าแถวตรงเวลา และการเข้าห้องเรียนตรงเวลา แต่ยังมีพฤติกรรมในข้อปฏิบัติรายข้อไม่ดีขึ้น ได้แก่ การทิ้งขยะลงถัง การไม่ลอกข้อสอบ การช่วยเหลือเพื่อน เช่น ดิว ให้ยืมอุปกรณ์การเรียน การช่วยกันรักษาความสะอาด การแต่งกายถูกระเบียบ การไม่โดดเรียน การไม่ทะเลาะวิวาท การช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยในภาพรวม พบว่า ก่อนดำเนินการทำโครงการมีระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าหลังเข้าร่วมโครงการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t=3.116$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มนักเรียน

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม	ค่าเฉลี่ยก่อน ดำเนิน โครงการ	ค่าเฉลี่ยหลัง ดำเนิน โครงการ
จิตสำนึก		
1) นักเรียนทิ้งขยะลงถัง	4.06	3.99
2) นักเรียนเก็บจานอาหารของตนเอง	4.49	4.54
3) นักเรียนไม่ลอกข้อสอบ	4.05	3.93
4) นักเรียนช่วยเหลือเพื่อน เช่น ดิว ให้ยืมอุปกรณ์การเรียน	3.97	3.81
5) นักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาด	3.85	3.83
ความมีระเบียบวินัย		
6) นักเรียนเข้าแถวตรงเวลา	4.07	4.10
7) นักเรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลา	3.99	4.00
8) นักเรียนแต่งกายถูกระเบียบ	4.31	4.19
9) นักเรียนไม่โดดเรียน	4.47	4.37
ความสามัคคี		
10) นักเรียนไม่ทะเลาะวิวาท	4.33	4.24
11) นักเรียนช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม	4.19	4.17
12) นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.26	4.21
13) นักเรียนเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	4.17	4.12
ค่าเฉลี่ยรวม	4.17	4.11

6. สรุปทุกกลุ่ม

กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม ในภาพรวมดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนกลุ่มบุคลากรคณะ กลุ่มนิสิต และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต ยังมีระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมไม่ดีขึ้น ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมทุกกลุ่ม

ประเภท	ค่าเฉลี่ย ก่อนดำเนินโครงการ	ค่าเฉลี่ย หลังดำเนินโครงการ
กลุ่มผู้บริหาร*	4.71	4.93
กลุ่มบุคลากรคณะ	4.31	4.37
กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต*	4.13	4.29
กลุ่มนิสิต	4.29	4.32
กลุ่มนักเรียน*	4.17	4.11

* $p < .01$

การจัดทำโครงการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ โดยการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและลงมือปฏิบัติจริง ทั้งที่เป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นประจำปีและกิจกรรมที่ดำเนินการเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงความดี แก้ไขปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม และส่งเสริมการบ่มเพาะความดีผ่านโครงการหรือกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ มีการสังเกต การคิด การพิจารณา ปรับปรุงกิจกรรมให้นำไปสู่ความสำเร็จ มีการเรียนรู้จากการร่วมกันทำงานเป็นทีมงานที่ดี โดยให้ทุกคนในกลุ่มทำงานอย่างสนุกสนานร่วมกับเพื่อน พี่ และน้อง ๆ ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน การจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละกลุ่ม มีดังนี้

กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มบุคลากรคณะ ได้จัดทำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน ดังนี้

1. โครงการสัมมนาบุคลากร
2. โครงการสัมมาทิสและเลี้ยงชอบคุณบุคลากร
3. กิจกรรมการจัดทำป้ายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
4. กิจกรรมการจัดทำป้ายรณรงค์ประหยัดน้ำประหยัดไฟ
5. กิจกรรมการเข้าประชุมตรงเวลา

กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต ได้จัดทำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. โครงการสัมมนาบุคลากร
2. กิจกรรมการนิมนต์พระหรือวิทยากรมาบรรยาย
3. กิจกรรมการประชุมพูดคุย

กลุ่มนิสิต ได้จัดทำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. โครงการค่ายพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
2. โครงการแต่งกายดีศรีศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
3. โครงการสิ่งละอันพันล้านร้อยยิ้ม
4. โครงการนิสิตครูร่วมด้วยช่วยสามชายแดนใต้
5. โครงการนิสิตจิตอาสารวมพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์วัด
6. โครงการพัฒนาศักยภาพนิสิตด้านคุณธรรมจริยธรรม
7. โครงการสอนน้องร้องเพลงและต้อนรับน้องใหม่
8. โครงการทอมน้ำพี่ตัวให้
9. โครงการ EDS พัฒนาคณะและทำบุญสโมสรนิสิต
10. โครงการฝึกฝนพัฒนาตนเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม
11. โครงการการจัดทำป้ายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
12. กิจกรรมการติดกลองวงจรปิด
13. กิจกรรมการตรงต่อเวลาและให้อาจารย์เข้มงวดการลอกการบ้าน
14. กิจกรรมการขอความร่วมมือนิสิตเข้าห้องเรียนก่อน 5 นาที ในทุกรายวิชา
15. กิจกรรมการคัดแยกขยะ

กลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต ได้จัดทำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. โครงการเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
2. โครงการยุวพุทธมามกะ
3. โครงการศิษย์ลูก
4. กิจกรรมการเล่นกีฬาตามความสมัครใจ

กล่าวโดยสรุป กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนกลุ่มบุคลากรคณะ กลุ่มนิสิต และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต ยังมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมไม่ดีขึ้น

อภิปรายผล

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นสภาพคุณงามความดีทั้งที่อยู่ภายในจิตใจและที่แสดงออกทางกิริยา เป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ ซึ่งคนในสังคม องค์กรหรือส่วนราชการนั้นได้ยอมรับนับถือกันมาหรือได้กำหนดพร้อมกันขึ้นใหม่และประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ยอมรับร่วมกันว่าข้อประพฤติอะไรเป็นสิ่งดี อะไรเป็นสิ่งชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มีหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตด้านการศึกษามีความรู้ความสามารถทางวิชาการและมีความเป็นครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และมีจิตสำนึกในการรับใช้สังคม ดังนั้นการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งบัณฑิตจะไม่สามารถเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมได้ ถ้าหากบุคคลในองค์กรทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม นับว่าเป็นโอกาสดีที่มีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมโดยเริ่มต้นผ่านกระบวนการวิจัยนี้ การดำเนินโครงการเป็นไปตามความสมัครใจและเต็มใจ มีการสร้างกระบวนการให้ทุกคนได้ตระหนักและมั่นใจในคุณค่าหรือความสำคัญของการมีคุณธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนในองค์กรอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ตามหลักการที่เกษม วัฒนชัย (2558) และปราโมทย์ โชติมงคล (2558) ได้กล่าวเอาไว้ โดยผู้บริหารได้ให้ความสำคัญและเป็นผู้ริเริ่มกำหนดขึ้น ผลการศึกษา พบว่า *กลุ่มผู้บริหาร* มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในภาพรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ มีพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งในเรื่องการบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ การไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ การปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด การอุทิศเวลาให้กับหน่วยงาน การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบและแบบแผนของหน่วยงาน และการตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ เช่นเดียวกัน *กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต* มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งในภาพรวมและในข้อปฏิบัติรายข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน การปฏิบัติตัวต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างจริงใจ การทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การตรงต่อเวลา ความมีระเบียบวินัย การดูแลผลประโยชน์ส่วนรวม การไม่รับสินบนในรูปแบบต่าง ๆ และการไม่ทุจริต

ส่วนในกลุ่มบุคลากรคณะ กลุ่มนิสิต และกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต ถึงแม้ว่าจะยังมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในภาพรวมไม่เพิ่มขึ้น แต่มีแนวโน้มว่ามีพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติในหลายข้อเพิ่มขึ้นและอยู่ในระดับมาก ดังนี้ *กลุ่มบุคลากรคณะ* มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นในเรื่องการตรงต่อเวลา การเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอการทำงานเป็นทีม การไม่มีข้อร้องเรียน การไม่เบียดบังเวลาและทรัพย์สินของหน่วยงาน การเบิกจ่ายเงินตามความเป็นจริง และมีพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติในเรื่องการไม่รับสินบนอยู่ในระดับมากที่สุด ใน *กลุ่มนิสิต* มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากในเรื่องการตรงต่อเวลาในการเข้าเรียน การส่งงาน การนัดหมายทำกิจกรรม การไม่ทุจริตการสอบ

การไม่ลักขโมย การไม่ลอกการบ้าน และมีพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่อง การไม่ทุจริตการสอบและการไม่ลักขโมยอีกด้วย ซึ่งความเชื่อศรัทธาสุจริตนี้ถือเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครู (เสนีย์ มีทรัพย์, 2542) ส่วนในกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากในเรื่องการเก็บจานอาหารของตนเอง การเข้าแถวตรงเวลา และการเข้าห้องเรียนตรงเวลา

ในขณะที่ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในบางข้อ ยังมีพฤติกรรมบ่งชี้หรือข้อปฏิบัติไม่เพิ่มขึ้นและอยู่ในระดับมาก ดังนี้ *กลุ่มบุคลากรคณะ* ได้แก่ การทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย การเข้าสอนครบทุกชั่วโมง/มาทำงานครบตามที่หน่วยงานกำหนด การปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง และการไม่รับสินบน *กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต* ได้แก่ การนำวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานไปใช้ส่วนตัว *กลุ่มนิสิต* ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบของคณะ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ การปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง การช่วยเหลืออาจารย์และพี่เจ้าหน้าที่ การเก็บขยะเมื่อพบเห็น การรู้จักแบ่งปัน และการทำประโยชน์ให้ส่วนรวม และ*กลุ่มนักเรียน* ได้แก่ การทิ้งขยะลงถัง การไม่ลอกข้อสอบ การช่วยเหลือเพื่อนในการติวหรือให้ยืมอุปกรณ์การเรียน การช่วยกันรักษาความสะอาด การแต่งกายถูกระเบียบ การไม่โดดเรียน การไม่ทะเลาะวิวาท การช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยและคนส่วนใหญ่มักจะชอบพูดว่าใคร ๆ เขาก็ทำกัน ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลานานมากกว่า 1 ปี ถึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะในกลุ่มนิสิตและกลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิต เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมาก ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทั้งหมดทุกคนตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้ขาดความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นเด็กเยาวชนที่มีวุฒิภาวะและความรับผิดชอบน้อย แต่ด้วยความเป็นเด็กเยาวชนก็ย่อมสามารถพัฒนาปรับปรุงตนเองได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนี้ ทุกคนในองค์กรจะต้องร่วมกันทำ เป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยร่วมกันคิด (วางแผน) ร่วมกันทำ และร่วมกันอภิปรายผล เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และร่วมกันลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้น้อยลงหรือหมดไป (เกษม วัฒนชัย, 2558)

การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละกลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้ปล่อยให้ไปตามบริบทในการดำเนินงานของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ และโรงเรียนสาธิต โดยไม่ได้มีการเพิ่มเงินจากงบประมาณปกติประจำปี หลังจากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงาน ซึ่งในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอาจจะยังขาดการพูดคุยกันเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นระหว่างนักวิจัย อาจารย์ บุคลากร นิสิต และนักเรียน ตามที่เกษม วัฒนชัย (2557) ได้กล่าวเอาไว้ว่า เมื่อจบแต่ละกิจกรรมให้ทำการพูดคุยกัน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และควรให้มีกระบวนทักในสมุดเป็นรายบุคคลถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้งให้เผยแพร่

เอกสารโครงการคุณธรรม โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรมและการประชุมทุกชั้นตอนมาเรียบเรียงให้กระชับ อ่านเข้าใจง่าย และสะดวกในการนำไปเผยแพร่ให้ทุกคนทราบ ซึ่งทุกคนทุกกลุ่มจะต้องเรียนรู้จากการลงมือทำ โดยการสังเกต การคิดพิจารณาปรับปรุงกิจกรรมให้นำไปสู่ความสำเร็จ การร่วมกันทำงานเป็นทีมงานอย่างมีความสุข มีความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน กล่าวคือ 1) มีความน่ารัก ให้ความรู้รักอยากร่วมงานด้วย อยากเข้าไปขอคำปรึกษาหารือ 2) มีความน่าเคารพ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ 3) อยากนำมาเป็นตัวอย่างในการเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ 4) บอกสอนเป็น รู้จักพูด เข้าใจ คอยให้คำแนะนำ ตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดีได้ 5) พร้อมรับฟังคำปรึกษา ข้อซักถาม ข้อวิพากษ์วิจารณ์โดยไม่ใช้อารมณ์ 6) สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และแนะนำให้เรียนรู้เรื่องที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 7) ไม่นำผิดทางผิดทำนองคลองธรรมหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสียไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ผู้ปกครองและครูอาจารย์ ควรหาทางช่วยเหลือ จัดประสบการณ์และหาแนวทางสนับสนุนให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมสูงขึ้น โดยการจัดให้มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม สอดแทรกการอบรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการสอนรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (พระครูประโชติ จันทวิมล, 2555) ในขณะเดียวกันสมาชิกในครอบครัวต้องรู้จักรักสามัคคีกัน มีการรับประทานอาหารร่วมกันและมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในทุกปัญหา ซึ่งบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัวและประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่บุตรหลาน สถานศึกษาควรจัดให้ครูอาจารย์ นักศึกษา รวมถึงผู้ปกครองของนักศึกษาเป็นเครือข่ายคุณธรรม และมีการร่วมกันทำกิจกรรมอย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยครูอาจารย์ควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษา (พระบำรุง ปณญาพล, 2555) เพราะครูอาจารย์มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้สอนคน สร้างคน และพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า ต้องมีภาพลักษณ์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป ดังนั้นครูอาจารย์จึงต้องสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในตนให้เหมาะสมน่านิยมนัยย่องเสียก่อนที่จะไปสอนผู้อื่น (สุชาติ นันทะชัย, 2547) นอกจากนี้ ครูอาจารย์และผู้ให้การศึกษาต้องปฏิบัติบทบาทและหน้าที่ตามจรรยาบรรณ โดยเฉพาะการเป็น “ครูต้นแบบ” ในด้านคุณธรรมจริยธรรม กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิต นักศึกษาร่วมกันและเป็นไปในแนวเดียวกัน ควรวางแผนหรือกำหนดคุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจนในแผนการสอน มีการสอดแทรกการสอนคุณธรรมจริยธรรมและดำเนินการประเมินในทุกรายวิชา ศึกษาและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนิสิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนการสอน โดยยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมทั้งควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วย (นฤมล โอสฐานุเคราะห์, มปป.) ซึ่งคำตัน วิชัยคำจร กิทธิณส์ และคณะ (2556) ได้เสนอกลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนทุกระดับการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกระดับการศึกษา ควรปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดกับทุกโรงเรียน และทุก

ระดับการศึกษา โดยการสอดแทรกหลักศาสนาเข้าสู่บทเรียนหรือนำแนวคิดหลักศาสนาต่าง ๆ เป็นแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า คนส่วนใหญ่ทราบดีว่า **คุณธรรม** หมายถึง ความดีงามที่อยู่ในจิตใจ มีจิตสำนึกที่ดี รู้จักผิดชอบชั่วดี เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว ซึ่งมีมากมายหลายประการ ดังที่ นันทรัตน์ เครืออินทร์ (2557) ได้กล่าวไว้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความยุติธรรม ความกตัญญู ความอดทนอดกลั้น ความเสียสละ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความกล้าหาญ และความสามัคคี เป็นต้น ในส่วนของกนิษฐา พวงไพบุลย์ (2556) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า คุณธรรมที่เด็กนักเรียนสมควรได้รับการพัฒนา ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความมีระเบียบวินัยมีน้ำใจ ความสุภาพ ความประหยัด ความสะอาด และความสามัคคี ในขณะที่เราจะกระทำในสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้หรือไม่นั้นเป็น **จริยธรรม** ซึ่งเกิดจากความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ในจิตใจหรือคุณธรรมและนิสัยที่ได้สั่งสมไว้ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอจากความเคยชินของผู้ประพฤติเอง เพราะคุณธรรมสามารถเรียนรู้ได้ในทุกระดับอายุอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้ใดก็ตามอาจต้องใช้เวลาหลายปี ซึ่งเป็นหน้าที่ของพวกเราคนไทยทุกคนที่จะต้องช่วยกันสร้างคนดีให้แก่วัยรุ่นต่อไป (เกษม วัฒนชัย, 2557)

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้สำเร็จได้นั้นทุกคนในองค์กรทั้งผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียน ต้องตระหนักและเห็นความสำคัญ โดยต้องใช้เวลาและความต่อเนื่องในการพัฒนาหลายปี
2. การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องเป็นไปตามความสมัครใจ เต็มใจ และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกคนในองค์กรทั้งผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียน
3. ควรเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดโรงเรียนคุณธรรมให้กับนักวิจัย ผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และนักเรียน รวมทั้งการพูดคุยกันเพื่อเรียนรู้จากการลงมือทำและปรับปรุงการทำงานหรือโครงการให้ดีขึ้น
4. ควรจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ดังนี้
 - 4.1 กลุ่มบุคลากรคณะ ได้แก่ การทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย การเข้าสอนครบทุกชั่วโมง/มาทำงานครบตามที่หน่วยงานกำหนด การปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง และการไม่รับสินบนหรือไม่ซื่อสัตย์สุจริต
 - 4.2 กลุ่มบุคลากรโรงเรียนสาธิต ได้แก่ การนำวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานไปใช้ส่วนตัว
 - 4.3 กลุ่มนิสิต ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบของคณะ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ การปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าและเครื่องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดหลังใช้งานทุกครั้ง การช่วยเหลืออาจารย์และพี่เจ้าหน้าที่ การเก็บขยะเมื่อพบเห็น การรู้จักแบ่งปัน และการทำประโยชน์ให้ส่วนรวม

4.4 กลุ่มนักเรียน ได้แก่ การทิ้งขยะลงถัง การไม่ลอกข้อสอบ การช่วยเหลือเพื่อนโดยการดึงหรือให้ยืมอุปกรณ์การเรียน การช่วยกันรักษาความสะอาด การแต่งกายถูกระเบียบ การไม่โดดเรียน การไม่ทะเลาะวิวาท การช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

- เกษม วัฒนชัย. (2558). *คู่มือปฏิบัติ โรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- _____. (2557). *โรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- กนิษฐา พวงไพบูลย์. (2556). ผลของการใช้กิจกรรมสนทนาตอนเช้าที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมและความรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. *วารสารครุศาสตร์*, 41(4), 55-68.
- คำตัน วิชัยคำจร กิทธิส และคณะ. (2556). กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 41(4), 99-113.
- นันทรัตน์ เครืออินทร์. (2557). *เอกสารประกอบการสอนวิชา จริยธรรมและจรรยาบรรณสำหรับครู*. ภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นฤมล โอสสถานเคราะห์. (ม.ป.ป.). *แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปราโมทย์ โชติมงคล. (2558). *เอกสารประกอบการบรรยายโรงเรียนคุณธรรม*. วันที่ 30 มีนาคม 2558 ณ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระบำรุง ปณญาพล. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูประโชติ จันทวิมล. (2555). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศทอวังนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุชาติ นันทะไชย. (2547). *จริยธรรมและจรรยาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสนีย์ มีทรัพย์. (2542). *คุณธรรมในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ*. ใน *ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และการศึกษา*. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บรรณาธิการ). 275-283.

การใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

ธรากร อนุเวช**

(วันรับบทความ : 20 กรกฎาคม 2561 / วันแก้ไขบทความ : 12 สิงหาคม 2561/ วันตอบรับบทความ : 14 สิงหาคม 2561)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างคู่มือการใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง การกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์และบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ T-Test และสถิติทดสอบ F-test (One-way ANOVA) จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$) ในเมนูการแยกหมวดหมู่เอกสาร การจัดการปฏิทินในระบบรวมถึงความรู้ความเข้าใจในการใช้งานระบบปฏิบัติการ application ด้านทัศนคติต่อการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.75$) ผู้ใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) มีค่าเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยกับคำถามที่ว่าระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ช่วยลดการเก็บเอกสารในการตรวจสอบได้มากในลำดับที่หนึ่ง ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันให้ทุกส่วนงานใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ให้เต็มประสิทธิภาพเพิ่มระบบปฏิบัติการ (application) ในระบบ android ที่ตอนนี้มีเพียงระบบ IOS เท่านั้น ที่รองรับการใช้งาน และควรมีการปรับปรุงเมนูส่วนเสริมที่ใช้งานในส่วนของผู้บริหารงานสารบรรณ ให้มีความหลากหลายและทันสมัยมากขึ้นเพื่อรองรับการใช้งานในระบบสารบรรณ ที่มีประเภทงานใหม่ๆเพิ่มมากขึ้น ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรและคณาจารย์ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง เพื่อชักจูงความเข้าใจในการใช้ระบบรวมถึงการมีคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการใช้งานต่อไป

คำสำคัญ: ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS)/ การใช้งานระบบ/ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง (EDS) โดยงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมการวิจัย จากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม งบประมาณปี พ.ศ. 2560

** เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Use of Electronic Document System of Personnel at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University

Tharaporn Anuwet*

(Received Date : July 20, 2018, Revised Date : August 12, 2018, Accepted Date : August 14, 2018)

Abstract

The objectives of this research was to: 1) explore the problem and obstruction from the use of the Electronic Document System (EDS) by the personnel in the College of Politics and Governance, Mahasarakham University; and 2) study and construct the guideline to create the instruction manual for the Electronic Document System Use for the personnel in the College of Politics and Governance, Mahasarakham University. The sample group was 50 participants including instructors and personnel working in the College of Politics and Governance, Mahasarakham University. The research tool was the questionnaire with 5-point rating scale and the statistical methods for data analysis were Frequency Distribution, Means, Standard Deviation (S.D.), T-Test, and F-Test (one-way ANOVA). The research outcome revealed that the Electronic Document System Use was rated with a mediate mean score ($\bar{x} = 3.47$) in terms of Document Categorization, System Calendar Management, and Personal Knowledge and Understanding to use the EDS Application; meanwhile, Their attitude on the use of the Electronic Document System was given with a high mean score ($\bar{x} = 3.75$). As the EDS user, the participants firstly agreed that the Electronic Document System helps saving space for document storage for the inspection and suggested that all information should be delivered to not only the clerical officers but also the instructors and personnel. Besides, the EDS application should be available on the android devices in addition to the IOS devices and the application menu should be improved with updated and varied functions especially for the clerical officer to perform a wide range of new document works. More importantly, the COPAG instructors and personnel should be trained constantly to comprehend the use of the Electronic Document System as well as be provided with the instruction manual for better performance.

Keywords: The use of Electronic Document System / Problems and obstacles in Using/
College of Politics and Governance

* General Administration Officer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

ที่มาและความสำคัญ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นหน่วยการจัดการเรียนการสอนที่มีนิสิตและบุคลากรจำนวนมาก ทำให้ในแต่ละวันจะมีการรับ – ส่ง เอกสารทั้งจากหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของเอกสารที่เป็นกระดาษ ทำให้งานสารบรรณจำเป็นต้องจัดเก็บเอกสารจำนวนมาก เกิดความสิ้นเปลืองทรัพยากรทั้งกระดาษ เวลา และทรัพยากรบุคคลที่ต้องมีการจัดเก็บเอกสาร ในรูปแบบเอกสารที่เป็นกระดาษ ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปก่อให้เกิดความยากลำบากในการจัดเก็บ การทำลายเอกสาร รวมถึงการสืบค้นเอกสารเก่า และเสี่ยงต่อการสูญหายหรือเสื่อมสภาพจากการจัดเก็บ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายและความล่าช้าในการดำเนินงานในกรณีที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นอีกทั้งยังทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการงานเอกสารเพราะงานเอกสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กร ซึ่งการบริหารจัดการเอกสาร นั้นประกอบไปด้วยการจัดทำ การรับ การส่ง การจัดเก็บ การรักษา การยืม และการทำลายเอกสาร เห็นได้ว่าเกี่ยวเนื่องในทุกขั้นตอนการทำงาน หากมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเพิ่มความคล่องตัวให้ทั้งเจ้าหน้าที่งานสารบรรณรวมถึงบุคลากรขององค์กรด้วย (สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2544)

มหาวิทยาลัยมหาสารคามจึงได้มีการนำระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (EDS: Electronic Document System Mahasarakham University) ซึ่งระบบนี้เป็นระบบการรับส่งเอกสารทางอินเทอร์เน็ตที่มีการคิดวิเคราะห์ วางแผนและพัฒนาโปรแกรม โดยบุคลากรวิทยาลัยมหาสารคาม ด้วยความร่วมมือจาก 4 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักวิทยบริการ สำนักคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งการนำระบบเอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ และระบบบริหารงานอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร โดยการเชื่อมโยงทุกระบบสารสนเทศขององค์กรเป็นระบบ e - Office เพียงหนึ่งเดียว ในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ e - Office มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เชื่อได้ว่าจะได้รับประโยชน์จากหลักการทั้ง 7 ประการ (7P - lesses) ของระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ระบบนี้ย่อมมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Paperless การลดการใช้กระดาษด้วยการใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e- Document) และลายเซ็นดิจิทัล (Digital Signature) แทนการลงนามบนกระดาษตามมาตรฐาน The - GIF Process less การลดขั้นตอนและเพิ่มความเร็วด้วยการเชื่อมต่อทุกระบบ รวมทั้งเห็นการทำงานของทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ทันที Placeless การลดการซื้ออุปกรณ์สำนักงาน และสามารถทำงานได้จากทุกที่ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต Pollution less การลดการใช้หมึกพิมพ์เอกสารและกระดาษในการปฏิบัติงาน Powerless การลดการใช้รถยนต์และน้ำมันเพราะเป็นระบบที่สามารถบันทึกเวลาเข้า – ออก จึงสามารถทำงานได้ทุกที่เสมือนมาที่ทำงานที่สำนักงาน People less การลดจำนวนคนทำงานในแต่ละขั้นตอนและลดความผิดพลาดได้ Payment less การลดค่าใช้จ่ายสำนักงาน เช่น กระดาษ หมึกพิมพ์และเครื่องถ่ายเอกสาร เป็นต้น ปรีศนา มัชฌิมาและคณะ (2555) จากประโยชน์ของระบบบริหารงาน

อิเล็กทรอนิกส์ ดังกล่าวมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงได้มีการเริ่มต้นโครงการการนำเอาระบบบริหารงานอิเล็กทรอนิกส์มาใช้และ เมื่อปลายปี 2551 ทำการจัดอบรมแก่เจ้าหน้าที่งานสารบรรณทุกหน่วยงานในมหาวิทยาลัย และทดลองใช้ครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม 2551 และได้พัฒนามาเป็นลำดับ โดยได้รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่งานสารบรรณและผู้ใช้งานทั่วไป ได้ดำเนินการจัดสร้างระบบการจัดการเอกสารระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) เพื่อความสะดวกและการลดใช้กระดาษ และเพื่อความสะดวกรวดเร็ว – ส่งเอกสารในหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดเก็บสืบค้นเอกสาร แต่จากการปฏิบัติงานในฐานะเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปที่ได้รับผิดชอบเรื่องงานสารบรรณ พบว่ามีหน่วยงานส่วนมากในมหาวิทยาลัยก็ยังมีการใช้ระบบงานสารบรรณ รูปแบบเอกสาร มีเพียงเฉพาะเจ้าหน้าที่งานสารบรรณที่ใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ทำให้สมรรถภาพในการบริหารจัดการเอกสาร รวมไปถึงการสืบค้นจัดการเอกสาร ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในระบบ EDS และใช้ระบบได้อย่างถูกต้องมีจำนวนน้อย เพราะว่ายังไม่เคยนำระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) เข้ามาใช้ในหน่วยงานอย่างเต็มรูปแบบ เกี่ยวเนื่องถึงทัศนคติของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครองว่ามีผลต่อการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างไร เช่น มารีนาท กาดาสาย (2546) ที่ได้ศึกษาทัศนคติของพนักงานมีต่อการใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E - office): กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจังหวัดพบว่าผู้บริหาร พนักงาน มีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการรับ – ส่งหนังสือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ภายในมหาวิทยาลัยและ ส่งเสริมการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษาระบบควบคุม ภายในและการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น แต่มหาวิทยาลัยควรพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรด้านการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดการประหยัดทรัพยากร อย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการรับฟังความคิดเห็นและติดตามประเมินผลการใช้งานเพื่อนำไปพัฒนา ระบบ และเพื่อพัฒนามาตรฐานงานสารบรรณให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและควร นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน การจัดการศึกษา และการบริหารโดย มหาวิทยาลัยควรมีการกำหนดนโยบายแผนการดำเนินงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ชัดเจน มีการดำเนินการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้มีการพัฒนาระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่องนั้น ก็จะสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มประสิทธิภาพในการรับรู้ และรวมไปถึงการสะท้อนถึงสภาพปัญหาและการใช้งานต่าง ๆ ได้ออกมาได้อย่างตรงจุด

งานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ในการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ในการสื่อสาร และบริหารจัดการเอกสารในองค์กร เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารจัดการเอกสารในแต่ละส่วนงานในองค์กร และนำไปสู่การพัฒนาโดยรวมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานเอกสารอย่างเป็นระบบได้มากขึ้น ลดขั้นตอน ต่าง ๆ สามารถเพิ่มศักยภาพ

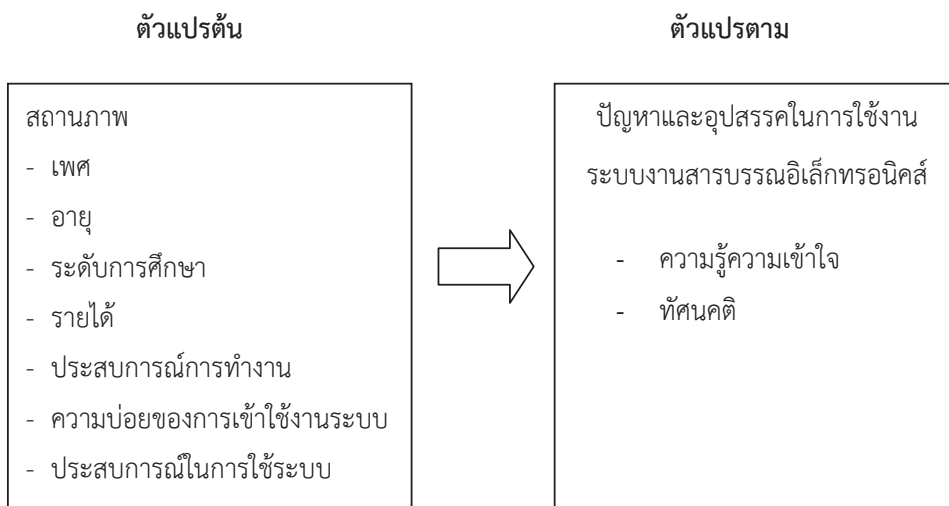
ของบุคลากรที่สามารถนำระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ไปมีส่วนช่วยในการทำงานในส่วนต่าง ๆ ของงานเอกสารได้ อีกทั้งยังสามารถ จัดทำคู่มือสำหรับการใช้ระบบ (EDS) สำหรับบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง เพื่อพัฒนา สร้างการเรียนรู้ เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร บริหารจัดการ เอกสารให้บุคลากรนำมาใช้ในการศึกษาการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างคู่มือการใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นการหาแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคการใช้งานในระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติและผู้ให้บริการให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. เป็นข้อเสนอแนะให้หน่วยงานอื่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ แก้ไข และพัฒนาการใช้งานระบบระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. มีคู่มือการใช้งาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้ใช้งานได้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรครวมถึงทัศนคติในการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ซึ่งมีขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาปัญหาและอุปสรรครวมถึงทัศนคติที่ผู้ใช้งานมีต่อการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS)
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการและสนับสนุนจำนวน วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่
 - 3.1 บุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 20 คน
 - 3.2 บุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 30 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง
2. ได้สร้างคู่มือการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การใช้ระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรครวมถึงทัศนคติในการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้การศึกษาแบบเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็นสองส่วนได้แก่

- 1.1 การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) บุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง
- 1.2 การศึกษาเชิงปริมาณ คือการใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้ระบบงานสารบรรณ (EDS) ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คือบุคลากรสายวิชาการและสนับสนุนจำนวน วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่

2.1 บุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 20 คน

2.2 บุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 30 คน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ และโดยการสัมภาษณ์แบบเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำแบบสอบถาม และจำทำแบบสอบถามถึงปัญหาและอุปสรรคการใช้งานและทัศนคติ ในการใช้งานระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) วิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการจัดเก็บข้อมูลมีลักษณะดังนี้

4.1 การสัมภาษณ์แบบเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)

4.2 แบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรม ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS)

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) สรุปผลการดำเนินวิจัย โดยการกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545, น.99-100)

5 คะแนน หมายถึง ระดับเห็นด้วยมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมาก

3 คะแนน หมายถึง ระดับความเห็นปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อย

1 คะแนน หมายถึง ระดับความเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทาง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์และสรุปผล

5.2 เมื่อได้แบบสอบถามมาแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์เพื่อตอบแบบสอบถามการวิจัย คือสถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมมาทำการวิเคราะห์หาค่าสถิติ ได้แก่ $(\bar{X})$ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ (S.D.) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินวิจัย

2) การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) เป็นกระบวนการทดสอบว่าความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลหนึ่ง ๆ จะมีผลทำให้การใช้ระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) วิทยาลัยมหาสารคาม แตกต่างหรือไม่ใช้วิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ได้แก่ สถิติทดสอบ T-Test และสถิติทดสอบ F-Test (ANOVA) โดยการทดสอบสมมติฐานจากนั้นวิเคราะห์ค่าคะแนนของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของ ค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) รวบรวมวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการปัญหาและอุปสรรคในการใช้ระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่อง การใช้งานระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้งานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง กลุ่มผู้ใช้งานระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย อายุ 30 - 40 ปี ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรสายสนับสนุน ระดับการศึกษา ปริญญาโท โดยส่วนมาก มีประสบการณ์ในการทำงาน

6 - 10 ปี มีประสบการณ์ ในการใช้งานระบบ 1 - 2 ปี ความถี่ในการเข้าใช้งานระบบ 3 - 4 ครั้ง/สัปดาห์ เงินเดือน 20,000 บาทขึ้นไป

2. จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง กลุ่มผู้ใช้งานระบบการจัดการเอกสารงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการใช้งานระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าหากเป็นรายได้ที่มี 2 ด้านนั้น จะพบว่าด้านที่ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้งานระบบ จะอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่สองคือ ด้านทัศนคติต่อการใช้งานระบบนั้น อยู่ในระดับ มาก โดยหากได้มีการพิจารณาถึงประเด็นหัวข้อรายด้าน คือด้านความรู้ความเข้าใจในระบบ ผู้ใช้งานมีความเข้าใจในการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) และระบบการแสดงผลของระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด ส่วนน้อยที่สุด การเข้าใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ส่วน ด้านทัศนคติต่อการใช้งานระบบ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประเด็นความคิดเห็นรายข้อในลำดับ พบว่า ลำดับที่หนึ่งบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มีระดับความคิดเห็นในประเด็นการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ช่วยลดการเก็บเอกสารในการตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ช่วยให้การรับ - ส่งหนังสือหรือแจ้งเวียนเอกสารมีความรวดเร็วได้ อยู่ในระดับมาก ลำดับที่สามคือ ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ช่วยในการประหยัดเวลาและทรัพยากรของหน่วยงาน อยู่ในระดับมาก และลำดับที่สี่ คือ ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมีความสะดวกรวดเร็วเพิ่มมากขึ้นมาก อยู่ในระดับมาก (ลำดับที่ห้า คือ ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 6 ได้แก่ ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่งานสารบรรณ และผู้ใช้งานเกี่ยวกับการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน , การบริหารจัดการของงานสารบรรณที่ใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ก่อให้เกิดความคล่องตัว และการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ช่วยในการสืบค้นเอกสารสะดวกรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก ลำดับที่เจ็ด คือ หน่วยงานควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการแบบเต็มรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ลำดับที่แปด คือ ความเร็วของเครือข่าย Internet มีผลต่อการใช้งานระบบ อยู่ในระดับมาก ลำดับที่เก้า คือ เจ้าหน้าที่งานสารบรรณสามารถตอบปัญหาการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) มีความทันสมัย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เปรียบเทียบการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ตามระดับความคิดเห็นทั้ง 2 ด้าน

1. บุคลากรที่มีเพศแตกต่างกัน มีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) พบว่า เพศต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2. ประเภทบุคลากรที่ต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. การศึกษาของบุคลากรต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง แตกต่างจากบุคลากรที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความบ่อยในการเข้าใช้ระบบการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

6. อายุต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมแตกต่างกัน พบว่า บุคลากรที่มีอายุ 20 - 29 ปี มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) แตกต่างจากบุคลากรที่มีอายุ 30-40 ปี และบุคลากรที่มีอายุมากกว่า 41 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. เงินเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus group)

จากการสนทนากลุ่มดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านสารบรรณ ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้งานระบบผู้ใช้งานมีความเข้าใจในการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เข้าใจในเมนูระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถสืบค้นเอกสารที่งานสารบรรณส่งมาได้ แต่บางครั้งจำนวนจดหมายที่มากก็อาจมีการเสียเวลาในการเลือกหาเอกสารที่มาก่อนหน้านั้น เพราะวาระบบเรียงเอกสารตาม วัน เวลา และยังไม่เข้าใจในเมนูการแยกหมวดหมู่เอกสารในระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ว่าควรจะคัดแยกเอกสารให้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของเอกสารโดยใช้เมนูจัดหมวดหมู่อย่างไรเพื่อที่จะค้นหาได้ง่ายขึ้น ส่วนด้านการใช้งาน ระบบปฏิบัติการ

(application) ผู้ใช้อยากให้มีการพัฒนาระบบ IOS ให้ใช้งานง่ายกว่านี้ และให้พัฒนาให้มีระบบ android เพิ่มขึ้นมาเพื่อการใช้งานด้วย แทนที่การเข้าใช้งานผ่าน เว็บเบราว์เซอร์เพราะทำให้ช้า หากความเร็วอินเทอร์เน็ตช้าด้วย และผู้ใช้งานระบบ android ก็มีจำนวนมากไม่น้อยไปกว่าระบบ IOS

2. ด้านทัศนคติในการใช้งาน ผู้ใช้สามารถเข้าใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) เห็นว่าระบบช่วยให้การสืบค้น เอกสารได้คล่องตัวมากขึ้นสามารถค้นหาได้ตัวเอง ช่วยลดการเก็บเอกสารป้องกันการสูญหายเอกสารได้ และยังประหยัดกระดาษได้มากขึ้น อีกทั้งสะดวกเวลาที่รับส่งเอกสาร ภายในหน่วยงาน และระหว่างหน่วยงาน มากกว่าการฝากเอกสารที่ต้องใช้เวลาและเสี่ยงต่อการสูญระหว่างทาง ในแง่ของระบบระบบนั้นถือว่ามีความทันสมัย และง่ายต่อการเข้าใจ แต่เห็นควรให้มีการพัฒนาระบบไปเรื่อยๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือการจัดทำคู่มือเป็นสิ่งที่ดีเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ใช้งาน และเจ้าหน้าที่งานสารบรรณควรให้มีการอบรมเกี่ยวกับการใช้งานระบบอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่อง การใช้งานระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ของบุคลากรวิทยาลัยการเมืองการปกครอง (EDS) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจในการใช้งานระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในระดับปานกลาง ในเมนูการแยกหมวดหมู่เอกสาร การจัดการปฏิทินในระบบรวมถึงความรู้ความเข้าใจในการใช้งาน application สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาติ พิศณุ (2542, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาของการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ที่ระบุว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการจัดระบบและจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และทั้งนี้อันดับที่หนึ่งในเรื่องของการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ คือเข้าใจในระบบการแสดงผลของระบบในภาพรวมของระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความสะดวกและรวดเร็ว ในการใช้งานในระดับมาก เป็นผลมาจากการที่ระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีเมนูในภาพรวมง่ายไม่ซับซ้อน และมหาวิทยาลัยมหาสารคามยังมีการอบรมการใช้ระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้กับเจ้าหน้าที่ระบบงานสารบรรณเอกสารอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2548, น.7-9) ที่ระบุว่า การฝึกอบรมและให้ความรู้กับบุคลากร ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงและเพิ่มพูนความสามารถในการประมวลความรู้ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของระบบปฏิบัติงาน และเมื่อผู้ใช้งานนั้นมีความรู้ความเข้าใจ

2. ด้านทัศนคติต่อการใช้งานระบบ กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มีค่าเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยกับคำถามที่ว่า ระบบงานสารบรรณเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ช่วยลดการเก็บเอกสารในการตรวจสอบได้มาก ในลำดับที่หนึ่ง ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลที่ต้องการเปลี่ยนผ่านระบบราชการไปสู่ระบบ e-government ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กรรณิการ์ มาสุข (2553) ที่พบว่า การรับส่งหนังสือราชการ การจัดเก็บหนังสือราชการ และการสืบค้นหนังสือราชการในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีความถูกต้องแม่นยำและลดการใช้งานกระดาษ รองลงมาคือ ช่วยให้การรับ – ส่งเอกสาร หนังสือหรือแจ้งเวียนเอกสารมีความรวดเร็ว และในประเด็นคำถามระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (EDS) มีขั้นตอนที่เข้าใจยากนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ตีความได้ว่าผู้ใช้งานระบบยังต้องการการพัฒนาที่ง่ายต่อการใช้งาน สามารถเข้าถึงได้หลายทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายจักรกฤษณ์ สง่าทอง (2558) ที่พบว่า ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของระบบ (System Performance) และ ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (Service Officers) ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจมากที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้าน ประสิทธิภาพของระบบ และได้เสนอแนะทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการปฏิบัติงานของผู้ใช้งานสูงสุด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. เนื่องจากอาจารย์และบุคลากรของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง บางส่วน ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เท่าที่ควร ส่งผลให้คณาจารย์และบุคลากรส่วนนี้ไม่ได้รับข้อมูลที่ส่งเข้าไปในระบบระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์จึงทำให้ผลการรับรู้ข่าวสารที่ควรจะได้รับ ดังนั้นมหาวิทยาลัยมหาสารคามควรประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับส่งข้อมูลผ่านระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่อาจารย์และบุคลากร นอกเหนือไปจากเจ้าหน้าที่งานสารบรรณให้มากขึ้น

2. มหาวิทยาลัยมหาสารคามควรเพิ่มระบบปฏิบัติการ (application) ในระบบ android นอกเหนือไปจาก IOS เพื่อให้บุคลากรสามารถใช้งานได้หลาย platform และสะดวกมากขึ้น

3. มหาวิทยาลัยมหาสารคามควรมีการปรับปรุงเมนู ส่วนเสริมที่ใช้งานในส่วน of เจ้าหน้าที่งานสารบรรณให้มีความหลากหลาย และทันสมัยมากขึ้นเพื่อรองรับการใช้งานในระบบสารบรรณที่มีประเภทงานใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น เมื่อนับจำนวนการส่งเอกสารที่มีจำนวนมากๆ เมนูในการแสดงผลในการส่งออกเอกสารภายในหน่วยงาน เมนูการจัดเรียงเอกสารตามหมวดหมู่ความสำคัญ เมนูแสดงผลความเร่งด่วนหน้ารายการเอกสารอย่างชัดเจน เป็นต้น

4. ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรและอาจารย์ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง เพื่อชักชวนความเข้าใจในการใช้ระบบรวมถึงการมีคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการใช้งานต่อไป

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ มาสุข. (2553). *การพัฒนากระบวนการบริหารของกลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. กองเทพ เคลือบพณิชยกุล และคณะ. (ม.ป.ป). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526*. กรุงเทพฯ: ภูมิบัณฑิตการพิมพ์.
- จำนง หอมแย้ม และคณะ. (2537). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณเพิ่มเติม 2548*. กรุงเทพฯ: บริษัทไฮแอตต์พับลิชชิง จำกัด.
- จิราพัชร ศรีศักดิ์ธีรตา. (2554). *คุณลักษณะของระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการยอมรับของบุคลากรในกรมธนารักษ์*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกระบบสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชาลี มณีศรี. (2542). *การบริหารงานธุรการ*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- ณิชนน โหระศาสตร์. (2553). *ศักยภาพขององค์กรภายหลังการนำระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในสำนักงานเลขานุการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2548). *เทคนิคในการวิเคราะห์นโยบาย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- พันตำรวจโทหญิงอมรเทวี เพิ่มพิทยา. (2548). *งานสารบรรณตำรวจ*. กรุงเทพฯ.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- พิมพ์ชนก อีปาน. (2556). *การพัฒนากระบวนการบริหารอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักบริหารกลาง กรมทางหลวงชนบท*. บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มุกดา เชื้อวัฒนา. (2548). *ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่องานสารบรรณ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2557*. รายงานการวิจัย สำนักงานคนบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มุกดา เชื้อวัฒนา. (2548). *รายงานประสบการณ์ในการพัฒนางานสารบรรณ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล*. งานบริหารและธุรการ สำนักงานคนบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รุ่งทิพย์ วุฒิกัมภีร์. (2555). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเมื่อนำระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มาใช้พัฒนางานสารบรรณ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- วิจารณ์ พานิช. (2550). *การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กรอัครจริยะ*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2544). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สกายบุคส์.

ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อุษณีย์ สืบพันธุ์โพธิ์*

(วันรับบทความ : 20 กรกฎาคม 2561 / วันแก้ไขบทความ : 12 สิงหาคม 2561/ วันตอบรับบทความ : 14 สิงหาคม 2561)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยทำการศึกษาบุคลากรสายวิชาการของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งประกอบไปด้วยอาจารย์ทั้งสิ้น จำนวน 36 คน อาจารย์ที่ลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก จำนวน 10 คน อาจารย์ที่ปฏิบัติงานจริง 26 คน จากการวิเคราะห์ พบว่าความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาการสอน การศึกษาต่อ การสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย การสนับสนุนเข้าร่วมประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ และการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ พบว่า 1) ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ บุคลากรมีความต้องการในด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, $S.D.=0.79$) โดยมีความต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย 2) สภาพปัญหาในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ พบว่าภาระการสอนที่มากเกินไป มีความซับซ้อนในการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากการสอน งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาตนเอง การผลิตและเผยแพร่ผลงานวิชาการยังขาดแรงจูงใจและงบประมาณในการสนับสนุนในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและการตีพิมพ์ในต่างประเทศยังไม่เพียงพอ ส่วนข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าบุคลากรสายวิชาการมีความต้องการตนเองในทุกด้าน แต่ส่วนมากพบปัญหาอุปสรรคเรื่องภาระงานทั้งภาระงานด้านการสอน ภาระงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน และบุคลากรสายวิชาการยังมีกังวลใจในศักยภาพของตนเองและภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ รวมถึงต้องการให้มีระบบพี่เลี้ยง ในการพัฒนาตนเองด้านการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ จากผลการศึกษาจะเป็นแนวปฏิบัติในการนำแนวทางข้อเสนอแนะต่างๆไปใช้ในการปรับหรือจัดทำนโยบาย ให้สอดคล้องกับปัญหาของบุคลากรในสายวิชาการต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาตนเอง/ บุคลากรสายวิชาการ/ อาจารย์

* บุคลากรปฏิบัติการ, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Demand for Self-Improvement of Academic Staff at the College Of Politics and Governance, Mahasarakham University

Usani Suppanpho*

(Received Date : July 20, 2018, Revised Date : August 12, 2018, Accepted Date : August 14, 2018)

Abstract

The Purpose of this research are : 1) Study The demand for self-improvement of academic staff at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University 2) Study the problems concerning self-improvement of academic staff at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University 3) Study to solve the problem The demand for self-improvement of academic staff at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University. This Research is qualitative research and quantitative. The research tools consisted of the questionnaires and focus group discussion. Statistics used analyze content in qualitative and used were mean, standard deviation in quantitative. The samples included 36 academic members of staff teachers at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University. Ten of these are studying for a Ph.D. and 26 of these are working for the university. From the analysis of the demand for self-improvement of academic staff at the College of Politics and Governance, Mahasarakham University, five sections were established which consist of Teaching Development, Further Education, Research Support, Conference Support and Presentation, and Academic Positions. The study shows that: (1) For the demand for self-improvement, the staff had a high demand for Research Support ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.79) by demanding the department to support production and distribution of academic work 2) The problems concerning self-improvement of academic staff are: the amount of teaching workload; the complexity of other work which is not included in teaching workload; the budget for self-improvement; production and distribution of academic work are not motivating; and, an insufficient budget for international publications. From analyze content qualitative, academic staff demand for self-improvement all aspects but have problem concerning the amount of workload, teaching, and other, as assigned by agencies. Further education, is anxious in my own capacity and expenses. Academic Position is demand Mentoring system. The results of this study can be used as guidelines to adjust and develop the policy according to the problems of academic staff.

Keywords: Self-Improvement/ Academic Staffs/ Lecturer

* Human Resources Officer, Collage of Politics and Governance, Mahasarakham University.

บทนำ

ในปัจจุบันสถาบันการศึกษามีหลากหลายสถาบัน การแข่งขันทางการศึกษาจึงมีมากขึ้น สถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพย่อมอยู่ในลำดับต้นๆ ในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษา รวมถึงสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานอยู่เป็นระยะๆ การพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นส่วนสำคัญที่สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพออกสู่สังคม บุคลากรสายวิชาการจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ให้ทันต่อพัฒนาการของรูปแบบการทำงานใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะทั้งในด้านการสอน ด้านการวิจัยและด้านอื่นๆ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง เป็นหน่วยงานหนึ่งเทียบเท่าระดับคณะของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีวิสัยทัศน์ คือ มุ่งสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ชั้นนำทั้งในระดับภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ทางรัฐศาสตร์และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้เปิดหลักสูตรการเรียนการสอน จำนวน 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต (การเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (สิทธิมนุษยชนศึกษา) หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มีบุคลากรในปีงบประมาณ 2560 จำนวนทั้งสิ้น 69 คน แบ่งเป็นบุคลากรสายวิชาการ (อาจารย์) จำนวน 36 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 33 คน ในจำนวนของบุคลากรสายวิชาการนั้น ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 14 คน อาจารย์ จำนวน 21 คน มีคุณวุฒิปริญญาเอก จำนวน 10 คน และลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก จำนวน 10 คน จึงมีบุคลากรสายวิชาการที่ปฏิบัติงานจริงอยู่เพียง 26 คน วิทยาลัยการเมืองการปกครอง ได้เปิดการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ส่งผลให้มีจำนวนนิสิตเพิ่มมากขึ้น และหน่วยงานจึงมีความจำเป็นต้องให้บุคลากรสายวิชาการที่มีอยู่ มีคุณภาพเพิ่มขึ้นด้วย

การศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง เพื่อทำความเข้าใจ ในการใช้เป็นข้อมูลให้องค์กรทราบถึงความต้องการพัฒนาตนเอง องค์กรสามารถใช้ประกอบการพิจารณาการกำหนดแนวทาง นโยบายในการพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถและสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพงาน รวมไปถึงคุณภาพขององค์กรอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

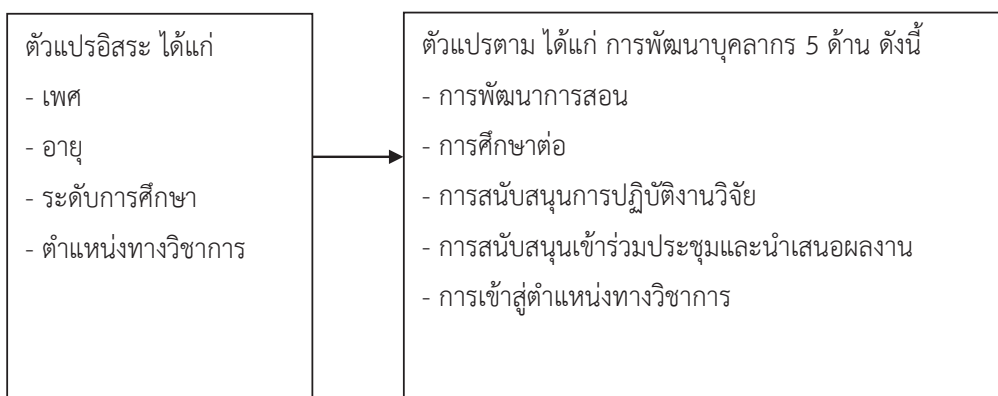
1. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สมมติฐานของการวิจัย

1. บุคลากรสายวิชาการ ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาตนเองแตกต่าง
2. บุคลากรสายวิชาการ ที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน
3. บุคลากรสายวิชาการ มีปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หลักการทฤษฎี ภาระงานที่บุคลากรสายวิชาการได้รับมอบหมายและผลงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเอง จึงกำหนดกรอบ แนวคิดการศึกษาและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร เป็นการศึกษาบุคลากรสายวิชาการ (อาจารย์) ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งประกอบไปด้วยอาจารย์ทั้งสิ้น จำนวน 36 คน อาจารย์ที่ลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก จำนวน 10 คน อาจารย์ที่ปฏิบัติงานจริง 26 คน

2. ระยะเวลาการศึกษา เดือนธันวาคม 2560 – กันยายน 2560

3. พื้นที่การศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการพัฒนาการสอน ด้านการศึกษาต่อ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย ด้านการสนับสนุนการเข้าร่วมประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการและด้านการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวมจำนวน 26 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้มีเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2 ชุด คือ

1. เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามความต้องการในการพัฒนาตนเอง โดยคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อความเหมาะสมด้านต่างๆ ได้กำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามสภาพปัญหาในการพัฒนาตนเอง โดยการอธิบาย

ตอนที่ 4 คำถามลักษณะปลายเปิด สามารถเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

2. เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตั้งประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 5 ข้อ ดังนี้

2.1 ด้านความต้องการในการพัฒนาตนเอง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

- การพัฒนาการสอน
- การศึกษาต่อ
- การสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย
- การสนับสนุนเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ
- การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

2.2 ด้านสภาพปัญหาในการพัฒนาตนเอง ได้แก่

- นโยบาย
- งบประมาณ
- ภาระงานประจำที่ปฏิบัติ
- การผลิตและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
- ด้านอื่นๆ

2.3 คำถามลักษณะปลายเปิด สามารถเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรสายวิชาการที่อยู่ปฏิบัติงานจริงภายในวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

2. การสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มโดยผ่านการพิจารณาจากผู้บริหารเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง พิจารณาเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการรวบรวมประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสนทนากลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าสถิติและนำเสนอผลตามลำดับ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของบุคลากรสายวิชาการ บุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในภาพรวมและรายด้าน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการตั้งประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัย

บุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.70 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 42.30 ในด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ อายุ 30 – 40 ปี ร้อยละ 69.23 รองลงมา อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 23.07 ส่วนอายุน้อยกว่า 30 ปีและอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 3.85 ตามลำดับ มีตำแหน่งทางวิชาการ ระดับอาจารย์ ร้อยละ 57.70 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 38.46 รองศาสตราจารย์ ร้อยละ 3.85 มีคุณวุฒิปริญญาโท ร้อยละ 65.39 รองลงมาคือ ปริญญาเอก ร้อยละ 35.61 ตามลำดับ ในด้านประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่าส่วนใหญ่ ประสบการณ์ทำงาน 10 – 15 ปี ร้อยละ 42.31 รองลงมา มีประสบการณ์ทำงาน 5 – 10 ปี ร้อยละ 30.77 ประสบการณ์ทำงาน 1 – 5 ปี ร้อยละ 19.23 และประสบการณ์ทำงาน 15 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 7.69 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการพัฒนาการสอน

ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการพัฒนาการสอน โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าอบรม ประชุม สัมมนา ในหัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาการสอน มีระดับความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ ต้องการให้หน่วยงานการจัดหลักสูตร โครงการ อบรม สัมมนา ในหัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง และบุคลากรสายวิชาการ ต้องการให้หน่วยงานประชาสัมพันธ์การจัดโครงการ อบรม สัมมนา จากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการศึกษาต่อ

ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการศึกษาต่อ โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานมีการผลักดันและส่งเสริมให้บุคลากรสายวิชาการลาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีระดับความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ ต้องการให้หน่วยงานมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการลาศึกษาต่ออย่างชัดเจน ต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุน การเตรียมความพร้อมก่อนการลาศึกษา และบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งให้ทุนสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย

ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ ผลงานวิจัย เป็นความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ ต้องการให้หน่วยงานมีงบประมาณทุนสนับสนุน การปฏิบัติงานวิจัย ต้องการให้หน่วยงานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งทุนสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย อย่างต่อเนื่อง และบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานมีนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนการ ปฏิบัติงานวิจัยอย่างชัดเจน

4. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการสนับสนุนเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ

ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการสนับสนุนเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณในการเข้าอบรม ประชุม สัมมนา นำเสนอผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เป็นความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ ต้องการให้หน่วยงานมีนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการอย่างชัดเจน ต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าอบรมประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการนอกสถานที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง และบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานจัดโครงการ จัดประชุมวิชาการ เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรได้นำเสนอผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

5. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เป็นความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานสร้างแรงจูงใจและผลักดันการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการให้บุคลากรสายวิชาการอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้หน่วยงานมีการดำเนินการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนทุนสำหรับการผลิตผลงานทางวิชาการ

6. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการตั้งประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า

6.1 ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย รวมถึงการสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยงานว่า การสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยของหน่วยงาน ถือว่าเป็นจุดแข็งของหน่วยงาน เพราะนอกจากหน่วยงานจะมีนโยบายในการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยอย่างเต็มที่ชัดเจนแล้ว หน่วยงานยังมีงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยที่มากพอสมควรเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น

6.2 ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นด้านการศึกษาต่อว่า ยังไม่มีแผนในการลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก เพราะหากเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแล้วระหว่างการศึกษาจบปริญญาเอกกับการได้รับตำแหน่งทางวิชาการ การได้รับตำแหน่งทางวิชาการ มีความสามารถในการภารกิจใน

หน่วยงานได้มากกว่าการการจบปริญญาเอก เพราะหากเลือกที่จะลาศึกษาต่อ ต้องใช้เวลาทุ่มเทให้กับ การเรียนอย่างเต็มที่และปฏิบัติได้เพียงอย่างเดียวคือการเรียน ส่วนการยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการนั้น อาจารย์สามารถแบ่งเวลานอกเหนือจากงานการสอนมาผลิตผลงานทางวิชาการได้และยังสามารถ ภารกิจอื่นๆในหน่วยงาน นอกจากงานการสอนได้อีกด้วย การปฏิบัติงาน การปฏิบัติการกิจและการ ดำเนินงานต่างๆ ในหน่วยงานจึงเป็นไปอย่างต่อเนื่องมากกว่า

6.3 ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นด้านทุนสนับสนุนการศึกษาต่อว่า การลาศึกษาต่อ ไม่ว่าจะเป็นการลาศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากทาง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถือว่ายังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายจริง ซึ่งต้องมีภาระค่าใช้จ่ายอื่นๆตามมาอีก มากมาย ฉะนั้น ผู้ที่ลาศึกษาต่อนอกจากการเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพของตนเองแล้ว ต้องมี ความพร้อมในด้านงบประมาณเพื่อใช้ในการสำรองค่าใช้จ่ายต่างๆ ล่วงหน้าก่อนอีกด้วย เพราะหาก เกิดความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณทุนสนับสนุน อาจารย์จำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากสถาบัน การเงินต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายเรื่องดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นในระหว่างนั้นด้วย จึงนับว่าเป็นอีกประการ หนึ่งที่อาจารย์ค่อนข้างมีความกังวล

6.4 ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นด้านการผลิตตำรา มีความจำเป็นต่ออาจารย์ มากและควรที่จะเพิ่มงบประมาณ สนับสนุนให้มากกว่านี้ เพราะทางหน่วยงานไม่มีงบประมาณในการ จ้างผู้ประเมินผลงาน (Peer Review) เห็นควรอย่างยิ่งที่จะให้อาจารย์ที่ประสงค์จะยื่นขอตำแหน่งทาง วิชาการพิมพ์เผยแพร่ผลงานก่อน ผู้เข้าร่วมสนทนายังกล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า ในกระบวนการผลิตตำรานั้น ไม่ว่าจะเป็นการจ้างโรงพิมพ์ผลิตผลงานและการจ้างผู้ประเมินผลงาน (Peer Review) หน่วยงานควร สนับสนุนงบประมาณในส่วนนี้ ไม่ควรให้เจ้าของผลงานสำรองค่าใช้จ่ายส่วนตัวไปก่อน ถึงแม้ว่าการ ผลิตผลงานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของผลงานก็ตาม แต่ทางหน่วยงานก็ได้รับผลประโยชน์จาก ผลงานอาจารย์ชิ้นนั้นๆด้วยเช่นกัน ดังนั้น หน่วยงานจึงควรให้การสนับสนุนงบประมาณดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการผลิตตำราของอาจารย์อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ แนวทางการตั้ง งบประมาณ อาจตั้งงบประมาณควบคู่กับงบประมาณในระบบพี่เลี้ยงได้

6.5 ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจพัฒนานตนเองระหว่างขอ ตำแหน่งทางวิชาการกับลาศึกษาต่อไว้ว่า มีความต้องการในการพัฒนาทั้งสองด้าน ไม่ว่าจะเป็นการ ขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการและการลาศึกษาต่อ เพราะเมื่อได้ทราบถึงเกณฑ์การพิจารณาเพิ่ม ค่าจ้างของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ จะมีฐานการคำนวณที่มากกว่าตำแหน่งอาจารย์ ทำให้เห็น ความแตกต่างของเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นมากกว่าตำแหน่งอาจารย์ และได้ทราบถึงหลักเกณฑ์การพิจารณา ได้รับการเพิ่มค่าจ้างระหว่างการลาศึกษาต่อ ไม่เกินร้อยละ1 นับว่าทำให้เกิดมีแรงจูงใจในการพัฒนา ตนเองขึ้นมาได้บ้าง แต่ยังคงมีความลังเลใจและยังไม่ค่อยมั่นใจในศักยภาพของตนเองเท่าที่ควรว่าจะ สามารถทำเป้าหมายให้สำเร็จได้หรือไม่ ทั้งนี้ การพิจารณาว่าจะสามารถพัฒนานตนเองในด้านใดก่อน ได้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชา

อีกประการหนึ่งที่ผู้ร่วมสนทนาได้กล่าวไว้ คือมีความกังวลใจในกระบวนการพิจารณากำหนดตำแหน่งทางวิชาการที่ต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร ไม่ทราบระยะเวลาที่แน่ชัด ซึ่งช่วงระยะเวลาที่รอการพิจารณาดังกล่าว อาจารย์ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะพัฒนาตนเองด้านการลาไปศึกษาต่อได้หรือไม่

6.6 ผู้เข้าร่วมสนทนาได้กล่าวถึงภาระงาน ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเองไว้ว่าอยากให้ลดภาระงานเพราะเป็นปัญหาสำคัญมากสำหรับอาจารย์ เพราะภาระงานของอาจารย์มากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ระดับบัณฑิตศึกษา รวมถึงภาระงานด้านการควบคุมวิทยานิพนธ์ ภาระงานด้านการเป็นกรรมการสอบ ภาระงานด้านการทำทะเบียนรายวิชา ศิลปวัฒนธรรม ภาระงานด้านการทำบริการวิชาการ ภาระงานโครงการต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ภาระงานคณะกรรมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

6.7 ผู้เข้าร่วมสนทนาได้กล่าวถึงจำนวนนิสิต ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเองไว้ว่าจำนวนนิสิตที่ค่อนข้างเยอะมาก บางรายวิชาจะเป็นการสอนรายวิชาต่อเนื่องหรือบางรายวิชาเป็นความต้องการศึกษาของนิสิตที่ต้องการลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษานั้นๆ เพิ่มจากจำนวนเดิมที่กำหนดไว้ จึงอาจจะเป็นเรื่องยากที่จะมีเวลาไปพัฒนาตนเอง

6.8 ผู้เข้าร่วมสนทนาได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเองไว้ว่าหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการพัฒนาตนเอง เช่น การลาศึกษาต่อ อาจารย์ต้องเตรียมพร้อมเรื่องความรู้ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษว่ามีความพร้อมหรือไม่ หากเป็นการสอบวัดความรู้ที่ไม่ได้อยู่ในช่วงภาคการเรียนที่ 3 อาจารย์เองไม่สะดวกในการเข้ารับการทดสอบนั้นๆ อีกทั้งตัวอาจารย์เองมีการทำกิจกรรมร่วมกับนิสิตค่อนข้างบ่อย จึงต้องแบ่งเวลาเป็นพิเศษ ทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาตัวเอง

6.9 ผู้เข้าร่วมสนทนาได้เสนอแนะแนวทางสำหรับการเตรียมพัฒนาคนเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการอาจจะต้องมีการกระจายภาระงานบางส่วน เนื่องจากตัวอาจารย์เองไม่สามารถปฏิเสธการช่วยเหลืองานต่างๆ จากอาจารย์ท่านอื่นหรืองานภารกิจอื่นๆ ในองค์กร ซึ่งจะทำให้จากภาระงานที่มีอยู่แล้วทำให้มีงานเพิ่มขึ้นอีก

การพัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งวิชาการหรือการลาศึกษาต่อ ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นว่าจะต้องมีระบบพี่เลี้ยง (Mentor) เนื่องจากอาจารย์ที่เข้ารับการบรรจุใหม่ หรืออาจารย์รุ่นหลังๆ ที่เริ่มปฏิบัติงานยังไม่มีประสบการณ์และยังไม่มีทักษะในด้านต่างๆ หน่วยงานควรมีการสร้างระบบพี่เลี้ยง โดยการสร้างระบบพี่เลี้ยงนั้นจำเป็นต้องให้คำตอบแทนพี่เลี้ยงด้วย เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเป็นพี่เลี้ยงรุ่นต่อรุ่นสืบทอดไป ระบบนั้นนอกจากพี่เลี้ยงได้รับคำตอบแทนแล้ว อาจารย์รุ่นหลังยังเกิดความมั่นใจในผลิตผลงานทางวิชาการ เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจลาศึกษาต่อ รวมถึงมีความมั่นใจในการพัฒนาตนเองด้านอื่นๆ อีกด้วย

เนื่องจากในอนาคต มหาวิทยาลัยมหาสารคามจะมีการกำหนดเกณฑ์การลาศึกษาและเกณฑ์การให้ทุนสนับสนุนการลาศึกษา โดยทุนสนับสนุนส่วนหนึ่ง มาจากเงินรายได้ของหน่วยงานของอาจารย์ที่ขอทุนผู้เข้าร่วมสนทนา จึงแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า หน่วยงานต้องตั้งงบประมาณที่ชัดเจน จากนั้นกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าใน ในแต่ละปีการศึกษา อาจารย์สามารถลาศึกษาต่อได้กี่คน ในอัตรากำลังเท่าเดิม โดยเทียบกับจำนวนนิสิตที่มีอยู่ว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนิสิตที่มีอยู่หรือไม่ เพราะในขณะนี้หน่วยงานยังประสบปัญหาสัดส่วนอาจารย์ต่อนิสิต ไม่เหมาะสมและไม่เป็นตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด และหากหน่วยงานไม่ชัดเจน จะส่งผลต่องบประมาณ และส่งผลต่อภาระงานเพิ่มขึ้นของอาจารย์ที่อยู่ปฏิบัติงานจริง จึงต้องกำหนดเกณฑ์อย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อภาระการเรียนการสอน หรือส่งผลกระทบต่อภาระการเรียนการสอนน้อยที่สุด เช่น ปีการศึกษาจะไม่เกินกี่คน เงื่อนไขในการพิจารณาควรพิจารณาตามเกณฑ์ใดในกรณีอื่น ความจำเป็นลาศึกษาพร้อมกันหลายท่าน เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนายังเสนอเพิ่มเติมในเรื่องประกาศหลักเกณฑ์การพิจารณาเพิ่มค่าจ้างของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา ที่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ จะมีฐานการคำนวณเพิ่มค่าจ้างที่มากกว่าตำแหน่งอาจารย์ ทำให้เห็นความแตกต่างของเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นมากกว่า ซึ่งหากทางหน่วยงานประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์อย่างทั่วถึง จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์เร่งรัดพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีประเด็นที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามนั้น วิทยาลัยการเมืองการปกครองได้ก่อตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลา มากกว่า 10 ปีแล้ว ดังนั้น ประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรสายวิชาการที่ส่วนมาก มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 – 15 ปี ซึ่งสอดคล้องกับอายุของบุคลากรสายวิชาการส่วนมาก คือ ช่วงอายุ 30–40 ปี
2. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ในด้านการพัฒนาการสอน พบว่าบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าอบรม ประชุม สัมมนาในหัวข้อเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสอน มีระดับความต้องการสูงสุด แสดงให้เห็นว่าบุคลากรต้องการให้หน่วยงานมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสายวิชาการเข้ารับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงงบประมาณที่รองรับเพื่อสนับสนุนการพัฒนาตนเองที่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต นับว่าเป็นแรงจูงใจที่ดีที่ทำให้บุคลากรสายวิชาการให้มีความต้องการเข้ารับพัฒนาตนเองในด้านการพัฒนาการสอนมากขึ้นอีกด้วย

3. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษาต่อ พบว่าบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานมีการผลักดันและส่งเสริมให้บุคลากรสายวิชาการลาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบุคลากรสายวิชาการมีความต้องการและวางแผนเพื่อศึกษาต่อ แต่ด้วยเหตุผลในเรื่องภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องมีสำรองหากเกิดความล่าช้าในการเบิกจ่ายทุนสนับสนุนภาระทางครอบครัว รวมถึงเรื่องความพร้อมและศักยภาพของตัวอาจารย์เอง บุคลากรสายวิชาการ จึงยังมีความกังวลและความลังเลใจในการตัดสินใจไปศึกษาต่อ หน่วยงานควรสร้างแรงจูงใจและสร้างแรงกระตุ้นให้บุคลากรสายวิชาการ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ แนะนำแนวทางเกี่ยวกับแหล่งทุนการศึกษาต่อให้บุคลากรสายวิชาการได้ทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

4. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัย พบว่า บุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ในระดับความต้องการสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน ที่มีทุนสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากการปฏิบัติภารกิจด้านการสอนของอาจารย์แล้ว การปฏิบัติงานวิจัยถือว่าเป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของอาจารย์ ถือเป็นโอกาสที่ได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานวิจัย และนอกเหนือจากนั้นองค์ความรู้ที่ได้รับ สามารถนำมาบูรณาการต่อยอดประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อีกด้วย นอกจากการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยแล้ว หน่วยงานยังสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานทางวิจัย โดยมีวารสารการเมืองการปกครองรองรับอยู่ จึงนับว่าการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิจัยถือเป็นจุดแข็งข้อหนึ่งของหน่วยงาน

5. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการสนับสนุนเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ พบว่าบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณในการเข้าอบรม ประชุม สัมมนา นำเสนอผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง มีระดับความต้องการสูงสุด ซึ่งหน่วยงานได้ผลักดันและกระตุ้นให้บุคลากรสายวิชาการเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ และได้จัดสรรงบประมาณให้บุคลากรสายวิชาการในด้านนี้ เป็นจำนวนเงิน 10,000 บาทต่อคนต่อปี แต่ในบางกรณี เช่น การเข้าประชุม หรือนำเสนอผลงานทางวิชาการในต่างประเทศ งบประมาณดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจริง อาจารย์ที่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านนี้จำเป็นต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวเองในบางส่วน แม้ว่าการประชุมหรือการนำเสนอผลงานทางวิชาการนับว่าเป็นการสร้างผลงานและการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวอาจารย์เจ้าของผลงานเอง แต่ส่วนหนึ่งทางหน่วยงานก็ได้รับผลประโยชน์จากผลงานอาจารย์ชิ้นนั้นๆ ด้วย จึงควรได้รับการสนับสนุนในด้านนี้เพิ่มเติมและผลักดันอย่างต่อเนื่อง

6. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ พบว่าบุคลากรสายวิชาการต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ มีความต้องการในระดับสูงสุด ซึ่งหน่วยงานได้เล็งเห็นความสำคัญส่วนนี้ จึงได้มีนโยบายจัดตั้งโครงการผลิตตำรา โครงการ Copag Press และมีวารสารการเมืองการปกครอง ที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI กลุ่ม 1 รองรับการเผยแพร่ผลงานของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการผลการวิจัยความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง และเพื่อเป็นประโยชน์ของหน่วยงาน ในการนำแนวทางข้อเสนอแนะไปพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขนโยบายในอนาคต ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการ สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครองนั้น อาจารย์ต่างมีความเชี่ยวชาญ อาจารย์ต่างคุณวุฒิ ย่อมมีความต้องการในการพัฒนาตนเองที่ต่างกัน หน่วยงานควรให้บุคลากรในหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรสายวิชาการหรือบุคลากรสายสนับสนุน จัดทำแผนการพัฒนาตนเองรายบุคคล เพื่อช่วยในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรรายบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม และหน่วยงานยังสามารถวางแผนการจัดโครงการ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคลได้อีกด้วย

2. หน่วยงานควรสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรสายวิชาการ เข้ารับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยการยกย่อง เชิดชู อาจารย์ที่เข้ารับการพัฒนาตนเองที่สร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง และสร้างชื่อเสียงให้กับหน่วยงาน ด้วยการมอบโล่ หรือมอบใบประกาศนียบัตร หรือการแสดงความยินดีผ่านทางสื่อต่างๆ ให้เป็นที่รับทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้ รวมถึงการให้รางวัล ให้ค่าตอบแทนพิเศษให้กับบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาตนเองจนบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ได้รับตำแหน่งรองศาสตราจารย์ หรือการสำเร็จการศึกษาต่อ

3. สร้างแรงกระตุ้นและแรงผลักดันอย่างต่อเนื่อง อาจมีการจัดโครงการ จัดกิจกรรมให้กับบุคลากรสายวิชาการ โดยให้วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสร้างแรงบันดาลใจพูดบรรยาย ซึ่งนอกจากจะได้รับแรงบันดาลใจแล้ว ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรที่เข้าร่วมโครงการ

4. หน่วยงานควรพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาตนเองรายบุคคล เพราะนอกจากจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรสายวิชาการว่าไม่จำเป็นต้องออกค่าใช้จ่ายเองในส่วนต่างที่เกินยังสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรสายวิชาการ ให้มีความต้องการในการพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งบุคลากรสายสนับสนุนก็มีความสำคัญในการขับเคลื่อนหน่วยงานไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุคลากรสายวิชาการ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของบุคลากรสายสนับสนุนอย่างแท้จริง นำไปสู่แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนอย่างถูกต้องและตรงตามความต้องการสูงสุด

บรรณานุกรม

- จุฑามาศ ทวีไพบูลย์ และสุวรรณา เทพจิต. (2550). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: เพียร์สันเอดดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- ชุตินญา สระกาง. (2559). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ร.บ.ม. (นโยบายสาธารณะ) มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภาพร กุลฉนวนค์. (2553). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายสนับสนุนงานด้านวิชาการ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราณี รามสุต และจำรัส ดั่งสุวรรณ. (2545). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- มนสิข สหิธสมบุรณ์. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2546). *บริหารงานบุคคลภาครัฐ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). นนทบุรี : สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วาสนา จันทร์จ่าย. (2553). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2552). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธนัธการพิมพ์.

- สุนิษา กลิ่งพงษ์. (2556). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายปฏิบัติการ คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุปราณี ศรีฉัตรวิมล และคนอื่นๆ. (2544). *บริษัทข้ามชาติกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรีย์ เล็งทุมเสริมกิจ. (2554). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสังกัดเทศบาลตำบลคลองตำหรุ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ร.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์).
- ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2552). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. (2551). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

เปลื้องปก: การเมืองเรื่องของปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองทศวรรษ 2550

ณัฏฐนธ์ เลี้ยวไพโรจน์*

(วันรับบทความ: 17 มิถุนายน 2562/ วันแก้ไขบทความ: 6 สิงหาคม 2562/ วันตอบรับบทความ: 6 สิงหาคม 2562)

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “เปลื้องปก : การเมืองเรื่องของปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองทศวรรษ 2550” นี้เป็นความพยายามชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับ “ภาพปก” แบบเรียนในฐานะตัวบทหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าข้อมูลเนื้อหาที่เป็นอักษรภายใน งานศึกษานี้ตั้งอยู่บนกรอบความคิดว่าด้วยเรื่อง “โวหารแห่งภาพ” ของโรลันด์ บาร์ตส์ ประกอบกับระเบียบวิธีของสำนักประวัติศาสตร์นิยมแนวใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาภาพปกแบบเรียนในฐานะร่องรอยของสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง งานศึกษามุ่งเน้นการค้นหาคำความสัมพันธ์ระหว่างรหัสทางวัฒนธรรมที่ฝังแฝงในภาพปกแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองกับชุดอุดมการณ์รัฐที่ขบขันในช่วงต้นทศวรรษ 2550 ผลการศึกษาพบว่า ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองได้ส่งสารอันเป็นรหัสทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับอุดมการณ์รัฐในเรื่องของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คุณค่าของความเป็นไทยและการธำรงรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภาพปกแบบเรียนจึงทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำชุดอุดมการณ์ที่เคลือบแฝงไปด้วยการโฆษณาชวนเชื่อจากรัฐและเป็นเครื่องมืออันแยบยลในการกล่อมเกลาชุดอุดมการณ์ที่รัฐพึงปรารถนาได้อย่างลึกซึ้งและซึมซาบโดยไม่รู้ตัว

คำสำคัญ : ปกแบบเรียน / หน้าที่พลเมือง / ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ / ประชาธิปไตย

* นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Stripping the Cover: The Politics of the Thai Civics Textbook during 2007- 2016

Nutthanut Leawpiroj^{*}

(Received Date: June 17, 2019, Revised Date: August 6, 2019, Accepted Date: August 6, 2019)

Abstract

“Stripping the Cover: The Politics of the Thai Civics Textbook during 2007-2016” is an attempt to point out the significance of a “cover” of a textbook which is as important as the written content inside. This paper is based on the analytical approach of “the Rhetoric of the Images” by Roland Barthes with a “New Historicism” methodology as to study the textbook’s cover as an evidence of a cultural production at that time. The subject intends to discover the relationship between the encoded cultural values in the Thai civics textbooks and the national ideologies that the state promoted during the beginning of 2007 – 2016 decade. The result from this study has revealed that the Thai civics textbook’s covers have interpellated the cultural value that is consistent with the preserved state’s discursive ideologies of nation, religion, monarchy, Thainess, and the constitutional monarchy. The textbook’s cover is thus functioned as the reproduction of these ideologies and the masqueraded state’s propaganda. It is a devious political tool for the state’s discursive interpellation of these ideologies.

Keywords: Textbook’s cover / Thai Civics / Nation, Religion, Monarchy/ Democracy

^{*} Doctor Degree Student, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University.

บทนำ

งานการศึกษาที่พยายามลงไปสำรวจตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์รัฐกับแบบเรียนที่ผ่านมา นั้น แทบทั้งหมดคือการพุ่งเป้าไปที่ตัวบทที่เป็นเนื้อหาสาระหรือเป็นลายลักษณ์อักษรภายในแบบเรียนนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นงานที่พยายามลงไปดูว่า “ชาติ” หรือ “ชาติไทย” คืออะไร อย่างงานที่นับว่าเป็นที่รู้จักและเป็นแม่แบบที่สำคัญให้กับงานศึกษาอุดมการณ์รัฐในแบบเรียนชิ้นอื่นๆ เวลาต่อมา คืองานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ในบทความเรื่อง *ชาติไทยและเมืองไทยในแบบเรียนประถมศึกษา* (นิธิ, 2557) ที่เสนอว่า รัฐปลูกฝังให้พลเมืองรู้จักและเข้าใจความเป็นชาติไทยในฐานะที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมจากรัฐ โดยใช้กรอบความคิดแบบชุมชนจินตกรรม (Imagined Communities) ของเบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) ด้วยการอุปมาวิทัศน์ชาติไทยเป็นหมู่บ้านผ่านเรื่องเล่าที่เป็นตัวบทในแบบเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา อย่างน้อยๆ งานชิ้นนี้ทำให้เราได้ทราบถึงความต้องการปลูกฝังอุดมการณ์หรือความปรารถนาบางประการจากรัฐที่จากกระทำผ่านเครื่องมือที่สำคัญคือ แบบเรียน ดังนั้นบทความชิ้นนี้จึงเป็นความพยายามขยายขยายพรมแดนการศึกษา “ตัวบท” ในแบบเรียนด้วยการลงไปสำรวจความหมายของตัวบทที่ปรากฏอยู่บน “ภาพปก” ของแบบเรียนที่ยังเป็นที่มองข้ามหรือเป็นช่องโหว่ของการศึกษาเรื่องอุดมการณ์รัฐในแบบเรียน ความน่าสนใจคือภาพปกดังกล่าวเป็น “ภาพจำแรก” ของนักเรียนที่หยิบจับหนังสือมากกว่าตัวบทที่เป็นเนื้อหาสาระภายใน บทความชิ้นนี้จึงพยายามจะไปสำรวจว่า ภาพจำแรกดังกล่าวฝังแฝงไปด้วยสัญลักษณ์หรือรหัสทางวัฒนธรรมใดบ้าง ด้วยการใช้กรอบความคิดเรื่อง “โวหารแห่งภาพ” (Rhetoric of the Images) ของโรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ในการปลดปล่อยรหัสทางวัฒนธรรมดังกล่าว และวางสถานะการศึกษาภาพปกแบบเรียนในฐานะตัวบทหนึ่งและหลักฐานหรือร่องรอยที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมในยุคสมัยหนึ่งที่จะบอกเล่า สะท้อนรวมถึงอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นได้เป็นอย่างดี

ช่วงเวลาต้นทศวรรษ 2550 บรรยายาททางสังคมไทยโดยเฉพาะบริบททางการเมืองคือ บรรยายาทหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ผลผลิตทางการศึกษาที่สำคัญคือ การเกิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เกิดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศและสถานการณ์ทางสังคมไทยดังกล่าว บริบทแวดล้อมนี้จึงน่าจะมีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดเป้าประสงค์ของผู้เรียนที่จะเป็นผู้ร่วมตระหนัก ซึมซับและปฏิบัติตามอุดมการณ์ของรัฐผ่านการกำหนดเนื้อหาสาระในหลักสูตรการเรียนได้ และวิชาที่มารองรับในประเด็นนี้อย่างโดยตรงที่สุดคือ วิชาหน้าที่พลเมือง ที่อยู่ภายใต้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่จะนำไปสู่การกำเนิดของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตามหลักสูตรนี้ครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2552 บทความชิ้นนี้

จึงต้องการลงไปศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์รัฐในช่วงต้นทศวรรษที่ 2550 กับภาพปกของแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อจะปลดปล่อยความหมายของภาพที่เต็มไปด้วยนัยยะทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเวลานั้น

ภายใต้ภาวะวิกฤตทางการเมืองไทยหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2549 โครงสร้างและอำนาจทางการเมืองเดิมได้ถูกทำลายโดยกลุ่มอำนาจใหม่ที่ขับเคลื่อนจากเบื้องล่างมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐ หรือ สถาบันทางการเมือง ทว่า คงจะเป็นไปไม่ได้เลยหากผู้วิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้มีความเข้าใจในความเป็นรัฐ หรือ ความหมายของสถาบันดังกล่าว โดยเฉพาะเหตุผลหรือข้ออ้างของการทำรัฐประหารปี 2549 ที่เป็นไปเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชาติ และเพื่อปราบปรามพวกฉ้อฉลหรือพวก “คนไม่ดี” ของประเทศ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก็เป็นนัยอย่างหนึ่งที่สามารถอนุมานได้ว่าการกระทำของตนนั้น เป็นสิ่งที่ “ดี” แต่ ความชอบธรรมเหล่านี้ จะไม่สามารถสถาปนาขึ้นมาได้เลยหากไม่มีคำว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” มาเป็นมาตรฐานของการตัดสิน ดังจะเห็นได้ว่า ความดีและไม่ดีนั้น ได้ถูกผูกเข้ากับโครงสร้างและการอ้างความชอบธรรมทางการเมือง และ ความดีและไม่ดีนี้เอง ก็กลับกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ของรัฐเพื่อบรรลุไว้ซึ่งการธำรงรักษาโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองภายในประเทศ

การสร้างความชอบธรรมนี้ กลับไม่ใช่เพียงเรื่องของเหตุและผล แต่เป็นการแอบอิงกับครรลองของความดีและความไม่ดี ที่ถูกบัญญัติไว้ในเชิงวัฒนธรรมเสียมากกว่า เป็น “ความดี-ความเลว” ที่ถูกตัดสินตามความรู้สึกที่เป็น ลักษณะของ “สามัญสำนึก” ที่ถูกประกอบสร้างจากสังคมจนกลายเป็นความ “ปกติธรรมดา” มากเสียกว่าการค้นหาความจริงตามเหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์ การปลูกฝังความดี-ความเลวหรือสภาวะคู่ตรงข้ามนี้ให้อยู่ในสำนึกของพลเมืองอย่างเป็น “ปกติ” นี้เองที่เป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นแก่คณะรัฐประหาร แม้การทำรัฐประหารจะขัดต่อความเป็นหลักการของประชาธิปไตยก็ตาม

บทความชิ้นนี้เล็งเห็นความยกย่องดังกล่าว และพยายามที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสุดท้ายแล้ว นำผู้เขียนบทความมาสู่ความสนใจใน “ปกแบบเรียน” หน้าที่พลเมืองของรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากว่า แบบเรียนเหล่านี้ น่าจะเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างจินตภาพบางอย่างให้เกิดขึ้นกับ “พลเมือง” ของรัฐ โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่กำลังถูกป้อนเข้าสู่สังคม ดังนั้นหากต้องการจะทำความเข้าใจเบื้องหลังวิธีคิดและกลไกในการกล่อมเกล่อุดมการณ์ของรัฐแล้ว ก็คงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะเข้ามาศึกษา ในตัวบทของแบบเรียนที่กำลังปลูกฝังนักเรียน เพื่อให้มาเป็นพลเมืองที่ “ดี” ของรัฐ และยืนยันความชอบธรรมในอุดมการณ์ของรัฐต่อไป ซึ่ง “ภาพบนปก” แบบเรียนเหล่านี้ เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างยิ่งของรัฐ ในการสร้างความเป็น “ปกติธรรมดา” ให้แก่อุดมการณ์ของตน เนื่องจากการรับรู้ถูกรับในระดับฉับพลันหรือระดับจิตสำนึก

ซึ่งแตกต่างจากการอ่านเนื้อหาภายในเล่มที่ต้องการการอ่าน หรือการวิเคราะห์ ในระดับสำนึก “ปก” ได้ผลิตซ้ำและต่อยอดความจริงแท้ของอุดมการณ์รัฐ ได้อย่างแยบยลเฉกเช่น ใบโฆษณาชวนเชื่อที่ไม่ต้องการให้อ่าน แต่ต้องให้การมองเพื่อซึมซับเข้าไปอย่างไม่รู้สึกตัวนั่นเอง

เพื่อพิสูจน์ข้อเสนอนี้ บทความนี้จะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงในการผูกขาดทางความรู้ผ่านสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน การผูกขาดความรู้ในแบบเรียนโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เห็นบริบทแวดล้อม ที่ปกหนังสือเรียนถูกออกแบบขึ้นเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ของรัฐ ซึ่งสถาบันเหล่านี้เป็นผู้ธำรงรักษาไว้ในเชิงรูปธรรม ทั้งนี้จะศึกษาผ่านภาพปกของแบบเรียนที่ประกอบไปด้วย แบบเรียนจากสำนักพิมพ์ของรัฐ 1 เล่ม คือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักพิมพ์เอกชนอีกเป็นจำนวน 5 เล่ม รวมทั้งหมด 6 เล่ม

ทบทวนกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

บทความชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีที่วางอยู่บนกรอบคิดแบบประวัติศาสตร์นิยมแนวใหม่ (New Historicism) ในการวิเคราะห์ตัวบทที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม และถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนการเล่าสะท้อนสถานะทางสังคม และสำนึกที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา (Veaser, 1989, pp. 231-242) โดยศึกษาการผลิตซ้ำและการกล่อมเกล่าอุดมการณ์ของรัฐ ผ่านหน้าปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองในช่วงทศวรรษที่ 2550 และเพื่อทำความเข้าใจปกแบบเรียนเหล่านี้ แนวคิดการวิเคราะห์สัญลักษณ์ภายในภาพ ของ โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) จะถูกนำมาเป็นกรอบวิเคราะห์หลักในการศึกษา เพราะสามารถนำมาปลดปล่อย “การเมืองภายใต้ภาพ” ที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ดีที่สุด

แนวคิดโวหารแห่งภาพ (“Rhetoric of the Image”) ของโรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ได้วิเคราะห์ระบบสัญลักษณ์สื่อความผ่านการใช้อย่างไร โดยมีตัวอย่างเป็นการวิเคราะห์ภาพโฆษณาเส้นพาสต้ายี่ห้อ “Panzani” ซึ่งบาร์ตส์ ได้แบ่งระบบการทำงานเชิงสัญลักษณ์ของภาพ เอาไว้เป็น 3 ประการ: 1. The Linguistic Message 2. The Denoted Message และ 3. The Rhetoric of the Image (Connotation) (Barthes, 1977, pp.32-51) โดยอาจสรุปพอสังเขปได้ดังต่อไปนี้

1. The Linguistic Message คือ การทำงานของตัวหนังสือ หรือ คำบรรยายประกอบภาพ ไม่ว่าจะเป็นชื่อหนังสือ ชื่อหนังสือ สโลแกน หรือ คำบรรยายก็ตาม ซึ่งการใช้ตัวหนังสือจะช่วยให้ในการสร้างกรอบหรือกำหนดทิศทางรวมไปถึงควบคุมการตีความของภาพนั้นๆ ตามการรับรู้และประสบการณ์ของผู้รับสาร

2. The Denoted Message คือ การสื่อความของภาพแต่ละภาพในฐานะที่เป็นองค์ประกอบขององค์ภาพทั้งหมด ซึ่งในกรณีนี้คือ “ภาพถ่าย” บาร์ตส์มองว่า ภาพถ่าย คือ การสื่อความแบบ

สัญรูป (Icon) หรือ การที่สัญณะ คือ สิ่งที่ถูกอ้างอิง ทว่า บาร์ตส์ กล่าวว่า ภาพถ่ายคือการหยิบความหมายของแหล่งอ้างอิงนั้นออกจากบริบท มาสู่บริบทใหม่ที่ตัดขาดจากตำแหน่งแห่งที่และเวลา ณ ระบุว่าสัญรูป ปรากฏอยู่ ภาพเหล่านี้จึงมักถูกรับรู้โดยผู้อ่าน ที่มีความหมายไปในทาง “อุดมคติ” (utopian) และเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้มองภาพอาจคาดเดาไปเองว่า สิ่งที่เป็นอุดมคติในภาพ คือ สิ่งที่เป็นมาอยู่แล้วตามธรรมดาสามัญ (having-been-there)

3. The Rhetoric of the Image (Connotation) หากแปลอย่างตรงตัวก็คือ “โวหาร” ของภาพ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสื่อความหมายแฝงของภาพ บาร์ตส์กล่าวว่า การอ่านภาพนั้นคือการรับรู้โวหารของมัน ซึ่งโวหารเปรียบได้กับ ประโยคทางภาษา ที่ก่อปรจขึ้นจาก “องค์ประกอบ” ต่างๆ ภายในภาพ ไม่ว่าจะเป็นตัวหนังสือหรือส่วนประกอบต่างๆ ซึ่งการถ่ายทอดความ “สัมพันธ์” เหล่านี้เอง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดรูปประโยค ซึ่งรูปประโยคนี้คือ “ความหมายแฝง” ที่จะถูกถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่านภาพ ทว่า บาร์ตส์ยังมองว่า องค์กพพของภาพนี้ ไม่ว่าจะเป็นถูกจัดวางขึ้นทั้งอย่างจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม มักจะสร้างขึ้นเพื่อเป็นสื่อเผยแพร่ “อุดมการณ์” (ideology) ของผู้ผลิต และหากอ้างอิงจากความเป็นภาพถ่ายที่มีความเป็นอุดมคติ ดังในข้อ 2 แล้ว เราจะเห็นได้ว่า การสร้างโวหารของภาพภาพหนึ่ง สามารถเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้เช่นกัน ทั้งนี้NYSEเชิงความหมายของภาพ ขึ้นอยู่กับความรู้ทางวัฒนธรรมที่ติดตัวมาอยู่ก่อนแล้วของผู้ตีความ (a priori)

ในวิถิตคิดของบาร์ตส์จะสังเกตเห็นได้ว่าเป็นการนำเอาแนวคิดโครงสร้างนิยมทางสัญวิทยาของทั้งเฟอร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) และชาร์ลส์ แซนเดอร์ส เพียร์ส (Charles Sanders Peirce) นำมาขยายความต่ออีกทีหนึ่ง โดยบาร์ตส์ นอกจากการอ้างอิงถึงระบบการสื่อความหมายแบบ ตัวหมาย (signifier) และตัวหมายถึง (signified) แล้วเขายังนำแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม หรือ binary opposition ในการสร้างความหมายของสาร อีกด้วย (Saussure, 1960, pp.65 - 67) เช่น ในNYSEของอุดมคติที่ถูกถ่ายทอดผ่านโวหารของการสื่อภาพนี้ จะเป็นการชี้ไปถึงสิ่งที่ดีกว่า หรือ มีอยู่โดยตนเอง ในขณะที่หากสิ่งที่ปรากฏอยู่ไม่มีหรือไม่ได้เป็น ก็จะกลายเป็นปรปักษ์ในทันที ก่อนที่จะมีการตีความเสียอีก (a priori) ซึ่งความหมายโดยNYSEของมันนั้นขึ้นอยู่กับการให้ความหมายในเชิงวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้แต่ถูกผูกเข้ากับการรับรู้และอ่านความไปโดยอัตโนมัติ (Barry, 2002, pp. 39-41)

นอกจากนี้บาร์ตส์ได้นำกรอบคิดว่าด้วยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญะกับการอ้างอิงถึงตัววัตถุจริง ของ เพียร์ส มาใช้ในการทำความเข้าใจภาพถ่ายของเขา โดยเฉพาะสัญญะประเภท icon หรือสัญรูปซึ่งเป็นการสื่อความที่ตรงไปตรงมาว่าสัญญะ เป็นภาพแทนของจุดอ้างอิง (Peirce, 2001, p.84) ทว่าบาร์ตส์ นำมาวิพากษ์เพื่อเติมเต็มลักษณะและNYSEของมัน ดังจะเห็นได้ในประเด็น “The Denoted Message” ที่ว่าด้วยNYSEซ่อนเร้นภายใต้ภาพถ่ายนั้น

โลกของหนังสือแบบเรียนในรัฐราชการ

อิทธิพลของศาสตร์สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในยุค Enlightenment มีอิทธิพลผูกขาดอำนาจของ “ความรู้” สามารถกำหนดขอบเขตพรมแดนและการแบ่งแยกพื้นที่ของความรู้ – สารออกจากสิ่งที่ไม่ควรรู้-ไร้สารออกจากกันได้ซึ่งเป็นสำนึกร่วมหนึ่งของสภาวะความเป็นสมัยใหม่ (modernity) โดยเป็นสิ่งประดิษฐ์สร้างที่ตามมาจากการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของรัฐประชาชาติ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ จึงต้องสร้างและปลูกฝังอุดมการณ์ให้แก่พลเมือง ผ่านสิ่งที่ Bourdieu เรียกว่า “สนามทางการ” (Bureaucratic Field) (Bourdieu, 1999) และเทคโนโลยีในการควบคุม เช่น การลงโทษผู้เห็นต่าง โดยการทำให้รู้สึกแปลกแยก (Foucault, 1975, pp.20 - 21) ซึ่งหนึ่งในพื้นที่ที่แทบทุกคนที่เป็นพลเมืองของรัฐหนึ่ง ๆ จะปฏิเสธไปไม่ได้คือโรงเรียนที่เทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังจากทั้งทางตรงผ่านกฎระเบียบหรือทางอ้อมผ่านอุดมการณ์นั้นเกิดขึ้น (Althusser, 2014, pp. 81-82)

หนังสือเรียนจึงเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความรู้ ความถูกต้องและการพยายามสร้าง รวมถึงผูกขาดคำตอบเดียว ความจริงเดียวที่เป็นความจริงสัมบูรณ์ (Absolute Truth) ที่มีฐานความคิดทางวิทยาศาสตร์จึงกลายเป็นคำตอบสุดท้ายหรือทางออกสุดท้าย (Final Solution) ซึ่งการสถาปนาองค์ความรู้หรือความจริงสัมบูรณ์โดยรัฐนั้นปรากฏขึ้นผ่านการผูกขาด “เรื่องเล่ากระแสหลัก” (Metanarrative) ในแบบเรียนทางการ ความเข้มแข็งของความจริงดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการ “กำจัด” หรือ “จำกัด” อุดมการณ์หรือพื้นที่ในการแสดงออกของคนกลุ่มอื่น เพื่อธำรงไว้ซึ่งอุดมการณ์กระแสหลักของรัฐดังที่หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) เรียกว่า “Ideological State Apparatuses” (ISAs) (Althusser, 2014, pp.131 - 132) ความจริงแท้จึงถูกสถาปนาโดยรัฐว่าเป็น “ความจริงบริสุทธิ์” ไร้ข้อโต้แย้ง และเป็นสิ่งที่ “ดีที่สุด” หรืออุดมคติที่รัฐจะนำไปสู่และเข้าถึงการจัดการศึกษาชั้น “พื้นฐาน” ดูจะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องสร้างความชอบธรรมผ่านการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนเมื่อ “การศึกษา – ความรู้ – สาร – การเรียน” เป็นชุดคำที่ดีดี สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์อย่างยากที่จะมีอะไรไปเหนือ “ความบริสุทธิ์” หรือความจริงแท้จากรัฐนี้ได้ การอ่านหนังสือเรียนจึงเป็นไปเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ดังเช่น ศาสนา หรือจริยธรรมที่รัฐไทยพึงสอนผิดกับการอ่านหนังสือโป๊ที่อาจนำไปสู่หนทางที่ไม่บริสุทธิ์ เป็นดังคู่มือของสิ่งที่รัฐปลูกฝังเพื่อกล่อมเกล้าให้พลเมืองอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของรัฐ คุณครูจึงเปรียบเสมือนตัวแทนหรือร่างทรงแห่งรัฐในการบีบบังคับนักเรียนผ่านการสอนหรือการสอบ นักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามก็ต้องถูก “ลงโทษ” ให้รู้สึกแปลกแยกออกจากกลุ่มหรือกลายเป็นผู้กระทำผิดหวาดกลัวจากผู้คุมกฎแล้ว หนังสือหรือวัตถุที่เป็นสื่อกลาง (medium) ในการผลิตอุดมการณ์ของรัฐนี้เองที่จะเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังอุดมการณ์ในทางอ้อมได้อย่างดี ซึ่งความพยายามในการผูกขาดอุดมการณ์ดังกล่าว มักจะมาพร้อมกับความพยายามในการทำลาย “หนังสือ” ที่อาจขัดต่อแนวทางของตน

ในสังคมไทยหนังสือเรียนมิได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับโรงเรียนสมัยใหม่เพราะมีการกำหนดให้หนังสือจินตตามณีให้เป็นแบบเรียนหรือตำราเรียนเล่มแรกของไทย ซึ่งเกิดในสมัยอยุธยาที่วัดเป็นสถานที่ศึกษาแม้ยังไม่ก่อเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ แต่การเกิดขึ้นของแบบเรียนเล่มนี้เป็นไปเพื่อต้องการป้องกันการเข้ารีตจากมิชชันนารีฝรั่งเศสที่เข้ามาในสมัยนั้น (ณรงค์ และวุฒิชัย, 2552, น. 154) ดังนั้นหนังสือเรียนจึงสัมพันธ์กับความมั่นคงของรัฐมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นรัฐจารีตหรือรัฐสมัยใหม่ก็ตาม เมื่อรัฐสมัยใหม่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและได้ถือกำเนิดโรงเรียนสมัยใหม่ขึ้นเพื่อสร้างสำนึกของความเป็นชาติ รวมถึงการปกป้องจาก “ภัย” ภายนอกคือจักรวรรดินิยมในปีพ.ศ. 2449 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ภายหลังจากที่ได้มีลายพระหัตถ์กราบทูลเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาและได้ทรงเสนอว่าวิธีที่รัฐจะสามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ดีที่สุดมีวิธีเดียวคือการเขียนตำราเรียนให้แก่เด็กโดยทรงเสนอว่ารัฐบาลมีอำนาจที่จะตกแต่ง “นิสยใจคอ” ไพร่บ้านพลเมืองได้ด้วยแต่งหนังสือสำหรับสอนเด็กนักเรียน หนังสือเรียนจึงเกิดขึ้นจากฐานความคิดในการควบคุมนิสัยใจคอซึ่งคือการควบคุมจิตใจสำนึก ความคิดจิตใจ เพื่อให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ แม้ฐานคิดนี้จะเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัฐชาติที่เป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์แต่มรดกนี้ยังคงตกทอดมาสู่หนังสือเรียนในสมัยปัจจุบัน (นิธิ, 2557, น. 40 - 42)

หนังสือเล่มหนึ่ง จะแปลงกายเป็น “แบบเรียน” ได้นั้นต้องผ่านการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ และถ้าเป็นสำนักพิมพ์เอกชน จำเป็นต้องยื่นให้กระทรวงศึกษาธิการตรวจสอบเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตให้ใช้เป็นสื่อในสถานศึกษาได้คำว่า “อนุญาต” เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้มี - ไม่มี, สูง - ต่ำในที่นี้คือการกำหนดความเป็น - ความตายของการเป็นแบบเรียนหนังสือที่ไม่ผ่านหรือไม่ได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการจะไม่สามารถเป็นแบบเรียนที่ใช้ในการศึกษาได้และกระทรวงศึกษาธิการจะเรียกว่าเป็น “หนังสือเถื่อน” พร้อมทั้งประกาศให้ครูแต่ละโรงเรียนพิจารณาหนังสือที่ได้รับอนุญาตเป็นหลัก การได้รับใบอนุญาตจึงส่งผลต่อการขายหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์เอกชนเป็นอย่างมาก

ท่าทีเกณฑ์หลักในการตรวจให้ผ่านหรือไม่ผ่านจะได้รับใบอนุญาตหรือไม่ขึ้นอยู่กับการเขียนได้ตรงตามหลักสูตรนั้นหรือไม่และมีสำนวนเนื้อหาที่ “เป็นที่พึงพอใจของคณะกรรมการการตรวจ” ทุกสิ่งต้องปรับแก้ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการตรวจเสนอ หาก “ยอม” ปฏิบัติทุกอย่างตามจึงจะได้รับอนุญาตได้ ผู้เขียนจึงต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แบบเรียนจึงเป็นการทำให้หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหรือเป้าประสงค์ของรัฐเกิดขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น ทั้งหมดนี้จึงให้เราเห็นว่ารัฐราชการเป็นผู้ผูกขาดการผลิตองค์ความรู้และอุดมการณ์ที่จะถูกปลูกฝังลงไปที่นักเรียนผ่านแบบเรียน

ปกแบบเรียน กับการซ่อนสัญยะ

หนังสือทุกเล่มย่อมมี “ปก” เพราะปกคือหน้ากระดาแผ่นแรกจริงๆ ของหนังสือที่เราจะสัมผัสจับต้องและเห็นก่อนเมื่อปกอยู่หน้า “แรก” นั้นแปลว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งหรืออันดับแรก เป็นภาพลักษณ์ที่ต้องให้ผู้พบเกิดความประทับใจ “แรก” (First Impression) แต่ปกมาพร้อมกับการปิด แม้มันจะเปิดอยู่แต่เราก็มักจะเรียกว่าเปิดได้อย่างเต็มปากเต็มคำเพราะมันแสดงของมันโดยที่เรายังมิได้ทำการเปิดเกิดขึ้น ปกจึงมีนัยยะของการปิด, บัง, ซ่อน, คลุม, อำพราง รวมไปถึงการ “ป้อง” สิ่งที่อยู่ภายใน ดังนั้นถึงแม้เนื้อหาภายในจะไม่ถูกเปิดออกมาเพื่ออ่าน แต่ปกคือสิ่งที่ผู้รับสารจะถูกยึดเยียดอุดมการณ์บางอย่างในทุกๆครั้งที่ได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของมัน เนื้อหาของปกไม่ว่าจะเป็น รูปภาพ ชื่อหนังสือ หรือ คำบรรยายใดๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่โรลิ่งค์ บาร์ตส์ได้วิเคราะห์ไว้ใน “Rhetoric of the Image” (Barthes, 1977, p.152, pp.157 - 158) ว่า ภาพจะแสดงออกถึงความเป็นอุดมคติและอุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ใต้ภาพ ซึ่งผู้อ่านจะรับรู้ได้ก่อนที่จะตีความเสียอีก (a priori) ดังนั้น ถ้าหากต้องการที่จะทำความเข้าใจอุดมการณ์ของรัฐที่ต้องการปลูกฝังนักเรียนหรือพลเมืองของรัฐแล้ว การปลดเปลื้องภาพปกแบบเรียน เพื่อให้เห็นถึง “จินตภาพ” บางประการของรัฐจึงจำเป็น ซึ่งภายใต้จินตภาพเหล่านี้ ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจได้ว่ารัฐให้คำนิยามอุดมการณ์และการสร้างชาติในจินตภาพของรัฐไว้เช่นใด (Anderson, 1983, p. xii, pp.163 - 164) สิ่งใดคือสิ่งที่พึงกระทำและไม่พึงกระทำ ผ่านการปลูกฝังผ่านภาพเหล่านี้ โดยในบทความนี้เลือกศึกษาผ่านแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญก่อนนักเรียนจะถูกผลักไปสู่การเป็นพลเมืองในสังคมนอก “รั้ว” โรงเรียนเป็นครั้งแรกและด้วยอายุของผู้เรียนที่เริ่มมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งแรกที่อายุ 18 ปี บริบูรณ์หรือการเป็น “new voters” จึงเป็นที่น่าสนใจว่า “ปก” แบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมีหน้าที่ปฏิบัติการในการหล่อหลอมหน้าที่ของการเป็น “พลเมืองที่ดี” ของชาติดังที่รัฐพึงปรารถนาต่อไปได้อย่างไร

“เปลือย” ปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ทศวรรษ 2550

ภาพที่ 1 : ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ
ที่มา : ฉันทนธ์ เลี้ยวไพโรจน์. (2552). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ

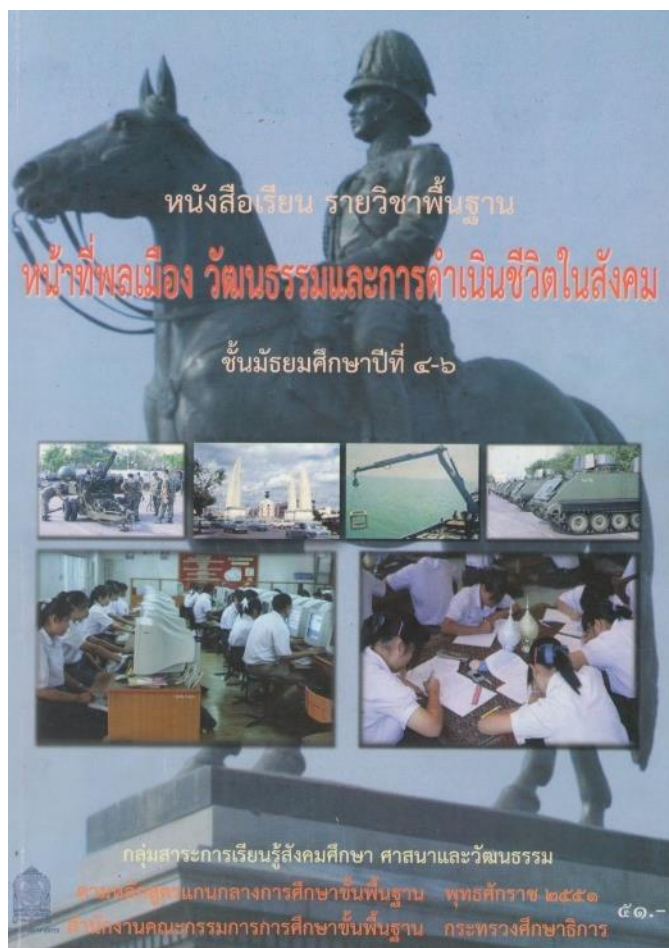

ภาพที่ 2 : ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง สำนักพิมพ์แม็ค
ที่มา : นงลักษณ์ ทองอยู่. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม็ค

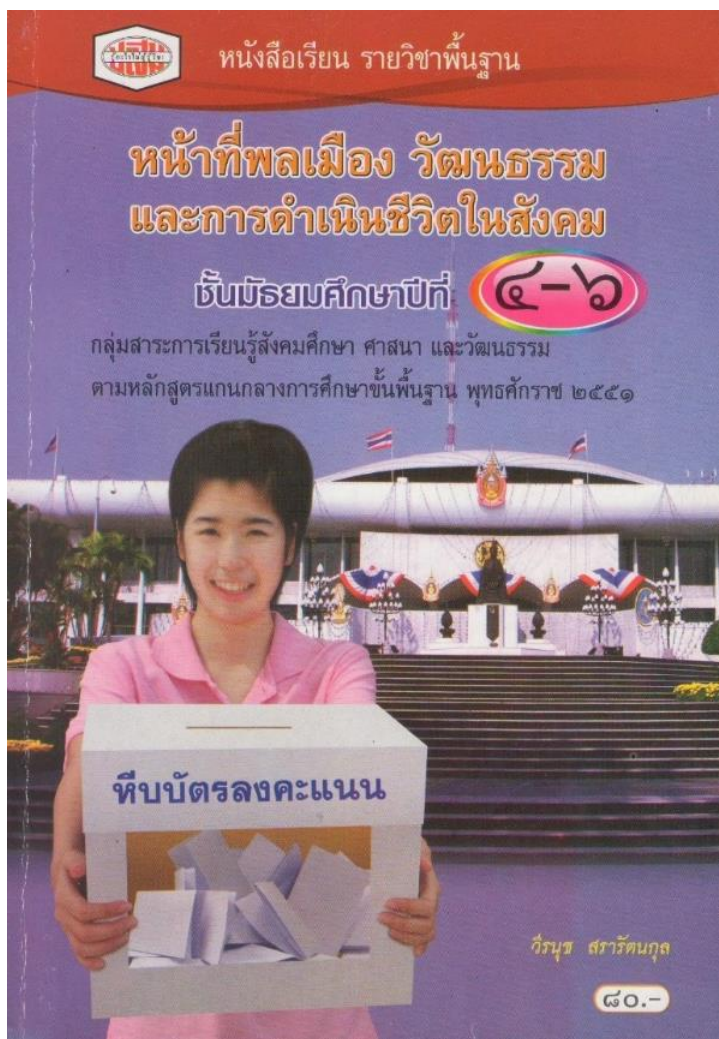
ภาพที่ 3 : ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช

ที่มา : ธวัช ทันทองกิจและคณะ. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช

ภาพที่ 4 : ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ของกระทรวงศึกษาธิการ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสค.ลาดพร้าว

ภาพที่ 5 : ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ของสำนักพิมพ์ประสานมิตร
ที่มา : วีรณัฐ สรารัตนกุล. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*.
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประสานมิตร

ภาพที่ 6 : ภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

ที่มา : กระมล ทองธรรมชาติ, ดำรง ฐานดี, และดำรง ธรรมารักษ์. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

บทความการศึกษานี้ ผู้ศึกษาเลือกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ใช้ในการศึกษามีทั้งหมด 6 เล่ม ดังที่นำมาแสดงในภาพที่ 1 - 6 ประกอบด้วยสำนักพิมพ์ของรัฐ 1 เล่ม คือของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (ภาพที่ 4) และสำนักพิมพ์เอกชน 5 เล่ม ได้แก่ สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (ภาพที่ 1) สำนักพิมพ์แม็ค (ภาพที่ 2) สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช (ภาพที่ 3) สำนักพิมพ์ประสานมิตร (ภาพที่ 5) และสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ (ภาพที่ 6)

เมื่อกล่าวถึงแบบเรียนหน้าที่พลเมือง เรามักมีจินตนาการถึงเรื่องของการเมืองการปกครองไทย ภาพที่มักปรากฏขึ้นมาก่อนเป็นภาพแรกก็คืออนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จึงทำให้ปกแบบเรียนถึง 4 เล่มจาก 6 เล่มที่ผู้ศึกษานำมาศึกษานั้นต้องมีรูปอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นว่าแม้ฝ่ายออกแบบศิลปกรรมจะเป็นคนละคน อยู่คนละทิศ แต่กลับคิดตรงกันที่จะเลือกใช้ภาพนี้ในการสื่อความของการเป็นแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าอุดมการณ์ของรัฐทำงานได้ประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือการ “คิดเหมือนกัน” มี “มโนทัศน์ชุดเดียวกัน” เป็นมาตรฐานแบบเดียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามการสร้างภาพในที่นี้ทำให้เกิดความคับแคบในการจินตนาการถึงหน้าที่พลเมือง เพราะเป็นการสร้างภาพเหมารวม (stereotype) เป็นการลดทอนความซับซ้อน ปิดบังและกดทับถึงความหลากหลายของจินตภาพพลเมืองให้เหลือไว้เพียงการเห็นพลเมืองในอุดมคติของรัฐเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างและธำรงไว้ซึ่งอุดมการณ์ของรัฐ (Bhabha, 1990, p. 5) และการใช้ “อนุสาวรีย์” นั้นอาจมีความหมายมากกว่าการเป็นตัวแทนของสิ่งที่เกิดขึ้นของเหตุการณ์ในอดีต แต่หากถูกนำมาใช้ในความหมายใหม่โดยรัฐ ตามแต่ละช่วงเวลาและบริบททางสังคมในขณะนั้น ความหมายของอนุสาวรีย์จึงหลากหลายและถูกใช้ไปตามรัฐ (นิธิ, 2557, น. 75 - 104)

เราสามารถจัดกลุ่มประเภทจากหน้าปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองได้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ปรากฏภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยจำนวน 4 เล่มและกลุ่มที่ไม่ปรากฏภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยบนปกแบบเรียนจำนวน 2 เล่ม ซึ่งล้วนสะท้อนนัยยะไปในทิศทางที่แตกต่างกัน แต่ยังคงอยู่ภายใต้ชุดแกนหลักทางความคิดแบบเดียวกัน

1. กลุ่มปกแบบเรียนที่ปรากฏภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

“อนุสาวรีย์” ในความหมายแรกเริ่ม กำเนิดขึ้นเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่จบลงไปแล้วและที่จำเป็นต้องสร้างนั้นแปลว่า เป็นสิ่งที่ “บังคับจำ” ให้มีความทรงจำร่วมกัน รัฐจึงมักใช้อนุสาวรีย์มาเพื่อต่อสู้หรือแสดงออกถึงอุดมการณ์ของชาติที่ต้องการ ณ ขณะหนึ่ง ๆ นับแต่มีอนุสาวรีย์เกิดขึ้นมาเมื่อวันเวลาผ่านไปอนุสาวรีย์นั้นก็ได้แปรเปลี่ยนความหมายตามบริบทแห่งช่วงสมัย ความหมายของอนุสาวรีย์ไม่เคยหยุดนิ่งดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ความหมายใหม่ได้เข้ามาแทนที่ความหมายแต่แรกสร้างจนแทบหมดสิ้นน้อยคนจะสนใจว่าใครสร้างหรือสร้างขึ้นเพราะอะไร เพราะหลายคนจะรับรู้อนุสาวรีย์พร้อมกับความหมายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของตนเสมอเหมือนเดียวกับอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่ถูกหยิบยกมาวางในภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ซึ่งการสร้างความหมายใหม่เข้าไปแทนที่ คือการลบภาพจำเก่าและใส่รหัสทางวัฒนธรรมเชิงอุดมการณ์เสียใหม่ จึงนับว่าเป็นการต่อสู้เพื่อช่วงชิงความทรงจำ (ชาติรี ประทีปนทการ, 2558, น. 285 - 286)

อันที่จริงแล้วภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับตัวอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมีความแตกต่างกัน เพราะภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมีส่วนก่อให้เกิดความคิดในลักษณะต่าง ๆ ต่ออนุสาวรีย์ประชาธิปไตยทั้งการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง ลดทอนหรือขยายความหมายของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย (มาลินี คุ่มสุภา, 2548, น. 221) ซึ่งอันที่จริงแล้วอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไม่เคยมีความหมายที่หยุดนิ่ง หากแต่ได้มีการสร้างความหมายไปตามช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เสมอ เฉกเช่นเดียวกันกับภาพที่ส่งผลต่อการสร้างความหมายของตัวอนุสาวรีย์ได้เช่นกัน โดยต้องอาจพิจารณาจากสิ่งที่อยู่แวดล้อมของภาพหรือการปรับแต่งของภาพเท่านั้น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความหมายที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

ในปกแบบเรียนที่มีภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยปรากฏอยู่นั้นพบได้จากแบบเรียน 4 เล่มคือแบบเรียนหน้าที่พลเมืองของสำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (ภาพที่ 1) สำนักพิมพ์แม็ค (ภาพที่ 2) สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช (ภาพที่ 3) และที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการเอง (ภาพที่ 4) โดยในทั้งหมด 4 ปกนี้มีเพียงของสำนักพิมพ์แม็ค (ภาพที่ 1) ที่ปรากฏองค์ประกอบหรือองค์รวมของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยทั้งหมดเท่าที่มุมมองจะเอื้อได้ในขณะที่อีก 2 เล่ม คือในภาพที่ 1 และภาพที่ 3 นั้นเลือกดึงเฉพาะจุดศูนย์กลางของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมาแสดงการให้ภาพทั้งหมดหรือองค์รวมของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยสื่อให้เห็นถึงการเป็น “สถานที่” ที่ระลึกถึงเหตุการณ์ที่เราเข้าใจกันว่าเป็น “ประชาธิปไตย” แต่เมื่ออนุสาวรีย์นี้ใช้ชื่อว่าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยโดยมีจุดศูนย์กลางเป็นพานรัฐธรรมนูญจึงทำให้ผู้คนเกิดการรับรู้ว่าประชาธิปไตย = การมีรัฐธรรมนูญ แต่รัฐธรรมนูญอยู่บนพานแว่นฟ้า 2 ชั้นสีทองทำให้เกิดการรับรู้ถึงเหตุการณ์ที่รัฐเรียกว่า “การพระราชทาน” เมื่อประชาธิปไตย = รัฐธรรมนูญพระราชทานดังนั้น ประชาธิปไตยจึงมาจากการพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ ปกแบบเรียนที่เลือกนำเฉพาะศูนย์กลางของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมานำเสนอจึงพยายามเน้นย้ำความหมายดังกล่าวนี้เป็นอย่างมากภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่ปรากฏในปกแบบเรียนจึงไม่มีประชาชน แม้จะมีภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่รายล้อมด้วยภาพของมวลชนแต่กลับไม่ถูกนำเสนอ ประชาธิปไตยโดยความหมายแฝงจากภาพแทนนี้จึงเป็นเรื่องราวของรัฐธรรมนูญพระราชทานที่สร้างประชาธิปไตยสันติสุขและใสสะอาด มากกว่าเรื่องของพลังมวลชนที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย แตกแยก และรุนแรง แม้ว่าภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยจะถูกใช้ในการให้ความหมายถึงการสถาปนาประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้ทางการเมืองของพลังมวลชนก็ตาม

เราจะสังเกตเห็นได้ว่าภาพที่ 1 และภาพที่ 2 มีความคล้ายกันมาก นั่นคือการใช้อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยอยู่ด้านหน้าและมีภาพธงชาติไทยพลิ้วไหวอยู่ด้านหลัง สื่อถึงว่าแม้เราจะตระหนักในประชาธิปไตยตามการรับรู้ของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย แต่ต้องไม่ลืมถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังที่ถูกอุปมาเป็นดังฉากหลังของภาพ เปรียบดังตัวแปรที่ “ทำให้มี” “ทำให้เกิดขึ้นทั้งหมด” หรือ “ทำให้เรื่องราวดำเนินไป” ซึ่งนั่นคือ “ธงชาติไทย” อันเป็นสัญลักษณ์สถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ดังนั้นหากพิจารณาตามหลัก “เหตุ - ลู่ - ผล” แล้วสถาบันหลักของชาติทั้งสามสถาบันจึงมีความสำคัญกว่า

ประชาธิปไตยที่เราเห็น เนื่องจากเป็นผู้ให้กำเนิดที่ต้องดำรงไว้ ในแง่ “ประชาธิปไตย” จึงอาจเป็นเพียงซากของปูนซีเมนต์ที่ไร้ชีวิตและความหมายกลางถนนราชดำเนินก็เป็นได้ แต่ธงชาติหรือทั้ง 3 สถาบัน ต้องมีชีวิตด้วยการมี “ลม” (หายใจ) “โบกสะบัด” (เคลื่อนไหว) เพื่อหล่อเลี้ยงอยู่ตลอดเวลา ความสำคัญของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย จึงมิได้มีนัยยะสำคัญเพื่อสื่อความหมายถึงความสำคัญของประชาธิปไตยหากแต่เป็นการสื่อถึงนัยยะของสถาบันที่ปรากฏผ่านบนธงชาติไทยเสียมากกว่าและเมื่อ 2 ภาพนี้อยู่ด้วยกัน เราจึงสังเกตเห็นได้ไม่ยากว่าทุกการชุมนุมประท้วงหรือการไปชมแสงไฟซุ้มเฉลิมพระเกียรติในวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่ถนนราชดำเนินจะมีการถือธงชาติโบกสะบัดตลอด ยิ่งเป็นภาพที่ต่อท้ายความหมายให้อยู่ในการรับรู้ระดับ “ปกติธรรมดา” มากขึ้น และยังสิ่งที่เห็นหรือรับรู้ถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาเพียงใด ความสำเร็จในการปลูกฝังอุดมการณ์ของรัฐก็ยิ่งสำเร็จมากเพียงนั้น

ในภาพที่ 3 มีการจัดวางรูปที่ใกล้เคียงกับความเป็น “หยิน – หยาง” หากเราพิจารณาหยิน – หยางก็คือ ในขวามือด้านซ้าย ขาวสื่อถึงความดี/บริสุทธิ์ ดำสื่อถึงความชั่ว/สกปรก ซึ่งเป็นลักษณะการสร้างและขึ้นความหมายจากการเป็นปรปักษ์หรือสภาวะคู่ตรงข้าม (binary opposition) (Saussure, 1960, pp.66 - 67) หากเราใช้กรอบ “หยิน – หยาง” ในการพิจารณาภาพปกนี้ก็จะเห็นได้ว่า ในฝั่งซ้ายมือภาพใหญ่ที่ต้องการให้เห็นคือรูปผู้หญิงที่ใส่ชุดที่ทำให้เราได้รับรู้ถึง “ความเป็นไทย” กำลัง “ก้ม” ลงไปลอยกระทง อาการ “ก้ม” สะท้อนถึงการยอมรับและปฏิบัติตามลอยกระทงสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีที่ดีงาม มีความกตัญญูต่อแม่พระคงคา อุปมาดังพระผู้มีพระคุณ ด้านหลังมีรูปกระทงสีขาวคล้ายกลีบดอกบัวสะท้อนถึงความบริสุทธิ์/สะอาดและมีนัยยะทางพระพุทธศาสนา พร้อมด้วยภาพวัด/เจดีย์และธรรมชาติที่บ่งบอกถึง “ความเป็นไทย” ที่สงบอยู่กับธรรมชาติ ที่มีศาสนาและมีประเพณีอันงดงาม ทั้งหมดนี้คือสัญลักษณ์ของความขาวและจัดวางอยู่ด้านบนของภาพ เมื่อเราดูภาพที่เลื่อนลงกว่าซึ่งแปลว่าไม่ได้ต้องการให้เห็นชัด คือ รูปอาคารพาณิชย์และตึกระฟ้าริมแม่น้ำ ที่ผู้อ่านมักถูกปลูกฝังให้นึกถึงวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม วัดนิยม และบริโภคนิยมที่กำลังคุกคามวัฒนธรรมไทย รวมถึงการทำลายบรรยากาศธรรมชาติที่เคยมีบ้านเรือนไทยอยู่ริมน้ำ และอาจเป็นต้นตอของการทำให้น้ำเสียด้วยความเจริญของอุตสาหกรรมและพาณิชย์ ภาพนี้จึงมีสัญลักษณ์ของความดำ และจัดวางอยู่ด้านล่างของภาพแบบพราเลี่ยน และทำให้ภาพสื่อสัญลักษณ์ – หยางแบบ “ในขวามือด้านซ้าย”

จากการมองภาพภายใต้กรอบดังกล่าวเราจึงเห็นได้ว่า สัดส่วนของภาพฝั่งด้านซ้ายมือที่เป็น “ฝั่งขาว” เป็นปริณิชนของวัฒนธรรมไทย ในขณะที่สัดส่วนของภาพฝั่งด้านขวาเป็น “ฝั่งดำ” เป็นปริณิชนของวัฒนธรรมตะวันตก ส่วนการมีอยู่ของจุดสีขาว บนพื้นสัดส่วนด้านขวาของภาพที่เป็นฝั่งดำนั้น สื่อให้เห็นว่า ในปริณิชนของฝั่งสีดำ จำเป็นต้องมีจุดสีขาว ซึ่งในกรณีนี้คือการมีอยู่ของวัฒนธรรมไทยบนปริณิชนของวัฒนธรรมตะวันตกในประเทศไทย กล่าวคือในบริเวณวงกลม ปรากฏ

ขึ้นเป็นอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีนัยยะเป็นประชาธิปไตยที่มีพานรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก “พาน” กลายเป็นภาพแทนของการพระราชทานรัฐธรรมนูญจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งนั่นคือความดีที่ควรรักษาไว้ ทว่าพื้นหลังเป็นทำเนียบนายกรัฐมนตรีด้านบนและที่ประชุมรัฐสภาด้านล่างซึ่งเต็มไปด้วย “ปัญหา” ความฉ้อฉลโกงและความไม่ดี การเมืองจึงถูกอนุมานได้ว่าเป็นเรื่องสกปรกซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดที่ปรากฏในบทเรียนหรือเป็นวาทกรรมที่ไหลเวียนในสังคมอย่างชัดเจน โดยสรุปแล้วจุดวงกลมที่แทน “ความขาว” หรือความดี คือประชาธิปไตยที่มีพานรัฐธรรมนูญ หรือประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจะธำรงรักษาไว้ พร้อมกับแสงสว่างที่เป็นประกายออกมา เป็นนัยดั่งว่าจะสะท้อนถึงความเจริญและความสุขสว่างหากสิ่งนี้ได้ถูกธำรงรักษาไว้ ส่วน “ความดำ” ในส่วนพื้นหลังของจุดสีขาวนั้น คือการเมืองในระบบรัฐสภา-นายกรัฐมนตรีที่เป็นความไม่ดี สกปรก และวุ่นวายของเหล่าบรรดานักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งและทำให้ประชาธิปไตยนั้นถอยหลังลงไปเรื่อยๆ ดังนั้นสิ่งที่กำลังจะสื่อก็คือประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นสิ่งที่ดีควรค่าแก่ “คนดี” ที่จะมาปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะนำไปสู่ความสุขสว่างและเจริญก้าวหน้าต่อไป สัดส่วนของภาพฝั่งขาวจึงสะท้อนสื่อสัญลักษณ์-หยางแบบ “ในด้ามมีขาว” นั่นเอง

ภาพที่ 4 เป็นภาพหน้าปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ของรัฐ สามารถพิจารณาความหมายที่ปรากฏได้ดังนี้ จากหน้าปกผู้รับสารจะเห็นชื่อวิชาคือคำว่า “หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม” เป็นอักษรสีแดงเป็นนัยสื่อถึงความรักชาติและเลือดหลอมรวมกันก็คือ “ความรักชาติ” หรือเข้าทำนอง “สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี” และเมื่อพิจารณาดูโครงสร้างของปกจะประกอบด้วยภาพเบื้องหลังขนาดใหญ่สุดที่ครอบคลุมทั้งปกปรากฏเป็นภาพอนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า ซึ่งมีได้มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแบบเรียนหน้าที่พลเมืองเล่มนี้แต่อย่างใด ไม่มีข้อความใดในหนังสือเล่มนี้ที่ปรากฏถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ในความไม่เกี่ยวข้องนี้ผู้รับสารอาจไม่ทันได้ฉุกคิดเพราะเรามักจะรับรู้ว่าจะพระองค์ทรงมีวิสัยทัศน์ มีพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ ปกป้องเอกราชของ “ชาติ” ทำให้ “ชาติ” ทนสมัยและมีความอารยะสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และนอกจากนี้เรายังมีภาพการรับรู้ว่าจะพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนด้วยการเลิกระบบไพร่ - ทาส เป็นผู้วางรากฐานประชาธิปไตยด้วยการจัดตั้งระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นครั้งแรก รวมถึงเรื่องราวที่ทรงไม่ถือพระองค์ด้วยการเสด็จประพาสต้นโดยปลอมพระองค์เป็นสามัญชน คลุกคลีกับชนบทและชาวบ้าน พระองค์จึงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงปรีชาสามารถและกอปรไปด้วยทศพิธราชธรรม อีกทั้งยังเป็นการเริ่มต้นแนวคิดที่ว่าประชาธิปไตยเกิดขึ้นมาได้โดยพระมหากษัตริย์ ทั้งหมดนี้จึงมารองรับอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้เป็นอย่างดี แม้ว่าสมัยพระองค์จะเป็นการเริ่มต้นของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ตาม (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2535, น. 2) จึงเป็นสิ่งที่ผู้รับสารกลืนกลายเข้ามาโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้เรายังได้ภาพถึง “ความเป็นไทย” ผ่านการนึกถึงการทำพิธีถวายบังคมในวันปิยมหาราช การกราบไหว้

บูชา – ถวายบังคมต่ออนุสาวรีย์ การที่พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ธำรงรักษา ปกปักษ์รักษาเอกราชของชาติไทยอย่างสุขุมคัมภีรภาพเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนได้ระลึกว่าพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อเราชาวไทยประชาชนจึงควรตอบแทนบุญคุณด้วยการปฏิบัติตาม “หน้าที่” ของพลเมืองดี ด้วยการให้ความหมายใหม่ทั้งหมดนี้จึงเข้ามาแทนที่หรือบดบังความหมายดั้งเดิม ที่ว่าต้นคิดรวมถึงการปั้นอนุสาวรีย์นั้นเป็นของนำเข้ามาจากประเทศฝรั่งเศสในคราวที่ทรงเสด็จไปประพาสยุโรป ครั้งที่ 1 อนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้าจึงเป็นตัวแทนของการยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นแบบอย่าง แต่การสร้างควมหมายใหม่นี้ทำให้เราลืมความหมายเก่าที่เป็นปรปักษ์ เราจึงถูกเปลี่ยนแปลงให้กลับกลายมาเป็นเครื่องมือเชิงอุดมการณ์ของรัฐ

เมื่อเราไล่สายตาลงมาจะเห็นรูปขนาดเล็ก 4 รูป และรูปขนาดกลาง 2 รูป ซึ่งโดยธรรมชาติสายตาของผู้รับสารมักจะไปอยู่ที่รูปใหญ่กว่าเสมอ รูปใหญ่จึงเป็นรูปที่ต้องการให้เห็นก่อนหรือถูกอ่านก่อนและมีความสำคัญกว่า นั่นแปลว่า ผู้ออกแบบเห็นว่ารูปนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นเด็กใส่ชุดเครื่องแบบนักเรียนที่เรียบร้อย ภาพจึงต้องการสื่อถึงหน้าที่ของพลเมืองดีที่เป็นนักเรียน “ที่เรียบร้อยปฏิบัติตามกฎ” ซึ่งทั้ง 2 ภาพเป็นภาพที่แสดงถึงการใฝ่รู้ใฝ่เรียน รูปซ้ายมือมีคอมพิวเตอร์สื่อว่าเป็นเด็กนักเรียนไทยที่ทันสมัยติดตามความเป็นไปของโลกผ่านคอมพิวเตอร์ ทว่าในโลกของคอมพิวเตอร์ หรือภาพจากการรณรงค์จากรัฐหรือสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์จะถูกผูกติดกับข้อมูลที่ไมเหมาะสมที่มักกล่าวโทษว่ามีต้นตอมาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลมาทำลายวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีจากการเสพข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แตกต่างจากในภาพซึ่งวางใจให้นักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ได้ เพราะคอมพิวเตอร์มีรัฐทำการควบคุม คัดเลือกและกลั่นกรองข้อมูลที่เหมาะสมผ่านการทำงานของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (หรือปัจจุบันคือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) แล้วและหากข้อมูลเหมาะสมก็สามารถที่จะมองข้ามภัยร้ายของวัฒนธรรมตะวันตกไปในทันที และจะให้ภาพแทนว่าผู้ใช้เป็นผู้รู้จัก “เลือกรับ” วัฒนธรรมจากภายนอก ดังจะปรากฏในเนื้อหาของแบบเรียน ส่วนภาพขวามือเป็นภาพนักเรียนก้มเขียนหนังสือ อาการ “ก้ม” มีนัยยะถึงการยอมจำนนและปฏิบัติตามซึ่งก็คือ “หน้าที่” ที่ชัดเจน การเลือกใช้ภาพเด็กหันหน้าเข้าหากัน เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความสามัคคีและอยู่ร่วมกัน แต่ความสามัคคีจำเป็นต้องมีจุดศูนย์กลางบางอย่างให้คนจำนวนมากได้ยึดเพื่อสะท้อนความสามัคคีดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรียกว่า “วัฒนธรรมเสา” หรือการยึดถือ “คนกลาง” (ไชยันต์, 2557, น. 152-158) ซึ่งในที่นี้การมีภาพของพานเงินพานทองซึ่งสะท้อนถึงการ “เคารพบูชาบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่า” อาจจะหมายถึงได้ตั้งแต่ครูบาอาจารย์ บุพการี พระไปจนถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ การเคารพบูชาสะท้อนทั้งการที่เรามีหน้าที่ต้องยอมรับสถานภาพในแนวตั้งหรือความสูง – ต่ำในฐานะนักเรียนที่อยู่ “ต่ำ” กว่า นักเรียนหรือผู้น้อยจึงต้องเคารพบูชาผู้ที่สูงกว่าและเมื่อเคารพบูชาาร่วมกันก็หมายถึงความสามัคคีไปในทิศทางเดียวกัน ที่จะยอมรับและให้ความชอบธรรมแก่ ความสัมพันธ์ของสถานภาพทางอำนาจดังกล่าว

มากกว่านั้นพานเงิน – ทองยังมีสัญญาของต้นไม้เงิน – ทอง ซึ่งเป็นแนวคิดการยอมรับความเป็นเจ้าของใน “อำนาจเชิงบารมี” ที่เหนือกว่าของศูนย์อำนาจหนึ่งในรัฐบาลจารีต เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเรียนที่ดีหรือพลเมืองที่ดีจึงอาจไม่มีอำนาจในตัวเอง (agency) ไม่สามารถเป็นเจ้าของตัวเองได้เพราะเป็น “คนของรัฐ” ในรูปของ “รัฐผู้เป็นเจ้าของ” ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนผ่านคำว่า “พลเมือง” ในแบบเรียนไว้อย่างชัดเจน

2. กลุ่มรูปแบบเรียนที่ไม่ปรากฏภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

กลุ่มรูปแบบเรียนที่ไม่ปรากฏภาพของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยนั้นคือ ภาพที่ 5 และภาพที่ 6 หากพิจารณาทั้ง 2 ภาพ เราจะพบถึงการ “แหวก” ขนบเดิมของการนำเสนอภาพปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองให้ดูมีภาพลักษณ์ที่ดูทันสมัยหรือเข้าถึงความสนใจตาม “วัย” ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น โดยภาพที่ 5 มีความพยายามในการนำรูปวัยรุ่นหญิงสาวมาคล้ายกับการเป็นผู้ประชาสัมพันธ์หรือการเป็น presenter ภาพนี้ทำให้เข้าใจถึงการทำงานในระดับ “โฆษณาชวนเชื่อ” เป็นอย่างมาก ในขณะที่ภาพที่ 6 เป็นภาพที่เต็มไปด้วยผู้คนที่มีชีวิตอันหลากหลาย ใส่เสื้อผ้าที่ดูเข้ายุคเข้าสมัย มีใช้ชุดนักเรียนหรือรูปแบบทางการ การมีผู้คนหลากหลายเพศหลากวัย หลากเชื้อชาติมาจับแขน ทั้งหมดนี้ร่วมกันสะท้อนให้เห็นภาพความสดใสที่แข็งแกร่ง รับรู้บรรยากาศถึงการ “ตื่นตัว” ที่สดชื่นรวมถึงการ “ตื่นไหว” ได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นปกแบบเรียนที่ดู “แหวก” ขนบออกไปหรือมีความก้าวหน้ามากที่สุด ในปกแบบเรียนทั้งหมดที่เลือกนำมาศึกษา

ภาพที่ 5 เป็นหน้าปกแบบเรียนของสำนักพิมพ์ประสานมิตร จากภาพเราจะเห็นการปรากฏของ 2 ส่วนอาจจะเป็นส่วนบนและส่วนล่าง ส่วนหน้าและส่วนหลัง โดยส่วนล่างและส่วนหน้าเป็นส่วนที่สายตาเรามักจะมองไปเห็นก่อน นั่นคือภาพของผู้หญิงที่ถือหีบบัตรลงคะแนน (เลือกตั้ง) ภาพทั้งหมดโดยรวมคือ การทอนความเป็นหน้าที่พลเมืองให้เป็นเรื่องของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา แม้ไม่มีอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยปรากฏก็ตาม มีการขบขันเรื่องการเลือกตั้งผ่านคำว่าหีบบัตรลงคะแนน และมีฉากหลังที่เป็นอาคารรัฐสภา (ขณะนั้น) อันเป็นสถานที่ประชุมกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

การใช้ผู้หญิงมาถือหีบบัตรลงคะแนน อาจแสดงถึงการเลือกตั้งว่าเป็นสิ่งสำคัญในระบอบประชาธิปไตยและผู้หญิงสามารถมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งได้ เป็นการให้ความเท่าเทียมกันทางเพศ อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงที่เลือกมาในภาพปก เป็นผู้หญิงที่มีทรงผมที่คล้ายคลึงกับทรงผมของนักเรียนหญิงเสื้อที่ใส่มัเป็นชุดลำลอง แต่เป็นเสื้อสีชมพูที่สื่อถึงความสดใสหรือความรักในประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันอาจสื่อถึงการรักในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่มีการใส่เสื้อสีชมพู (ในขณะนั้น) เพื่อให้ทรงพระเจริญมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน หรือก็คือรูปแบบเทิดพระเกียรติ การพิจารณาทัศนภาพวัฒนธรรมนี้สามารถถอดความได้ว่าการเลือกตั้ง ประชาธิปไตยและสถาบันพระมหากษัตริย์มีความผูกพันกันอยู่นอกจากนี้การที่ผู้หญิงมายืนถือหีบนั้นอีกด้านหนึ่งอาจถูกตีความ

ไปได้ว่า “ผู้หญิง” เป็นแค่ผู้ถือ หรือ รอให้คนมา “หย่อน” บัตรเลือกตั้งที่อาจจะเป็น “ผู้ชาย” เมื่อพิจารณาที่ภาพที่บัตรลงคะแนนพบว่า มีอักษร “หีบบัตรลงคะแนน” กำกับอยู่ แสดงให้เห็นถึงการบังคับความหมายให้ผู้อ่านหรือผู้รับสารรับรู้ความหมายที่ตรงกันทั้งหมด

สัญลักษณ์จากรูปแบบและองค์ประกอบภายในหีบบัตรก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ฉกฉวยใจซึ่งอุดมการณ์เช่นกัน การทำหีบที่ทำให้เห็นกระดาษที่เข้าใจว่าเป็นบัตรลงคะแนนจากอักษรที่กำกับด้านบนทำให้เราเห็นถึง “ความโปร่งใส” ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาธิปไตยต้องการ การใช้กระดาษสีขาวของบัตรลงคะแนนอาจสื่อถึงความบริสุทธิ์ การที่บัตรลงคะแนนอยู่ในสภาพสะอาดสะเปะสะปะ สะท้อนถึงการไม่จัดวาง นั่นคือความโปร่งใสและบริสุทธิ์เพราะ “ไม่มีมือที่สามใดเข้าไปจัดระบบได้” ทั้งหมดนี้จึงสื่อถึงการเรียกร้องว่าระบอบประชาธิปไตย ไม่ควรเน้นแต่การเลือกตั้ง หากการเลือกตั้งนั้นไม่โปร่งใส ไม่บริสุทธิ์ การเลือกตั้งจะนำพาสู่ความฉ้อฉลของนักการเมืองได้ประชาธิปไตยไทยจึงควรคำนึงถึงความบริสุทธิ์โปร่งใสของการเลือกตั้ง คู่ขนานไปกับการ “สวม” ศรัทธาและรักในสถาบันพระมหากษัตริย์ดังที่ปรากฏอยู่เป็นเชิงสัญลักษณ์ผ่านการใช้ “สวม” เสื้อของผู้หญิง

ส่วนฉากด้านหลังคืออาคารรัฐสภาซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของ “ผู้แทน” ของประชาชนแต่ในภาพเลือกที่จะนำภาพด้านหน้าของอาคารรัฐสภามากกว่าภาพภายในห้องประชุมหรือที่ทำงานที่ปรากฏภาพของผู้แทนประชาชนจริง ๆ และมีภาพ “อนุสาวรีย์” ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เป็นที่ทราบและปรากฏในตัวของหนังสือเรียนว่าเป็น “กษัตริย์ประชาธิปไตย” เป็นผู้พระราชทานรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยให้แก่ปวงชนชาวไทย ฉากยังเต็มไปด้วยธงชาติไทยที่ทำให้ระลึกถึงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตราพระราชลัญจกรรวมถึงตราสัญลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง หากตัวอาคารรัฐสภาต้องการสื่อถึงการเป็นภาพแทนของระบอบประชาธิปไตยของไทย ภาพก็ได้แสดงให้เห็นผ่านระบบสัญลักษณ์ (symbol) และการจัดวางความหมายโดยนัย (connotation) เหล่านี้แล้วว่า “ระบอบประชาธิปไตย เป็นเนื้อเดียวกันกับสถาบันหลักของประเทศทั้งชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์” ผู้ที่ทำให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ บริสุทธิ์และปิดบังสภาพอันแสนสกปรกของนักการเมืองที่ทำงานด้านในอาคารและเป็นผู้ที่ทำให้ประชาธิปไตยไทยหมองหม่นปนเปื้อนประชาธิปไตยจึงมิได้มีพื้นที่ของประชาชนในความหมายนี้ นอกจากนี้ เด็กนักเรียนยังรับรู้ความหมายของอาคารรัฐสภา ภายใต้งานศิลปะและภาพจาก “วันเด็กแห่งชาติ” ที่จะเป็สถานที่ทางราชการที่ “เปิด” ให้เด็กสามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้ในวันเดียว อาคารรัฐสภาจึงเป็นสถานที่สูงส่งศักดิ์สิทธิ์ หรือความเป็นพิเศษสำหรับเด็กนักเรียน รัฐสภาในการรับรู้ความเข้าใจด้านนี้จึงเป็น “อาคาร” ที่สูงส่งมากกว่าเป็นสถานที่ทำงานของผู้แทนตนเองหากเลือกตั้งเข้าไป การนำภาพที่เห็นบนไปอยู่ถึง 20 ชั้น สื่อถึงการขึ้นไปประกอบพิธีบูชาความสูงส่ง หรือการเทียบเคียงสิ่งที่ปรากฏอยู่นั้นคือ ประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดุจดังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านองค์ประกอบเหล่านี้

เมื่อสองส่วนของภาพมาซ้อนทับกันจึงให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่วนพลเมืองมี “หน้าที่” ไปเลือกตั้งตาม “รูปแบบ” ของประชาธิปไตยที่รัฐออก “กฎ” ให้ทำเท่านั้น แต่รูปแบบดังกล่าวเต็มไปด้วยความไม่โปร่งใส และไม่บริสุทธิ์ เต็มไปด้วยอำนาจที่ฉ้อฉล วงเวียนอยู่กับนักการเมืองที่โกงกินประเทศ เป็นพวกที่ “แหกกฎ” นั้นออกมาจึงถือว่าการทำลายประชาธิปไตยโดยเนื้อแท้และถือเป็นบ่อนทำลายสถาบันหลักของประเทศด้วย นอกจากนี้ยังให้สำนึกโดยนัยว่า ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งได้ทุกวันนี้นั้นเป็นหนึ่งในพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ยินยอมสละอำนาจอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไปจนถึงปัจจุบัน พลเมืองดีที่มีจิตสำนึก จึงควรรักษากฎเกณฑ์ของรัฐ ที่จะธำรงไว้ซึ่ง “ประชาธิปไตยโดยเนื้อแท้” ดังกล่าว

สำหรับภาพสุดท้ายคือภาพที่ 6 เป็นหน้าปกแบบเรียนของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ซึ่งดูจะแตกต่างฉีกแนวออกไปจากเล่มอื่น ๆ ทั้งหมด เพราะเราจะไม่เห็นรูปเหมารวม (stereotype) อย่าง อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ธงชาติไทย นักเรียนที่ใส่ชุดนักเรียน อาคารรัฐสภา หรือหีบเลือกตั้ง แต่เป็นรูปของผู้คนที่จับแขนกันเป็นวงล้อมด้วยสีหน้าแห่งรอยยิ้มและสายตาที่มุ่งมั่น ใส่เสื้อที่มีความหลากหลายของสีสัน

จากภาพสะท้อนถึง “ความหลากหลาย” และ “ความร่วมมือกัน” ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายเป็นหลัก จากรูปนี้ทั้งผู้ชาย - ผู้หญิง วัยรุ่น - วัยผู้ใหญ่ เอเชีย - ตะวันตกแต่ทุกคนมาจับแขนร่วมกันนั่นแปลว่า ไม่ว่าจะเป็นใครเราเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนจึงจับแขนร่วมกันได้ และที่จับแขนไม่จับมือเพราะแขนสะท้อนถึงความแข็งแกร่ง นั่นคือ “พลัง” ของความร่วมมือ ร่วมใจกันในสังคมหรือความปรองดอง สมานฉันท์ สายตาที่มุ่งมั่นและรอยยิ้มสื่อถึงความเป็นไปได้และเป็นสุขเมื่อปรากฏ หรือการมีความหวัง มีผู้ชายคนหนึ่งหลับตาและขมวดคิ้ว (ดังจะสังเกตเห็นได้ทางด้านขวาบน ใต้กรอบสี่เหลี่ยมที่มีคำว่า ม.4 - ม.6) สื่อถึงความตั้งใจ มุ่งมั่นและวิงวอนให้เกิดขึ้นจริงจากภาพในจินตนาการที่หลับตา นอกจากนี้ในภาพยังเห็นทุกคนจับแขนกันจนเป็นรูปวงกลมตรงกลาง สะท้อนถึงนัยยะความเป็นสังคมโลกว่าโลกจะขับเคลื่อนไปได้ด้วยความร่วมมือกัน การใส่เสื้อที่ไม่เป็นเครื่องแบบทางการหรือ uniform สะท้อนถึงการมีเสรีภาพ ความเป็นตัวตน ความแตกต่างของปัจเจก และไม่ต้องการระบุถึงสถานภาพใดนอกจากการเป็นมนุษย์ด้วยกัน

แต่อย่างไรก็ตามถ้าเราพิจารณาลงไปให้ลึกกว่านี้ จะสังเกตได้ถึงการ “ปะหน้า” ให้เห็นถึงการเคารพใน “ความหลากหลาย” ว่าอยู่ด้วยกันได้ ร่วมมือกันได้ตามฐานคิดของสังคมประชาธิปไตย หรือการลดความชิงชังของความเป็นไทย โดยทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมคือการหลอมรวม ผสมผสานและร่วมสมัย มีความยืดหยุ่น เฉกเช่นเดียวกับวัฒนธรรมไทยที่รัฐพยายามจะสื่อถึง แต่ในรูปนี้ก็ทำให้ “ลืมน” อะไรหลายประการ เช่น ความหลากหลายทางเพศที่ในภาพปรากฏมีเพียงชายและหญิง ไม่รวมเพศอื่น ความหลากหลายทางเชื้อชาติที่ในภาพปรากฏมีเพียงคนผิวขาวและเหลือง ไม่รวมผิวดำ

ทั้งหมดจึงเป็นความ “ไม่หลากหลายบนความหลากหลาย” เมื่อเป็นเช่นนี้แม้รูปจะดูมีความล้าหน้าหรือเปิดกว้างเพียงใด แต่ก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์ของรัฐอย่างแยบยล เช่น แม้มีหลายเชื้อชาติแต่ผู้อ่านจะหาตำแหน่งแห่งที่ของชาติตัวเองนั่นคือ “ชาติไทย” แปลว่า ผู้อ่านมีสำนึกและระลึกถึงชาติของตนมาแต่ก่อน (a priori) ที่จะตีความสารนั้นแล้ว (Barthes, 1977, p.152) แม้นคนอื่นในรูปจะลืมนึกทำให้เกิดการเปิดรับความชั่วร้ายและกิเลส แต่มีรูปผู้ชายชาวเอเชียคล้ายคนไทยหลับตาซึ่งสื่อถึงสมาธิและการดับกิเลสทำให้อาจสื่อถึงการระลึกถึง “พระพุทธศาสนา” และถ้าหากมองภาพในแนวเฉียงจะเห็นว่ารูปคนที่เป็นคนผิวขาวแบบยุโรปจะอยู่ซีกซ้าย 4 คน และรูปคนที่เป็นคนผิวเหลืองแบบเอเชียจะอยู่ซีกขวา 4 คนสื่อถึงการแบ่งโลกออกเป็นโลกตะวันตก – โลกตะวันออก การเป็น “เขาและเรา” หรือสร้างความเป็นอื่น (othering) หรือการให้สัญญาเชิงความหมายแบบปรีชา โดยผู้ใหญ่ที่ดูมีอายุจะเป็นคนผิวขาวแบบยุโรปสะท้อนว่า วัฒนธรรมตะวันตกเป็นใหญ่กว่าวัฒนธรรมฝั่งตะวันออก การร่วมมือ (แขน) กันในที่นี้ จึงหมายถึงการร่วมกันต่อสู้ฟันฝ่าการปะทะกันกับการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งมีความเป็นอื่น โดยไม่ต้องหวาดหวั่น หากเรายังสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย “ของเรา” เอาไว้ได้ การใส่เสื้อหรือแต่งกายแบบตะวันตกของผู้หญิงผิวเหลือง ที่เด็กหรือคนไทยจะวางตัวเองลงไปในตำแหน่งนั้นของภาพ คือความพุ่มพวย ไม่พอเพียงหรืออาจเป็นภาพแทนของทุนนิยมสามัญจากตะวันตก ซึ่งมีความเชื่อมโยงโดยนัยไปสู่ถึงการระลึกถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หรือสถาบัน “พระมหากษัตริย์” รวมถึงการจับแขนกันของคนต่างชาติต่างศาสนายังแสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ศูนย์รวมความสามัคคีของคนไทยทุกเชื้อชาติ และศาสนาในตัวเองอีกด้วย การที่ผู้หญิงที่ใส่เสื้อสีชมพูที่มีมือมีหวานสีทองที่นิ้วนางสื่อถึงการหมั่น ซึ่งเป็นประเพณีที่ตีมงหนึ่งของความเป็นไทยและสื่อถึงการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมซึ่งแทนผ่านคนผิวเหลือง ที่เด็ก/คนไทยจะเอาตัวเองไปแทนที่ จึงเป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านภาพนั้นได้พึงระลึกถึงหน้าที่นี้ นอกจากนี้การจับแขนยังสื่อถึง “ความสามัคคีคือพลัง” หรือสามัคคีเพื่อชาติ หรือการระลึกถึงหลักการทรงงาน “รู้ รัก สามัคคี” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 อีกด้วย ทั้งหมดนี้จึงจะเห็นได้ว่า รูปหน้าปกนี้ก็ยังคงไว้ซึ่งอุดมการณ์ชาติ – ศาสนา – พระมหากษัตริย์, ชาตินิยม – ความเป็นไทย และหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีอีกด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณารหัสทางวัฒนธรรมที่ซุกซ่อนลงไปอย่างถี่ถ้วนแล้ว ภาพปกที่ดูแตกต่างนี้จึงไม่ต่างไปจากปกแบบเรียนก่อนหน้าแม้จะไม่มีภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยหรือชนแบบ “ไทยๆ” ปรากฏอยู่ในภาพเลยก็ตาม

จะเห็นได้ว่าปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองทุกเล่มมีความพยายามเสนอภาพความหมายให้เห็นว่าการเมืองไทยมีปัญหาเต็มไปด้วยความสกปรก ฉ้อฉล ใช้อำนาจเชิงลบลักตวงผลประโยชน์เข้าตัวเอง ผู้คนที่เปี่ยมประชากรในประเทศมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ขัดแย้งกันและไม่สามัคคีดังที่ปรากฏให้เห็นผ่านความวุ่นวายทางการเมืองในช่วงต้นทศวรรษ 2550 นี้ ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดผลเสียต่อ “ชาติ” พลเมืองที่ดีจึงต้องเลือก “คนดี” มีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งมักมาจากมาตรฐานการตัดสินทางพระพุทธ

“ศาสนา” ประกอบกับการดำรงรักษาประชาธิปไตยอันมี “พระมหากษัตริย์” เป็นประมุข เพราะพระองค์ทรงมีพระราชอำนาจและพระราชฐานะที่ไม่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือโดยพฤตินัย ในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ อีกทั้งรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยยังมาจากการ “พระราชทาน” ของพระมหากษัตริย์ ทำให้สถาบันหลัก 3 สถาบันนั้นเข้ามาหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกันกับการเมืองไทย เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะเกิดการพัฒนาชุดจินตภาพของประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์รัฐไทย ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1

ประชาธิปไตย = ขาด ศาสนา พระมหากษัตริย์

=

ประชาธิปไตย = พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับ 2550)

แผนภาพที่ 1 : แสดงชุดจินตภาพของประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐไทย

การเมืองในสังคมไทยที่เป็นอยู่จึงเต็มไปด้วยปัญหาและความ “อธรรม” (กลโกง – ฉ้อฉล – อำนาจเชิงลบ) และถูกทำให้ดูว่าไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะผิดไปจากจินตภาพ ความหมาย และบรรทัดฐานประชาธิปไตยของประเทศไทยที่พยายามสร้างขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ พลเมืองที่ดีจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาจินตภาพประชาธิปไตยของภูมินั้นให้คงอยู่ “ธรรม” ที่มาปราบ “อธรรม” นั้นจึงเป็นประชาธิปไตยที่เป็นเรื่องเดียวกันกับการมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติที่ทรงเปี่ยมไปด้วยทศพิธราชธรรม ด้วยเหตุนี้สถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นเสมือนการหลอมรวมสามสถาบันหลักไว้ด้วยกันได้ การเน้นย้ำว่าเป็นพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อทำให้เห็นว่าองค์พระมหากษัตริย์ยังทรงอยู่ “ภายใต้” กรอบของรัฐธรรมนูญทั้งๆ ที่ทรงเป็นประมุขสูงสุดของประเทศนั้นจึงสะท้อนสัญญาณว่ารัฐธรรมนูญจะต้องชอบธรรมและสูงสุดในระนาบเดียวกันกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งจินตภาพที่ตามมาสามารถพิจารณาได้จากแผนภาพที่ 2

บน	ประชาธิปไตย = พระมหากษัตริย์ = รัฐธรรมนูญ 2550 = ความเป็นไทย = ธรรม	= ประชาธิปไตย โดยเนื้อแท้
VS		
ล่าง	ปัญหาการเมืองในสังคมไทย = อำนาจอรัฐ การเลือกตั้ง การเมืองสกปรก วุ่นวาย แดกแฉก ขัดแย้ง กลโกง = ความไม่เป็นไทย = อธรรม	= ประชาธิปไตย เชิงรูปแบบ

แผนภาพที่ 2 : แสดงชุดจินตภาพของประชาธิปไตยแบบอุดมการณ์ของประเทศไทยที่ขับเคลื่อนผ่านสภาวะ
คู่แย้งหรือคู่ตรงข้าม

เมื่อพิจารณาจากแผนภาพที่ 2 ธรรมปราบอธรรมได้ ถ้ามีพลเมืองดีธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตรวจสอบอำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ด้วยเหตุนี้การแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงเป็นเรื่องฝ่ายอธรรมที่จะนำพาซึ่งชุดจินตภาพด้านล่างและถูกผูกโยงให้เข้ากับการหมิ่นจาบจ้วงสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ไม่ยาก หรืออาจเป็นภัยที่คุกคามความมั่นคงของชาติ ซึ่งยังเห็นได้ชัดเจนอีกว่ากลุ่มการเมืองที่สมาทานแนวคิดประชาธิปไตยแบบรัฐไทยนั้น มักจะเชื่อมโยงประชาธิปไตยเข้ากับจินตภาพด้านลบไว้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นปัญหาอาจไม่ได้เกิดขึ้นจากความแตกแยกโดยตัวมันเอง แต่ปัญหาอาจเกิดขึ้นจากการยึดในอุดมการณ์เพียงชุดเดียวการพยายามช่วงชิงพื้นที่และครอบงำเชิงอุดมการณ์ดังกล่าวจนปิดบังและกดทับมิให้อุดมการณ์ชุดอื่นได้มีพื้นที่ไปตามครรลองของประชาธิปไตยนี้เอง ที่อาจเป็นเหตุสำคัญของความรุนแรงที่กระทำโดยสถาบันของรัฐ (Althusser, 2014, p. 81) จึงเห็นได้ชัดว่าความหมายเชิงอุดมการณ์ของปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองทศวรรษ 2550 นี้ ได้เสนอเพียงอุดมการณ์ชุดเดียวที่สอดคล้องกับความต้องการของรัฐ และถูกใช้ในการสร้างความเป็นพลเมืองไทยที่ดีไปด้วยกัน หน้าที่ของพลเมืองที่ดีจึงต้องอยู่ฝ่ายธรรมที่ต้องปกป้องธำรงรักษาฝ่ายธรรมและคอยปราบอธรรมให้สำเร็จเพื่อความสันติสุขของสังคมโดยลืมนำพาการ “ปราบ” นั้นคือปฏิบัติการของความรุนแรงทั้งกาย วาจา และใจ รวมถึงอาจกลับกลายเป็นต้นกำเนิดของ “ปัญหา” ที่บทเรียนหน้าที่พลเมืองนำเสนอไว้นั่นเอง ประชาธิปไตยที่ถูกรัฐดึงมาให้อยู่ในระนาบเดียวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์นั้นจึงทำให้ประชาธิปไตยอยู่ใน “ที่สูง” และหลุดลอยออกไปจากตัวประชาชนและนี่คือ “หน้าที่พลเมือง” อุปมาดังการแหงนหน้ามองและก้มหน้ายอมรับ “ความสูงส่ง” และ “ความศักดิ์สิทธิ์” ของประชาธิปไตยดังกล่าวนี้

ดังนั้นเมื่อถอดรหัสความหมายที่ฝังลงไปในภาพหน้าปกไม่ว่าจะเป็นแบบเรียนจากสำนักพิมพ์ของรัฐหรือเอกชนแล้วเราก็จะพบถึงการสร้างจินตภาพและอุดมการณ์ของรัฐที่เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอุดมการณ์ชาตินิยม อุดมการณ์ชาติ – (พระพุทธ) ศาสนา – พระมหากษัตริย์ หรืออาจเรียกอย่างรวม ๆ ได้ว่า คือ “อุดมการณ์ความเป็นไทย” หน้าที่ในการ “ก้ม” ปฏิบัติตามหรือถ้าจะ “เงย” ก็เงยขึ้นมาเพื่อจับแขนกันพาดพันต่อสู้ต่อภัยคุกคามต่อชาติเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทยจากความเป็นอื่น ไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่ ผู้รับสารมีโอกาสจะรับความหมายหรือรหัสที่แฝงซ่อนนี้ให้อยู่ลงไปในชีวิตได้สำนึกได้อย่างไม่รู้ตัวและยอมรับอุดมการณ์แฝงดังกล่าว จนกลักลับกลายมีมีโนทัศน์ว่า อุดมการณ์ดังกล่าวนี้มีอยู่อย่างเป็น “ธรรมชาติ” และเป็น “ความจริงแท้” ปกแบบเรียนหน้าที่พลเมือง จึงอาจไม่แตกต่างจาก “โฆษณาชวนเชื่อ” เคลื่อนที่ของรัฐนั่นเอง

บทสรุป

บทความชิ้นนี้ มุ่งหมายที่จะพยายามทำความเข้าใจการเชื่อมโยงกันระหว่างอุดมการณ์ของรัฐกับปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษ 2550 ที่ประเทศไทยกำลังอยู่ภายใต้บริบทแห่งวิกฤตและความวุ่นวายทางการเมือง ปกแบบเรียนที่นักเรียนภายใต้การศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐจำเป็นต้องเรียนนี้ ได้ส่งต่อหรือผลิตซ้ำอุดมการณ์ของรัฐไว้อย่างไร ซึ่งการผลิตแบบเรียนเหล่านี้ ล้วนแต่ถูกผูกขาดไว้กับรัฐ เนื่องจากรัฐเป็นผู้อนุญาตแต่เพียงผู้เดียว ส่วนปกแบบเรียนก็ทำหน้าที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่อยู่ภายใน ทว่าด้วยการที่เป็น “ปก” ซึ่งเป็นการใช้ภาพในการสื่อความ ภาพเหล่านี้ สามารถปลุกฝังอุดมการณ์ต่อผู้อ่านได้อย่างฉับพลัน ก่อนที่ผู้อ่านจะได้อ่าน หรือคิดเกี่ยวกับภาพหรือเปิดหนังสือดูเสียอีก

จากปกแบบเรียนหน้าที่พลเมืองที่เลือกมาศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย สำนักพิมพ์ของรัฐ 1 เล่ม คือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักพิมพ์เอกชนอีกเป็นจำนวน 5 เล่มนี้ แม้ตัวภาพอาจมีลักษณะการนำเสนอที่ต่างกัน แต่ผลจากการถอดรหัสทางวัฒนธรรมแล้วพบว่าล้วนมีการใช้ความหมายแฝงผ่านสัญลักษณ์และวิธีการเล่าไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมดดังนี้

ประการแรก คือ ลักษณะของการใช้ภาพถ่ายมาจัดเรียงใหม่บนหน้าปก เพื่อประกอบสร้างเป็นความหมายแฝงโดยนัย เช่น ภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ธงชาติไทย นักเรียน หรือ รัฐสภาล้วนสะท้อนถึงอุดมการณ์ในการรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และโดยเฉพาะแนวคิดเรื่องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งปรากฏอยู่อย่างเป็นนัยในทุกๆ ปกแบบเรียน ไม่ว่าจะพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เอกชนหรือรัฐก็ตาม

ประการที่สอง คือ มีการพยายามในการสร้างความหมายผ่านความนัยแบบเป็นปริศนัย เช่น การแบ่งด้านซ้ายและขวา สร้างนัยยะของคู่ตรงข้ามว่าสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ดี และอีกสิ่งหนึ่งคือสิ่งที่ไม่ดี เช่น วัฒนธรรมไทย – วัฒนธรรมต่างชาติ ความเรียบร้อยตามกฎเกณฑ์ – ความยุ่งเหยิงที่ไร้การควบคุม ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข – การฉ้อฉลของนักการเมือง และอื่นๆ ทั้งนี้ การสร้างความหมายโดยนัยผ่านภาพเหล่านี้ ยังเป็นความพยายามในการลบความหมายเก่าของวัตถุอ้างอิงนั้น เพื่อสร้างความหมายใหม่เข้าไปแทนที่ ดังจะเห็นได้ในกรณีของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้น

จากการวิเคราะห์ภาพปกในฐานะตัวบท การสร้างความหมายโดยนัยภายใต้โครงสร้างดังกล่าว ทำงานอยู่ภายใต้กลไกความพิเศษของ “โวหารแห่งภาพ” ที่ โรลิ่งด์ บาร์ตส์ ได้เสนอไว้ นั่นคือการใช้ภาพเพื่อแสดงถึงอุดมคติบางประการ รวมถึงการรับสารของผู้อ่านภาพที่จะรับสารดังกล่าวในระดับจิตใต้สำนึก หรือสิ่งที่คุนชินมาอยู่แล้วตั้งนัยของตำราเรียนเหล่านี้ จึงมีความสามารถในการตอกย้ำและทำให้อุดมการณ์แฝงเหล่านี้ถูกยอมรับให้อยู่ในระดับของความเป็น “ธรรมชาติ” หรือความจริงแท้และเป็นสิ่งที่ไม่ได้แปลกแยกออกจากความเป็นปกติสามัญภายใต้มนโสนำนึก ภาพปกเหล่านี้ จึงทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้มันจะถูกมองข้ามหรือไม่ได้รับความใส่ใจในการตีความจากนักเรียน หรือผู้รับสารก็ตาม บทความชิ้นนี้จึงพยายาม “เปลื้อง” ให้เห็นถึงนัยยะเชิงการเมืองภายใต้ “ปก” แบบเรียนหน้าที่พลเมืองและทำให้เห็นถึงโครงสร้างทางการเมืองภายในที่มีการทำงานในระดับเชิงอุดมการณ์และกำลังถูกส่งต่อไปให้เด็กนักเรียนหรือพลเมืองอย่างสืบทอดต่อไป ด้วยเหตุนี้ “หน้าที่พลเมือง” จึงถูกบงการภายใต้อำนาจที่มองไม่เห็นตั้งแต่เราได้สัมผัสกับแบบเรียนนั้นแล้ว

อย่างไรก็ดี “การเปลื้องปก” ทั้งหมดนี้เป็นเพียงการนำเสนอเพื่อชวนมองและลอง “เปิด” บทสนทนาใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นระหว่างภาพปกกับผู้รับสาร ปกรวมถึงงานชิ้นนี้จึงกำลังรอและเชื้อเชิญให้ผู้อื่นได้ “เปิด” ต่อไปอย่างไม่รู้จบ ทั้งนี้เพราะ “every reading is misreading!”

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนบทความขอขอบพระคุณคุณนทชัย สักการโกศล ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาพร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาบทความนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมพล ท่องธรรมชาติ, ดำรง ฐานดี, และดำรง ธรรมารักษ์. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ชาติรี ประกิตนทการ. (2558). *สถาปัตยกรรมไทยหลังรัฐประหาร 19 กันยา 49*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2557). *นิธิ เอียวศรีวงศ์ ใน/กับวิกฤตการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2552). *ประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ณัฏฐพันธ์ เลี้ยวไพบโรจน์. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ธวัช ทันทองและคณะ. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2535). *การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นงลักษณ์ ทองอยู่. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็ค.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ ว่าด้วย วัฒนธรรม รัฐ และรูปการจิตสำนึก*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มาลินี คัมสุภา. (2548). *อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- วารุณี โอสธามย์. (2524). *การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411- พ.ศ. 2475*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรณัฐ สรรรัตนกุล. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประสานมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- Althusser, L., Balibar, E., Bidet, J., & Goshgarian, G. M. (2014). *On the reproduction of capitalism: Ideology and ideological state apparatuses*. London: Verso.
- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Barry, P. (2002). *Beginning Theory: An Introduction to Literary and Cultural Theory* (2nd ed). New York: Manchester University Press.

- Barthes, R. (1977). *"Rhetoric of the Image."* in Image, Music, Text. Ed. and trans. Stephen Heath. New York: Hill and Wang.
- Bhabha, H. (1990). *Nation and Narration*. London and New York: Routledge.
- Bourdieu, P. (1999). *"Rethinking the State: Genesis and Structure of the Bureaucratic Field"* in George Steinmetz (ed.). *State /Culture: State Formation after the Cultural Turn*. Ithaca: Cornell University Press.
- Foucault, M., (1975). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. (trans. Alan Sheridan). New York: Pantheon Books.
- Peirce, C. S., & Welby, V. (2001). *Semiotic and signfics: The correspondence between Charles S. Peirce and Victoria Lady Welby*. Elsau, IL: Arisbe Associates.
- Saussure, F.de (1960). *Course in General Linguistics*. London: Peter Owen.
- Veesser, H.A. (1989). *The New Historicism*. New York: Routledge.

การบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้บริบทการกระจายอำนาจในรอบสองทศวรรษ

สุเชาว์ มีหนองหัว้า*
อำนวยการ บัญธิตนไมตรี**
ทควณ ชูเพ็ญ***
ปธาน สุวรรณมงคล***

(วันรับบทความ : 12 เมษายน 2562/ วันแก้ไขบทความ : 29 พฤศจิกายน 2562/ วันตอบรับบทความ : 11 ธันวาคม 2562)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ และพัฒนาการของการกระจายอำนาจการบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ในรูปแบบการถ่ายโอนสถานศึกษาในประเภทต่างๆ ในรอบสองทศวรรษ ซึ่งจะมีทั้งระยะเฟื่องฟู และระยะที่ตกต่ำ ในรอบของวงจรรณโยบายกระจายอำนาจ ในบริบทการเมืองไทย แต่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นในอดีตที่ผ่านมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งสามารถจัดการศึกษาได้ดีกว่าสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่กระทรวงศึกษาธิการกำลังมีนโยบายยุบโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15,000 แห่ง ในขณะเดียวกันก็มีกระแสที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเข้าไปมีส่วนในการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างโอกาส การสร้างความเสมอภาคในสังคมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การถ่ายโอนโรงเรียนที่กำลังถูกยุบดังกล่าวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล จึงเป็นสิ่งท้าทายและน่าจับตามองในอนาคตอันใกล้

คำสำคัญ: บริการสาธารณะ / การกระจายอำนาจ / การจัดการศึกษา

* นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

** ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, อาจารย์ที่ปรึกษา

*** รองศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, อาจารย์ที่ปรึกษา

The Educational Public Service of Local Administrative Organization Under the Decentralization Context in two decades

Suchao Meenongwa^{*}

Amnuay Boonratmaitree^{**}

Hhakuan Choopen^{***}

Pathan Suwanmongkol^{***}

(Received Date : April 12, 2019, Revised Date : November 29, 2019, Accepted Date : December 11, 2019)

Abstract

This academic article was aimed to reflect the importance and development of decentralization in terms of public service and educations service. The agencies that were tasked with the educational service are the local administrative organizations. The transfer of educational tasks had witnessed both the rise and decline in the past two decades. What was found in the past was that several local administrative organizations were able to organize an educational service better and more efficiently than the schools affiliated to the Ministry of Education. However, under the current circumstances the ministry wants to dissolve 15, 000 schools under the jurisdiction of the Office of Basic Education Commission. Meanwhile there is a demand that more decentralization is needed for the contribution of the local administrative organizations and local communities. The purpose of the demand is to create equal opportunities and social equality and to reduce social inequality. The demand in question is in line with the 20-year national strategy. It is a great challenge and it is worth attention when schools are to be transferred to the local administrative organizations.

Keywords: Public Service / Decentralization / Educational Public Service

^{*} Doctor Degree student, Public Administration, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

^{**} Ph.D., College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Advisor

^{***} Associate Prof., Ph.D., College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Advisor

บทนำ

การศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมและการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่กล่อมเกลாதองเมือง (Political Socialization) ทำหน้าที่การเลือกสรรทางการเมือง (Political Recruitment) และการสร้างบูรณาการทางการเมือง (Political Integration) และการจัดการศึกษาเป็นหนึ่งในภารกิจบริการสาธารณะ (Public Service) ที่มีความสำคัญในการขัดเกลาให้สมาชิกในสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่พึงประสงค์แห่งรัฐและนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งต้องเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามาดูแลตามหลักการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองท้องถิ่นครั้งแรก คือ การตั้งโรงเรียนเทศบาล เมื่อมีการเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ฉบับ พ.ศ. 2540) ซึ่งเป็นฉบับปฏิรูปการเมือง ได้ก่อให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2542 ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกประเภทอย่างกว้างขวาง ในรอบเกือบ 2 ทศวรรษของการกระจายอำนาจด้านการศึกษาไปยังองค์กรปกครองท้องถิ่นของไทย (พ.ศ. 2540 – 2555) นโยบายการกระจายอำนาจของไทยเราได้ผ่านยุคเฟื่องฟู ในช่วงเริ่มต้น 5 ปีแรก (พ.ศ. 2540 – 2544) และผ่านเข้าสู่ยุคตกต่ำ เป็นระยะเวลา 11 ปี (พ.ศ.2545 – 2555) ก่อนที่จะมีแรงผลักดันให้เดินกลับเข้าสู่ยุคฟื้นฟูอีกครั้งในช่วงปีล่าสุด (พ.ศ. 2556 – 2557) แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังมี การต่อสู้เรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงในอนาคตจะเช่นไรนั้น เป็นประเด็นที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด เพราะกระแสของโลกในปัจจุบันกำลังถูกกล่าวถึงประเด็นของความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการศึกษาของไทยอย่างเข้มข้น

ความสำคัญและพัฒนาการการกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนเป็นตัวแทน (Agents) หนึ่งที่มีบทบาทการพัฒนาสังคมและการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็นผู้ทำหน้าที่กล่อมเกลาทองเมือง (Political Socialization) ทำหน้าที่ในการเลือกสรรทางการเมือง (Political Recruitment) และการสร้างบูรณาการทางการเมือง (Political Integration) ด้วย (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2532, น.116-117)

การจัดการศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจบริการสาธารณะ (Public Service) ที่มีความสำคัญในการขัดเกลาสมาชิกในสังคมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่พึงประสงค์แห่งรัฐ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะวัตถุประสงค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีอยู่หน้าที่หลัก ๆ คือ เพื่อเป็นผู้จัดทำบริการและเป็นเครื่องมือของการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย (นิยม รัฐอมฤต, 2520, น.6) โดยเฉพาะการให้บริการสาธารณะนั้น ต้องมีจุดประสงค์เพื่อผลประโยชน์และ

เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งหนึ่งในวิธีการนั้นก็คือรัฐบาลกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นรินทร์ เศรษฐบุตร, 2545, น.3-3)

การจัดการศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในการบริการสาธารณะที่ท้องถิ่นต้องเข้ามาดูแล รับผิดชอบ ร่วมกับรัฐบาลในเรื่องความเท่าเทียม คุณภาพ และมาตรฐานของบริการสาธารณะ (จรัส สุวรรณมาลา, 2542, น.163) และท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมบริหารจัดการเรื่องการศึกษาเพื่อให้เป็น การศึกษาของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น, 2549, น.30) เพราะภายใต้สภาพแวดล้อมทางการบริหารในยุคปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา ทางเลือก ใหม่ ๆ ในการจัดหาบริการสาธารณะให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและ ยกระดับการบริการสาธารณะให้เกิดขึ้น และที่สำคัญจะเป็นการป้องกันปัญหาการเติบโตสู่ความ เป็นระบบราชการ (Bureaucratization) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นกับระบบ ราชการส่วนกลาง (โกวิทย์ พวงงาม, 2549, น.29) และเกิดสภาวะที่เรียกว่าอาณานิคมภายในประเทศ (Internal Colonization) ที่มีมาหลายทศวรรษแล้ว (Duncan Mc Cargo, 2002, p.226) ซึ่งเป็น อุปสรรคสำคัญของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของประเทศไทยที่มีมาตลอด ที่เป็นเสมือนหลุมดำที่จะดูด ความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้ปกครองตนเองอย่างอิสระ ให้เป็นไปอย่างแข็งข้อ กว่าที่ควรจะเป็น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2549, น.71)

จากการมีพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2476 และพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ได้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน คือ กำหนดให้ เทศบาลมีหน้าที่ จัดการศึกษาในเขตเทศบาล จึงเกิดโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นครั้งแรก คือ โรงเรียนเทศบาล โดยในระยะเริ่มแรกโรงเรียนเทศบาลเกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ โรงเรียน เทศบาลที่จัดสร้างขึ้นใหม่โดยเทศบาลเอง และโรงเรียนเทศบาลซึ่งรับโอนมาจากโรงเรียนประชาบาล ในเขตเทศบาลซึ่งสังกัดอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ (ปริญา สถานวรสมิต, 2534, น.3-4)

การเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (ฉบับ พ.ศ.2540) ได้มีการกล่าวถึง การปฏิรูป การเมือง ในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง อาจกล่าวได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้กำเนิดระบอบ ประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิรูปการศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในหลายมาตรา ได้แก่ มาตรา 42, 78, 81, 284 (1) และมาตรา 289 (พิณสุตา สิริรังศรี, 2541, น.22) มาตราที่มีส่วนร่วมสำคัญในการผลักดันเรื่องการศึกษาปฏิรูปการศึกษาก็คือ รัฐธรรมนูญมาตรา 81 ที่มีผลทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2544, น.32) และรัฐธรรมนูญมาตรา 284 ที่มีผลทำให้เกิด

พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2544, น.145)

ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการที่เป็นทางเลือกที่เป็นประเด็นสาธารณะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ 4 ทางเลือก คือ

ทางเลือก ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยจัดการศึกษาอยู่แล้วขยายบริการออกไปหรือที่เรียกว่า “แตกหน่อ”

ทางเลือก ข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เคยจัดการศึกษา แต่มีความประสงค์จะจัดการศึกษา มีกำลังเงินพอ มีความพร้อม และมีนักเรียน ต้องการที่จะจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาเช่นเดียวกับการจัดตั้งโรงเรียนเอกชน หรือที่เรียกว่า “ก่อใหม่”

ทางเลือก ค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับโรงเรียนเอกชนในการจัดการศึกษาทำนองเดียวกับการเข้าร่วมกิจการ (Takeover) ของภาคธุรกิจ

ทางเลือก ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนโรงเรียนจากโรงเรียนที่เคยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามความสมัครใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2548, น.7)

นอกจากนี้ยังมีความตื่นตัวเกี่ยวกับประเด็นการจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เช่น สถาบันพระปกเกล้าได้จัดสัมมนาเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้น โดยผู้ร่วมเสวนามีความคิดเห็นร่วมกันว่าความสำเร็จของการบริหารและจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ที่คุณภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นให้สอดคล้องกับสภาพภายในท้องถิ่นนั้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2545, น.7)

จากพัฒนาการและความเคลื่อนไหวของการให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตที่เหมาะสม (อุทัย หิรัญโต, 2523, น.4) และ (วิทยา นาศิริกุลกิจ, 2521, น.12-14)

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอยู่ในบริการสาธารณะทางสังคม ซึ่งจะต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการจัดบริการสาธารณะ 3 ประเภทคือ

1) หลักว่าด้วยความเสมอภาค รัฐจะจัดบริการสาธารณะโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน ดังนั้นประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคกันทั้งในด้านการบริการ ด้านราคา

2) หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง บริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนหรือความเสียหาย จะต้องมีการให้บริการสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

3) หลักการว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะจะต้องสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขได้ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็นในทางการปกครองที่จะรักษาผลประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งเพื่อปรับปรุงให้เข้ากับวิวัฒนาการของความต้องการส่วนรวมของประชาชนด้วย (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2541, น.18-27)

การบริการสาธารณะด้านการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่นจะต้องยึดถือหลักของการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่มีนักวิชาการชื่อ Rondinelli ได้แบ่งรูปแบบของการกระจายอำนาจออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (สถาบันพระปกเกล้า, 2545, น.137-138)

1. การแบ่งอำนาจ (Deconcentration) หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนกลางให้กับหน่วยงานในท้องถิ่นตามสายการบังคับ

2. การมอบอำนาจ (Delegation) หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับหน่วยงานในระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่น หรือหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินโครงการพิเศษซึ่งมีอิสระจากส่วนกลางในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

3. การโอนอำนาจ (Devolution) หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ของส่วนกลางอย่างเต็มที่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การให้ภาคเอกชน หรือองค์กรเอกชนดำเนินการ (Privatization/ non-government institutions) หมายถึง การกระจายความรับผิดชอบกิจกรรมสาธารณะของรัฐในภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชนไปดำเนินการ

การบริการสาธารณะด้านการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยมีการเริ่มต้นจากการกำหนดภารกิจการจัดการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายต่าง ๆ เป็นลำดับคือ ดังนี้

ก. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ (มาตรา 9) หมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (มาตรา 12) หมวดที่ 3 ระบบการศึกษา (มาตรา 18) หมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา (มาตรา 29) หมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 41 และ 42) หมวดที่ 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ข. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเรื่อง การจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 2 การกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดเป้าหมายของแผนการกระจายอำนาจ ไว้ 4 ประการสำคัญ คือ (วุฒิสาร ตันไชย, 2544, น.6-7)

ประการแรก ต้องจัดให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมให้สามารถดำเนินการได้ภายใน 4 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ต้องการการสนับสนุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นก่อน อาจมีช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านได้อีก 6 ปี รวมเป็น 10 ปี

ประการที่สอง ต้องกำหนดแนวทางการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามกรอบกฎหมายและสอดคล้องกับภารกิจที่ถ่ายโอนไป กล่าวคือ ต้องจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้รัฐบาลในปี พ.ศ.2544 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาลในปี พ.ศ.2549

ประการที่สาม ต้องกำหนดแนวทางวิธีการในการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ ไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเร่งสร้างระบบบริหารงานบุคคลท้องถิ่นเพื่อรองรับการถ่ายโอนดังกล่าว

ประการที่สี่ เร่งรัดปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถรับการถ่ายโอนภารกิจและอำนาจหน้าที่ได้ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญในมาตรา 54 และมาตรา 250

ทั้งนี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางในการถ่ายโอนสถานศึกษาไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ประกอบไปด้วยการกำหนดให้องค์กร ที่กำหนดนโยบายแผน มาตรฐาน และสนับสนุนงบประมาณองค์กรเดียว ให้มีคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นระดับจังหวัดโดยถ้าหากเห็นว่าโรงเรียน/สถานศึกษาใดที่มีความสามารถและศักยภาพ ควรให้อำนาจและอิสระในการบริหารโดยเฉพาะทางวิชาการ และควรมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้อิสระในความสมัครใจของบุคลากรที่จะเลือกให้มีการถ่ายโอนสถานศึกษา และให้มีคณะกรรมการและระบบติดตามและประเมินผลการโอนสถานศึกษา เป็นต้น

ภาพรวมการกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรอบสองทศวรรษ

จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ของโครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย โดยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2557 มีรายละเอียดการศึกษาพอสรุปได้ว่า ในรอบ 17 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2540-2557) นโยบายการกระจายอำนาจของไทยเราได้ผ่านยุคเฟื่องฟูในช่วงเริ่มต้น 5 ปีแรก (พ.ศ.2540-2544) และผ่านเข้าสู่ยุคตกต่ำเป็นระยะเวลา 11 ปี (พ.ศ.2545-2555) ก่อนที่จะมีแรงผลักดันให้เดินกลับเข้าสู่ยุคฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่งในช่วงปีล่าสุด (พ.ศ.2556-2557) ถ้านับเป็นหนึ่งรอบของวงจรนโยบายกระจายอำนาจในบริบทการเมืองไทยก็ว่าได้ ซึ่งสามารถประมวลสรุปพัฒนาการปัจจัยที่ส่งเสริมและขัดขวางการกระจายอำนาจของไทยได้ดังข้อมูลตารางที่ 1 ด้านล่าง (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, น. 8-1 – 8-2)

ตารางที่ 1 ทิศทางนโยบายการกระจายอำนาจในประเทศไทย พ.ศ. 2540 – 2557

รวมศูนย์อำนาจ	กระจายอำนาจ
ช่วงปี พ.ศ. 2540-2544	
	รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจ 2540-41 ยกฐานะสุขาภิบาลทั่วประเทศ เป็นเทศบาล 2541-42 ตรา พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ และมีการเตรียมถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษา 2542-43 จัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจ 2544 จัดสรรรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สัดส่วนปีแรกเท่ากับร้อยละ 20.68 2543-44 จัดระบบและกระบวนการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - 2543-44 ริเริ่มการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุข

ช่วงปี พ.ศ. 2545-2549	
2544-45 ยกเลิกการถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณสุข 2546-47 ลด/จำกัดบทบาทของ อบจ. 2548-49 ยกเลิกเป้าหมายสัดส่วนรายได้ อปท. ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลที่ 35% 2548 ชะลอการถ่ายโอนบุคลากรสู่ อปท. 2548 ชะลอการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจ	ปี 2544-45 จังหวัดภูเก็ตจัดทำข้อเสนอให้จัดตั้งจังหวัด ภูเก็ตเป็นเขตการปกครองท้องถิ่นเต็มพื้นที่ 2544-46 กระทรวงวิทย์ฯ จัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2546 เริ่มกระบวนการถ่ายโอนบุคลากรสู่ อปท. 2547-48 นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ มาจากการเลือกตั้งโดยตรง เป็นฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง และมีเสถียรภาพมากขึ้น 2547-49 เริ่มกระบวนการถ่ายโอนการศึกษา
ช่วงปี พ.ศ.2550-2557	
2550-2556 ชะลอการถ่ายโอนการศึกษา 2553 รัฐบาลและสภาผู้แทนฯ /ปรับลดสัดส่วนเงิน อุดหนุนทั่วไป เพิ่มสัดส่วนเงินอุดหนุนเฉพาะกิจที่ จัดสรรให้แก่ อปท. ข้อพิพาทระหว่าง สตง.-องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกฎหมาย มีจำนวนเพิ่มขึ้น นักการเมืองระดับชาติ ร่วมกับข้าราชการ เรียกหัวคิว เงินอุดหนุนเฉพาะกิจจาก อปท. กว้างขวางมากขึ้น และเริ่มติดหล่มกับดักวงจรดังกล่าว	รัฐธรรมนูญปี 2550 กำหนดให้มีกฎหมายรายได้ท้องถิ่น ให้จัดตั้ง อปท.รูปแบบพิเศษได้ และให้อปท. มีอำนาจ หน้าที่ด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2550-2551 ปรับสัดส่วนเงินอุดหนุนทั่วไปให้แก่ อปท. อย่างชัดเจนมากขึ้น 2553 ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปฯ เรื่องการกระจาย อำนาจสู่ท้องถิ่น รูปแบบ “จังหวัดปกครอง (จัดการ) ตนเอง” 2556-57 กระแสการปฏิรูปการเมืองผลักดันให้มีการ กระจายอำนาจเพิ่มขึ้น

ที่มา : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์ โครงการ
ศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย. ม.ป.พ. น.8-1 – 8-2.

สรุปผลการถ่ายโอนสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจ

ช่วงระยะเวลา 9 ปี จากปี 2549 – 2557 การถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนทั้งสิ้น 485 แห่ง สรุปข้อมูลการถ่ายโอนได้ ดังนี้ (ตารางที่ 2)

1. มีสถานศึกษาทุกประเภท (มัธยมศึกษา ประถมศึกษา ขยายโอกาส) ถ่ายโอนไปยังองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต. และ กรุงเทพมหานคร) รวม 485 แห่ง เป็นการถ่ายโอน

มากที่สุดคือปีแรกที่กระทรวงศึกษาธิการเริ่มให้ถ่ายโอน คือ ปี 2549 มีสถานศึกษาถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 283 แห่ง จากนั้นในปี 2550-2557 มีการถ่ายโอนไปในแต่ละปีตามลำดับ คือ 2550 (19 แห่ง) 2551 (70 แห่ง) 2552 (57 แห่ง) 2553 (19 แห่ง) 2554 (8 แห่ง) 2555 (7 แห่ง) 2556 (11 แห่ง) และ 2557 (10 แห่ง) การที่มีสถานศึกษาถ่ายโอนไปน้อยในช่วงตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา อาจเนื่องมาจากหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการที่ประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เข้มงวด และยากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าถึงเกณฑ์

2. เมื่อจำแนกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอนสถานศึกษา ตั้งแต่ปี 2549 – 2557 พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด รับถ่ายโอนมากที่สุด 323 แห่ง เทศบาล รองลงมา 105 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 56 แห่ง และ กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง

3. ประเภทสถานศึกษาที่มีการถ่ายโอน พบว่า สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีการถ่ายโอนสูงสุด คือ จำนวน 234 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.2 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด และเป็นการถ่ายโอนไป้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด มีข้อสังเกตว่าการถ่ายโอนสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด นั้น เป็นการถ่ายโอนไปยัง องค์การบริหารส่วนจังหวัด ไม่กี่แห่งในพื้นที่ภาคเหนือ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคอื่นบ้าง ก็เป็นส่วนน้อย

4. สถานศึกษาระดับประถมศึกษา มีการถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสิ้น 206 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 42.5 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการถ่ายโอนไปเทศบาล มากที่สุด จำนวน 97 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมาคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 55 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 11.3 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันดับสามคือ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 54 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 11.1 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และถ่ายโอนไปกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 แห่ง

5. สถานศึกษาประเภทขยายโอกาส มีการถ่ายโอนไป อบท. ทั้งสิ้น 44 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 9.1 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการถ่ายโอนไป องค์การบริหารส่วนจังหวัด มากที่สุด จำนวน 34 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.0 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมาคือ เทศบาล จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.7 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันดับสามคือ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.4 ของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, น.18-26)

ตารางที่ 2 การถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างปีการศึกษา 2549 - 2557

พ.ศ.	องค์การบริหารส่วนจังหวัด				เทศบาล				องค์การบริหารส่วนตำบล				กทม.	รวมถ่ายโอน
	มัธยม ศึกษา	ประถม ม ศึกษา	ขยาย โอกาส	รวม	มัธยม ศึกษา	ประถม ม ศึกษา	ขยาย โอกาส	รวม	มัธยม ศึกษา	ประถม ม ศึกษา	ขยาย โอกาส	รวม	ประถม ศึกษา	
2549	223	13	18	254	-	18	1	19	-	10	-	10	1	283
2550	2	5	-	7	-	7	1	8	-	4	-	4	-	19
2551	4	26	12	42	-	15	4	19	-	8	1	9	-	70
2552	3	3	3	9	-	31	2	33	-	15	-	15	-	57
2553	-	4	1	5	-	6	-	6	-	7	1	8	-	19
2554	-	-	-	-	-	6	-	6	-	2	-	2	-	8
2555	-	-	-	-	-	5	-	5	-	2	-	2	-	7
2556	1	3	-	4	-	5	-	5	-	2	-	2	-	11
2557	1	1	-	2	-	4	-	4	-	4	-	4	-	10
รวม	234	55	34	323	-	105	8	105	-	54	2	56	1	485

ที่มา : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย. ม.ป.พ. น.18-28.

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าประชาชนมีความพอใจในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างดี ทั้งในเรื่องทักษะ ความคิดความอ่าน ความรู้ความสามารถ ความประพฤติของนักเรียน พอใจที่บุตรหลานที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถหางานทำหรือเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น สิ่งที่สะท้อนถึงความพึงพอใจ คือ การส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ไม่ชวนขวยส่งบุตรหลานไปศึกษาที่อื่น และยินดีที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยความเชื่อมั่นต่อขีดความสามารถของครู การจัดการเรียนการสอน การตั้งใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะจัดการศึกษาเพื่อบุตรหลานของตน และค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาที่ไม่สูง ไม่มีภาระเพิ่มมากนักในการเรียนเสริมความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, น.18-64)

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

จากการศึกษาของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามโครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทยได้มีข้อเสนอแนะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เสนอแนะว่า รัฐบาลจะต้องการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองท้องถิ่นดูแลโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ของท้องถิ่นเอง เพราะมีความใกล้ชิด และให้องค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถสร้างหลักสูตรเฉพาะที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนได้และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นในการธำรงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติให้นักเรียนมีความศักยภาพทางภาษา เพื่อให้สามารถต่อยอดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ง่าย เมื่อองค์กรปกครองท้องถิ่นรับโอนสถานศึกษามา จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าบริหารจัดการอย่างไร ปัจจุบันครูผู้สอนต้องคอยฟังคำสั่งจากผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัด ถ้าผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ให้การส่งเสริมหรือสนับสนุน ก็จะทำให้โรงเรียนมีมาตรฐานที่ดีได้ ผู้บริหารของท้องถิ่นที่ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษา จะต้องรักในการศึกษาจึงจะทำให้การศึกษาของท้องถิ่นก้าวหน้าไปได้การศึกษาควรที่จะมีการต่อยอด เช่น ควรจะมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ประถมจนถึงมหาวิทยาลัย ในแต่ละพื้นที่ให้ทั่วถึงทุกจังหวัด ในปัจจุบันมีแนวคิดที่จะก่อตั้งมหาวิทยาลัย “อันดามัน” เพื่อต่อยอดทางการศึกษา และกระจายความศักยภาพให้เท่าเทียมเช่น หากมีโรงเรียนวิทยาศาสตร์ ก็ควรที่จะมีโรงเรียนที่สอนในด้านนี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อความต่อเนื่องของการเรียน

2. เทศบาลได้เสนอแนะว่า การจัดการศึกษาของท้องถิ่น หากองค์กรปกครองท้องถิ่นดำเนินการเพียงลำพัง ก็จะขาดงบประมาณในการดำเนินงานได้ ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดีสนับสนุนอย่างจริงจัง บุคลากรองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีความรู้ความสามารถ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระบบการศึกษาซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตจังหวัดควรมาร่วมกันทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายกลุ่มจังหวัด เช่น กลุ่มจังหวัดมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม องค์การปกครองท้องถิ่นควรจัดการศึกษาเพื่อผลิตเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาท้องถิ่นนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องได้รับโอกาสในการเปิดรับสมัครบุคลากรทางการศึกษาเอง และควรเปิดโอกาสให้ประชาชน/ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทางการศึกษาของท้องถิ่น นอกจากนี้ แต่ละท้องถิ่นควรมีหลักสูตรเฉพาะของท้องถิ่นเองด้วย

3. องค์การบริหารส่วนตำบลได้เสนอแนะว่า รัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเรื่องการสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นเกิดความคล่องตัวและมีคุณภาพ (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, น.18-61)

บทสรุป

จากการศึกษาของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชำต้นจะเห็นได้ว่าในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ.2535 - 2557) สังคมไทยมีการต่อสู้เรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยกระดับความเข้มข้น และขยายพื้นที่กว้างขวางออกไปมากขึ้นโดยลำดับ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลในระดับชาติก็เผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดจากการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันเองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำ คือพรรคการเมือง นักการเมือง และข้าราชการกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน แม้จะรู้ว่าวิกฤตการณ์ดังกล่าวเกิดจากการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป แต่กลุ่มชนชั้นนำของสังคมไทย ซึ่งประกอบไปด้วยพรรคการเมือง นักการเมือง และข้าราชการ ก็ยังไม่ยินยอมที่จะกระจายอำนาจให้แก่จังหวัดและชุมชนท้องถิ่นระดับล่างอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมไทยและสังคมโลก ทำให้มีการหยิบยกปัญหาของความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในปัจจุบันที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน มาเป็นวาระของสังคม ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพก็คือ การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นถ่ายโอนสถานศึกษาที่ยังค้างคาและเปลี่ยนนโยบายการยุบโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน เพื่อไปรวมกับโรงเรียนใหญ่ข้างเคียง จำนวน 15,000 แห่ง ที่กำลังจะมีขึ้นตามภารกิจ การปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ไปเป็นการโอนภารกิจและทรัพย์สินของโรงเรียนที่จะยุบไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล เพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างโอกาส การสร้างความเสมอภาคในสังคมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ขณะเดียวกันที่ต้องทำคู่ขนานกันไปก็คือ รัฐบาลต้องมีนโยบายและแผนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน และต่อเนื่อง คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องริเริ่มและเสนอแนะนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างโอกาสและความเสมอภาคในท้องถิ่นผ่านการจัดการศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองต้องมีนโยบายชัดเจนในการให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ไม่ควรมีแผนงานและโครงการที่เน้นการสงเคราะห์เช่นเดียวกับรัฐบาล จึงจะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและจะส่งผลในการลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในท้องถิ่นได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. (2549). ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ อบท. *สยามรัฐสุดสัปดาห์*, 54(10), 29.
- คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). รายงานการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2542). *รัฐบาล-ท้องถิ่นใครควรจัดบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2532). *การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2548, 21 ธันวาคม). การจัดการศึกษาของท้องถิ่น แดกหน่อ ก่อใหม่ ให้ทางเลือกแก่ผู้เรียน. *มติชนรายวัน*, น. 7.
- นรินทร์ เศรษฐบุตร. (2545). *การเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2541). *บริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยม รัฐอมฤต. (2520). *การปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2549). *รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์เนื่องในโอกาสครบรอบ 28 ปี มสธ. ครบรอบ 24 ปี รัฐศาสตร์ / สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปริญญ์ สถาวรสมิต. (2534). *การจัดการศึกษาเทศบาลระหว่าง พ.ศ. 2478-2506*. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พิณสุดา สิริธรรมา. (2541). *การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เซเวน พรินติ้ง.
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ. (2521). *การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2549). *ปาฐกถาพิเศษเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์เกษม วัฒนชัย*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2544). *การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย (การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส บจก.

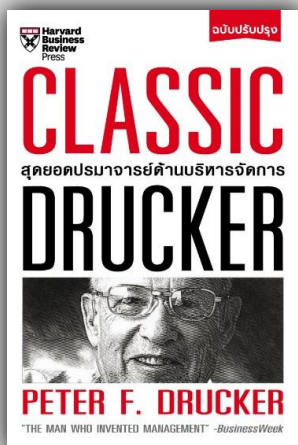
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2544). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540. กรุงเทพฯ: กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อุทัย หิรัญโต. (2523). *การปกครองท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

Peter F. Drucker. (2020). *Classic Drucker*

สุดยอดปรมาจารย์ด้านบริหารจัดการ (ฉบับปรับปรุง) แปลโดย
วีรวิธ มาชะศิริรานนท์. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
จำนวน 408 หน้า

ศุภกานต์ โสภาพร*

(Suphakarn Sophaporn)

หากมองกลับไปดูพัฒนาการ/วิวัฒนาการของรัฐ
ประศาสนศาสตร์จะเห็นว่าการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของ
ศาสตร์นี้โดยอิงมโนทัศน์ว่าด้วยกระบวนทัศน์ (Paradigm) เป็น
วิธีการหนึ่งที่ทำให้เห็นความเป็นมา แนวคิด/ทฤษฎี รวมไปถึงนักคิดคนสำคัญของศาสตร์รัฐประศาสน
ศาสตร์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงทุกวันนี้ได้เป็นอย่างดีและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งเจ้าตำรับตำราใน
เรื่องนี้คงหนีไม่พ้น Nicholas Henry โดยงานเขียน Paradigms of Public Administration ของเขา
ถือได้ว่าเป็นรากฐานของการศึกษาพัฒนาการ/วิวัฒนาการของศาสตร์นี้เลยทีเดียว โดยจะเห็นได้จาก
ผลงานเขียนดังกล่าวเป็นต้นมา เมื่อมีการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของรัฐประศาสนศาสตร์ก็หลีกเลี่ยง
ไม่ได้ที่จะอ้างอิงถึงงานชิ้นนั้น ทว่าน่าเสียดายที่ยุคหลัง Nicholas Henry แม้แวดวงวิชาการด้านรัฐ
ประศาสนศาสตร์จะมีการนำเสนอผลงานในแง่ของการจัดหมวดหมู่องค์ความรู้หรือกล่าวถึง
พัฒนาการ/วิวัฒนาการของศาสตร์นี้ โดยอาจแบ่งตามยุคสมัยด้วยการใช้กรอบช่วงเวลา หรือกรอบ
ขอบเขต/จุดเน้น (Locus/Focus) ในการอ้างอิงอย่างเสมอมา แต่เมื่อมองดูแนวคิด/ทฤษฎี รวมไปถึง
เหล่าบรรดานักคิดที่แวดวงวิชาการกล่าวถึง กลับยังคงวนเวียนอยู่กับสิ่งที่ Nicholas Henry เสนอ
เอาไว้ว่าครึ่งศตวรรษที่แล้ว ดังนั้น ผู้วิจารณ์จึงเห็นว่าหนังสือ Classic Drucker สุดยอดปรมาจารย์
ด้านบริหารจัดการ (ฉบับปรับปรุง) ของ Peter F. Drucker จึงน่าจะเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการที่แวดวง
รัฐประศาสนศาสตร์จะขยายขอบเขตการศึกษาในศาสตร์การบริหารออกไปให้ครอบคลุมประเด็นทำ
หลายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยภายใต้พลวัตของศตวรรษที่ 21

ก่อนที่จะกล่าวถึงเนื้อหาของหนังสือโดยสังเขป ผู้วิจารณ์ขอกล่าวถึงผู้เขียนสักเล็กน้อย เพื่อที่
ผู้อ่านหลายท่านอาจจะนำไปขบคิดต่อว่าเหตุใดชายผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ไม่ถูกนับรวมเป็นนักคิดคน
สำคัญของศาสตร์อย่างรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งในคำนำของสำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ท ผู้เป็นเจ้าของ

* อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

ลิขสิทธิ์หนังสือแปลเล่มนี้ให้ความเห็นเอาไว้โดยสรุปว่า Peter F. Drucker จัดเป็นปรมาจารย์ในลำดับต้นๆ ที่นักบริหารและนักวิชาการด้านการบริหารจัดการทั่วโลกให้การยอมรับ เขาได้รับสมญานามว่า “บิดาแห่งศาสตร์ทางด้านการบริหารจัดการ” ด้วยการเป็นนักเขียนที่มีตำราวิชาการถึง 25 เล่ม การเป็นที่ปรึกษาในองค์กรขนาดใหญ่ทั้งภาครัฐและเอกชนในด้านที่เขาถนัด ตลอดจนเป็นผู้มีคุณูปการต่อแวดวงวิชาการที่หาตัวจับได้ยากในฐานะการเป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ แม้ในวัยถึง 90 ปี เขาก็ยังคงบรรยายแก่นักบริหารอยู่อย่างสม่ำเสมอ ขณะที่บรรณาธิการของ Harvard Business Review Press ผู้ซึ่งรวบรวมผลงานทางความคิดที่ยอดเยี่ยมของเขาผ่านบทความมากถึง 38 บทความ โดย 15 บทความในจำนวนดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นสุดยอดของ Drucker ซึ่งถูกรวบรวมไว้ในหนังสือเล่มที่กำลังวิจารณ์อยู่ขณะนี้ได้ให้ความเห็นโดยสรุปว่า ในยุคก่อน Drucker คำว่า “บริหารจัดการ” ยังคงเป็นเพียงแคคำขยาย เช่น นักบริหารจัดการทั่วไป นโยบายในการบริหารจัดการ เสียเป็นส่วนใหญ่ คำศัพท์ดังกล่าวแทบไม่เคยถูกนำมาใช้ในความหมายของอาชีพ หรือตัวตนของความรู้ที่แท้จริงเลย อย่างไรก็ตาม ผลงานของ Drucker ไม่เพียงแต่ขยายความยากลำบากเพื่อก้าวไปสู่ความรู้สาขาใหม่เท่านั้น แต่เขายังทำการปลูกฝังแนวความคิดที่เป็นประโยชน์จำนวนมากให้กับสาขาความรู้ดังกล่าว มากไปกว่านั้น ความมหัสจรรย์เหล่านี้เป็นการแสดงถึงพรสวรรค์อันยิ่งใหญ่ในชีวิตการทำงานของเขาถึง 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่ พรสวรรค์ในการตั้งคำถามที่เหมาะสม พรสวรรค์ในการมองเห็นองค์การในภาพรวม และพรสวรรค์ในการกำหนดเหตุผลได้ทั้งการพิจารณาจากเหตุผลและพิจารณาจากหลักการทั่วไป เหนือสิ่งอื่นใด ด้วยความที่ Drucker เป็นนักทฤษฎีที่ไม่ยอมอดทนอยู่กับสิ่งที่ไม่สามารถทำได้จริง ดังนั้น ไม่ว่าบทความของ Drucker จะเต็มไปด้วยการเรียนรู้ที่เป็นเลิศเพียงใดก็ตาม แต่สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในบทความของเขาก็คือ มันสามารถนำมาใช้งานได้จริง

อย่างไรก็ตาม แม้ใครจะกล่าวถึงผู้เขียนท่านนี้อย่างไร มันก็คงไม่เท่ากับการที่เราได้มาอ่านหนังสือของเขาด้วยตัวเอง ดังนั้น จากนั้นไปจึงเป็นการกล่าวถึงเนื้อหาโดยสังเขปของหนังสือด้วยการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบของนักบริหารจัดการเป็นส่วนแรก และโลกของผู้บริหารเป็นส่วนที่สอง โดยในส่วนแรกจะประกอบไปด้วยบทความทั้งสิ้น 7 บทความ ขณะที่ส่วนที่สองประกอบไปด้วยบทความจำนวน 8 บทความ ทั้งนี้ แต่ละบทความ จะถูกนำเสนอโดยแยกออกเป็นแต่ละบท ดังนี้

ส่วนที่ 1 หน้าที่ความรับผิดชอบของนักบริหารจัดการ

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอบทความที่กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของนักบริหารจัดการ โดยเริ่มจาก บทที่ 1 การบริหารจัดการตัวเอง ซึ่งเป็นข้อเขียนที่ถูกถ่ายทอดในรูปแบบที่คล้ายกับบทสนทนาที่ชวนให้ผู้อ่านสอบทานถึงจุดแข็ง ค่านิยม ความเหมาะสม การทำงาน รวมไปถึงเตรียมความ

พร้อมเข้าสู่ชีวิตครั้งหลังของตนเอง ส่วนใน **บทที่ 2 ทฤษฎีทางธุรกิจ** ที่เป็นการมองหารากฐานวิกฤติของบริษัท รวมไปถึงองค์การไม่แสวงหาผลกำไรอย่างสหภาพแรงงาน โรงพยาบาล หน่วยงานรัฐบาล แม้กระทั่งพิพิธภัณฑ์และโบสถ์ที่เคยประสบความสำเร็จในอดีตพบว่าตนกำลังตกอยู่ท่ามกลางความสับสนและปัญหาที่ดูเหมือนจะไม่สามารถรับมือได้ พร้อมกับให้ข้อเสนอที่ชาญฉลาดในการออกจากวิกฤติดังกล่าว ขณะที่ใน **บทที่ 3 การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ** จะเป็นการกล่าวถึงลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจที่เป็นระบบอันประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่ได้รับการระบุเอาไว้อย่างชัดเจนและเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้บริหารจัดการสามารถคาดหวังได้ว่าพวกเขาจะทำการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อองค์การโดยรวม ยกกระดับการดำเนินงาน และเสริมสร้างความเป็นนักบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของตนเองให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นได้อย่างไร ส่วนใน **บทที่ 4 พวกเขาไม่ใช่ลูกจ้าง พวกเขาคือคนทำงาน** เป็นการเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ธรรมดาในโลกธุรกิจที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความใส่ใจมากนัก ทว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกลับก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งหลายๆ อย่างที่เราเห็นในปัจจุบันก็เกิดขึ้นจากพลวัตอันนั้น ขณะที่ใน **บทที่ 5 วิธีการตัดสินใจเกี่ยวกับ “คน”** จะกล่าวถึงหลักการพื้นฐาน ขั้นตอนการตัดสินใจ และผลอันเกิดจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดเกี่ยวกับผู้คน ส่วนใน **บทที่ 6 การสร้างนวัตกรรมในองค์การ** จะมีการกล่าวถึงความหมายของนวัตกรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมสำหรับความเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนั้น ในบทนี้ยังกล่าวถึงแหล่งที่มาของนวัตกรรมทั้งที่มาจากภายในและภายนอกองค์การ ตลอดจนกล่าวถึงหลักการสำคัญของนวัตกรรม และบทสุดท้ายในส่วนนี้ก็คือ **บทที่ 7 การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางธุรกิจ** ที่กล่าวถึงงานที่แท้จริงของนักบริหารจัดการที่จำเป็นต้องต่อสู้กับปัญหา เพื่อเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจให้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยการวางแผน การวิเคราะห์ การทำความเข้าใจเครื่องมือที่พวกเขาต้องใช้ ตลอดจนกล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญที่สุด นั่นคือ การตัดสินใจและลงมือปฏิบัติมากกว่าการรู้แจ้งในความรู้และการมีเพียงข้อมูลเชิงลึกเท่านั้น

ส่วนที่ 2 โลกของผู้บริหาร

ในส่วนนี้จะเน้นถึงสภาพแวดล้อม รวมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ผู้บริหารจัดการหรือการบริหารจัดการจำเป็นต้องเผชิญและรับมือกับความท้าทายดังกล่าว โดยเริ่มตั้งแต่ **บทที่ 8 ข้อมูลที่ผู้บริหารต้องการอย่างแท้จริง** ที่กล่าวถึงเครื่องมือ รวมไปถึงแนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังเครื่องมือเหล่านั้น เพื่อนำมาซึ่งระบบข้อมูลสารสนเทศที่นำไปสู่การวินิจฉัยธุรกิจ กำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ และทำการตัดสินใจเชิงธุรกิจได้ ขณะที่ใน **บทที่ 9 เคล็ดลับผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ** กล่าวถึงข้อปฏิบัติ 8 ประการ (และกฎที่เรียบง่ายที่สุด ทว่าสำคัญที่สุดอีกประการ) ที่ทำให้นักบริหารจัดการกลายเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ส่วนใน **บทที่ 10 การมาถึงขององค์การรูปแบบใหม่** ที่เผยให้

เห็นถึงวิวัฒนาการขององค์การที่เป็นมาตั้งแต่ ค.ศ. 1895 กระทั่งก้าวเข้าสู่ช่วงที่ 3 ของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นองค์การที่ตั้งอยู่บนฐานของสารสนเทศเป็นสำคัญ ตลอดจนการประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เป็นจำนวนมาก ส่วนใน **บทที่ 11 สังคมใหม่ขององค์การ** ได้กล่าวถึงภาพรวมของความท้าทายที่เกิดขึ้นกับโลกในสมัยของ Drucker ซึ่งแม้แต่ทุกวันนี้ความท้าทายดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกหลายๆ เรื่องในโลกในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญ อย่างไรก็ตาม แม้ใน **บทที่ 12 ความท้าทายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพ** จะถูกเขียนก่อนบทที่ 11 หนึ่งปี กล่าวคือ ค.ศ. 1991 ทว่าในบทนี้กลับกล่าวถึงเรื่องที่เฉพาะเจาะจงก่อนที่จะกล่าวถึงภาพรวมเช่นในบทก่อนหน้า ซึ่งในบทที่ 12 จะเป็นการกล่าวถึงความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเพียงประการเดียวที่นักบริหารจัดการในประเทศพัฒนาแล้วทั่วโลกต้องเผชิญหน้า นั่นคือ การเพิ่มความสามารถในการผลิตหรือผลิตภาพจากพนักงานบริการ หรือพนักงานที่มีความรู้ มากไปกว่านั้น ในบทนี้ Drucker ยังให้ความเห็นในเชิงคำพยากรณ์เอาไว้ด้วยว่า ความท้าทายนี้จะกลายเป็นความท้าทายที่จะครอบงำการบริหารจัดการไปอีกหลายทศวรรษข้างหน้า อีกทั้งยังจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดสมรรถนะในการแข่งขันของบริษัททั่วไป รวมไปถึงเป็นพื้นฐานที่โยงใยสภาพสังคมและคุณภาพชีวิตในประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายอีกด้วย ส่วนใน **บทที่ 13 สิ่งที่ธุรกิจสามารถเรียนรู้ได้จากองค์การที่ไม่หวังผลกำไร** จะเป็นการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงอาสาสมัครจากกลุ่มคนทั่วไปที่มีความตั้งใจดีให้กลายมาเป็นพนักงานที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมืออาชีพแต่ไม่ได้รับผลตอบแทน กล่าวถึงพันธกิจที่ชัดเจน รวมไปถึงความเอาใจใส่บรรดาพนักงานขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งซึ่งองค์การในภาคธุรกิจจำเป็นต้องเรียนรู้ ขณะที่ **บทที่ 14 การบริหารจัดการและงานของโลก** อธิบายถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายๆ อย่างในแต่ละยุคสมัย และปิดท้ายด้วยบทสัมภาษณ์ Peter F. Drucker โดย ที. จอร์จ แฮร์ริส ใน **บทที่ 15 นักบริหารหลังยุคทุนนิยม**

บทสรุป

หากอ่านจากเนื้อหาโดยสังเขปข้างต้น ผู้อ่านส่วนหนึ่งก็คงเห็นว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือแนวบริหารจัดการภาคธุรกิจที่มุ่งแสวงหาแต่เพียงผลกำไร อีกทั้งยังไม่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชน รวมถึงไม่เข้าใจในส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับภาครัฐ ดังนั้น จึงเหมาะสมแล้วที่ชายผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ไม่ถูกนับรวมเป็นนักคิดคนสำคัญของศาสตร์นี้ แต่ถึงจะว่าอย่างนั้นก็เหอะ เราก็ไม่ควรลืมเช่นกันว่าในแทบจะทุกขั้นตอนหรือทุกระบวนการของการบริหารงานภาครัฐหรือรัฐประศาสนศาสตร์ในแง่ของการปฏิบัติจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความรู้ในด้านการบริหารจัดการที่มีใช้เพียงแค่นี้เป็นหน้าที่ต้องรับผิดชอบของผู้บริหารเพียงไม่กี่คน ทว่าข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว/ลูกจ้างตามโครงการ รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนในการดำเนินงานทุกคนจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ดังกล่าว เพื่อให้แต่ละงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มากไปกว่านั้น คงเป็นอะไรที่มีดบอดเกินไปที่จะเห็นเพียงว่าองค์ความรู้

ในศาสตร์การบริหารอย่างรัฐประศาสนศาสตร์เป็นความรู้ที่ศักดิ์สิทธิ์อันไม่อาจถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือทำลายได้ ด้วยความเป็นความรู้ที่สมบูรณ์ที่สุดในการจะใช้บริหารงานภาครัฐ ดังนั้น การขยายขอบเขตการศึกษาการบริหารจัดการโดยมองในมุมมองที่กว้างขวางขึ้นผ่านกรอบความคิดของ Peter F. Drucker จึงน่าจะเป็นประตูบานแรก (แม้จะไม่ใช่บานเดียว) ที่ช่วยให้นักรัฐประศาสนศาสตร์สามารถอธิบายรวมถึงแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและประเด็นท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคสมัยได้

ตัวอย่างการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมตามรูปแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาเป็นระบบนาม-ปี ให้ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้าที่มีข้อความที่อ้างถึง

1. รูปแบบ (ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่าง

เสาวรักษ์ หงส์ไทย, 2561, น.85-99)

(Burtch, 2011, p.26)

2. กรณีมีการระบุชื่อผู้แต่งในเนื้อหาแล้ว ไม่ต้องใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความอีก รูปแบบ

ผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่าง

วชิรวัตต์ อาริยะสิริโชติ (2561, น.43)

Moe & Pathranakul (2004, pp.124-128)

กรณีไม่ปรากฏเลขหน้าให้ลงแค่ผู้แต่งกับปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง

สุชาติ แสงทอง (2540)

3. กรณีมีการระบุปีพิมพ์และผู้แต่งในเนื้อหาแล้ว ให้ระบุเฉพาะเลขหน้าที่อ้างถึงในวงเล็บเท่านั้น รูปแบบ ปีที่พิมพ์ ผู้แต่ง (เลขหน้า) ตัวอย่าง

ในปี 2548 วีรศักดิ์ เครือเทพ เห็นว่า “การเกิดขึ้นของนวัตกรรมท้องถิ่นมีหลายรูปแบบโดยท้องถิ่นมีบทบาทต่างกันออกไป...” (น.198)

In 1997, According McGrew Anthony , “lines Guidelines of globalization can be summarized in the following characteristics”...

2. การเขียนบรรณานุกรมตามหลักเกณฑ์ APA

1. การอ้างอิงจากหนังสือหนังสือ

ผู้เขียน 1 คน

เปรมใจ อารีจิตราอนุสรณ์. (2548). *ตำราชีวเคมี* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น: ภาควิชาชีวเคมี มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จินตนา บุญจบการ. (2556). *สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 9 ปรับปรุงเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Pant, K. M. (2004). *Science and technology: Textbook for Class VIII*. New Delhi, India: National Council of Educational Research and Training.

Jones, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

ผู้เขียนชาวไทย (เขียนชื่อเป็นภาษาอังกฤษ)

- Chatchay Suvannit. (1998). *The integration of AIDS prevention and management into the Primary Health Care System*. Nonthaburi: Office of Primary Health Care.
- Sodsri Thaithong. (1992). *Malaria parasites*. Bangkok: Research Division, Chulalongkorn University.
- Sunait Chutintaranond, & Than Tun. (1995). *On both sides of the tenasserim range: History of Siamese Burmese relations*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

ผู้เขียนชาวต่างประเทศ (เขียนชื่อเป็นภาษาไทย)

- ไวท์, ไมเคิล. (2547). *ฝรั่งหลังตะวันตก*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- คราเมส, แมนเฟรด. (2555). *เรียนรู้จากพระเจ้าแผ่นดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: กรีนปัญญาญาณ.

ผู้เขียนที่มีอิสริยยศ

- ทิพย์วดี ปราโมช ณ อยุธยา, คุณหญิง. (2553). *มารยาทยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2555). *ประชุมพระนิพนธ์สรรพความรู้*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- นริศรานุกิตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. (2552). *บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.
- Prachakij-karakak, Phraya. (1995). *Some languages of Siam translated by David Thomas and Sophana Srichampa*. Bangkok: Institute of Language and Culture for Rural Development. Mahidol University.

ผู้เขียนที่มีสมณศักดิ์

- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2556). *ญาณสังวรเทศนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2553). *เรื่องเหนือสามัญวิสัย: อิทธิปาฏิหาริย์-เทวดา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะพระนวกะ รุ่น ม.ย. 2550 วิสาขบูชา.

ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน มีเฉพาะชื่อผู้รวบรวมหรือชื่อบรรณาธิการ

- 1) กรณีหนังสือมีเฉพาะชื่อผู้รวบรวม หรือชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุ (บ.ก.), (Ed.), (Eds.). ต่อท้ายชื่อ คั่นด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) เว้นวรรค 1 ระยะ

นิโลบล เนื่องตัน (บ.ก.). (2542). *ชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมจิต หนูเจริญกุล, และอรสา พันธักดิ์ (บ.ก.). (2555). *การปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง: บูรณาการสู่ การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: สภาการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. อรุณวรรณ พงธิพิพันธ์, ดุสิต สถาวร, พนิดา ศรีสันต์, และหฤทัย กมลภรณ์ (บ.ก.). (2554).

Optimizing practice in pediatric respiratory diseases. กรุงเทพฯ: ชมรมโรครระบบ หายใจและเวชบำบัดวิกฤตในเด็กแห่งประเทศไทย.

Smith, A. D. (Ed.). (1986). *Endourology principle and practice*. New York, NY: Thieme.

2) หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนและชื่อบรรณาธิการ ให้ใส่ชื่อเรื่องของหนังสือแทนที่ชื่อผู้เขียน *อลังการแผ่นดินวัฒนธรรม*. (2543). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ผู้เขียน 2 คน

หนังสือที่มีผู้เขียน 2 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกก่อน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) วันวรรคหนึ่ง ระยะตามด้วยเครื่องหมาย “&” (Ampersand) (หรือใช้ “และ” ในการเขียนเอกสารอ้างอิง/ บรรณานุกรมในภาษาไทย) และชื่อผู้เขียนคนที่ 2

กฤษฎา กฤษณะเศรษฐี, และรจนา นากาซิม่า. (2552). *ญี่ปุ่นสีเขียว*. กรุงเทพฯ: แมวรัก.

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, และอรุณศรี จิตต์แจ้ง. (2556). *พลังเครือข่ายในพื้นที่*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Smith, B., & Yamamoto, Y. (2001). *The Japanese bath*. Saltlake City, UT: Gibbs Smith.

Hisrich, R. D., & Al-Dabbagh, A. (2013). *Governpreneurship: Establishing a thriving entrepreneurial spirit in government*. Cheltenham, England: Edward Elgar.

ผู้เขียน 3-7 คน

ใส่ชื่อทุกคน คั่นแต่ละชื่อด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่เครื่องหมาย “&” หรือ “และ” คั่นหน้าชื่อคนสุดท้าย (ไม่ใช่ว่า “...และคนอื่น ๆ”)

พชร สันทัด, สุรชาติ ฌ หนองคาย, สมาน งามสนิท, ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, เชษฐรัชดา พรธนาธิกุล, กฤษณ์ สถิตยพัฒนานนท์, และประยงค์ เต็มขวลา. (2557). *ศาสตร์และศิลป์การบริหาร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมคุณธรรม.

ศุภมิตร เมฆนาย, พชรินทร์ ครุฑเมือง, อัญชลี วงษา, เทอดชัย เวียร์ศิลป์, โกมท อุ่นศรีสง, และเกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน. (2548). *การจำแนกเพศปลาบึกด้วยเครื่องหมายโมเลกุลดีเอ็นเอ*.

เชียงใหม่: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

James, E. A., Slater, T., & Bucknam, A. (2012). *Action research for business, nonprofit, & public administration: A tool for complex times*. Los Angeles, CA: SAGE.

Cates, A. R., Harris, D. L., Boswell, W., James, W. L., Yee, C., & Peters, A. V. (1991). *Trance and clay therapy*. Chicago, IL: Chicago University Press.

ผู้เขียน 8 คน หรือมากกว่า 8 คน

ผู้เขียนตั้งแต่แปดคนขึ้นไป ให้ใส่ชื่อผู้เขียนหกชื่อแรก ใส่เครื่องหมายจุลภาค เว้นหนึ่งระยะตามด้วยจุดสามจุดหลังจุดแต่ละจุดเว้นหนึ่งระยะ (three ellipses) (, . . .) แล้วใส่ชื่อผู้เขียนคนสุดท้าย(ไม่ใช่...และคนอื่น ๆ)

จิราภา เตังไตรรัตน์, นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), รังริ นพเกตุ, รัตนา ศิริพานิช, วารุณี ภูวสรกุล, ศรีเรือน แก้วกังวาล, . . . อุบลวรรณ ภาวนันท์. (2555). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Gilbert, D. G., McClernon, J. F., Rabinovich, N. E., Sugai, C., Plath, L. C., Asgaard, G., . . . Botros, N. (2004). Effects of quitting smoking on EEG activation and attention last for more than 31days and are more severe with stress, dependence, DRD2 A1 allele, and depressive traits. *Nicotine and Tobacco Research*, 6, 249—267. doi:10.1080/14622200410001676305

2. การอ้างอิงจากหนังสือที่พิมพ์ในโอกาสพิเศษ

กฐินพระราชทาน 2543 สถาบันพระปกเกล้า: วัดสว่างอารมณ์วรวิหาร อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย. (2543). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

นิธิ นิมิตรบุญ. (2556). *100 ปี สมเด็จพระสังฆราชฯ*. กรุงเทพฯ: แอดบุ๊ก.

พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. (2551). *พระบรมรูปทรงม้า: 100 ปีพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: บ้านทึกสยาม.

3. การอ้างอิงจากหนังสือแปล

ฮอว์คิง, เอส ดับบลิว. (2552). *ประวัติศาสตร์ของกาลเวลา ฉบับภาพประกอบ* [The illustrated: A brief history of time] (พิมพ์ครั้งที่ 17) (ปิยบุตร บุรีคำ และอรรถกฤต ฉัตรภูมิ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มติชน.

ออร์เรลล์, ดี. (2556). *หัวใจเศรษฐศาสตร์* [Introducing economics] (ณัฐภรณ์ เสียมจรัสกุล, ผู้แปล). นครปฐม: มูลนิธิเด็ก.

4. การอ้างอิงจากบทความในวารสาร

สุทัศน์ ยกส้าน. (2553). ประวัติความสำคัญของเกลือต่อมนุษย์. *สารคดี*, 26(303), 129-132.

มาริส กาญจนะ, และเรืองเดช ศรีวรรณะ. (2548). การประเมินค่าประโยชน์ด้านการลดมลภาวะทางกลิ่นของโรงควบคุมคุณภาพน้ำชองนนทรี. *วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 12(1), 1-11.

จารึก หนูเนียม, วิยะดา คงเพชร, และไรนา รัตนพฤกษ์ขจร. (2548). การใช้กระบวนการกลุ่มในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ศูนย์สุขภาพชุมชน เครือข่ายโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช. *วารสารสุขศึกษา*, 28(101), 60-68.

5. การอ้างอิงจากบทความในหนังสือพิมพ์

ปิยวรรณ ผลเจริญ. (2553, 21 สิงหาคม). เรียนรู้นิคมจุล่งสิงคโปร์ต่อยอดแนวคิดอุทฯ เจริญไทย. *มติชน*, น.7.

6. การอ้างอิงจากบทความในสารานุกรม

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น.12-16)

Schneiderman, N. (2000). Coronary Heart Disease. In *Encyclopedia of Psychology* (pp.305-311). London, England: Search Press.

7. การอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

อุกฤษฏ์ ทรงชัยสงวน. (2543). *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการ โครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชนของสถานีตำรวจภูธรอำเภอ* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

กฤษฎาธาร จันทะโก. (2556). *การส่งเสริมและการอนุรักษ์ดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

Sirinoot Teanrunroj. (2005). *The Development of an innovative integrated approach to ICT-Mediated Learning in Science*. (Doctoral dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok.

Adams, R. J. (1973). *Building a foundation for evaluation of instruction in higher Education and continuing education* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://www.ohiolink.edu/etd/>

8. การอ้างอิงจากจุลสารและเอกสารไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (ม.ป.ป.). *ชีวิตที่ก้าวหน้า: หลักในการสร้างความก้าวหน้าแก่ชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

Hua Hin-Chaam: Idea map [Pamphlet]. (2004). Bangkok: PSP.

9. การอ้างอิงจากแผ่นพับ

จตุพล สรีสมบุญ. (ม.ป.ป.). *คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับวัคซีนเอชพีวี* [แผ่นพับ]. (ม.ป.ท.).

10. การอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

นงนารถ ชัยรัตน์. (2553, 10 กรกฎาคม). ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง [บทสัมภาษณ์].

Smith, M. B. (1989, August 12). Interview by C. A. Kiesler [Tape recording]. President's Oral History Project, American Psychological Association. APA Archives, Washington, DC.

Sparkman, C. F. (1973). *An oral history with Dr. Colley F. Sparkman/Interviewer: Orley B.Caudill*. Mississippi Oral History Program (Vol. 289), University of Southern Mississippi, Hattiesburg.

11. การอ้างอิงจากสื่อทัศนวัสดุ

ภูวนาท คุณพลิน. (2542). *เจ้าไม่มีศาล ใน แกรมมีโกลด์ ซีรีส์* [ซีดี]. กรุงเทพฯ: บริษัทจี เอ็ม เอ็ม แกรมมี.

อิทธิสุนทร วิชัยลักษณ์ (ผู้กำกับ). (2544). *โหมโรง* [ภาพยนตร์]. กรุงเทพฯ: สหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล.

Mactyre, L. (Reporter). (2002, January 23). *Scandal of the Century* [Television series episode]. In H. Cashore (Producer), the fifth estate. Toronto, Canada: Canadian Broadcasting Corporation.

- Van Nuys, D. (Producer). (2007, December 19). *Shrink rap radio* [Audio podcast]. Retrieved from <http://www.shrinkrapradio.com/>
- Egan, D. (Writer), & Alexander, J. (Director). (2005). Failure to communicate [Television series episode]. In D. Shore (Executive producer), *House*. New York, NY: Fox Broadcasting.

12. การอ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (2557, 18 เมษายน). หน้าต่างความคิด: การศึกษาขั้นพื้นฐานของฟินแลนด์: บทเรียนและบาดแผล. *กรุงเทพธุรกิจ*, น. 11. สืบค้นจาก http://www.dpu.ac.th/laic/upload/content/file/article_instructor/article-2557/B232.pdf
- O'Keefe, E. (n.d.). *Egoism & the crisis in Western values*. Retrieved from <http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?itemID=135>
- Freud, S. (1953). The method of interpreting dreams: An analysis of a specimen dream. In J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 4, pp. 96-121). Retrieved from <http://books.google.com/books> (Original work published 1900)
- Graham, G. (2005). Behaviorism. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2007 ed.). Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/behaviorism/>

รายการอ้างอิงจากเว็บเพจที่ไม่มีชื่อผู้แต่งและระบุวันที่สืบค้น

- New child vaccine gets funding boost. (2001). Retrieved March 21, 2001, from http://news.ninemsn.com.au/health/story_13178.asp

13. การอ้างอิงจากสารสนเทศจากซีดีรอม

- Realizing the Potential of Information Resources: Information, Technology, and Service*. (1996). Boulder Boulder, CO:, CAUSE. [CD-ROM]. Abstract from: Silver Platter File:ERIC tem: ED392340

14. การอ้างอิงจากสารสนเทศจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์

พนมพร สารสิทธิ์ยศ. (2557). ท่องเที่ยวศาสนสถานลุ่มน้ำโขง. *สารวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 2(2). สืบค้นจาก <http://journal.msu.ac.th/wp-content/uploads/2014/07/2-Tourist-Places-Religion-in-Mekong-Basin.pdf>

Sillick, T. J., & Schutte, N. S. (2006). Emotional intelligence and self-esteem mediate between perceived early parental love and adult happiness. *E-Journal of Applied Psychology*, 2(2), 38-48. Retrieved from <http://ojs.lib.swin.edu.au/index.php/ejap>

15. การอ้างอิงจากสารสนเทศจากฐานข้อมูลออนไลน์

วรลักษณ์ ทองใบ. (2552). การใช้สารสนเทศการท่องเที่ยวของมัคคุเทศก์ในจังหวัดที่ประสบภัยพิบัติสึนามิ. สืบค้นจาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/_Inf_Sci/Vorraluk_T.pdf

Kachoka, N., & Hoskims. R. (2009). Measuring the Quality of Service: a Case of Chancellor, University of Malaysia. *South Africa Journal of Library & Science*, 75(2), 170-178. Retrieved from <http://web.ebscohost.com/ehost>

ใบสมัครสมาชิก

วารสารการเมืองการปกครอง

วิทยาลัยการการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ขอสมัครสมาชิกวารสารปีที่.....ฉบับที่.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารการเมืองการปกครองประเภท

- ☐ บุคคลทั่วไป
- ☐ หน่วยงาน ชื่อหน่วยงาน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ.....

ที่อยู่เลขที่.....หมู่.....ซอย.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์(มือถือ).....โทรศัพท์(หน่วยงาน).....

โทรสาร.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

สำหรับเจ้าหน้าที่กรอก

เลขที่ใบเสร็จ.....เล่มที่.....เลขที่สมาชิก.....

ลงชื่อ.....ผู้รับเงิน

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

สมัครสมาชิกแบบออนไลน์ได้ทาง

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/jopag/index>

พิมพ์ที่ หจก.อภิชาติการพิมพ์

50 ถ.ฝั่งเมืองบัญชา ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม 44000

โทร. 043-721403, 091-0600611 อีเมล : b0866410218@gmail.com